

GVLIELMI
RONDELETII

DOCTORIS MEDICI,

ET MEDICINAE IN SCHOLA

MONSPELIENSI PRO-

FESSORIS RE-

GII

Vniuersæ aquatiliū Historiæ pars altera,
cum veris ipsorum Imaginibus.

His accesserunt Indices necessarij.

LUGDUNI,
Apud Matthiam Bonhomme.

M. D. L V.

Cum Priuilegio Regis ad duodecim annos.

2 400 40

Justa

MADE IN SPAIN

GVLIELMI
RONDELETII

DOCTORIS MEDICI,

ET MEDICINAE IN SCHOLA

MONSPELIENSI PRO-

FESSORIS RE-

GII

Vniuersæ aquatiliū Historiæ pars altera,
cum veris ipforum Imaginibus.

His acceſſerunt Indices neceſſarij.

LUGDUNI,
Apud Matthiam Bonhomme.

M. D. L V.

Cum Priuilegio Regis ad duodecim annos.

Priilege du Roy.

ME N R Y Par la grace de Dieu Roy de France à noz amez & feaux Cōseillers les gens tenans noz cours de parlement à Paris, Tholouſe, Rouen, Bourdeaux, Aix, Grenoble, Diion, Senefchaux, Baillifz & Preuoſtz deſdits lieux, Lyon, Poiçtou, Berry, Champaigne, Iuge d'Aniou, & du Maine, & à tous noz autres iuſticiers & officiers ou leurs lieutenans, ſalut & dilection. Noſtre cher & bien amé maifſtre **G V I L L A V M E R O N D E L E T** docteur regent en la faculté de Medecine en noſtre ville de Montpellier, nous ha fait remonſtrer que avec grands fraiz & labeurs auroit recueilly vn grand nombre de poiſſons tant de Mer que de Lac & Fleues: deſquelz poiſſons il auroit fait anatomie, & leuer le pourtrait au plus pres du naturel, pour iceux inſcrer dans les liures, qu'il en auroit composés, & de long temps y auroit prins grad peine & diligence pour en faire vne hiſtoire au plus vray qu'il luy auroit eſté poſſible, & mettre en lumiere avec leſdits pourtraits Enſemble vn autre ceuvre intitulé **D E F O R M I S R E M E D I O R V M**, & **C O M M E N T A I R E S** ſus Dioſcorides, avec vne **O F F I C I N E** pour les Apoticaire: leſquelz liures pour n'eſtre meins vtiles que agreables aux Lecteurs, il deſireroit faire imprimer: mais il doubte que aucuns Imprimeurs ou autres, que ceux à qui il auroit donné charge, ſe vouliſſent ingerer d'iceux liures imprimer, ou en faire faire extrait, ou epitome, ou les traduire en Francoys, ou autre langaige, choſe qui ne ſe peut bien faire au gré ou intètion de l'auteur, & qui luy pourroit deſguifer ſon ouurage, & le frustrer de ſon intètio de le faire. Et auſi en ce ſa luy tollir les fraiz de ſes labeurs, qu'il a fait, & cōuiendra faire, ſ'il n'auoit ſur ce noz lettres de permiſſion ou priuilege: Nous humblement requerrāt icelles luy octroyer pour le temps qu'il nous plaira: **P O U R C E** eſt il, que nous inclinant liberalement à la ſupplication dudit **R O N D E L E T**, & en ceſt endroit luy ſuruenir à ce qu'il ſe puiſſe aucunement releuer des fraiz, qu'il luy a ia conueni & conuiendra faire tant à luy que à ceux qui aurōt charge de luy, pour mettre en lumiere & impreſion leſdits liures, à icelluy **R O N D E L E T** & à l'imprimeur ou libraire ayāt charge pour luy, auōs de noſtre grace ſpeciale dōné & dōnons priuilege, cōgé, licence & permiſſio d'imprimer & faire imprimer en telle marge & de telz caracteres que bō leur ſemblera, & mettre en vente & diſtribuer tous & chacū leſditz liures avec inhibitiōs & deffences à tous de quelque qualité qu'ilz ſoyēt, de ne traduire en Frācoys, ny faire autre epitome deſdits liures. Et à tous libraires & autres ne les imprimer, ny faire imprimer en quelqueſorte que ce ſoit, ny en apporter vendre d'autres Imprimez autre part, ny en debiter, ny en diſtribuer d'autres que ceux imprimez par celluy qui auracharge dudit ſuppliāt, iuſques au tēps & terme de douze ans, à côté du iour & date que la premiere impreſio deſdits liures ſe raparachauée d'imprimer, & ce ſur peine de cōſiſcatio deſditz liures, & d'amēde arbitraire, & de tous deſpens, dōmages & intereſtz enuers les parties. Et outre voulōs & tel eſt noſtre plaifir, que mettāt ledit ſuppliāt ou l'Imprimeur ayant charge de luy, en brief au cōmencement ou à la fin deſdits liures le contenu en noz preſentes lettres au vray, Que icelles lettres ſoyēt tenues pour ſuffiſamment ſignifiées & venues à la cōgnoiſſance de tous **L i b r a i r e s**, **I m p r i m e u r s** & autres: Et que ce ſoit de tel effet & vertu, que ſi elles auoyēt eſté expreſſēmēt & particuliere mēt ſignifiées, ſauf s'ilz vouloyēt pretendre que le brief extrait du priuilege mis auſdits liures ne fuſt ſelō la verité de ces preſentes. Et pour ce en demāderoyēt exhibitiō leur eſtre faite. Auquel cas leur permettons faire telle demāde que bon leur ſemblera, par deuāt le Senefchal de Lyō ou ſon lieutenāt ſeuilemēt, ſans ce que autres iuges en puiſſent prēdre cour, iuriſdiction, ou cognoiſſance, laquelle leur auōs du tout interdit & deffendu, interdifoſ & deffendōs par ceſdites preſentes. Et vous mādōs à chacū de vous endroit ſoy, & cōme à luy appartenēdra, que noz preſens priuilege, cōgé & permiſſio, & de tout le cōtenu en icelles vous faites, ſouffrez & laiſſez icelluy ſuppliāt & tous ceux qui aurōt charge pour luy, iouyr & vſer pleinēmēt & paifiblement, ſans leur faire ou dōner empēchement au cōtraire. Lequel ſi fait, mis ou dōné leur eſtoit, reparez & remettez, ou faites reparez & remettre incontinant & ſans delay au premier eſtat & deu. Et à ce faire ſouffrir & obeyr contraignez ou faites contraindre par toutes voyes deūes & raisonnables: car tel eſt noſtre plaifir, nonobſtāt oppoſitions ou appellatiōs quelconques, & ſans preiudice d'icelles: pour leſquelles ne voulons eſtre differē, en quelconques lettres à ce contraires. Donnē à Marchais le xxviij. iour de Iuin, l'an de grace mil cinq cens cinquante quatre. Et de noſtre regne le huiſtième. Par le Roy en ſon conſeil. De Lomenie.

L E V E S, publiées & enregiſtrées au papier de la cour de la Senefchaucée de Lyon, en y ſur ce Monſieur le procureur du Roy en ladite Senefchaucée à ce conſentant. Fait à Lyon le vintième iour d'Aouſt, lan mil cinq cens cinquante quatre.

L. Tignac.

L. Croppet.

LECTORI.

STATVERAM Lector humanissime vniuersam Piscium Historiam vnico volumine, vt res ipsa postulabat, cōprehendere. Sed quia propter summas occupationes quibus distinebar, integram Typographo dare non poterā, amicique mei eam à me summopere exigent, ac propè quotidianis conuitiis efflagitarent, coactus sum velut vnum corpus in duo distrahere, cuius particulas omnes enumeravi in Elencho quem præposui Libris De Marinis Piscibus, quibus totius corporis maior pars continetur. His octo, pars altera, scilicet Testacea, Turbinata & Cochleæ, Insecta & Zoophyta, stagnorum marinarum, Lacuum, Fluuiorum, Paludum Pisces, postremò Amphibia.

AMPLISSIMO CARDINALI
FRANCISCO A TURNONE

GVLIELMVS RONDELE-

TIVS S.

DROXIMA æstate libros de Marinis piscibus à me editos, & à plurimis diu multumque expectatos tibi obtuli Cardinalis amplissime, & vt in nomine tuo apparerēt effeci, neq; tuū acre certumque de rebus omnibus iudiciū pertimescens, neq; occupationum tuarū, quæ summæ sunt ac maximè seriæ vllam ferè rationem habens, sed partim debito officio compulsus (hunc enim laborem meum sic à me deberi tuis immortalibus in me meritis existimaui, vt eum alteri te præterito sine scelere non potuerim dedicare) partim vt nominis tui splendore commendatiores & autoritate tutiores in manus hominum peruenirent. Iisdem de causis etiam postea inductus, quod ex vniuersa piscium historia supererat ad te conscripsi, vt id quoque testimonium meæ in te fidei perpetuæque dedicationis extare iis omnibus posset qui hanc *ἐπιδοτικῶν* meorum partem sunt lecturi. Neque verò est omnino Cardinalis illustrissime, cur horum librorum initio longa oratione me excussem, quòd minuta hæc & vilia

offerendo parem amplitudini tuæ & meritis honorem non deferam. Nam Oppianus Poëta *ἐπιπένη* sua versibus conscripta Antonino Imperatori dare nihil veritus, & reditum patris ab exilio impetrauit, & pro singulis versibus singulos nummos aureos accepit. Et Bœotii, vt ex Agatarchide scriptum reliquit Athenæus, eximias anguillas Diis sacrificabant. Et piscatores Antigono Carystio autore, fœlici captura vsi thynnus Neptuno sacrificabant, sacrificiumque istud Thyneum vocabatur. Quin & salsamenta apud Phaselitas Diis dicabantur. Neque ignoras Samiis capedunculis esse Diis aliquando libatum. Quare quæ tua semper fuit in me, literatôsque omnes benevolentia his meis commentariis non modo non offendere, vt opinor, verum etiam lætaberis, cum à me profecta esse intelliges, qui & meam erga te obseruantiam, & gratam debiti officii voluntatem quibuscunque rebus possum, libenter testor. Vale.

IOANNES MOLINVS

STVDIOSO

LECTORI

s.

IN TRACTANDIS artibus quæ ad magnas utilitates & vitæ commoditates Dei concessu hominum generi datae sunt, iisque faciendis aut agendis quæ artibus illis continentur, multi vehementer errare & grauius peccare mihi videntur. Alij enim in eiusmodi artium scientia versantur, potius vt iactationem habeant in populo, quàm vt in iis, quarum omne opus est in faciendo aut agendo, propositum finem assequantur: satis sibi artique tunc satisfactum esse existimantes, quum eam facultatem sunt adepti, vt in scholis magna audientium corona, vel in familiarium aliorum colloquiis & congressibus, magno applausu, assentientibus omnibus, de artis præceptis volubiliter verba possint fundere. Alij contra ad agendum natura magis idonei accommodatique quàm ad loquendum, celeriter quidem & auidè finem artis arripiunt, sed eam solum ob causam, vt inde facultates suas augeant & commoda, vt diuitias & opes quàm maximas consequantur, nulla cognitionis rerum pulchritudine atque excellentia, sed sola quæstus spe allecti, ac ne horam quidem in literis consumpturi, nisi maximas pecunias, animo sibi propositas haberent, iisque vt amplissimis præmiis ad discendum commouerentur. Hæc à me verè dici cùm de iis qui in aliis artibus, tum maximè de iis qui in Iurisprudentia & Medicina hodie versantur, facilè iudicabit is, qui aliqua prudentia, vsûque rerum mediocri præditus fuerit. Quotus enim quisque Iurisperitorum vel Medicorum inuenitur, qui commodum publicum anteponat suo? Imò qui non, neglecto prorsus publico, seruiat tantum priuato, ad idque omnia sua studia & actiones referat? Quæ nemo à me dicta esse existimet, quòd diuitias cæteraque quæ sunt extrinsecus atque extra nos, in nullo bonorum genere habenda esse censeam. Etenim ea prompta semper parataque esse debent qui-

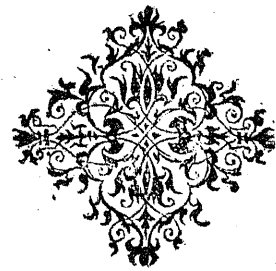
a. iij

bus nostris & nobis ipsis necessaria vitæ præsidia suppeditare possumus, & studiorum ac laborum fructus aliqui percipiendi sunt atque expectandi, qui tamen satis vberes consequentur, etiam si in eos tanquam rerum agendarum vltimum, spes, curas, cogitationes, mentem denique omnem non defixerimus, modò tam boni quàm docti esse contendamus, omniq; ope doctrinam cum virtute coniungere enitamur. Omnis igitur huc mea spectat oratio, à plurimis magnam excellentibus disciplinis fieri iniuriam, quum is ad solam ostentationem vel ad lucrum duntaxat abutuntur. Ex quo vitio tanquam ex fonte & seminario infinita mala emanarunt atque extiterunt. Alijs prætermis de Medicina tantùm loquar, cuius maximè sum studiosus. Magno valetudinis multorum, ne dicam vitæ incommodo, satis superque comprobatum est, non paucos esse qui eius scientiam profiteantur, qui vel ille liberaliter educati, vel in artium studiis doctrinisque minimè versati, vel à philosophia, à Mathematicis disciplinis parum instructi, neglecta interim accurata fabricæ corporis humani, causarum, signorum morborum, theorematum medicorum, historię stirpium cognitione, statim ad praxim quam vocant conuolant, quod ea sola pars *πρὸς τὰ ἀλφίτα* faciat. Ex quo euenit vt arcæ implendæ quàm excolendi animi studiosiores cupidioresque ab antiqua præclarissimæ artis, illustriũque Medicorum dignitate ita recesserint, vt iam à multis Medicina circulatorum & circumforaneorum hominum nugis ac fallacijs non multùm præstare existimeretur. Hæc ignorantia cum magna hominum pernicie atque exitio coniuncta est, vt de eiusmodi Medicis illud Plinij iure dici possit. Discunt periculis hominum, & experimenta per mortes agunt: medicòque tantùm hominem occidisse summa impunitas est. Quod si qui ex horum numero remediorum formulis aliquot instructi, vultu gestuque ad ostentationem & assentationem composito, secundiorè fortuna vsi, temere ac fortuito potius quam ex arte morbis aliquot curatione adhibita, atque alijs obsequijs plurimis, graui & honesto viro indignissimis, rem auxerint, incredibile dictu, quanta superbia & arrogantia ceteros despiciant, eos etiam rideant, qui mediocri lucro contenti, operam, studium, curam denique omnem in id conferunt, vt Philosophiam, Medicinam, aliãque grauiore disciplina pro virili parte, magna etiam interdum facultatum suarum iactura promouere latinisque literis exornare contendunt, à natura inuoluta & obscura aperire, & illustrare, noua iam inuentis addere, prope intermortua, & quæ temporum iniuria interciderunt, magno labore

labore reuocare, & tanquam ab inferis excitare. Sed illorum perniciosa studia, periculosaq; consilia si secuti fuissent patres nostri, hodièque sequantur viri boni, nec atate nostra maximè floruisent bonæ literæ, nec diu vigere poterunt, sed renata barbarie breui opprimuntur. Quare summa laude dignissimi mihi videntur, qui neque illorum, neque vllorum aliorum maledictis aut calumnijs aut inuidentijs, à rectè factis, quibus præsertim communis omnium vtilitas, literarum etiam dignitas continetur, abducti neque deterriti noctes & dies contendunt nos scriptis suis rerum pulcherrimarum & nondum penitus cognitarum peritiores efficere. In quibus maximè excellit Gulielmus Rondeletius qui in præclara Monspeliensium schola, summa felicitate, maximaque totius Reipubli. nostræ vtilitate Medicinam & docet & exercet. Is quantum publicum docendi medendique munus tribuit otij, ad scribendum potissimum confert, & ad ea in veritatis lucem proferenda, latinisque literis illustranda, quæ hæcenus in Philosophia Medicinæque vel parum perspecta, vel nondum satis explicata fuerunt. Cuius studij, diligentię ac doctrinæ domesticus testis ac spectator ipse fui: eius enim conuictu ita sum vsus, ea mecum de literis communicauit, ita studia sua mihi impertiit, vt iam non præceptoris eruditi, & erga me egregiè animati, sed patris optimi loco semper eum sim habiturus. Sed quid opus est testibus, ecce tibi præclarum & graue testimonium opus de piscibus, in quo vniuersam piscium historiam ita complexus est, vt omnis generis pisces nobis exhibuerit, & vt penè nos eos ipsos oculis cerneremus effecit, quorum nomina vix audieramus, tantum abest vt eorum naturam perspectam haberemus. Neque vero simpliciter grammaticorum more de piscibus tractat, sed singulorum formam, vires, naturam, succum quem in corporibus nostris gignunt, actiones, mores perscribit. Quid de his veteres & grauiissimi quique autores Græci & Latini tradiderint explicatè atque enucleatè docet, horum locos multos explanans, alios emendans, alios excutiens diligentius. His omnibus accessit vniuersi operis tam illustris methodus, vt ab ea tanquam ab optima duce non solùm ad eos pisces de quibus hîc traditur, sed etiam ad alios omnes, qui sunt innumerabiles, peruestigandos & agnoscendos manu deducaris, siue in mari, siue in stagnis, siue in lacubus, siue in paludibus, siue in fluminibus, siue etiam sub terra degant. Quæ si attentius legeris, intelliges in hoc argumento ita versatum esse, vt iis qui idem tractare sunt aggressi, ceterisque omnibus qui aggressi

furi sunt, facile palmam præripuerit. Hanc igitur piscium hi-
storiam quæ decem & octo libris superioribus, & his octo conti-
netur, à viro eruditissimo, & communis omnium vtilitatis stu-
diosissimo profectam, Lector studiose, ita accipies, vt tua huma-
nitate, candido gratoque animo hominem inuites & allectes, ad
alia maiora tibi communicanda, quæ studiorum tuo-
rum progressus plurimum augere, & tibi ma-
ximo decori ornamentoque esse

poterunt. Bene
vale.

IACOBI DALECHAMPII

MEDICI AD GVLIELMVM
RONDELLETIVM.

*Iam maris innumeros pisces numerasse profundi
Rondellete tibi non satis esse putas,*

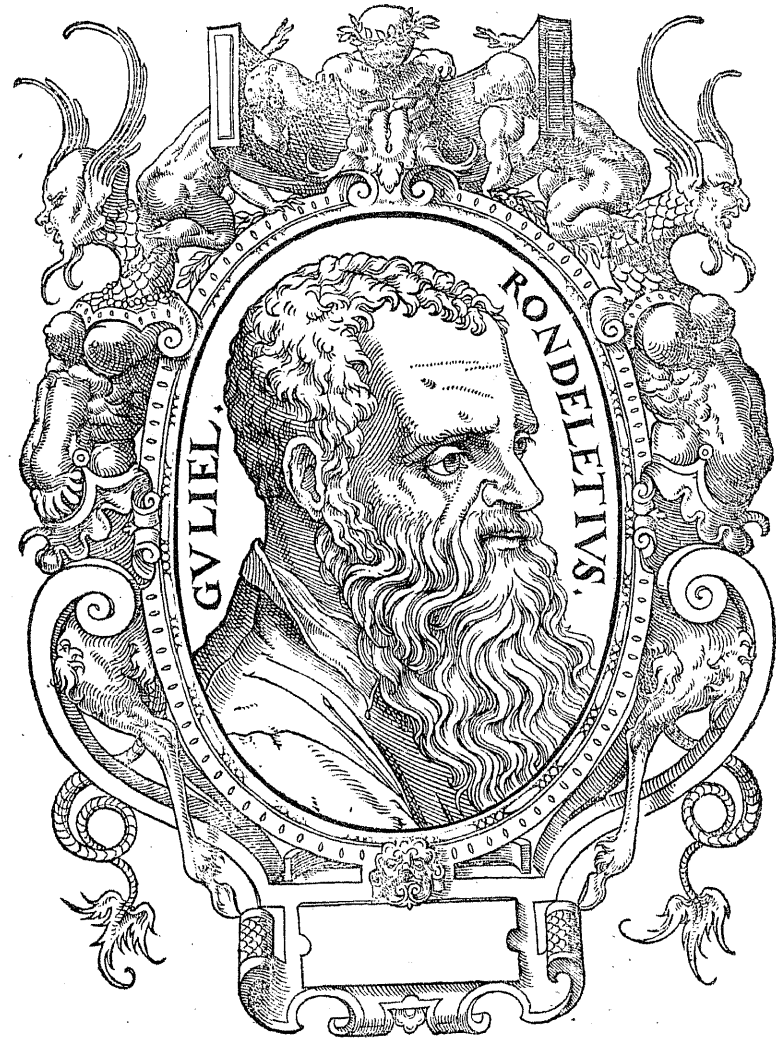
*Ni iungas etiam, quos flumina, stagna, lacusque
Altis gurgitibus molliter excipiunt.*

*Scilicet iste labor non solum monstrat aquarum
Mirandos pisces, quos elementa vident:*

*Sed disciplinam medicorum ditat, & auget,
Inter quos primas iure tenere potes.*

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ.

Τὰς ἀγάλας πρόσθεν γράψας ποσειδάιος ἀνακλος
Φεβομένηας πελάγους κύμασιν οὐδαλῆς
Νῦν ξείνης ποταμῶν καὶ λιμνῶν ἰχθυας ἔλλῃς
Δείκνυσιν ἐν γλυκεροῖς ὕδασι νηχομένης,
Πολλὰ μὲν ὀφλήσῃ Ρονδλέτιε τοὶ γὰρ θάλασσα
Νάματα ἔξοφερῶν ἐκθορέοντα βαθῶν.
Πλείονα τῶν δὲ ἰσθμῶν ἱερὸν γένος, ᾧ ρὰ τοσαύτω
Τειλαίνεις γὰρ βροφῶν, καὶ σφίλων παρέχεις.

IO ANNIS MOLINI

Carmen in vniuersam aquatiliam historiam à
Guilielmo Rondeletio medico præstan-
tissimo conscriptam.

*Ecce alius Neptune tui post Pallada victor
Pendere ex olea celsa trophæa facit.
Qui magno fidens animo & præstantibus ausis,
Diuina cæcæ arte retexit opes.
Quamlibet in varias Proteus se vertere formas
Norit, cui liquidi credita cura gregis,
Gurgitibus tamen ille fremit correpta profundis
Armenta in sicco conspicienda dari.
Quin & Naiades mortali semine natum
Indignata undis iura dedisse suis,
Notius & terris fecisse animantibus ipsis
In terra natis squamigerum omne genus,
Dilaniata ora & percussa pectora palmis
Ingeminant questus litore quæque suo.
Ergo dum vastum Oceanus circumfluet orbem
Per virides ripas fluminæ uilla ruent,
Autoris tanti splendet gloria, nullis
Inuidia fuscis obtenebranda notis.*

G V L I E L M I
R O N D E L E T I I
D E T E S T A C E I S

LIBER I.

Quæ dicantur ὀστραχόδερμα, & quæ
eorum differentia.

C A P U T I.

VPERSVNT ex marinorum animalium
sanguinis expertium propositis generibus,
quæ testis duris conclusa sunt, à Græcis ὀστρα-
χόδερμα dicta, & ἔντομα, quæ vulgò insecta
nominantur. quæ deinceps explicabimus, ac
primùm de ostracodermis dicemus. in qui-
bus tanta ludentis naturæ varietas est, tot co-
lorum differentia, tot figuræ, ut vix numera-
ri possint. Vocantur à Græcis quæ duro sili-
coque tegmine, fragili atque ruptili, non collisili muniuntur, par-
tem verò intus mollem continent, vniuersè quidem ὀστραχόδερμα Lib. 1. de hist. anim. cap. 6.
atque ὀστrea. Aristoteles: Ἄλλο ὃ γένος ἐστὶ τὸ τῶν ὀστραχόδερμων ὃ κα-
λεῖται ὀστρεον. Latini ostreorum nomen retinuerunt, ostreas etiam
dicunt. Nec pro vniuerso genere solùm, sed pro specie etiam ea-
rum quibus testa scabra est & aspera, nomen id vsurpatur. Idem de
concha dici potest, quæ & pro testa omni, & pro testa læui siue æ-
quabiliter rugata sumitur. Cur ὀστραχόδερμα dicantur, causam expo-
nit Galenus his verbis. Ε' ὡς δὴ ὁ περὶ λέχον ὄλον ὁ ἰσθμὸς, καὶ ἡ ἀσπερ ἐμφί-
σμα ἐνὶ σύμφυτον ἐκείτω καλεῖται δέρμα, κατ' ἀνάλογον δ' αὐτῶ ὁ ἴσθμὸς
κέρμας ἐστὶ, καὶ τὰς πορφύρας, ὀστρεὰ τε καὶ χήμας, ἕτα τ' ἄλλα τοιαύτα, διὰ
τὸ το καλεῖται ὀστραχόδερμα ταύτα τὰ ζῷα. Ἐφ' ὧν ὄν ὀστράκω παραωλήσιον
ἢ λήθω ὁ ἐξωθεν αὐτοῖς περιεκείμενον σκέπασμα ἐστὶ. Quoniam totum cor-
Lib. 3. de ali-
ment. facult.

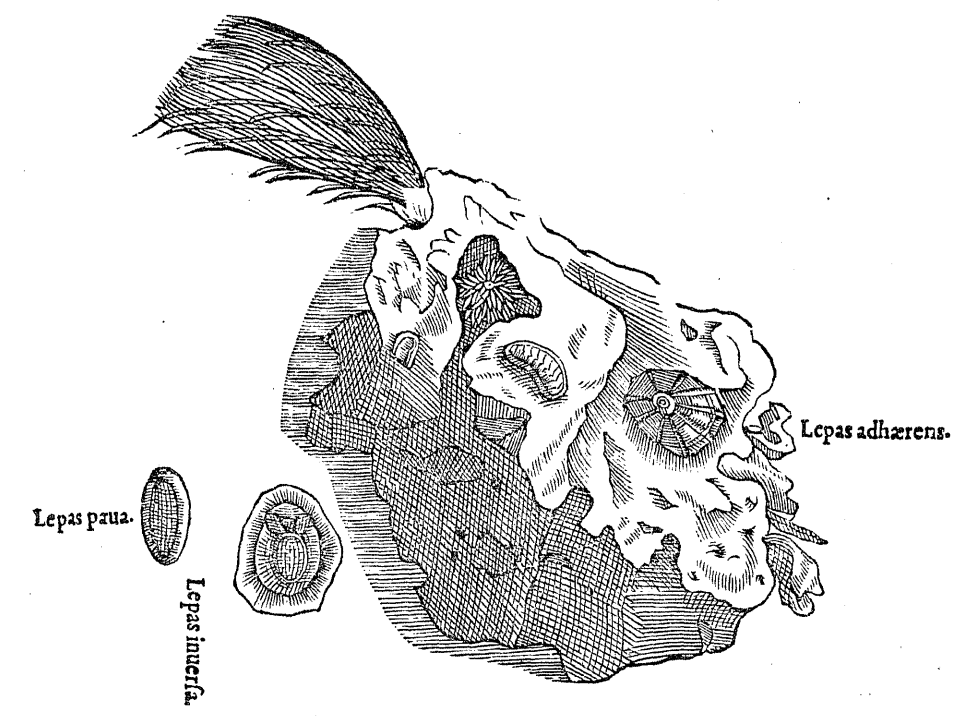
pus ambiens veluti intègumentum vnicuique congenitum vocatur δέρμα, id est, cutis, secundum proportionem idem in buccinis, purpuris, ostreis & chamis, & aliis eiusdem generis dicitur, ob id vocantur ostracoderma huiusmodi animantia, quia testè, vel lapidi planè simile est quod extrinsecus ambit operimentum. De ostreis verò idem alibi. Ὀστρέα καλεῖται ἐνίοι πάντα τὰ ὀστρακόδερμα. πρὸς Ἀριστοτέλῃς ὀνομαζόμενα. Τὸ δὲ ὑπὸ πολλῶν ὀστρέων ὀνομαζόμενον ἐν τῇ δευτέρᾳ συναβήῃ χωρὶς τῆς ἰ, λεγόμενον, εἶδος ἐν τῶν ὀστρέων τῆσιν, περιλαμβάνοντες ἐν τῶ παντὶ γένει, καὶ κήρυκας, καὶ πορφύρας, καὶ χήμας, καὶ πίνους, ἀπαντα τε τὰ παραπλήσια. Ostræa vocant quidam omnia quæ ab Aristotele ostracoderma appellata sunt: quod autem ostreum nominatur sine i, in secunda syllaba speciem quandam ostræorum ponunt, vniuerso generi subiicientes buccina, purpuras, chamas, pinnas, atque omnia huiusmodi. Veteres, inquit Athenæus, ὀστρέα dicebant, quod Cratini in Archilochis & Epicharmi in nuptiis Hebes testimonio confirmat, huius πινῆς ὀστρέων ὄμην. Illius ὀστρέα συμπεφυκῶται. Plato verò ὀστρέων vt ὄστρεον dixit in Phædro, ὀστρέων ζῴων δεδεμμένοι. Ostreorum modo colligati. Et in decimo de Republica. Omnia generatim à latinis testè dicuntur à duritiè operimenti, & testacea. Hæc de nominibus, nunc de testaceorum differentiis. Ex his, alia ab aliis testè duritia superantur, vt Stellæ, Pulmones, Holothuria, Echini (omnia enim ista ostracodermis subiicit Aristoteles) longè minus dura testa conteguntur quàm purpuræ & buccina. Alia vndique circumteguntur, vt interioris corporis nihil cerni possit, vt Ostrea, Tellinæ, Pectines. Alia altera tantum parte testam habent, alteri parti testè loco est scopuli pars cui hæret. Chamæ & Dactyli siue Solenes vtrisque extremis non integuntur, per quæ caput & posteriorem partem exerunt. Eorum quæ vndique integuntur quedam turbinata sunt, vt Purpura, Buccinum, alia turbinata non sunt, vt Conchæ quæ à nostris Porcelaines vocantur. Alia vnica concha constant, vt Lepades, alia duabus, vt Mytuli. Testarum aliæ læues, vt Vnguium, Mytulorum, aliæ asperæ vt Purpurarum, Buccinorum, Ostreorum. quarum rursus testarum permagna est in asperitate varietas, quæ in singulis declarabitur. Colore etiam distinguuntur, quòd hæc vnus coloris sit, vt Mytulorum testa nigra est, aliæ flauæ, aliæ rubræ sunt, aliæ variis coloribus depictæ. Differunt & motione: nam quedam in stabili sede manent, vt Pholades, quæque in saxorum cauis, & aliis in locis degunt, vt Ostrea, Pinne. Mouentur Purpuræ & turbinata, & Chamæ læues quas in gyrum verti in aqua vidimus. Differunt etiam testarum adhesionē: etenim alia vinculis validioribus alligantur testis vt Mytuli, Pinne, Vngues. Quæ verò in turbinatis testis sunt, nullo eis vincu

Lib. ii. de facul. simp. med.

cap. 5.

vinculo annexa sunt, sed posterior tantum pars circa testæ volumen clauiculatim intorquetur. Sunt & alia ferè infinita ostracodermorum differentiæ, quemadmodum ipsa infinita ferè sunt, quæ ex singulorum historia petendæ sunt, nec differentiæ solum, sed etiam ea in quibus omnia conueniunt, vt quod omnia μήκωνα habeant, sed non loco eodem, neque æqualem, neque ex æquo manifestum. De Testaceis igitur dicturi à notioribus exordium faciemus, ad alia deinceps progressuri.

De Lepade.

CAPUT II.

VÆ Λεπάς à Græcis dicitur à Gaza conuertitur Patella à vasis escarij similitudine. Lopas à Plauto dicitur, nisi locus mendosus sit: Habemus Echinos, Lopadas, Ostreas, Balanos captamus, Conchas, marinam vriticam. Lapedo à Massiliensibus, & à nostris vocatur, à Gallis œil de bouc, à Normanis berdin, & berlin. Græcorum vulgus hodie petaglida appellat. Veneti parum mutato nomine Pantalena. Aristoteles Lepadum duarum meminit, Lepadis simpliciter nominata, & Λεπάδος ἀρχαία, quam vocant nonnulli θαλάσσιον ἔσ, id est, aurem marinam. Athenæus τῶν ὀ Λεπάδων φησὶν ὁ Δίφιλος, ἴσως μὲν εἶμι μιν κερὰ, ἴσως ὁ καὶ ὀστρέας εὐκρίαι. Lepadum, ait Diphilus, quedam sunt parua,

Lib. 3.

quædam autem Ostreis similes: Quod postremum de magnis intelligendum puto, ut contrariæ sint paruis prædictis. Lepas igitur ex testaceorum est genere, cuius partem alteram testa integit, alteram saxum cui hæret vndiquaq; ut ab externis iniuriis tuta sit. Pars anterior est quam saxum operit, postero quâ testa. Anteriorem voco eam, in qua os & cornua sunt oculorû vice, subest caro dura qua maxime saxo hæret, quæ scuti picti formam refert. Os superiore in loco manifestum est, inferiore ori aduerso, excrementi meatus, non in testa, ut in ea quæ ἀργία dicitur. Os venter sequitur, in eo est μήκων, in imo ventre etiam pars quæ ouum appellatur. Testa non exquisitè rotunda est, sed inæqualis, intus læuis, foris parum aspera, cui aliquando muscus innascitur, gibba, in ambitu liuescens, & striata, intus caua, carnosam fimbriam habet in corporis ambitu, quam expandit quum hæret, soluta contrahit. Si se tangi senserit, ita saxo hæret, ut nunquam auellas. Cultro igitur aut aculeato ferro opusest, inter ipsam & saxum immisso. Quum multæ saxis affixæ sunt capita clauorum saxis infixorum esse diceret. Aristoteles Lepades à saxis solui scribit, pastus quaritandi gratia, aliquot in locis. Καὶ αἱ Λεπάδες ὁ ἀπολύουσι, καὶ μεταχωρῶσι. Et: Νέμεθ' ὁ ἀπολυομένη καὶ ἡ Λέπας Et: Καὶ αἱ Λεπάδες ἀπολυομένη μεταχωρῶσι καὶ ἔφερον. Quod mihi vero consentaneum esse non videtur: nullis enim adnatandum partibus prædita est, nisi temere huc & illuc iactata vndis feratur, neque victus illi quarendus: nam maris spuma & aqua vescitur, qua alluuntur saxa. Quod si aqua allui saxa desinant, ea quæ in testa reliqua est absumpta, contabescere & emori tandem necesse est. Depinximus saxo hærentem Lepada, aliam à saxo euulsam & inuersam siue supinam. Huiusmodi Lepades permultæ reperiuntur in saxis litoiis Aquitanici & Britannici maiores. In Massiliensis atque Agathensis sinus scopulis minores. Eleganter Aristophanes dixit in auum quæ ægrè à iuvene diuellebatur

Fib. 5. de hist. anim. cap. 16. et lib. 4. ca. 4.

Ὡς Ὀπίωνος ὁ Ζεῦ βασιλεῦ θ' ἰχθυαίου
Ὡς ἄτερ Λεπὰς τῷ μαρακίῳ προσχέει.

Quæ sic Erasmus conuertit.

O Iupiter, quàm fortiter conche modo
Isthac anicula adhæret adolescentulo.

Huius prouerbialis sententiæ, Lepadis more adhæret, rationem reddit Erasmus. Est concharum genus, inquit, quod capillamentis inter se cohæret, quò tutius sit aduersus vndarum motus. Quod falsum esse docet experientia: neque enim Lepades inter se cohærent, sed tantum saxis sparsim affixæ sunt. Adhæc ὡς Λεπὰς προσχέεται, melius speciei nomine conuertas quàm generis, ut facit Erasmus: Ostrei in mor-

morem hæret: neque enim Ostrea alia eodem modo hærent quo Lepas, Crudæ Lepades à piscatoribus & maris accolis eduntur, ius ex eis aluum ciet, coctæ molliores fiunt, & concoctu faciliores, modo non nimium decoquantur: sic enim duriores, difficiliorisque concoctionis fiunt, ut omnia ostracoderma.

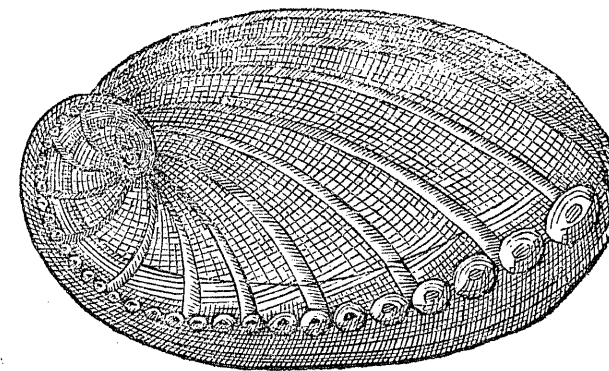
De Lepade parua.

CAPUT III.

V' M Marinas res etiam minutissimas quasque diligenti indagacione persequeretur, Lepadem paruam saxo hærentem deprehendimus, quam à saxo euulsam representamus in superiore pictura. Testa vnica integitur, alterius vice est saxum cui affixa est. Testa media nucleis pinearum nucum figurâ similis est, & æqualis, ex multis laminis paruis constat, carnem intus habet, sed ob paruitatem partes vix discernuntur. Hanc existimo esse paruam Lepadem Diphili, quod semper parua maneat, nec vnquam ad superioris etiam mediocris magnitudinem accedat.

De Aure Marina.

CAPUT IIII.

VRIS Marina quæ & Λεπὰς ἀργία ab Aristotele dicitur, non satis rectè à recentioribus Patella maior vocatur. Quum enim maior dicitur, magnitudine tantum à minore Lepade iam descripta differre intelligitur: at magnitudine solum non differunt, sed alia mul-

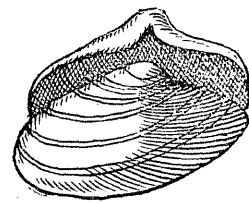
Lib. 4. de his-
tor. anim. ca-
pit. 4.

tò illustriore nota, scilicet forma, hoc tantum vtrisque commune est, quod vnica testa consistit, carnosâ parte saxis affixa, quam ob causam lepados nomine Aristoteles donauit. Præterea differt à superiore excrementi meatu, vt annotauit Aristoteles. Τῆ δ' ἀρχαί λεπάδι ἢ νε-
 ves καλεῖται θαλάττιον ἔσ' ὑποκρίτω τῆ δ' ὀστράκῃ ἢ περιττωσὶς ἐξέρχεται, τε-
 βύωνται γὰρ δ' ὀστράκων. Patellæ feræ, quam aurem marinam quidam
 appellarunt, parte ima testæ excrementum egeritur, quâ foramen ha-
 berur. Testa huius caua est, argenti vel vnionum colore, foris gibba,
 lineis multis depicta, parte vna cochlearum modo clauiculatim con-
 torta, à qua foramina incipiunt, initio parua, quæ deinde magis ac ma-
 gis augentur. Hic annotare oportet aurem marinam appellari, ob ma-
 gnâ cum aure nostra similitudinem, vt pictura perspicue ostendit,
 quæ tamen diuersa sit ab aure Veneris, quam ὠστρίον siue ἔσ' ἀφροδίτης
 ab Æolibus vocatam fuisse scripsit Athenæus. Haud bene ratiocina-
 tur autor lib. de aquatilib. Patellam quam maiorem vocat, Aporrhai-
 dem Aristotelis esse ex eo quod eam more Lepadem saxis adherere
 scripsit lib. III. de Histor. anim. sic enim & Neritæ quæ eodem loco, si-
 militer adherere dicuntur, Patellæ maiores essent.

Lib. 3.

Cap. 4.

De Tellinarum prima specie.

CAPUT V.

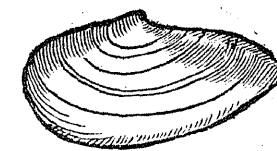
Lib. 3.

TELLINAI à crescendi celeritate nomen habere vi-
 dentur, ὅτι ἄριστοι γίνονται τελεῖται. Idem nomen retinue-
 runt Latini. Athenæus tamen à Romanis Tellinam
 μύτλον vocatam fuisse scripsit, quo loco Hermolaus
 μύτυλον legendum putat, vt Mytylus & Tellina idem
 sint. Nostri & Romani etiam Tellinas vocant, Veneti piscatores, vt
 Hermolao visum fuit, à capparibus similitudine capparoculas siue cap-
 parolas. Normani *flion*. Tellinarum genera duo facit Athenæus, vt a-
 liæ marinæ sint, aliæ fluuiatiles, vel quæ in fluuiorum ostiis reperiun-
 tur. Τελλίνας γίνονται μὲν ἐν κενώτοις πολλάι, τινὲς ὑπὸ μὲν τῆς νεῖκος ἀνάβα-
 σιν παληύσιν, ὧν λεωπότεραι μὲν εἰσὶν αἱ βασιλικαὶ διαχωρητικαὶ τε καὶ
 κέφα, ἔτι δ' ἔσ' ὀστράκων, αἱ δ' ὀστράκων γλυκύτεραι. Tellinæ in Canopico
 ostio multæ sunt, & in Nili ascensu, quarum quæ tenuiores sunt, re-
 giæ

Lib. 3.

giæ vocatæ, aluum cient, ventriculo graues non sunt. Præterea be-
 ne nutriunt, fluuiatiles autem dulciores sunt. Nos in Agathensi
 sinu differentias duas inuenimus, vnâ earum quæ minores sunt,
 alteram earum quæ maiores & rufi coloris. De priore nunc agimus.
 Duplici testa constat siue concha, vtraque simili, læui, valida & satis spif-
 sa, in ambitu serrata, qua de causa ad vnguem coniunctæ sunt. Intus
 læuiter cauæ sunt, caro alba in qua *μήκων* cernitur. Tellinæ in arena
 viuunt, ob id nisi, priusquam coquantur, diutius in aqua agitentur,
 vt arenulæ excidant, vescentibus molestæ sunt. Parum coquendæ
 sunt, ex aceto vel omphacio cum pipere comedendæ, appetentiâ exci-
 rant, ius ex eis aluum ciet. Dioscorides. Recentes Tellinæ aluo vtiles, *Lib. 2. cap. 8.*
 sed maximè ius earum, salitæ vruntur, tritæque in cinerem, & cum
 cedria instillatæ auulsos palpebrarum pilos renasci non patiuntur.
 Hic obseruandum pectunculos pro tellinis à Plinio quandoque vi-
 deri acceptos, vt rectè mihi sensisse videtur Hermolaus vir acerrimi
 iudicij. Coniecturæ quibus mouemur hæ sunt: Etenim quam vim
 Dioscorides Tellinarum cineri tribuit, eandem planè pectunculis
 Plinius, atque iisdem ferè verbis: Lepus marinus ipse quidem vene- *Lib. 3. cap. 7.*
 natus est, sed cinis eius in palpebris pilos inuitiles euulsos cohibet,
 item pectunculi falsi triti cum cedria. Ne quis verò existimet per
 pectunculos intellexisse pectines, quos Græci *κτένας* vocant, legat vl-
 timum caput LIB. XXXII. in quo apertè, vtrosque distinguit. Pe-
 ctines, inquit, maximi & nigerrimi estate, laudatissimi Mytylenis &c.
 Et mox Alexandriæ in Ægypto pectunculi. Quod etiam conuenit
 cum tellinis Ægypti quarum meminit Athenæus loco ante citato.

De Tellinarum secunda specie.

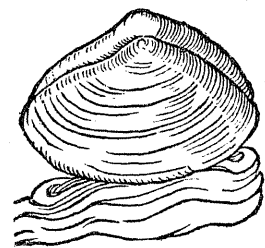

CAPUT VI.

ALTERVM Tellinarum genus in litore Agathen-
 si ad ostium Eraris fluminis inueni superiori simile,
 nisi quod testa sit maiore, tenuiore minusque spissa,
 & ex rubroflauescente, parte qua testæ colligantur
 in acutiorem angulum desinente. Hanc Tellinam

esse puto quam Βασιλιω, id est, regiam appellat Athæneus, vel flu-
 uiatilem, quia non nisi in fluminis ostio reperi. Dulcis est, utpote quæ
 Lib. 3. in mista aqua minuscq; salsa proueniat. Quemadmodum Athenæus
 scribit pueros Lepadibus & Tellinis in os sumptis ludere tubæ sonū
 imitantes: ita etiam hodie nostri Tellinæ testa altera dentibus admo-
 ta, diductis labris sonos eisdem edunt, ut puerilis hic lusus per ma-
 nus traditus, ad nostros vsque peruenisse videatur. Neq; solum Tellini-
 nis, sed etiam Lepadibus ori adhibitis pueros sonare autor est Athe-
 Lib. 3. naus. Καλλιᾶς ὁ ὁ μυτιλιναῖος ἐν τῷ περὶ τῆς πατρ' Ἀλκιωῦ Λεπάδος, πα-
 ρὰ τῷ Ἀλκιωῦ φησὶν εἶναι ὠδινὴν ἢ ἀρχὴν, πῆξας ἢ πολιᾶς θαλάσσης τέκνοι,
 ἢς ἐπὶ τέλει γεγραφοίαι, ἐκ Λεπάδων χάλυβοι φρένας ἀ θαλάσσια λεπὰς. Ὁ δὲ
 Αἰτιοφάνης γεγράφει ἀντὶ τῆς λεπὰς, χέλυς, καὶ φησὶν σὺν δὲ Δικαίᾳ ἄρχον ἐκλεξέ-
 μων λέγειν τῆς Λεπάδας. Τὰ παιδάκια δ' ὠδινὴν αὐτὴν εἰς τὸ εὐρυτάτω, ἀν-
 λείν ἐν ταύταις, καὶ παρὰ τὴν ἄσπερον ἢ παρ' ἡμῶν τῶ ἀσπερμελοῦγα τῶν παιδαλίων
 ταῖς καλὰ μύσας τελλίνας, ὡς καὶ σωματὸς φησὶν ὁ φλοιὸς γεγράφος ἐν τῷ ἐπιγρα-
 φομένῳ διράμω. Εὐβουλοθεομβρότω. Ἀλλ' ἔχει, τελλίνας γὰρ ἐξαιφνης μετ' ἰσ-
 Ἀγῶας μέλωδος ἢ γῆς εἰς ἐμῶς ἔβη. Id est, Callias Mitylenæus libro de Pa-
 tella Alcæi, apud Alcæum odam esse scribit, cuius initium est. Petra &
 cani maris filia. ad cuius finem scriptum est. Ex patinis animū recrees,
 ὁ marina patella. Quo in loco pro Λεπάς, id est, patella. Aristophanes
 legit χέλυς, id est, testudo, atque Dicæarchum non rectè legisse Λεπά-
 δας, usque ori ad motis puellulos sonare & lasciuire, quemadmodum
 Tellinis solent procaces adolescentuli. Sopater Phlæacographus in
 Comœdia quæ inscribitur Eubulothcombrotus, scribit. At resiste, ἐ
 Tellina repente ad meas aures suavis quidam sonus illapsus est.

De Tellinarum tertia specie.

CAPUT VII.

MERITO Tertij generis Tellinā eam esse dicemus,
 quæ figurā superioribus Tellinis tam similis est, ut in-
 ter Tellinas numerādā esse nemo negare possit. His
 tantū differt. Colore est candido, testa perspicua &
 pellucida, ex additamentis multis conflata, intus læ-
 uissima

uissima. Tenuis est admodum & ambitu magis rotundato.

De Chamis.

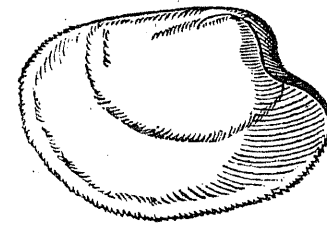
CAPUT VIII.

DE Chamis omnibus certi aliquid scribere certè per-
 difficile est, tum ob earum varietatem, tum ob parum
 certas & distinctas earum notas à veteribus traditas.
 Quapropter minimè miror Hermolaum virum opti-
 marum rerum cognitione præstantem in suis in Dio-
 scoridem corollariis de ostreis & conchylis paucissima scripsisse, co-
 pia eorum & varietate, ut opinor, deterritum. Marcellus Virgilius
 græcè & latinè doctissimus, in suis in eundē autorem cōmentariis, ab
 iisdem abstinuit, earundem distinctiones peritioribus relinquens. In
 genere, inquit, minorum ostreorum Chamæ sunt, tanta cum aliis af-
 finitate, ut facillè in antiquis scriptoribus confundatur earum histo-
 ria. Nihil difficilius in tota huiusmodi rerum commentatione, quàm
 in appellationibus his concordem veterum historiam ostendere. ob
 id peritioribus relinquimus. Hactenus Marcellus. Ab horum mode-
 stia alienissimi quidam, perinde ac si harum rerum distinctioni diffi-
 cultas nulla inesset: Chamas aliquot ineptè depinxerunt, pro arbitrio
 scilicet, nulla veterum scriptorum autoritate freti, unde pro Chamis
 Conchas speciatim dictas vsurparunt. Concha enim vniuersè qui-
 dem testam omnem significat, ut iam annotauimus, & ut aliquando
 nos quoque accipimus quum nulla rerum confusio inde sequitur.
 Sed quum speciatim de rebus dicitur, rerum singularum propriis no-
 minibus vtendum. Hanc ob causam Aristoteles Conchas à Chamis
 Cap. 5. distinxit lib. v. de hist. anim. Αἱ δὲ κόνχα ἢ χήμαι, ἢ σολῆνες, ἢ κτένες ἐν τοῖς
 ἀμμώδεσι λαμβάνονται πλὴν σύττασιν. Conchæ, Chamæ, Pectines, Vngues lo-
 Lib. 4. cap. 4. cis arenosis sui ortus initia capiunt. Alio loco eiusdem operis con-
 charū species aliquot recēset. τῶν ὀστράκων διαφορὰ πρὸς ἀλλήλας εἶσι, τὰ μὲν
 γὰρ λεῖψτρακά ἐστιν, ὡς περὶ σωλῶν ἢ μύεσ ἢ κόνχα ἐνιαί, αἱ καλούμεναι ὑπὸ ἰωνῶν
 γαλάδες. τὰ δὲ τραχέα οἷον τῶ λιμνοστρεα, καὶ πῖνα, ἢ γένη κόνχων ἐνια. Te-
 stæ à sese differunt: aliæ enim læues sunt, ut Vngues, Mytuli, Con-
 chæ: quædā quæ galades dicuntur, aliæ asperæ, ut Limnostrea, Pin-
 na, concharum species quædam. Neque est quod quis in Chamarum
 & concharum cōfusa tractatione Dioscoridis autoritate se tueatur,
 quū scribit. Καὶ ὁ ἐκ τῶν χημῶν ὁ ἢ τῶν ἀλλῶν κογχαρῶν ζωμὸς, καὶ λίαν
 Lib. 2. cap. 9. κρεῖ ἐφόδος μετ' ὀλίγῃ ὕδατος. μετ' ὄνως δὲ λαμβάνε. Chamarum con-
 chularumque in exigua aqua decoctarum ius aluum ciet, id cum vi-
 no assumitur. Hic Chamas & Conchulas coniungit, nō quod eadem
 sint, sed quod ius ex vtrisque eadem sint facultate. Id quod omnibus
 b

etiam testaceis commune est: ius enim ex omnibus, aluæ subducen-
dæ vim habet. Nunc inquiremus quid sit Chamis proprium, quo à
Conchis, quibus in multis similes sunt, distinguantur. Athenæus.
Lib. 3. τῶν δὲ χημῶν μνημονεύει Ἴων ὁ χίος ἐν ἐπιδημίας, καὶ ἴσως ἕτερος ὀνόμασι τὰ κοινὰ
παρὰ τὸ κεχημέναι. id est, Chamarum meminit Ion Chius in Epidemiis
quæ fortassis χήμαι à Græcis nominatæ sunt ἀπὸ τῆς κεχημέναι, id est, ab
hiando. Id etymum secuti quidam Hiattulas latinè appellant. Sed
Lib. 6. cap. 9. cum eadem voce etiam Channæ nuncupentur, quæ à Chamis maxi-
mè distant ut in priore operis nostri parte ostendimus, tutius esse pu-
ro Græca appellatione uti Plinij exemplo, à quo Chamæ nominan-
tur, & Chamæpelorides, & Chamætracheæ, atque aliæ eiusdem ge-
neris. Chamæ igitur etsi concharum generi subsint, hoc tamen à cæ-
teris conchis distabunt, quod semper hiant, & testas apertas habent.
Lib. 3. Harum multæ sunt differentiæ. Athenæus. Ἰκέσιος δὲ ὁ ἥρασιφράτειος, καὶ
χημῶν φησὶ ἴσως μὲν βαχίαι λέγεσθαι, τὰς δὲ βασιλικὰς, καὶ τὰς μὲν βαχίαι, καὶ
κακοχύλας εἶναι, ὀλιγοδόφους, ὡς ἐκρίτες. χημῶν δὲ αὐτοῖς καὶ δελέαι ἴσως
πορφυρομένους. καὶ δὲ λείων μὲν τὰ μεγέθη, καὶ τὰς διαφορὰς εἶναι κρημνίας.
Hicæsius Erasistratius Chamarum alias ait dici asperas, alias regias,
asperas quidem mali esse succi, pauci nutrimenti, faciliè excerni, ipsis
pro esca eos uti qui purpuras piscantur. Læuium autem præstantiæ
differentias magnitudine æstimari. Aliquanto post idem Athenæus
ex Diphilo. Χημῶν δὲ τῶν παχέων αἱ μικραὶ καὶ λεπτὴν ἔχουσι τὴν σάρκα,
ὄστρεα λέγονται, καὶ ὄστρεομαχοὶ εἶσι, καὶ ὄστρεοι, αἱ δὲ παχέαι, βασιλικὴ δὲ
πρὸς τινῶν κελευθῶν, πελώρια τε λευκῶν, ὄστρεοι, δυσέκκεστοι, ὄστρεοι,
ὄστρεομαχοὶ, καὶ μάλιστ' αἱ μέγισται. Chamarum crassiorum quæ paruæ
sunt, & tenui carne (ostrea vocantur) stomacho gratæ sunt, & excre-
tu faciles. Crassæ verò, quas & regias, & pelorias appellant, multum
nutriunt, difficilè excernuntur, boni sunt succi, stomacho placent,
præsertim magnæ. Priore loco Chamæ in asperas & regias diuidun-
tur, videnturque læues pro regiis accipi. Posteriore in crassas paruas
& crassas magnas quæ cum læuibz eadem esse videntur. A Plinio
species hæc numerantur, Chamætrachea, Chamæleos, Chamæpelo-
rides, generis varietate distantes & rotunditate, Chamæglycymeri-
des. Nos ita distinguimus ut Chamarum aliæ læues sint, aliæ asperæ.
Læuibz Chamæpelorides & Chamæglycymerides subiiciuntur, de
quibus ordine dicemus.

De Ch

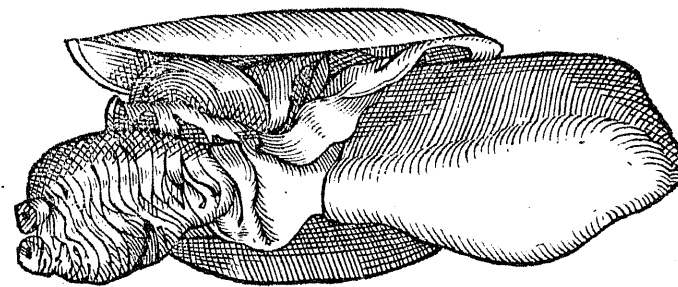
De Chame læui.

CAPUT IX.

CHAMELEIA à testæ leuitate nomē inuenit. Testa
duplici cōstat, Conchis leuibz quæ galades dicuntur,
similis est. Ab his testarum fragilitate differt, digito-
rum enim compressu frangitur faciliè, quod in Con-
chis & pectinibus non euenit. Intus & foris candidif-
simæ sunt, caro quoque intus candida, in qua duo foramina cernun-
tur: alterum os est, alterum excrementi meatus, utrunque sinuosum
est, ut dilatari & constringi possit, hoc ad attrahendam aquam, illud
ad reiiciendum excrementum. Habet & μήκωνα ut conchæ ceteræ. La-
tere magis protuberante semper hiat. In arena cum Tellinis capitur,
qua de causa sæpius aqua pura elui debet ad arenam expurgandam,
qua expurgata dulcis est & tenera, alioqui vix edi potest. Chamas
eandem esse cū leuibz Conchis quæ γαλάδες dicuntur, falsum est: nam
Aristoteles, ut antea docuimus, Chamas à Conchis seiunxit.

De Chame Peloride.

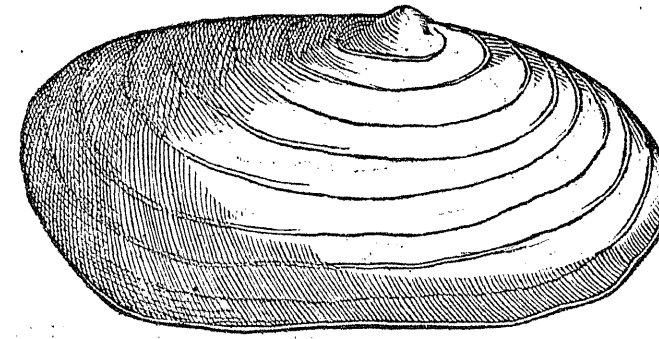
CAPUT X.

PELORIDAS Athenæus vno loco à Chama-
rum genere segregasse videtur ex sententia fortasse
Philyllij. Αἰδὲ πελωρίδες ἀνομάσθησαν παρὰ τὸ πελώριον
μέγιστον γὰρ ἐστὶ χήμης, καὶ παρηλλαγμένον. Pelorides voca-
Lib. 3.

tæ sunt à dictione *πελώριος*: maiores enim sunt Chamis, & ab iis diuerfæ. Alio loco ex Diphilo pelorias Chamis crassarum speciem facit, quas & regias appellat, quæ & maiores sunt. Chamis etiam ^{Lib. 32. cap. 11.} peloridas appellat Plinius. Hos sequimur, ac Chamis peloridas, siue pelorias, siue pelorinas à magnitudine dictas fuisse cum veteribus existimamus, id quod innuit Athenæus priore loco modo citato: nam *πελώριον* siue *πέλωρον* significat *ὄμειγα καὶ τεράστιον*, id est, magnum & prodigiosum. Vel dictæ sunt pelorides à Peloro Siciliae promontorio, quod iuxta illud Pelorides optimæ reperiantur. Iulius Pollux de ciborum antiquorum præstantia verba faciens: *ἴστέον δὲ ὅτι παρὰ τοῖς παλαιοῖς βδοκίμην μύρανα ἐκ πορθμῆ, καὶ μύρανα ταρτησία, καὶ θυῖνος τύριος, καὶ κερύς ἐκ σιιάθου, καὶ ἔριφος ἐκ μήλας, καὶ κόνχη πελωρίνας, ὅθεν ἴσως καὶ νῦν καλέμεναι πελωρίδες ἀνομάσθησαν.* Apud veteres in pretio fuit Muræna ex freto, & Muræna Tartesia, Placebat Thynnus Tyrius. & Mugil ex Sciatho, Hædus ex Melo, Conchæ etiam pelorinæ, vnde fortè nomen adeptæ quæ nunc Pelorides vocantur. Ex his apparet insignis error eorum qui scribunt Peloridas nomen habere à luto, in quo tum manibus, tum retibus euerruntur: pilos enim lutum est (sic enim eorum scripta verba reperio) *πηλὸς* quidem lutum est, à quo *πηλωρίδας* & *πηλωρίας* dixisse oportuerat, non *πελωρίδας*, & *πελωρίας*, & *πελωρίνας*, sicuti omnes extulerunt. Præterea illud è memoria exciderat, aut fortasse ne ^{Lib. 5. de hist. anim. c. 15.} legerant quidem, quod scripsit Aristoteles, Conchas, Chamis, Pectines, Vngues, locis arenosis prouenire non cœnosis. Sed omnis nominibus rem ipsam depingamus. Chama peloris duabus conchis constat, quæ nunquam ita iunguntur quin semper hient, & viuo & mortuo animante, etiam sine calidi contactu. Eæ oblongæ sunt & læues, ex albo purpurascetes, in medio connexæ. Caro intus alba est, quæ etiam contracta, tota testa vix capi potest, extenta multò longior est, rotunda, spissa, pudendo virili non ab-similis, digiti mediij crassitudine. In extremo altero foramina duo apparent, alterum oris est, rotundum, alterum excrementi. Santones conchæ strictæ & non hiantis speciem *palourde* appellant, quæ vox à Peloride deducta esse videtur. Sed ea Chama peloris non est, cum magna non sit, neque hiet. Caro Peloridis dura est, ob id difficile excernitur & multum nutrit,

De Ch

De Chame Glycymeride.

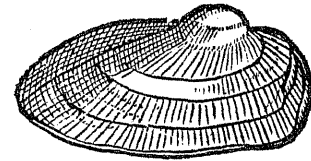
CAPUT XI.

H A M A R V M generi *γλυκυμερίδες* accedent, Plinij & Macrobij testimonij. Chameglycymerides, inquit Plinius, quæ sunt maiores quàm Pelorides. Macrobius in cœna adiciat Lentuli flaminis appositas fuisse dixit, & ne quis easdem esse Peloridas & Glycymeridas existimet, maiores scilicet Chamis, legat Macrobius **L I B. I I I.** Saturnalium. Ante cœnam, inquit Echinus, Ostreas crudas quantum vellent, Peloridas, Spondylos &c. Paulò post alia edulia enumerans, Glycymeridas, vrticas &c. Sunt autem Glycymerides dictæ à dulcedine, vt opinor, quod sapore sint dulci, minusque falso quàm reliquæ. Sunt qui Glycymeridas vocent, quasi ex dulci amaras. Quod si ita sit, compositum nomen ex Græco & Latino fuerit, quam compositionem improbat Quintilianus. Glycymerides igitur Chamis sunt maiores quàm Pelorides testa oblonga Mytulorum fluuiatiliu testa modo, sed duriore & spissiore, rugosa, non tamen ob id aspera, ex albo rufescente, carne & succi bonitate Peloridi similes. Easdem esse puto cum iis quas Pelorides maiores Athenæus vocat. Hermolaus ^{Lib. 3.} Barbarus coniicit apud Plinium post verba hæc, Chamæglycymerides quæ sunt maiores quàm Pelorides, pro colycia siue corophia, legendum corycia ex Athenæo qui scribit Conchas quasdam à Macedonibus vocari *κωρύκας*, quas Athenienses *κρείας* nominant. Sed vtut apud Plinium legendum sit, non potes corycia ad Chamis glycymeridas referre: sic enim conchas asperas vocari scripsit ex Hegesandro Athenæus. *Ἡ γή(ρανδρος δ' ἐν ὑπομνήμασι τῆς Σαχέας φησὶ κόνχας ὑπὸ τῶν μακεδόνων κωρύκας καλεῖσθαι, ὑπὸ δ' Ἀθηναίων κρείας.* Hegesander in commentariis ait conchas asperas vocari à Macedonibus Corycos, ab Atheniensibus *κρείας*, id est, arctinas.

b 3

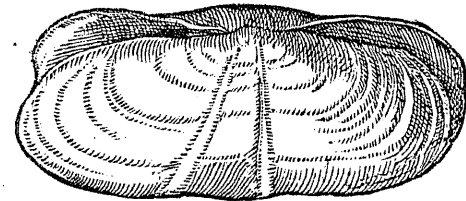
De Chama aspera.

CAPUT XII.

H M A I *Ἰαχεῖαι*, id. est, asperæ à testarum externa parte dictæ sunt, ob lineas transfuersas, obliquas multas, cauas, eamque ob causam musco sæpe oppletas. Superiorum modo oblongæ sunt, intus læues. Carne sunt mali succi, pauci nutrimenti, ad excretionem facili, qua tamen delectantur purpuræ, vnde pro esca vtuntur ea purpurarum piscatores, vt ante ex Athenæo diximus.

De Chama nigra.

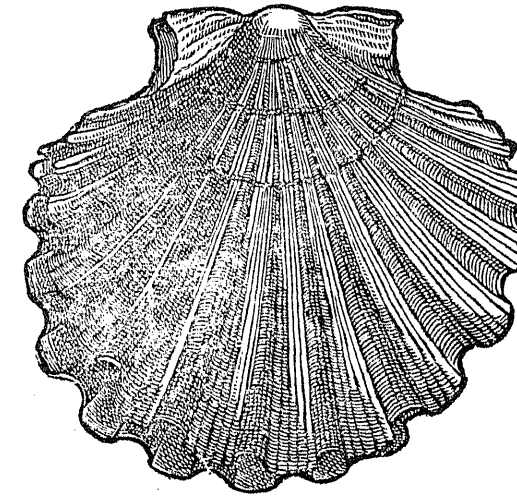
CAPUT XIII.

Lib. 3. cap. 21.

ELIANVS Chamas marinas, varias & multiplices esse tradit: nã aliæ asperæ sunt, inquit, aliæ læues, & hæ quidem digitorum compressu confringuntur, illæ verò vel ægerrimè conteruntur. Quædam ipsarum nigerrimæ sunt: nonnullæ argentei coloris similitudinem gerere videntur. Ac quemadmodum earum est varium & multiplex genus, sic multas & diuersas sedes habent. Ex his colligunt nonnulli Chamas pro conchulis accepisse, quæ colorum varietate à sese distant, sed non rectè, vt ego quidem sentio: nam sunt vt conchulæ, ita Chamæ variæ, albæ, nigre, ex albo rubescentes, aliæ fractu faciles, aliæ difficiles. Idem de Cochleis & Pectinibus verè dicitur. Quare ineptè fecerunt, qui Concham nigram pro Chama nigra exhibuerunt, cum Conchæ rotundiores Chamis esse soleant, neque hient, Ch

hient, Chamæ verò testa sint longiore, qualis Chama nigra quam hîc proponimus, testis oblongis, læuibus, duris, spissisq; ac veluti marmoreis.

De Pectine.

CAPUT XI III.

VI A Græcis *Κτεῖς* vocatur à Gaza modò Pecten, modò Pectunculus conuertitur. Aristoteles. *Τῶν δὲ θύρων τὰ μὲν ἐστὶν ἀνάπτυχα, οἷον οἱ κτεῖς.* Lib. 4. de hist. anima. cap. 4. Gaza sic, Bivaluis generis pars cluifilis est vt Pectunculi. Et paulò post. *Ἐστὶ τὰ μὲν κινητὰ ἀλλῶν ἐστὶν οἷον οἱ κτεῖς.* Itè alia se mouent, vt Pectines. Sed hæc varietas ambiguitatem parit: sunt enim Pectines & ab his diuersi Pectunculi à Latinis dicti. Plinius manifestè Pectunculos à Pectinibus disiungens videtur Pectunculos pro Tellinis vsurpasse, vt ex Hermolao prius annotauimus. De aliis Pectunculis infra dicemus. Qualis sit Pecten ex nullo meliùs quàm ex Athenæo cognoscemus, quo loco Ostreum in quo nascuntur margaritæ Pectini confert. *Ἐστὶ δὲ ἡ μὲν Ἰστρὸς ὄψις παραπλοῖα Ἰωνίῳ, ἢ διέγλυτῳ δὲ, ἀλλὰ λείον τοῦ ὀστρακὸν ἔχει, τὴν δαυδὸν δὲ ὅσα ἔχει δύο, ὡσπερ οἱ κτεῖς, ἀλλὰ ἓν.* Ostreum aspectu Pectini simile est, testa non cælata sed læuis est & spissa, neque vtrinque aurita est Pectinum modo, sed altera tantum parte. Ex his liquet Pectinem duabus constare conchis striatis, vtraque parte auritum esse, quod non huic tantum competit, vt peculiariter auritum Pectinem nominare oporteat, sed alteri etiam Pectini & Pectunculo. Nostri piscatores vocant Pectines *larges coquilles*, alij *coquilles de saint Jacques*. Itali *cape sante*. Testa vtraq; primùm strictior, qua parte aurita est, deinde amplificata in orbè circūagitur: altera modicè caua &

in dorsum elata, altera plana, veluti alterius operculum. Vinculo nigro & neruoso colligatae sunt. Vtraque striata est, à strictiori parte striaturae incipientes ad imum marginem deductae sunt, sed ita ut in eo striae siue exochae magis prominent quam strigles siue canaliculi, quibus fit ut Pectinis testa laciniata sit, & hac parte firmiter cohaerens. Praeterea striae siue exochae lineis à summo ad imum ductis ornatae sunt, quae à duabus tribusve aliis interfecantur à latere ad latus ductis versus strictiorem partem. Intus carnis multum est, quae circa medium etiam carnosum, longum, tenerum alligata apparet. Inest in carne particula luteum ouorum colorem referens. Spectantur μήκων & os tubae modo factum, atque intestinum tenue luto plenum. Tota caro in ambitu membranam habet veluti fimbriam versicolore, ex qua fila multa & tenuia dependent. Eadem caro aliorum ostreorum carne dulcior & tenerior est, facilius concoquitur, venere irritat non acrimonia sed nutrimenti copia. Aqua quae intus est aluum ciet. Super carbones coquuntur, nonnulli olei, piperis & salis tantillum iniiciunt. Pectinis testae non semper eiusdem sunt coloris: quaedam enim rubescunt, quaedam albicant, aliae nigricant. Athenaeus. Τῶν δὲ κτενῶν ἀπαλάττεροι μὲν εἰσὶν οἱ λευκοὶ, ἀβρωμοὶ γὰρ καὶ δολιχόλοι. Τῶν δὲ μελάνων καὶ πυρρῶν οἱ μείζονες καὶ ἐνέδροι βρωμοὶ. Κοινῶς δὲ πάντες βρωμοχοὶ, βρωτοὶ, δολιχοὶ λαμβανόμενοι μετὰ κυμίνου καὶ πιπέρεος. Inter Pectines teneriores sunt candidi, virus enim non respiciunt, & aluo faciles sunt, ex nigris & flavescentibus maiores & venni palato arrident. Omnes in vniuersum ventriculo grati sunt, facile concoquuntur, aluum subducunt sumpti cum cymino & pipere. Aristoteles inter testacea quae se mouent Pectines numerat, quos etiam volare ait ex nonnullorum sententia: nam de ferramento quo capiuntur saepe exiliunt. Plinius. Saliunt Pectines & extra volitant, seque & ipsi carinant, id est, ex suis testis carinam sibi parant, sicuti Neritae praebentes concauam sibi partem, & alteram aurae opponentes, sic per summa aequorum velificant. Strident Pectines, inquit Aristoteles, quoties per maris summa nitibundi feruntur, quod volitare dicunt. Pectinibus oculos tribuere videtur Plinius. Non omnibus animalium oculi. Ostreis nulli, quibusdam concharum dubij: Pectines enim, si quis digitos aduersum hiantes eos moueat, contrahuntur, ut videntes. In eandem sententiam scribit haec Aristoteles. Pectines quoque admoto digito dehiscunt, mox comprimunt se ut cernentes. Id quod ego in Pectinibus saepius experiri volui, sed si digito immisso caro vel membrana carni circumposita non tangatur, se non contrahunt, si tangatur, statim claudunt, & digitum vel aliud quid immisissum firmè retinent. Testa intacta omnia latent vel algore virgente, vel aestu, Pectines, quemadmodum Purpurae & Buccina conduntur canis

Lib. 3.

Lib. 4. de hist. anim. c. 4.

Lib. 9. cap. 33.

Lib. 4. de hist. animal. cap. 9.

Lib. 11. cap. 37.

Lib. 4. de hist. anim. cap. 8.

ca nis exortu circiter tricenos dies. Pectines atque adeo Ostreae ac conchae omnes tum optimae sunt, quum grauidae. Quanquam verò testata intacta grauida dicamus, nullum tamen eorum vel coitum, vel partum intelligimus: hoc enim genus sponte prouenit, ouaque eorum improprie appellamus partem illam, quae melioris nutritionis est indicium, quemadmodum in sanguine praeditis adeps, quam ob causam tum melioris sunt succi. Pectines in locis arenosis proueniunt, & quemadmodum purpurae celeriter augetur, quippe qui anno perficiantur autore Aristotele: ouum enim quale modo diximus vere continent, procedente tempore minuitur: deinde totum aboletur, siccitates pertimescunt, & locis quibusdam propter summos calores defecerunt. Pectines maximi & nigerrimi aestate, inquit Plinius, laudatissimi Mitylenis. Eisdem etiam celebrant Iulius Pollux, & Athenaeus. Laudatissimi etiam Tyndaride in Sicilia, & Salonis in Dalmatia. Neque solum in Altino & Antio Italiae, sed etiam Tarenti. Horatius.

Lib. 5. de Hist. anim. cap. 15.

Lib. 32. cap. 11.

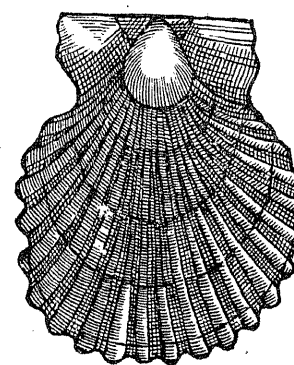
Satyra 4.

Pectinibus patulis iacet se molle Tarentum.

Purgatur vesica Pectinum cibo inquit Plinius, nam vrinam ciet, & quae in vesica sunt modicè detergunt.

Lib. 32. c. 9.

De altero Pectine.

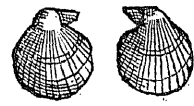
CAPVT XV.

CONCHA quam hinc exhibemus Pecten est alter (nam Pectines concharum generi attribuit Plinius) quem cum superiore eundem planè esse facile existimabit is, qui non diligentius circumsperit, sed reuera differt: nam latiores & ampliores aures habet, èstque toto corpore longiore strictioreque quam superior. Praeterea hic testam vtraque Pectunculorum Burdegalensium modo concauam habet, supe-

rior alteram duntaxat cōcauam, alteram planam. Postremò hīc concharum quarundam rugosarum ritu rugas siue strias & exochas simplices habet, prior verò singulas ternis aut quaternis lineis à summo ad imum ductis ornatas. Hunc Pectinem Itali *Romiam* vocant, quod qui è Compostella redeunt (quos etiam *Romios* lingua nostra vocamus) Pectines huiusmodi multos pileis affixos gestant. Carne & sapore à Pectunculis non differunt, sed figura: Pectunculi enim rotundiores sunt, & altera tantum parte auriti, hi Pectines magis oui figurâ & vtrinque auriti.

De Pectunculo.

CAPUT XVI.

IN Sinu Aquitanico frequenter capiuntur exigui Pectines, qui vulgò *Petoncles* vocantur. Capiuntur etiam in Normania, vocanturque *Hannons*. Romæ *Gongole*, quasi Conchulæ: sunt enim semper parui præsertim in Mediterraneo mari, in Aquitanico litore maiores. Alij *Coquilles de Saint Iaques* appellant, quemadmodum superiores. Pectunculi rectè dici posse mihi videntur, pectinibus enim figura similes sunt. Concham striatam habent, vtranque cauam aculeis aliquot paruis armatam, altera duntaxat parte auriti sunt, aliquando dextra, aliquando sinistra. Horum aliqui candidi sunt, alij rubescunt. Carne sunt tenera, molli, gustuque gratiore quàm superiores Pectines, ob salsi cum dulci permissionem. His atque alijs Ostreis quidam maximè delectantur, iisque frequentius & copiosius vescuntur, vt Burdegalenses & Santones. Qua de causa euenire puto, cur multi apud eos calculo grauiter laborent: omnia enim Ostrea crassi & salsi succi copiam gignunt, qui accedente vini tenuis & generosi liberali potu facile ad renes permeat, vnde calculi in renibus & vesica gignuntur. Quod si quis obiiciat vt Pectinum, ita Pectunculorum cibo vesicam similiter & renes purgari ex Plinio, ac proinde cibo huic detergendi vim aliquam inesse: respondemus in corporibus impuris, atque pituita crassa & multa, ventriculo primisque venis infarcta

farcta detergentia ad calculum procreandum multum habere momenti, vt pote quæ calculi efficiendi materiam ad renes deducant, multo magis quæ aperiendi vi prædita sunt, quibus qui alieno tempore vitur, renum & vesicæ morbum ac cruciatus valde auget. Hæc de pectinibus. Nunc conchas reliquas explicemus.

De Conchis.

CAPUT XVII.

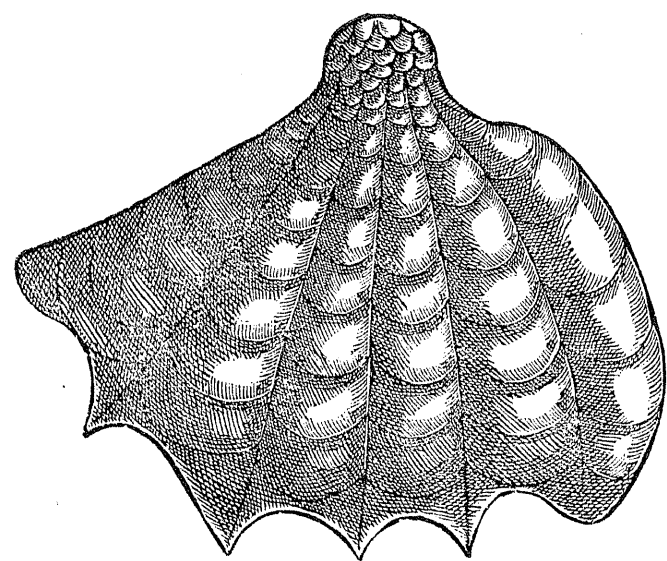

CONCHÆ Nomen latissimè patere iam diximus, hoc verò Plinij autoritate maximè confirmatur, qui Pectines, Cochleas, Buccina cōcharum nomine comprehendit. Verba eius adscribere superuacaneum haud fuerit, vt pote quorum iucunda & eleganti varietate & copia, naturæ fecunditatem, miramque ac multiplicem in procreandis omnibus solertiam ingeniosè imitatus est. Concharum genera, in quibus mira ludentis naturæ varietas, tot colorum differentiarum, tot figurarum, planis & concavis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe cassis, in dorsum elatis, læuibus, rugatis, denticulatis, striatis, vertice muricatum intorto, margine in mucronem emisso, foris effuso, intus replicato, iam distinctione virgulata, crinita, crispa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim vndata, cancellatim reticulata, in obliquum, in rectum expansa, prædensata, porrecta, sinuata, breui nodo ligatis, toto latere connexis, ad plausum apertis, ad buccinum incuruis. Quum planas & concavas dicit, pectines intelligit quibus solis hæc nota contingit, quum ad buccinum recuruas, Cochleas & Buccina comprehendit. Nunc speciatim de conchis loquamur, quibus testa durior est, quæque duabus testis constat, vtriusque cauis. Hoc genus *διήρυρον*, vocat Aristoteles, ὃ δὲ δὴ οὐδὲν ὁρᾷ οὐδὲν ἰσχυρὸν, quod gemina testa continetur, Bivalue conuertit Gaza, sicut *μειδιήρυρον* vniualue: *γύραι* enim valuæ sunt, eas Cicero Conchas Latine dixit. Pinna enim (sic græcè dicitur) duabus grandibus parula conchis, cum parua squilla quasi societatem coit cibi comparandi. Concharum multæ sunt differentiarum etiam præter eas quas ex Plinio protulimus: sunt enim aliæ albæ, aliæ nigre: quædam albo nigroque distinctæ, quarum differentias aliquot iam persequemur.

Lib. 9. cap. 33.

Lib. 2. de natura Deor.

De Concha imbricata.

CAPUT XVIII.

Lib. 9. cap. 33.

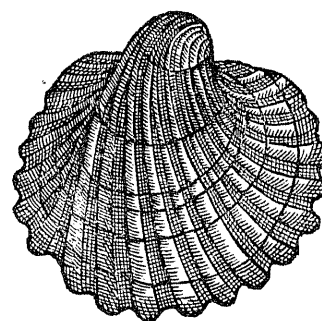
Lib. 2.

CONCHA Hæc est distinctione teste imbricatim vndata, vt loquitur Plinius, quamobrem Concham Imbricatam vocauimus: testa enim ad vndarum sese attollentium similitudinem distincta est, quæ distinctiones cum aliæ alijs insideant imbricum modo, Concha imbricata dicitur, quemadmodum à Vitruuio imbricata cæmenta: incerta, inquit, cæmenta alia super alia sedentia, inter se imbricata, non speciosam, sed firmiorem quàm reticulata præstant structuram. Imbricata, inquit Budæus, appellat inter se hærentia imbricum modo. Sunt autem imbrices tegulæ curuæ, quarum aliæ alijs imponuntur ad arcendas à tectis pluuias. Easdem Conchæ huius distinctiones non ineptè squamis compares, sic enim squamæ piscium rotundæ dispositæ sunt. Concha hæc magna est, & lata ambitu inferiore, laciniolo ac eo firmiter cohærente. Testa dura est, intus læuis. Caro dura ac concoctu difficilis, alioqui superioribus similis. Frequens est concha in oriente, reperitur etiam in Oceano. A Græcorum vulgo *aganon* vocari audio, & à Caloieris Arabiæ, id est, cænobitis qui illic sunt Tridacnam. Verùm Tridacna quorum meminit Plinius esse non possunt. Sic enim ille quum de ostreis loquitur. In Indico mari Alexandri rerum autores pedalia inueniri prodiderunt. Necnon inter nos nepotis cuiusdam nomenclator Tridacna appellauit: tantæ amplitudinis intelligi cupiens, vt ter mordenda essent. Ex his verbis nihil aliud rectè colligas, quàm Ostrea in India valde magna reperiri, vbi omnia grandiora esse quàm

Lib. 32. c. 6.

quàm apud nos sæpe diximus, quæ magna Ostrea quidam Tridacna appellauit, quia non nisi tribus moribus deglutiri possunt.

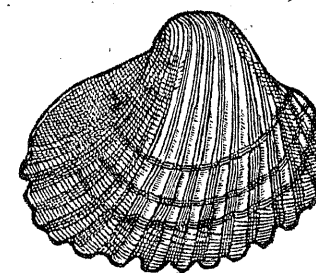
De Conchis Striatis.

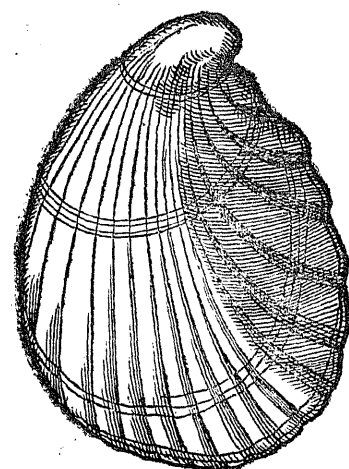
CAPUT XIX.

STRIATAS Conchas nunc exequimur, quarum primam exhibemus eam quæ communi nomine à nostris *Coquille* vocatur, ab Italis *Capa tonda* à rotunditate: duabus enim testis cõstat multum cauis, & in dorsum multum elatis, vt ad rotundam figuram multum accedant: intus læues sunt, foris striatæ Pectinum modo, in ambitu ferratæ. Harum aliæ sunt albæ, aliæ nigricant, aliæ flauescunt, per ginglymum colligantur: vtriusque enim testæ apophyses sese inuicem subeunt coniunguntur. Caro dura est, difficilisque concoctu. Ius ex ea aluum soluit. Ex Concha hac & cæteris quæ sequuntur vstis, & in cinerem redactis dentificia optima conficiuntur.

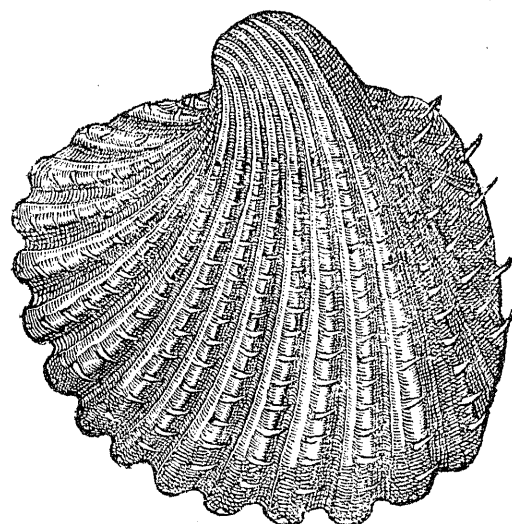

ALTERA Concha striata priori similis est, nisi quod illa aliquot lineas tantum à latere ad latus per striarum transuersum ductas habet, hæc non lineas simplices, sed virgas latas sicuti fascias per transuersum ductas habet. Est etiam rufa, vnde Concha striata, fasciata, & rufa dici potest.

TERTIA Concha striata cæteris longior est, cui figura, testis multum cauis, canaliculis parum profundis, aliquot lineis per transversum ductis.

De Concha Echinata.

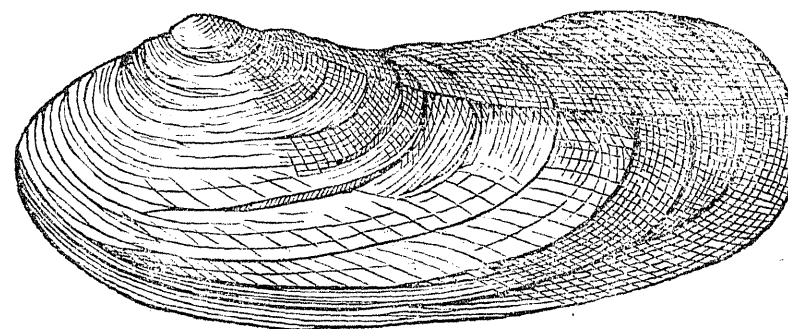
CAPUT XX.

ECHINATAM Concham ab asperitate vocamus, sicut aculeatam ab aculeis vocare possumus. In hac vniones reperiri testatur Plinius. Nam & Iuba tradit Arabicis Concham esse similem Pectini insecto, Hirsutam Echinorum modo, ipsum vnionem in carne ipsa esse grandini similem. Hæc Concha superioribus & Pectini similis est, testis admodum concavis, striatis, in ambitu incisus. In striis siue exochis eminent aculei frequentes, incurui, certis interuallis à sese distiti, qui si vi aut alia ratione exciderint, vestigium sui relinquunt. Quod

Lib. 9. c. 35.

Quod à me temere dictum non est: sunt enim qui putant Conchas omnes striatas aculeis illis armatas esse, sed crebro attritu & maris iactatione rumpi, quod falsum esse experientia docet. Nam in Echinatis fractorum aculeorū vestigia semper apparent, Conchas verò striatas tantum etiam post magnas procellas in litore sapissimè videas, sine vllis aculeis, eorumve notis. Vidimus etiam sæpe Conchas striatas sine vllis aculeis retibus captas. Quare hanc à cæteris differre certum est asperitate & aculeis. Carne verò interna & substantia planè similis est.

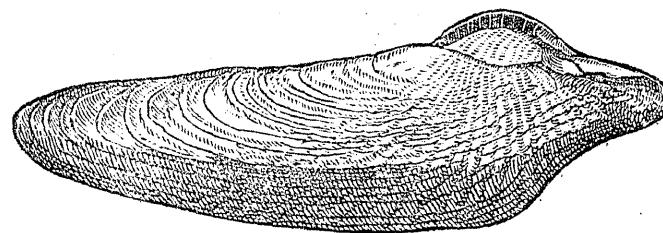
De Concha longa.

CAPUT XXI.

HÆC Concha duabus magnis & longis constat testis. Chameglycymeridi similis est, sed teste multo spissiores sunt, magis rugatæ, colore vario, in ambitu rubescente, in medio albescente, intus candido cum lauitate. Ex hac calx conficitur. Dentificia optima ex eiusdem cinere parantur.

De Concha altera longa.

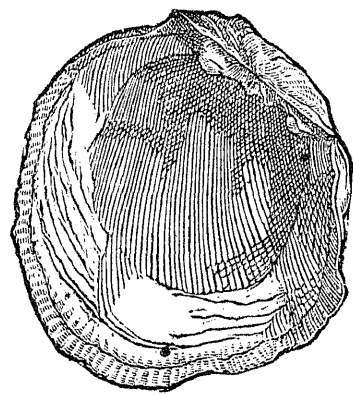

CAPUT XXII.

CONCHAM Hanc Dactylum esse seu Vnguem falsum est. Neque audiendi sunt ij qui his quinque vocibus, Aulo, Dactylo, Solene, Donace & Concha longa Plinium seorsum ad hunc piscem significandum vti tradunt. Neque illud rectè ab aliis scriptum est, Digi-

Lib. 3. c. 9. tos Conchas longas vocari. Nam Plinius diuersis locis de his locutus est, vt de diuersis rebus. Iocinoris doloribus, inquit, scorpio marinus, in vino necatus, vt deinde bibatur: Conchæ longæ carnes ex mulso potæ cum aqua pari modo, aut si febres sint ex aqua mulsa. Deinde multò post. Mares alij Donacas, alij Aulos vocant, scēminas Onychas. Vrinam mouent mares, Dulciores scēminæ sunt, & vnicolores. Quid verò de hoc Plinij loco sentiam postea exponam, atque alios esse Dactylos à Conchis longis demonstrabimus. Hanc quam hîc exhibemus Concham longam Plinij esse affirmamus, quòd nulla sit hac longior & strictior. Nostri *Cullier* vocant. Testa est alba, aspera, lineis multis & diuersis distincta. Qua parte replicatur, foramina multa habet ordine disposita. In nostro litore frequenter iacentes reperiuntur.

De Concha pictorum.

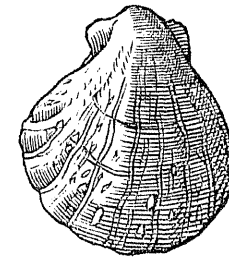

CAPUT XXIII.

Lib. 5. de his. cap. 15. **I**NTER Conchas eam numerat Aristoteles qua pictores vtiebantur, non in diluendis aut asseruendis coloribus, ad quam rem pictores hodie Musculorum testis vtuntur, sed cuius testæ radebantur, quòd cōficiendis coloribus vtiles essent, ne quis existimet ex interno corpore saniam aliquam veluti ex Purpuris & Buccinis infecturæ vel picturæ vtilem colligi. Verba sunt Aristotelis. ὃ δὲ οἱ γραφεῖς ὀστρεῶν χρῶνται, πάλαι δὲ πολὺ ὑπερβάλλει, καὶ ἔξωθεν τῆλο β' ἀνθος ἐπιγίνεται. ἐστὶ δὲ τοιαύτη μέλιτα ποιεῖ. τὸς τόπος τὸς περὶ Καρίου. Concha quæ pictoribus vsui est, crassitudine plurimum excedit, & florem illum non intra testam, sed foris habet. reperitur id genus maximè circa Cariam. Huiusmodi est Concha quam hîc proponimus, testis spissis, intus læuibus, foris inæqualibus & asperis, Cinnabaris aut Sandaracæ colore, figura spondylorum aut minorum Ostreorum. Hanc accepi à Gulielmo du Choul Allobrogum præfecto, viro variè admodum & antiq̄e eruditionis,

ditionis, cuius egregium specimen est editurus his libris quos prope diem publicabit. Is ad singularem doctrinam, summam erga literatos omnes liberalitatem atque humanitatem adiecit, qua in me quoque vsus Conchas aliquot, atque turbinata depingenda dedit.

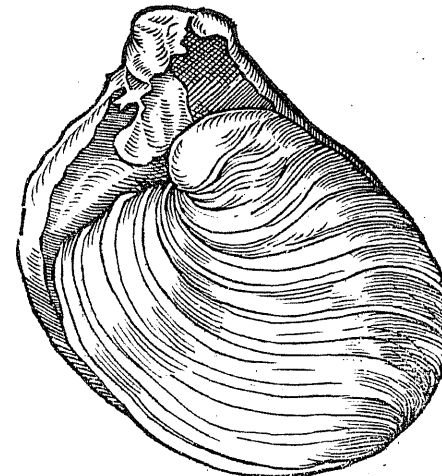
De Concha Corallina.

CAPUT XXIIII.

CONCHÆ Supradictæ similis est hæc quæ in mari nostro reperitur colore scilicet, rubra enim est, corallum planè imitata, vnde corallinam nuncupauimus, figurâ dissimilis: externa enim testarum parte pectinem refert, nisi quòd hæc striata non est, sed lineis tantum aspera, & tuberculis rubris inæqualis, intus læuissima, candidi marmoris colore. Spondylorum modo colligantur testæ vinculo nigro, tenues sunt sed satis duræ. Caro dura, odore viroso, sapore salso. Rarò reperitur hæc Concha, & vix nisi post diutinos austri flatus, & caniculæ exortum in litus eiiciantur.

De Concha rugata.

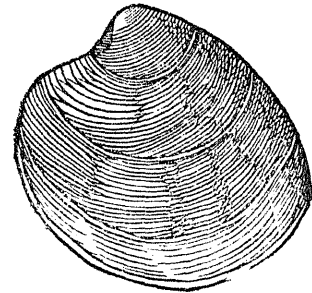

CAPUT XXV.

MAGNA Hæc Concha & lineis multis, & elatis per trāsuerfum ductis valde rugata est, testis valde spissis, intus læuibus & splendoris argentei, qua parte Concham margariferā, matrem perlarum vulgò dictam refert, per ginglymum articulatur: testarum enim in summo

apophyses vicissim recipiunt & recipiuntur, quibus accessit vinculum robustum, dicas esse dentes pectinatim coeuntes. Testæ ob spissitudinem in laminas & frustra dissecantur, ex quibus sphaerulæ præcû conficiuntur, & dentiscalpia quemadmodum ex matre perlarum, sed non adeo splendida. In hac Concha vniones reperiri non dubito.

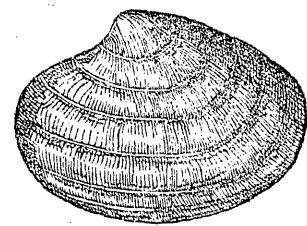
De Conchula rugata.

CAPUT XXVI.

NON Ab imo ad summû lineas ductas habet hæc Conchula, sed à latere ad latus multas veluti rugas sparsim & sine ordine, quarû quædã imperfecte sunt, & in mediam testã definunt. Testæ non sunt tumidæ & in dorsum elate, quæadmodû striatę omnes, sed depressę, colore vario, sunt enim ex albo cinereæ, & ad liuidû accedentes. Labra testarum crassa sunt, & tã arctè connexa, vt sine vi non aperiantur, faciliusq; rûpantur testæ, quàm patefiât, quod à Chamarû natura profusus alienû est, quarû teste hiât. Vnde eos errare constat qui hanc Conchulã pro Chamepeloride exhibent. Hæc Concha arenæ modicum recipit per lateris rimã, aquã fugit ore quod illic situm est, rotundum & in ambitu sinuosum. Istas Conchas Veneti *bimeronos* siue *piueronos* vocant. Malsilienses *Clonissus*. Ligures *Arfellas*.

De Conchula varia.

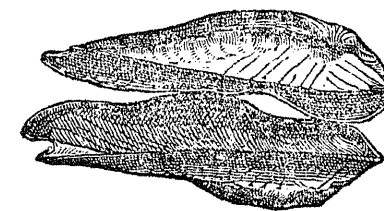
CAPUT XXVII.

AD Fauces Malgurias capitur frequenter Concha parua testis spissis & depreßis, quæ lineolis multis & admodum variis distinctæ sunt, ob id variam nominauimus.

nauimus. Chama asperæ non valde dissimilis, sed minus aspera est. Carne est dura, lutum redolente, sapore salso, ob id ius ventrem multum ciet. A pauperibus solum emitur, vocantque vulgò nostri *pelorde*, quæ vox etsi Peloridi affinis sit, tamen longè alia est Concha à Chame peloride, dictamque puto à nostris à luto & sordibus: fædas enim res & sordidas *lordes* appellant. Reperitur eadem frequens haud procul à Narbone, tota luto obsita, vocaturque illic *Pholado* quasi *φωλάδα* dicas à verbo *φωλέω*, quod latere, vel in latibulis degere significat, quæ appellatio aptè conuenit: nam Conchæ istæ in luto latentes degunt, sæpius ad pedem vnum depressæ. Has mulierculæ venantur gladiis latioribus, aut aliis ferramentis in lutum altius immisis vt eleuent. Ob hanc Concharum naturam in eam sententiam inclinat animus, vt eas *φωλάδες* Athenæi esse putem quarum bis meminit. Αι ὁ φωλάδες πολυδοφιότερωι, βρωμώδεις ὁ. Pholades multum nutriunt sed virosæ sunt. Et: Αι ὁ φωλάδες ὕψομοι, βρωμώδεις ὁ καὶ κακόχυλοι. Pholades ori gratæ sunt, sed virus respiciunt, & mali sunt fucci. Et Phaurinus, *φωλαίδες ὄστράκινά τινα βρωμώδη*. Quod si cui hæc sententia non probetur, easque tantum Pholadas esse velit, quæ in saxorum cauernulis, non in luto lateant, de quibus postea dicemus, non valde repugno.

Lib. 3.

De Concha Rhomboide.

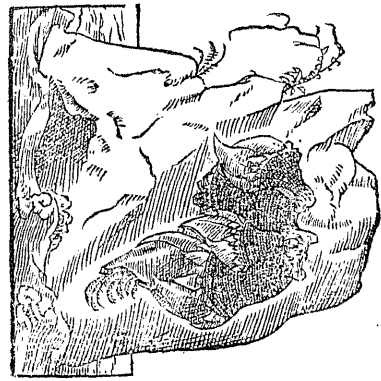
CAPUT XXVIII.

QVAM Hic representamus Veneti *mussolo* vocant. Græcorû vulgus *Calagnone*, apud nostros *ἀράνημος* est. Falsò *βάλανοι* quidam vocant: nam nihil similitudinis cum quernis glandibus habet, neque in saxorum rimis nascitur, quod temere nonnulli asserunt, neque testa laui contacta est, neque huius caro tenera est, neque palato grata, quod de Balanis scripsit Athenæus, sed dura, virus olens atque insuauis. Opinionem etiam eorum qui spondylum appellant, satis re-

Lib. 3.

fellit testarum connexus de quo in spōdylis dicemus. Huius nomen nullum equidem apud veteres reperi : quare Musculum striatum rectè dici posse puto, quod testa sit Musculorum marinorum testæ simili, sed spissiore & firmiore. Præterea pars qua coherent testæ recta est ferè veluti in Musculis, altera parte rotunda : recta ferè, inquam, dempto testarum capite, quod in angulum satis prominat, vt figuram rhomboidem satis aptè tota testa repræsentet, vnde Concham rhomboidem propriè appellari posse putem. Ab angulo capitis testarum ducuntur parua striæ, aliæ rectæ, aliæ obliquæ. Tota concha nigricat. Dura est admodum carne, si cum aliis Musculis comparatur. Rara est hæc Concha, quòd in alto mari degat.

De Balano.

CAPUT XXIX.

RISTOTELES inter testacea Balanos numerat, à similitudine. Sed hæc vox βάλανος multarum arborum fructibus accommodatur, quemadmodum glans apud Latinos omnium glandiferarum arborum fructibus. Quamobrem Dioscorides addito epitheto Palmarum fructus φοινικεβαλάνης vocauit, & Castaneas καρδιανές βαλάνης, vel διός βαλάνης, & βάλανον μυροβανίου, glandem vnguentariam, quam Plinius myrobalanum vocauit. In officinis hodie semen behen dicitur. Sunt & myrobalani fructus alij Arabibus dicti, qui ex Ægypto & Syria ad nos deportantur, quorum etiam Dioscorides meminit, quum iis fructum palmæ comparat. φοίνιξ ἐν ἀργύρῳ γίνεται, συλλέγεται ὁ μεσοπορίας τῆς χεῖρ' ἢ ὑπὲρ αὐτὴν ἀκμῆς, παρρημῆρων τῆ ἀραβικῆ μυροβαλάνου. Palma in Ægypto nascitur. Ea medio maturitatis vigore, autumno decerpi solet. Ex his liquet βάλανον addito epitheto ambiguitatis vitandæ causâ multis arboribus attribui. Sed Balanus marinus à similitudine glandis quernæ nominatus est auctore Athenæo. Αἱ δὲ βάλανοι καλούμεναι ἀπὸ τῆς χεῖρ' αἰς δρυῖνας ὁμοιότητος. Glâdes dictæ à similitudine fructuû quercus. Sic etiâ Gaza apud Arist. cōuertit. Ex quo Arist. nō potes colligere quid hodie Glandes appellare poss

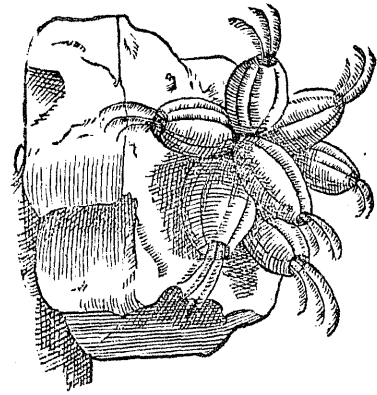
Lib. 1. ca. 149.

possimus: earū enim breuiter meminit his verbis. περὶ τῶν σήραγγων ὅ τῶν περὶ δίων τῆθθα ἢ βάλανοι. Rimis cauernisque saxorū vertibula generantur & glandes. Athenæus Glandes alias aliis maiores facit. Αἱ βάλανοι ὅ ἐι μείζονες ὀνομάζονται ἢ ὄστροι. Glandes, si maiores fuerint, aluo faciliè subducuntur, & placent palato. βάλανοι διαφέρουσι παρὰ τὰς τῶν, αἱ μὲν γὰρ ἀγύπτια γλυκεῖα, ἀπαλαί, ὄστροι, θρεπτικῆ, πολύχυλοι, ἔρητινῆ, βλεβηλοί. αἱ δ' ἄλλαι ἀλυκώτεροι. Glandes pro locorum varietate differunt. Ægyptiæ dulces sunt, tenera, ori gratæ, copiosi nutrimenti, multi succi, vrinascient, aluum soluunt. Aliæ magis salæ sunt. Eadem pro huiusmodi locorum differentia aliis etiam competunt. Quemadmodum enim Ægyptiæ glandes ad Nili ostia captæ dulciores sunt, copiosiorisque nutrimenti & succi, ita Ostrea in ostiis Rhodani, Sequanæ, Garumnæ capta, dulciora sunt aliis quæ procul ab aquis dulcibus capiuntur, ac proinde hæc quod magis salæ sint, magis aluum sollicitant, minus nutriunt. Hæc de Glandium natura. Nunc Glandes ipsas demōstremus. In Ligustico litore Musculorum est genus quoddam in saxis latens, nonnulli Glandes veterum esse putant, sed Pholades esse potiùs existimauerim, de quibus postea dicemus. Si quis tamen nimis præfractè defenderit Glandes esse, non refragabor. Liberè dicam quod sentio. Duo mea quidem sententia Glandium genera sunt: vnum quod in Gallia & Britannia nostra *rousepier* appellant, Pollicipedes nominant quidam, quòd pollicum in pedibus similitudinem habeant, quod nomen eiùsque interpretationem non probo. Id genus glandem esse colligimus, quòd illi cum glandibus magna sit similitudo. Nam vt glandis quercus, vel ilicis pars prior leuis est, & in acutū tendit, posterior aspera, sic hæc quæ saxo affixa exhibemus, posteriore parte qua saxis hæret, rugosa sunt & aspera, glandiūmque calyculis posteriorem earum partem arcuè retinentibus, simili. Plura ex vnica radice pendent è saxorum rimis. Ex testaceorum genere sunt: pars enim prior longa, rotunda ex duabus testis componitur, colore & leuitate vnguium, in medio rimula est, ex qua capillamenta quedā veluti plumæ rubescētes prodeunt. Concha vna veluti ex multis acutis vnguibus constat, tota in quinque digitorum longitudinem accrescit, crassitudine sunt pollicis in Hispania, in Britania nostra sunt minores. Pars posterior quæ saxo alligatur, corio duro asperòq; potiùs quàm testa cōstat, ex nigro flauescit. In Hispaniæ parte ea quæ Oceano alluitur reperiuntur, in Normannia & Britannia nostra frequentissimè adeo vt per vicinas vrbes pagosque diuendant. Mulieres & delicatiores homines alia fastidientes cibaria hoc edulij genere delectantur, & qui veneri dediti sunt. Elixantur in aqua, ius quod intus est fugitur, tum priore parte contorta & disrupa, caro extrahitur & ex aceto editur.

Lib. 5. de hist. anim. cap. 15.

Lib. 3.

De Balani secunda specie.

CAPUT XXX.

I Cui Glandes hæ non placeant, alias propono qua glandibus fructibus similiores sunt. Nascuntur in faxis, & in rimis nauium, quæ diutius immotæ vno in loco manserint, adnascuntur etiam Mytulis. Vidi equidem Mytulos vetustos & mortuos totos istis Glandibus opertos & naues præ vetustate putres, quibus frequentissimæ adnatæ fuerant. Hæ Glandes striatæ sunt, foramen habent è quo veluti frondem emittunt, multæ simul nascuntur. Intus parum carnis continent, parua semper manent. Quamobrem has paruas Glandes, illas magnas appellare possumus. Nostri prorsus negligunt, ac ne degustant quidem.

De Conchis læuibus.

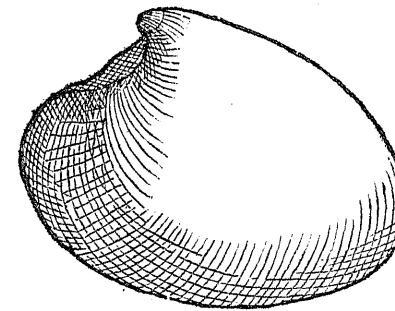
CAPUT XXXI.

Lib. 4. de hist. animal. cap. 4.

ASPERAS Conchas, striatas, rugatas, executi sumus, sequuntur læues & non striatæ: has enim ita diuidit Aristoteles. Ἐπι δ' αὐτῶν τῶν ὀστράκων διαφορὰ πρὸς ἀλλήλα ἐστὶ, τὰ μὲν γὰρ λείβετρα καὶ ἐστὶν, ὡς περὶ σωλῆν καὶ μύδων, καὶ κόνυχων ἔνια αἱ κελύμεια γαλάδες. Τὰ δ' ἄρα χεῖρα δὴ τὰ λιμνοστρεῖα καὶ πῖσσα, καὶ γένη κόνυχων ἔνια, ἢ κήρυκες. καὶ τῶν τῶ μὲν βελωδῶν ἐστὶν ὄστρακα, καὶ κόνυχων τὴ γένος, τὰ δ' ἀράβωδα, ὅσων αἴτε πῖσσα, καὶ κόνυχων ἢ γένος. Quem locum non satis expressit Gaza hoc modo. Ipsarum etiam testarum magna varietas: nam alia læues, vt Vngues, Mytuli, & Concharū quædā quas galadas appellat. Alia scabra vt Ostrea, Pinna, & Concha nonnullæ, & Buccina: quædā etiā pectinatim diuisæ, vt Pectunctuli & Concharū nonnullæ. Aristo. testas diuidit

diuidit in læues & asperas. Rursus asperas, in virgatas & non virgatas. Sunt igitur testæ quædam asperæ & non virgatæ, vt Pinnarum testæ. Sunt quædam asperæ & virgatæ, vt Pectinum testæ. Quare sic verendum fuerat. Testarum magna est varietas, alia enim læues sunt, vt Vngues, Mytuli, & Conchæ quædam quæ galades nominantur. Quædam asperæ vt Limnostrea & Pinna, & Conchæ nonnullæ. Et asperarum quidem alia sunt virgatæ vt Pecten, alia non virgatæ vt Pinna. Hactenus Aristoteles qui virgatas testas appellat non simplicibus lineis aut tuberculis, sed virgis elatis & striis asperas, de quibus ac de aliis aliter asperis iam diximus. Læuium inter se differentia est à magnitudine & paruitate, à crassitudine & tenuitate testæ, à colore. quædam enim totæ nigrae sunt, quædam albæ, quædam nigris lineis distinctæ, alie purpureas, transuersas & rectas lineas habent, de quibus deinceps.

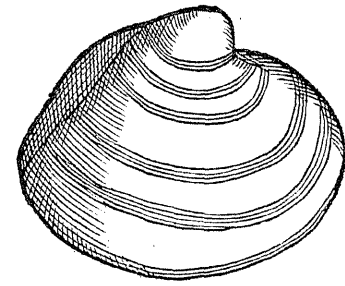
De Concha Galade & Concha nigra.

CAPUT XXXII.

CONCHÆ Γαλάδες Latinum nomen nullum inuenerunt, quare Gaza Latino nomine vsus est. Has inter læues numerat Aristoteles, vt superiori capite protulimus, fortasse à lacteo colore dictæ sunt γαλάδες: sunt enim candidissimæ, maximæ, & leuissimæ. Nonnullæ parum purpurascens, quædam flauescens reperiuntur, sed intus omnes candidissimæ sunt. Caro alba est, dura, concoctu difficilis, succum crassum gignit, ius ex his aluum mouet, si per se coquantur, vel sine multæ aquæ admistione. satis raro capitur. His Conchas nigras opponimus, quas propria pictura non egere existimauimus, quod superioribus planè similes sunt, nisi quod intus & foris nigricant, caro quoque minus candida est. vtraque non admodum concaua est, & testæ vna cavitare sua alterius apophysim recipientem firmè colligantur.

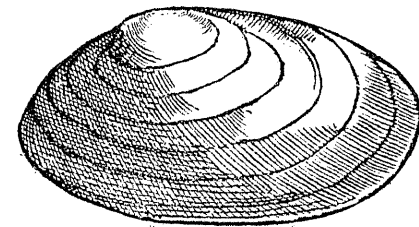
De Concha fasciata.

CAPUT XXXIII.

SUPERIORIBVS Duabus similis est Concha quam hic repræsentamus, nisi quòd paulò latior est, quod læuibus videtur peculiare. Præterea quinque veluti fascias latas à latere ad latus ductas habet, iis similes quibus puellæ nostræ capillum redimire solent quas *vettes*, appellant, id est, vittas, vnde & hanc Concham *coquille vetade* nuncupant. Inde Latinè fasciatam vocauimus, nō ineptè, vt arbitror. Testa est admodum læui, dura, marmorea. Hæc succo & substantia à superioribus non differt. Huic similem planè adiungimus, quam ob id peculiariter non depinximus. Differt tantùm lineis purpurascensibus quas per transversum ductas habet à summo ad imum, alias partim flauescens, partim albas, intus tota violacea est. Testa est læuissima, si qua sit alia, tenuis. Vna linea caua alterius testæ longam apophysim excipit, & sic arcuè colligantur.

De Concha crassæ testæ & Conchulis variis.

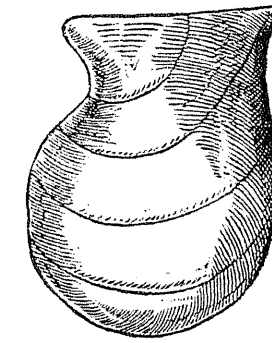

CAPUT XXXIII.

XGALADE & Chama aspera hæc Cōcha figurâ nō differt, neque vitâ aut substantiâ, sed crassitudine tantùm testarum. Hæ lineis aliquot à latere ductis distinctæ sunt, nihilominus tamen læues sunt. Ex his vstis & in cinerem redactis præstantissimum antispodium

dium fit, quod in spodij veri vicem commodè vsurpatur. Fiunt & ex his dentifricia, & exsiccantibus admodum medicamentis vtilissimè admiscuntur. fit & ex iisdem calx. Sunt & Conchulæ quædam aspera, quædam læues nucis iuglandis magnitudine, quæ maiores nunquam fiunt, Græci *κογχύλια* vocant, de quibus Dioscorides loquitur, vt citauimus quum de Chamis ageremus. Ius earum, inquit, cum aqua modica elixarum aluum ciet.

De Concha matre vnionum.

CAPUT XXXV.

DISTVLIMVS In finem sermonis nostri de Conchis pulcherrimam Concham quæ margaritifera est, & lingua Indica *Βέρβει* dicta fuit. A Gallis *Nacre de perles* pro Matre perlarum (nos enim perlas vocamus) quas Græci *Μαργαρίτες*, Latini vniones) quod frequentiores & meliores vniones in his quàm in aliis Conchis vel Ostreis inueniantur: nam in aliis etiam Conchis margaritæ proueniunt, de quibus suo loco tractabimus. Hæc Concha magna est, spissa, modicè caua, figurâ Peclinum æmula: vna enim parte aurem habet, & foramina parua quæ non permeant. Altera rotunda est, argentei coloris & splendoris maximè in interna parte, externa nonnihil flauescit. Tota læuis vnionum modo. Hanc pro Matre vnionum verissimè repræsentatam fuisse docet Athenæus his verbis. *Ἀνδροθένης δ' ἐν τῷ τῆς Ἰνδικῆς παράπλω γράφει ἕτως, τῶν ὀφρῶν καὶ χοιρίων, ἔ τῶν λοιπῶν κογχυλίων αἱ ποικίλαι εἰδεαί, καὶ πολὺ διάφοροι τῶν σαρῆμιν. Γινώσκουσι ὁ πορφύρα τε ἔ ὀφρῶν πολὺ πλεονῆτος τῶν λοιπῶν. ἐν ὁ ἴδιον ὁ κελύκειν ἐκεῖνοι βέρβει, ἐξ ἣ ἡ μαργαρίτης λίθος γίνεται. ἀλλ' ἡ δ' ἐστὶν πολυελεῖς καὶ τὴν Ἀσίαν, καὶ πωλεῖται περὶ Πέρσας τε, ἔ τὰς αὐτὰ τόπους πρὸς χρυσίον. ἐστὶ δὲ ἡ μὲν τῶν ὀφρῶν ὀψις πᾶραπληρῆ τῶ κλεινῶ, ἔ διέγλυπται ὁ, ἀλλὰ λεῖον δ' ὀφρακον ἔχει, καὶ δασύ, ἔ ὁ αὐτῶ ἔχει δύο, ὡσπερ ὁ κλεινῶ, ἀλλὰ ἐν, ἡ ὁ λίθος γίνεται ἐν τῇ σαρκὶ τῶ ὀφρῶν, ὡσπερ ἐν τοῖς κυκίοις ἢ χάλιαζα. καὶ ἐστὶν ἡ μὲν χρυσοειδὴς σφόδρα,*

ὡς μὴ ραδίως διαγνωθῆναι, ὅταν παραλεθῆ παρὰ τὸ χρυσεῖον. ἢ τὸ ἀργυρεῖον. ἢ τὸ τελέως λευκὸν, ὅμοια τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν ἰχθύων. Id est, Androsthe-
 nes in Navigatione Indiae scribit Turbinum & Choeriorum, & alia-
 rum Concharum formam ibi longè aliam esse quàm apud nos. Illic
 & Purpuram nasci, & cæterorum Ostreorum magnum numerum.
 Sed inter alia peculiare id esse quod Berberi vocant, in quo margarita
 gemma nascitur, magni pretij in Asia, venditurque Persis & nationi-
 bus quæ ad Orientem spectant pari auro repenso. Ostreum aspectu
 Pectini simile est, Concha non striata sed plana, spissa, non utrinque
 aurita Pectinis modo, sed altera tantum parte. In eius carne gemma
 concrefcit, ut in suilla grando, modò colore adeo similis auro, ut cum
 eo collata non facillè internoscatur, modò argentei coloris, modò o-
 mnino alba, & oculis piscium similis. Hæc sunt quæ certò confirmant
 nos veram Concham Indicam quæ βέρβει dicta est, repræsentasse.
 Eadem ratione arbitror vnionem in Conchis concrefcere qua gran-
 dinem in porcis, calculum in renibus, vel vesica. Quo anno hæc scri-
 beremus mortuus est quidam, cui in altero rene erat lapillus tot par-
 ticulis constans, quot in rene venularum erant ramuli, quarum parti-
 cularum lapilli, extremum veluti caput marmoris rotundi & candidi
 frustulum referebat, vel margarite maiusculæ figuram & splendorem,
 id ex pituita vitrea concretum fuisse existimo. Quare nec mirum si in
 Ostreis & Conchis senescentibus vniones reperiantur. De quibus plu-
 ra suo loco.

De Ostreis.

CAPUT XXXVI.

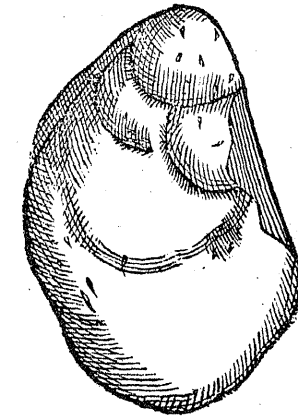
OSTREA Pro genere vniuerso testaceorum sumi, &
 vnde dicta sunt, initio huius libri docuimus. Nunc spe-
 ciatim pro iis testaceis vsurpo quæ Galli *Huistres* vo-
 cant. Nos *Peires ostres*, Itali *Ostregæ*. De quorum differen-
 tiis dicemus, à loco, à testarum varietate, à carnis sub-
 stantia petitis. Sunt igitur quædam quæ in stagnis marinis nascuntur,
 quædam in ipso mari, illa *Limnóstrea* vocat Aristoteles, apud quem ali-
 quoties *Λιμόστρεα*, perperam legas pro *Λιμνοστρεα*, quæ à loco nomen ha-
 bent: *Λίμνη* enim stagnum significat, vnde *Λιμνοθάλασσα* marina sta-
 gna à Galeno dicuntur. Gaza semper *Ostrea* vel *Ostreas* conuertit,
 non satis rectè meo quidem iudicio cum stagni *Ostrea* dicere debuis-
 set. Hanc differentiam non omisit Athenæus quum dicit. Τὰ δὲ ὄστρεα
 γίνονται μὲν ἐν ποταμοῖς καὶ ἐν λίμναις, καὶ ἐν θαλάσῃ. Procreantur *Ostrea* in
 fluuiis & stagnis & in mari. Aristoteles. Τὰ δὲ λιμνοστρεα καλεῖσθαι, ὅπως
 αὐτὸν βέρβειος ἢ ἐνταῦθα γινώσκονται παρὰ τὸν ἀλλῶν ἢ ἀρχῆ. *Limnóstrea* quæ
 vocan

Lib. 3.

Lib. 5. de his. cap. 15.

vocantur, ibi primùm sui originem capiunt, vbi cœnum est. Plura sunt
 loca in quibus *Limnóstreorum* meminit Aristoteles, quæ in sequen-
 tibus commodiùs exponentur.

De Ostreis quæ in stagnis marinis, & in aquis
 ex marina & dulci commistis procreantur.

CAPUT XXXVII.

LIMNOSTREA Ex duabus testis componuntur
 modicè concauis, & parum in dorsum elatis, foris inæ-
 qualibus & asperis, & in tenues laminas facillè sectili-
 bus, intus læuibus, candidis. Testæ paruae sunt, caro
 mollis, suavis, concoctu facilis, maior in his quàm in
 aliis Ostreis, quorum testæ multò ampliores sunt. Cruda eduntur à
 plurimis sine vllò ventriculi præter naturam affectu. Sic veteres cru-
 da *Ostrea* esitasse certum est ex Galeno & Athenæo. In Pontificali cœ-
 na scribit Macrobius appositos fuisse *Echinos* initio, *Ostreas* crudas.
 Sic nostri non solùm *Echinos* & *Limnóstreis*, sed & *Ostreis* marinis &
Lepadibus crudis vescuntur. *Conchis* striatis, *Pectinibus* non nisi co-
 ctis ob carnis duritiem, alij *piperis* paucillum adiiciunt. Huiusmodi
Ostreae sunt in ostiis *Rhodani* antiquis, vbi nunc sunt lacus, ob immu-
 tatum *Rhodani* alueum. Huiusmodi venduntur *Lutetiæ* ex *Sequane*
 ostiis, & *Burdigalæ*. Cur dulciores, suauiores, succulentiorésque sint, in
 causa est dulcis aquæ admistio. gaudent enim dulcibus aquis, inquit
 Plinius, & vbi plurimùm influunt amnes, ideo pelagiæ paruae sunt &
 rariores. Illud verò paulò diligentius excutiendum est, maioræ sint
 pelagicis *Ostrea* quæ in stagnis marinis, aquisve ex dulci permistis
 proueniunt. Athenæus. Τὰ μὲν ὄστρεα γεννῶνται μὲν καὶ ἐν ποταμοῖς, καὶ ἐν
 λίμναις, καὶ ἐν θαλάσῃ. κρείττω δὲ τὰ θαλάσσια, ὅταν λίμνη ἢ ποταμὸς παρα-
 κείται. γίνονται γὰρ εὐχύλα καὶ μείζονα, ἔ γλυκύτερα. τὰ δὲ πρὸς ἡοῦ καὶ

Lib. 3. Saturn. naliun.

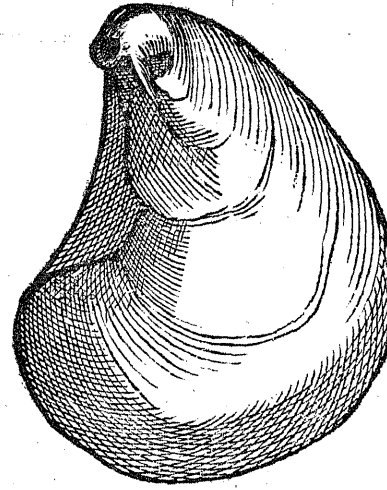
Lib. 3. c. 6.

Lib. 5.

πρῶτον, ἰλίος καὶ ὑδατος ἀμυγῆ, μίτρα, ζεληρά, θηκίνα. Ἐ. ὁ. ἀεινά ὄστρεα, καὶ
 Ἐ. καὶ τῶν τῶν θέρους ἀρχῆν κρείσσονα, πολλήν γαλασσίοντα, μετὰ γλυκύντη-
 τος ὑπόμαχα, ὀβελία, Ἐ. ὁ. ὑπερβόμια μελάχη ἢ λαπάθω, ἢ ἰχθῦσι, ἢ
 καὶ ἄλλοις, ὄστρεα καὶ ὀβελία. Id est, Ostrea nascuntur in fluuiis, lacu-
 bus & mari. Marina optima quando lacus aut fluuius ex proximo in-
 fluit, tunc enim fiunt boni succi, maiora, dulciora. Quæ verò in litori-
 bus & faxis limi & aquæ dulcis expertibus gignuntur, parua sunt, du-
 ra, acria. Verna & quæ capiuntur æstatis principio meliora sunt, ma-
 ris humore plena, cū dulcedine ventriculo vtilia, aluo facilè deiciun-
 tur. Quæ cum malua aut lapatho, aut piscibus, aut per se sola elixan-
 tur, abundè nutriunt, & aluum soluunt. Loci igitur commoditas, & a-
 limenti copia hæc Ostrea grandiora & meliora efficit. His contraria,
 pelagia Ostrea parua & rara. Plinius hanc causam reddit. Grande-
 scunt quidem syderis ratione maximè, vt in natura aquatiliū dixi-
 mus. Sed priuatim circa initia æstatis multo lacte prægnantia, atque
 vbi sol penetrat in vada. Hæc videtur causa quare minora in aliis locis
 reperiantur: opacitas enim prohibet incrementum, & tristitia minùs
 appetunt cibos. Solis quidem syderis masculi, vt alibi ait Plinius, miri-
 ficam vim in ortu & procreatione rerum nemo est qui ignorat, vt quæ
 eius radiis illustrata non fuerunt longè infœlicius proueriant. Sed
 Ostreas tristitiâ minùs appetere cibos more suo metaphoricè dixit Pli-
 nius: neque enim tristitia in Ostreas cadit, neque sensus vllus his inest
 præter tactum & gustatum aliquem. Illud addam cuius initio capitis
 memini, Ostrea marina testa quidem longe maiora esse iis quæ in dul-
 cibus aquis reperiuntur, carne verò interna minora: quia mare, vt re-
 ctè scripsit Aristoteles, humidum est, calidius, crassius, multoque ma-
 gis corporatum quàm aqua dulcis, ideo ad gignendum habilis. Cur
 ergo non etiam maiorem carnem in Ostreis efficit: quia humor dulcis
 frigidior quidem est, sed πόλιμος ἐστὶ καὶ ὄψιμος, potui aptus & nutrens.
 Quamobrem Ostrea in stagnis marinis & iuxta amnium ostia ali-
 mentum à dulci aqua, teporem à marina accipiunt. Inest in Limno-
 streis humor quidam candidus. Lac appellat Plinius loco paulò antè
 citato. Et alibi. Nuper compertum in Ostreariis humorem Ostreis
 fœtificum lactis modo effluere. In eo inest vis illa ex qua partim ge-
 nerantur. Aristoteles. Ostracodermorum natura consistit partim
 sponte, partim emissa à se aliqua facultate, quanquam ea sæpe sponte
 oriantur. Petrus Gyllius vir eruditus & fide dignus affirmat se de vi-
 ris non paucis spectatæ fidei accepisse Byzantinos Ostrea serere, &
 eorum quasi lac seminare: id ipsum enim in aquam abiectum ad saxa
 ima adhærescere, & Ostrea fieri. Sic ex decocto fungorum in terram
 proiecto fungi enascuntur.

De Ostre

De Ostreis.

CAPUT XXXVIII.

OSTREA Quæ neque in stagnis, neque in flu-
 uiorum ostiis, sed procul ab aquis dulcibus inue-
 niuntur marina siue pelagia nominantur. Sunt per-
 sæpe magna, adeo vt in India pedalia sint. Quæ ex
 Oceano Lutetiam deferuntur sæpe multò maiora
 sunt iis quæ in nostro Mediterraneo capiuntur. Aliquando mul-
 ta simul connexa & supra sese posita. Inter hæc repunt Scolo-
 pendræ, & vermes in Canaliculis inclusi viuunt. Testæ foris for-
 didæ & luto obductæ ex crustis multis siue laminis constantes,
 intus læues & albæ. Caro mollis, circa eam fibræ multæ veluti
 fimbriam constituentes, eam aliquando ambiente purpureo crine,
 quæ præstantiæ nota est, autore Plinio. Addunt, inquit, peritiores
 notam, ambiente purpureo crine fibras, eoque argumento generosa
 interpretantur, calliblephara appellantes. Nostra pallidâ sunt testâ,
 alibi colore differunt. Variant coloribus ait Plinius, rufa in Hispa-
 nia, fusca in Illyrico, nigra & carne & testa Circæis. Talia nonnun-
 quam venduntur Burdigalæ *Medokina* & loco vicino *Medoc* ap-
 pellato allata. His caput nigrum est, caro minùs candida. Palma
 mensarum diu illis tributa est, vt scribit Plinius, sunt & apud nos in
 pretio. Et quemadmodum diuersorum in procreandis Ostreis olim
 diuersæ erant laudes quas persequitur Plinius, Cyzicena maiora Lu-
 crinis, dulciora Britannicis & cætera, ita nostro æuo cupediarum a-
 matores Ostreorum censuram faciunt: sunt enim, vt verbis Hora-
 tij vtar,

Ostrea qui callent primo deprendere morsu,

Et acria, à dulcibus statim discernunt. Britannica omnibus præferunt. Santonica magis falsa & acria iudicantur. Britannicis Burdegalensia succedunt, inter quæ *Medokina* nigra, suauitate præcellunt, quemadmodum Circea quæ nigra sunt, ab Horatio commendantur.

S. 49. 4.

*Lubrica nascentes implent conchylia luna.
Sed non omne mare est generosa fertile testa:
Murice Baiano melior Lucrina Peloris,
Ostrea Circeis, Miseno oriuntur Echini,
Pectinibus patulus iactat se molle tarentum.*

Lib. 32. c. 6.

Nec locis suis contenta sunt, gaudent enim peregrinatione, transferrique in ignotas aquas. Sic Brundusina in Aruerno, ait Plinius. Compasta & suum retinere succum, & à Lucrino adoptare creduntur, ubi Compasta vocat, quæ ex Brundusio allata propter famem longæ aduectionis compascebant in Lucrino. Sic Ostreorum viuaria olim facta sunt, quæ primus omnium Sergius Orata inuenit in Baiano, ætate L. Crassi oratoris ante Marficum bellum, nec gulæ causa sed auaritiæ. Athenæus de Ostreorum substantia ex Mnesitheo. *Μνησιθεός ὁ δὲ ἀθηναῖος ἐν τῷ περὶ ἐδεσῶν φησὶν, ὄστρεα, καὶ γόγγυρα, καὶ μύες, καὶ τὰ ὄστρεα, καὶ μὲν σαρκὸς δυσχερῆς γάρ ἐστι διὰ τὴν ὑγρότητα καὶ ἐν αὐτοῖς ἀλμυρὸν, ὅπερ ὄστρεα μὲν ἐσθιόμενα, καὶ γὰρ ἐστὶν ὑπαλμυρὰ διὰ τὴν ἀλμύρην. Τὰ δὲ ἐσθιόμενα ἀφίπυτοι πᾶσι, ἢ τὴν πλείω ἀλμύρην εἰς τὴν σπινθηρῶν αὐτῶν ὑγρότητα. Διότι οἱ μὲν ὑγρότητες ἐν αἷς ἀνέφθη ἢ τῶν ὄστρεων, ἢ τῶν ὑπαλμυρῶν καὶ γὰρ ἐστὶν αἱ δὲ ἀρκέες τῶν ἐσθιόμενων ὄστρεων ἄφωρος ποιεῖται ἐστὲρ ἡμυρῶν τῶν ὑγρῶν. Τὰ δὲ ὄστρεα τῶν ὄστρεων, ἐὰν τις αὐτὰ καλῶς ὀπίσσει, ἀλυποῦται ἐχθρὰ διὰ τὴν πεπύρωσιν γὰρ, ἀλλ' ἔχει ὁμοίως τοῖς ὄστρεοις ἐπὶ δύσπεστον, καὶ τὰ ὑγρότητα ἐν αὐτοῖς ἐχθρὰ κατ' ἐξήραμυρῶν, δι' ὧν ἐκλυτὸς ἢ καὶ γὰρ γίνεσθαι. Ἐπιπύρωσιν τε διὰ τὴν ὑγρότητα, καὶ δύσπεστον ἅπαν ὄστρεον, καὶ πρὸς τὰς ἐρήσεις ἐστὶν ὅσα ἔσονται. Id est, Mnesitheus Atheniensis libro de cibis ait, Ostrearum, Concharum, Musculorum, ac similibum carnem vix concoqui, ob falsum humorem qui in ipsis inest. Quamobrem quum cruda eduntur, ob falsuginem aluum subducere, quum verò elixantur falsuginem suam vel omnino vel magna ex parte in humore quo incoquantur deponere. Itaque Ostreorum decoctum perturbat, & citat aluum. Elixæ verò eorum caro humore suo destituta, murmura excitat, assa autem, modo rectè id fiat innoxia omnino est. Etenim igne victa non perinde ac cruda concoctu difficilis est, exsiccat humore qui in ipsa inerat, quique liberam aluum reddebat. Alimentum humidum concoctu contumax Ostreum omne præstat, & vrinam non ciens. Carteris omnibus præferenda Galeni sententia, qui scribit, omnium Ostracodermorum commune esse succum falsum in se habere, quo venter subducatur, sed ratione maioris & minoris differre. Ostrea enim mol*

Lib. 3. de falsitate alim.

mollissimam omnium carnem habent, Chamæ autem parua, Spondyli, Solenes, Purpuræ, Buccina, atque alia huiusmodi duram. Iure igitur Ostrea, ventrem quidem magis promouent, minùs autem alimētum corpori suppeditant, duriora verò concoctioni magis resistunt, sed magis nutriunt, & hæc quidem coquuntur, Ostrea verò non cocta eduntur. Quemadmodum autē illa concoctu, ita etiam corruptu difficilia sunt, usq; apponuntur bis in aqua pura incocta, quibus cibi in ventriculo corrumpuntur. Ex nostris plerique Ostrea additis pipere, oleo vel butyro suauiora reddunt, nonnulli in farragine frugunt, sed duriora tum fiunt. Non solùm in cibis sed etiam in medicina magna sunt Ostreorum dotes. Peculiariter contra Leporis marini venena Ostrea aduersantur, si Plinio credimus. Stomachum mirè reficiunt, fastidiis medentur. Addiditque luxuria frigus obrutis niue summa montium & maris ima miscens. Testa Ostreorum cinis vnam sedat, & tonsillas admisto melle. Eodem modo parotidas, pannos, mammarumque duritias, capiti vlcera ex aqua, cutemque mulierum extendit. Inspergitur & ambustis, & dentifricio placet. Pruribus quoque, & eruptionibus pituitæ ex aceto medetur. Cruda si tundantur strumas sanant, & perniones pedum. Quæ Galenus de Ostreorum facultatibus scripsit pete ex LIB. I. de facul. simpl. med. Ego experienciâ comperi ex cinere siue ex calce testarum Ostreorum factâ aquam lixiuam ad minuēdos tumores *ὀδημογυρῶδεις* pedum & genuum plurimum conferre: exsiccat enim, multū digerit: & calefacit si post vstionem cinis non lauetur, locus minùs calefacit. Illud potremò addendū cur luna crescēte Ostrea atque adeo ostracoderma omnia & crustacea augetur, succulētiora quæ sint, cōtrà decrescēte minuatur, quod tradit Plinius. Iam quidē lunari potestate Ostrearum, Conchyliorumque, & Concharum omnium corpora augeti & rursus minui. Hæc Plinius. In causa sunt propriæ lunæ effectiones, quæ sunt rigare, & modico calore humectare corpora. Luna igitur humores alit & regit, quemadmodū Sol suo calore fecundat omnia, quoniam omnium vita oritur à calidi & humidi commistione, & fouetur vtriusque temperamento. Sol masculinum sydus, matrisque vicem gerit, Luna fœminæ, fœmineum enim sydus est, & molle atque nocturnum, soluit humorem & trahit, non aufert, vt ait Plinius. Sed Lunæ corpus crassius quia elementis vicinius, non suo lumine, non suis radiis, sed Solis luce ac radiis perfusum & accensum vires suas in inferiorem hunc orbem immittit. Quare cū variè Solis radios excipiat, variè quoque temperatas esse eius vires & effectiones esse necesse est. Itaque ea abundè à Sole illustrata, corpora quoque humentiora sunt, & contrà. Neque id solùm in Ostreorum, vel crustatorum, aut aliorum animalium corporibus, sed etiam in nostris efficitur. Vnde

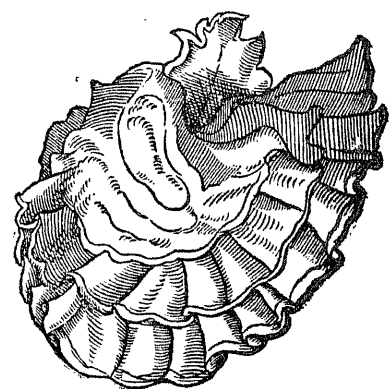
Lib. 32. cap. 6.

Lib. 2. cap. 41.

Lib. 2. c. 101.

prudentes Chirurghi trypano caput vix aperiunt, plena Luna, quia tum cerebrum diffundi magis, & totam cranii capacitatem impleri compertum est. Idem in medulla ossium cernitur. Morbis pituitosis obnoxij huius syderis vim sentiunt, ac vnà cum eo pituitam augeri experiuntur. Sani verò & non animaduertentes has atque alias leuioribus immutationes non percipiunt. Athenæus Chamarum genus quoddam Ostreum vocari scripsit. Sed de eo diximus, quum de chamis tractaremus.

De Ostreis syluestribus.

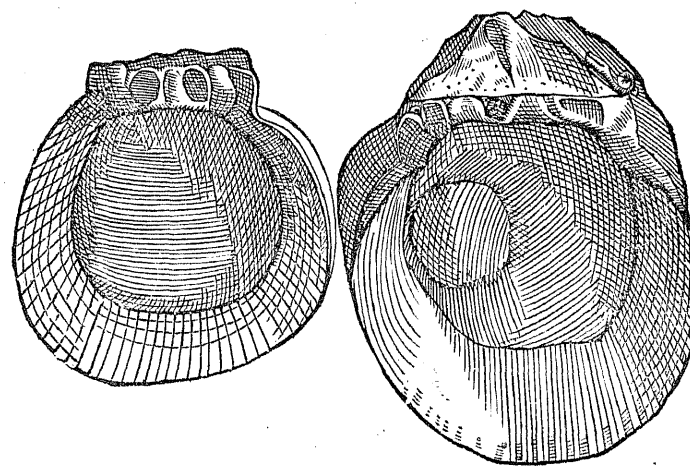
CAPUT XXXIX.

STRE A Reperiuntur in nostro mari quæ à vulgo *Scandebec* vocantur, propterea quod sapore sunt acri, ob id delicatorum labra nimium calefaciunt & vlcerant: nam *Scandebec*, idem quod rostrum vrens. Testa constant pellucida partibus quibusdam flavescente, aliis purpurascente, foris crinita & crispa, intus splendida, lauissima candidissima. Caro parua, salsa, subamara atque insuavis. Quare etiam à plebe negligitur. Hanc Ostreorum speciem esse puto similem iis quæ tradit Plinius, gigni in petrosis, carentibusque aquarum dulcium aduentu, sicut circa Grynium & Myrinam, vel potius Ostrea esse ἀγρία quæ vocat Athenæus. Γινέται δὲ ἡνθα καὶ ἀγρία λεγόμενα ὄστρεα. πολὺ σοφὰ δὲ ἐστὶ, καὶ βρωμώδην, προσέτι ὁ ὄστρεος καὶ τὸ γαστρί. Sunt quædam Ostrea quæ syluestria nominant, multi alimenti, sed virus olentia, & ori ingrata. Testa syluestrium Ostreorum in fucis mulierum, lapidis specularis vice vsurpari potest, & exsiccantibus pulueribus vtiliter admisceri.

De

De Spondylis.

CAPUT XL.

IN Ostracodermorum generibus recensentur à Galeno, Plinio & aliis, Spodyli, ab Athenæo ζάχνηλοι ^{Lib. 3.} nuncupati, à Græcis hodie *Gaiderope*, ob magnam similitudinem quam cum asini vngula habent, *gaidaron* enim hodie asinum vocant. Galeni interpretes σπονδυλῆες vertebrae conuertit, sed vtendum nomine Græco cenfeo Plinij exemplo qui aliquot locis Spodylium vocauit, & Macrobij quum Spondylos inter cœnæ Pontificalis prima fercula numerat. Item Columella cum reliquis testaceis Spondylos recenset. Spondylus duplici testa constat intus caua & læui, foris scabra, ad vngulæ asini formam rotundata, latiore parte, quæ & inferior dici potest, tenuior est, & multò minus densa, minus concaua, superior pars qua testæ colligantur, strictior, foris elata, intus magis caua, arcta valde & firma articulatione connexa: vtriusque enim testæ binæ apophyses sunt, siue tubercula quæ binis acetabulis vicissim recipiunt & recipiuntur, vinculo medio, nigro & valido cohærent. Caro interna Ostreorum carni similis est, circa hanc frimbriata est membrana. Branchias Spondylis falsò nonnulli tribuunt. Omnia enim ostracoderma sanguinis expertia, & exiguo calore prædita toto corpore per sensum fugientes cutis meatus καὶ διαπνοῶν respirant, quemadmodum insecta autore Aristotele. Intus caro est satis multa sed durior, virus olens, insuavis & ingrata. ^{Lib. 3. de facult. aliment.} Galenus inter ostracoderma quæ duram habent carnem recenset. Spondylii saxis adnascuntur, & ita hærent, vt non nisi malleo, aut fracta saxi parte capiantur. In mari nostro pauci reperiuntur. Ego in saxis fresconiis Agathensis sinus reperi sed ij parui sunt, ita hærent, vt in

f

litus reiicietur. Testa crassiorum est partium quam testa Ostreorum, difficilius vritur, magisque ad lapidis naturam accedit. In Spondylis Cancris parui reperiuntur, quemadmodum in Ostreis, & Mytulis marinis. Horum nullam, quod sciam mentionem fecit Aristoteles, Athenæus *ζαχχίλοι*, ἀπὸ τῆς ζαχχίτητος, id est, ab asperitate, mea quidem sententia appellauit. Spōdylos verò à nobis exhiberi ostendit firmior in his & magis exquisita testarum articulatio, quam in vlllo alio ostracodermorum genere, à qua Spondyli nomen sortiti sunt, quòd vertebrarū spinæ modo firmissimè articulati sint, quæ vertebræ *σπόνδυλοι* à Græcis dicuntur.

De Solene.

CAPUT XL I.

NTER Conchas lōgas, alię sunt scabræ & asperę, de quibus iam dictū est: alię læues & tenues, quales sunt *ὠλιῶες* qui aliter à Græcis vocātur *ὠλιῶες*, *δόναικες*, *όνυχες*, atque etiam Plinio autore *δάκτυλοι*. Eius verba sunt. Solen, siue aulos, siue donax, siue onyx, siue dactylus. Dicitur *ὠλιῶ* à canalis siue tubi similitudine, *ὠλιῶς* tubę modo excauatus. *δόναιξ* à figura harundinis crassę, concauę, apud amnes nascentis, quæ *δόναιξ* & Cypria harundo nominatur teste Diosc. *όνυξ* verò id est, vnguis ab extremis, tenuitate & figura vnguibus simili vel à testæ colore & substantia vnguibus nostris non dissimili. Pro re longè diuersa sumitur *όνυξ* apud Diosc. LIB. I. de quo suo loco dicemus. Dactyli verò cur dicantur tradit Plin. Concharū è genere sunt. Dactyli ab humanorū vnguium similitudine appellati. Ab Italis *cape longe* vocantur, à Gallis *coucaux*, quod capulis cultrorū similes sint, ab Anglis *piroi*. Horū duę sunt formę sic distinctę, vt alii mares alij fœminę nominentur à Plinio & Athenęo, non quod ad procreationē semē fœtificum hic emittat, ille recipiat. Nam Conchę, Chamę, Solenes, Pectines locis arenosis spōte proueniunt. Plinius ex his mares alij Donacas, alij Aulos vocant, fœminas Onychas. Vrinam mares mouent. Dulciores fœminę sunt, & vnicoles. Quo in loco non nihil desyderari facillè perspiciet qui præcedentia cōnectere voluerit, quę sunt. Purgatur vesica & Pectinū cibo. Quibus nulla Solenū mentione facta, subiunxit. Ex his mares & cętera. Quare cōiicio legendū esse. Purgatur vesica & Pectinum cibo & Solenū, ex his mares & cętera. Sequitur enim Solenes mares vrinā mouere. Et Athenęus eosdē calculosis, & difficilè meietibus vtiles esse tradit, aliāq; eadem quę Plin. vt ex eodem autore vterq; sua transcripsisse videatur. *Οἱ δὲ ὠλιῶες μὲν πρὸς ἕωρον καλὸς μύλοι, πρὸς ἕωρον δὲ ἄυλοι καὶ δόναικες, καὶ ὄνυχες πολὺ χυλοὶ καὶ καλὸς χυλοὶ, καλλωδέεις, καὶ ὁ μὲν ἀρ-*

Lib. 31. cap. 11.

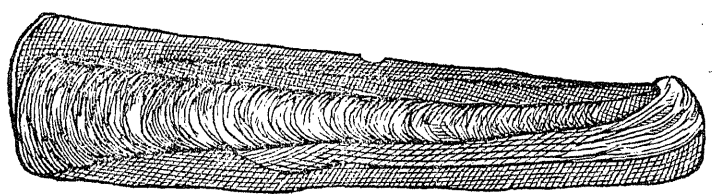
Lib. 1. ca. 115.

Lib. 9. cap. 61.

Lib. 31. cap. 9.

ρηνες αὐτῶν βαβδατοὶ εἰσι, καὶ ἐρρανοχρῶματοι, εἰσὶ δὲ τοῖς λιθάρι, καὶ ἄλλοις δυσφορῶσι βθετοὶ. οἱ δὲ θήλεις, μωνοχρῶματοῖτε εἰσὶ καὶ γλυκύτεροι. λαμβάνουσι δὲ ἐφθοῖ, καὶ τηγαστοὶ. Κρεῖττορες δὲ εἰσὶν οἱ μέγιστοι χυλοὶ ἐπὶ ἀνθρώπων ὀστέων μύλοι. Σωλιῶες δὲ ἐκ γλίστιοι σωμαίνοντες ἐπὶ ὄστρεα τὰύτα, ὡς ἰστορεῖ φησὶς ὁ Ἐρέσιος ἐν τῷ ἐπιγραφωμένῳ, τερμάνων ἀναιρέσις ἐν ἡμιωείας, γράφων ἕτως. Φιλῶξενος ὁ καλὸς μύλος ὠλιῶες, ἐν δημογῶγῳ τέρμηνος ἐν ἐφθῶν: ζῶν δὲ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἀλιόμυλος, καὶ ὠλιωθήρας ὦν, ἀφορμῆς δὲ λαβόμυλος, καὶ ἐκπορβασάμυλος βίον ἐκτῆται. Id est, Solenes à quibusdam vocati, à nonnullis *δόναικες*, & *ἀυλοὶ*, & *όνυχες* succi multum suppeditat, sed mali & glutinosi. Mares quidem virgati sunt, & cærulei coloris, calculosis & ægrè meietibus perutiles sunt. Ecemina vnicoles sunt, & dulciores. Sumuntur frixi & elixi. Meliores sunt in prunis tosti quoad hient. Qui hos piscantur solenista dicti fuerunt, vt narrat Phanius Eresius in libro cuius titulus est. Tyrannorum in quos vindicatum est cædes, his verbis. Philoxenus Solenistes ex Tribuno pleb. factus est tyrannus, initio piscatione victitans, & Solenas venari solitus, occasione verò data mercaturam exercens facultates sibi parauit.

De Solene mare.

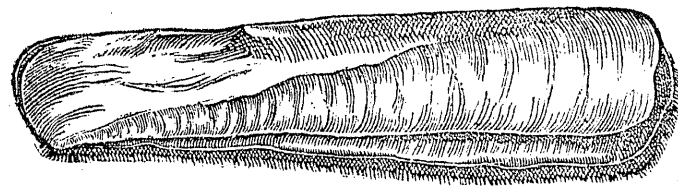
CAPUT XLII.

SOLENEM Marem hodie nulla natio à fœmina distinguit. Athenæus vtrunque iisdem nominibus appellat, Plinius inter nomina discrimen facit: nam mares Solenes, Aulos, Donacas vocat, fœminas Onychas, quā differentiā non negligimus. Est igitur Solen mas ex Concharum longarum genere: duplici constans testa, læui, tenui, alterā tantū parte colligata nigro vinculo, etiam si aliter scribat Aristot. Cū enim *διθύρων* alia sint altera parte ligata, altera soluta, vt claudi & aperiri possint, alia vtroq; latere connexa, in his postremis Solenas numerat, cū cōtrā semper altera parte solutos videas, neq; in ea aut vinculi aut articulationis vllius vestigiū. Dodrantali sunt lōgitudine, pollicis crassitudine, harūdinis modo caui, extremis duobus semper apertis: anteriore caput exerit & retrahit testudinis ritu. Secundūm testæ longitudinē carnem protensam habet. Testa cæruleo est colore, lineas euidentes habet per trāuersum ductas, qua parte colligatur crassior est, aliis partibus in tenuē substantiam definit sicuti Mytuli. Aqua

Lib. 4. de his cap. 4.

& arena viuit. Ad strepitum se subtrahere, inferiusq; subsidere cernitur, vt ait Arist. Mira quæ de Dactylis siue Solenibus scribit Plinius. Concharum è genere sunt Dactyli, ab humanorum vnguium similitudine appellati. His natura in tenebris remoto lumine, alio fulgore, clarere & quantò magis humorè habeant. Lucere in ore mandentiũ, Lucere in manibus atq; in solo, atq; veste decidētibus guttis, vt procul dubio pateat succi illam naturã esse, quam miremur etiã in corpore. Haftenus Plinius. Huius splendoris causam esse puto glutinosum Solenis succum: quæ enim tenacia, & veluti glutino compacta, ea læuia, æqualia atq; perpolita esse solent, atq; ob id relucetia, veluti pix, asphaltum, albumẽ oui. Solenes cum sale & aceto edendi, vt minus noxi sint, vel cum sale, aceto & oleo, quod tamen quidã improbãt, quòd oleum lentorem habet, cùm contrã ad glutinosi Solenum succi attenuationem acetum & sal, multò magis cõferant. In prunis tosti deteriores sunt, quia magis exucci, duriores & sicciore. Mirum quod tradiderunt Athenæus & Plinius Solenes vtiles esse in cibo calculosis, & vrinas monere, cùm Athenæus ipse scripserit, multi succi esse sed mali, & glutinosi, atque id experientia confirmet, succus verò is calculo efficiendo, & vrinæ retinēdæ potius quàm promouēdæ aptior sit, nisi de iure id accipiendum sit, quod ob salsuginẽ & accrimoniã hac vi præditũ sit. Ego testarũ cineribus ad idem malũ vti mallẽ, insigniter enim attenuant, incidunt & exsiccãt, quod si timeatur in exsiccando mortuus aliquis, prius sunt lauandi. Solenem marem verè à nobis representatum fuisse clarè ostendunt Athenæi verba iam citata. Eadem illos apertè refellunt qui Conchẽ alterius longæ speciem pro Solene mare depinxerunt. Ea enim tota candida est, at ex Athenæo Solen mas cærulei est coloris.

De Solene fœmina.

CAPUT XLIII.

NYCHAS Appellat Plinius Solenes fœminas, quæ colore, sapore, magnitudine à maribus differunt, in aliis omnibus similes. Testa lineis cæruleis distincta non est, ob id Plinio unicolores dicuntur. Caro dulcior est, maribus minores esse solent. Solenes vtrique
in

in arena defixi viuunt, ferreo instrumento ex ea eximuntur.

De Musculis.

CAPUT XLIIII.

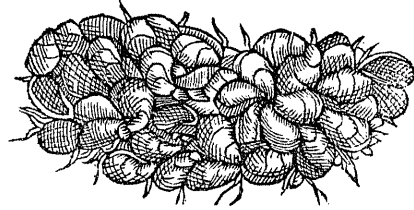
NON facile est dicere qui sint Musculi à quibusdam Latinis dicti, qui *μύες* à Græcis masculino & fœminino genere. Item qui sint *μύακες* Dioscoridi, Mytuli & myes Plinio. Cum ostracodermis Musculos Plautus recenset. Habemus Echinus. Lopadas, Ostreas, Balanos captamus, Conchas marinam vrticam, Musculos, Plagofas, striatas. Sic & Celsus LIB. I. Ostrea, Pelorides, Echini, Musculi, & omnes ferè Conchulæ aluum mouent. Gaza Aristotelis *μυτρεντοι*, musculum interpretatus est Plinium secutus, vt docuimus priore parte operis nostri, *μύας* verò semper Mytilos. Athenæus *μύτλον* à Romanis appellatam fuisse Tellinam scribit, quam Græci quidam *αντέλλω* nominabant. Hermolaus Barbarus mytulum & mytlum idem esse putat. Athenæus *μύας* in diuerso genere diuersa significare demonstrat his verbis. *Οἱ δὲ μύες μίσως ἐσὶ ζόφμοι, διαχωρλιγοὶ, ἔρηλιγοὶ, κρῆλιγοὶ. ὁ δὲ ἐφέλοι, καὶ τῶτων οἱ φθισοπωλενοὶ, αἱ δὲ μύες καὶ τῶν μυῶν ἔσσι μικρότεροι, γλυκεῖαι τὲ καὶ βῆχυλοι ἐσσι, πορρέτι καὶ ζόφμοι.* Myes mares mediocriter nutriunt, aluum cient & vrinas. Optimi sunt Ephesij præsertim Autumno. Myes fœminæ, maribus minores, dulces sunt, boni succi, copiosè nutriunt. Tria, inquit Hermolaus, inuenio quæ *μύες* dicuntur. Primum Testudines sunt, ideòque non *μύες* in plurali, sed *μύδες* & *ἐμύδες* vocantur. Genus hoc, aquatilis mus, & lutaria Testudo à Theodoro, marinus mus à Plinio quandoque LIB. I. X. vertitur. Alterum inter pisces, Tertium inter Ostrea pro Mytulo. Quos *μύακες* appellat Dioscorides, Plinius Mytulos nuncupasse videtur. *Lib. 2. cap. 7.* Quoniam quæ *περὶ μύακων* scripsit Dioscorides eadem planè de Mytulis Plin. *Μύακες κγέντες δ' αὐτὸ δρῶσι τοῖς κήρυξι. ἰδιαιτέρον δ' ὡλυθέντες ὡς μέλιδος χρῆσι μύακων εἰς τὰ ὀφθαλμικὰ σὺν μέλιτι. Ἐκλήγοντες παχύτητες βλεφάρων καὶ σμήχοντες λακώματα, καὶ τὰ ἄλλως ἐπισκορῖοντα ταῖς κόραις. ἢ δ' ἄρα αὐτῶν κωμοδηλοῖς ἐπιτίθεται ὀφελίμως.* Plinius hæc ferè sic conuertit. Mytuli quoque vt Murices cinere vim causticam habent, & ad lepras, lentigines, maculas. Lauantur quoque plumbi modo, ad genarum crassitudines, & oculorum albugines, caliginẽsq; , atq; in aliis partibus sordida vlcera, capitĩsq; pustulas. Carnes verò eorum ad carnis morsus imponuntur. Ante locum hunc tradit Myacas degenerare in duas species in Mytulos myiãsq; . In hac nomine dissensione & varietate hæc rectè statui posse iudico. Myacas generis nomine
f 3

Lib. 32. c. 9.
Lib. 5. de hist.
anima. cap. 15.

appellat Plinius huiusmodi testacea , quæ Aristoteles *μύας* vocat Gaza Mytulos, Athenæus *μύας* utroque genere. Aceruantur, inquit Plinius, Muricum modo, viuuntque in algosis gratissimi Autumno. Sic Aristoteles cum exposuisset quomodo Purpuræ & Buccina congregentur & fauificent, idem post *πυελ μύων* dicit. *κηλεάζει δ' ἔτι οἱ μύες*. Athenæi locum *πυελ μύων* vtriusque generis paulò antè protulimus. Myacum verò duæ erunt species, Myiæ siue Myiscæ quæ à Plinio dicuntur, & Mytuli. Hermolaus in hoc Plinij loco Myiscas in exemplaribus aliquot vetustis legi affirmat. Sed si quid in rebus marinis cõiectura iudiciũque meum valere debent, Myscos rectè legi posse arbitror, vt sint parui *μύες*, vt declarat Plinius, qui dicuntur ab aliis Latinis Musculi diminutiuo nomine à Mus, vt *μύσχος* diminutiuum nomẽ est à *μύς*, Myæ siue Myiscæ siue Mysci *ἐλάττιος μύες* Aristotelis qui pluri mi circa vnũ principium aliquod adnascuntur. *Μύες* in sceminogeneri Athenæi. Hos Musculos à Latinis appellari puto, vt iam dixi. His maiores Mytuli erunt Dioscoridis *μύακες* vt prius demonstratum est. Vel Dioscorides *μύακων* nomine vtrunque genus comprehendit. Quod si nominum horum rationem haberi nolis, sed rei tantũ, dicemus in mari reperiri Mytulos siue Musculos, siue *μύαχος* maiores, & minores simul colligatos. De quibus deinceps dicemus.

Lib. 3. de gene.
anim. cap. 11.

De Musculis.

C A T U T XLV.

MVSCVLOS Paruos & rotundos Plinius Myias vocat, id est, Muscas, nostri *mouches de mar*, Galli, *moules*, Græci hodie *midia*. Veneti *conchole*. Sunt ex ostracodermorũ genere, quæ tenui testa, & duplici cõteguntur. Circa saxa aut ligna nascuntur, pilis & veluti lana allicantur. Testa foris nigra, ferè semper vel musco, vel lanugine obducta, intus læuis & splendens, ex albo cærulea, parte acutiore crassior & spissior, reliquo ambitu rotũdo tenuior. Caro intus pallida, quum cruda est, cocta vitellis ouorũ similis, in ambitu fimbriata, in ea foramen est

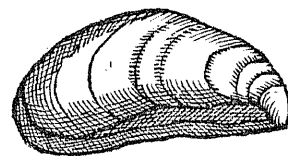
est euidens ad attrahendam aquam: neque enim per villos attrahit, quod ineptissimè quidam asserunt, lanæ illius siue byssi vsum ignorantes. In media carne est particula carnosa, linguæ similis. Inest & mutis, & pituita quædam glutinosa. Callo albo adhæret. Excutiendus est hic locus Aristotelis LIB. V. de histor. animal. *Εμφύσιον δ' ἐν καρτίῳ ἐνίοις τῶν ὑστραχιδέρμων καρκίνοι λευκοί, δ' ὁ μέγεθος πάντων μικροί. πλεῖστοι μὲν ἐν τοῖς μύσι τοῖς πυελώδεσι*. Quem sic conuertit Gaza. Cancricolore albedo, corpore admodum parui in nonnullis testa operi generis nascuntur, & plurimi quidem in Mytulis foliatis: neq; id satis rectè, vt opinor, deceptus vocis τῆς πύλης significatione, in qua pro balneorum folio siue labro propriè vsurpatur. Sed hinc ad alia concaua & profunda transfertur, sumiturq; ἀντι τῆς κριλίδης. Sic Galenus cavitatem cerebri meatus per quos excrementa crassiora expurgantur excipientem, πύλον nominauit. *Ἡ μὲν οὖν ὑποδεχομένη τὰς πόρες κριλίδης, ἣν οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἀγγύλης πύλον, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς χειρίας χρολίω ὀνομάζουσιν, ἐκ μὲν τῆς ἀνω μερῶν, οἷον δεξιαμένης ἰσὸς ἐπέχθη χειρία, ἐκ δὲ τῶν κάτω κρηάτων δ' ἀπὸ ὀνομα ἐνδείκνυται, χρολίω μμείταται*. Id est, cavitatis igitur quæ meatus hos excipit, quam alij à figura πύλον, alij ab vtilitate χρολίω, id est, infundibulũ nominat, superiore parte veluti lacunæ vtilitatem præbet, inferiore autem, vt & nomẽ indicat, infundibulis similis est. Non sum nescius hoc in loco πύλον in vulgatis codicibus legi, sed meliùs πύλον doctiorũ iudicio legas. Dioscorides de Tithymali characiæ semine loquens, cavitatem in qua fructus continetur πύλοις cõparat. *Ἐπὶ ἀκρων δὲ τῶν καυλῶν κρήνη χροστιδῶν ραβδίων, καὶ ὑπὸ ἀνθῶν ὑποκρηλάθμια πύλοι (α), ἐν οἷς ὁ καρπός*. Pendet in cacuminibus caulũ coma iunci sub qua caueolæ soliolis balneorum similes, in quibus semen continetur. Quare cum πύλος cauum locũ significet, Mytulos πυελώδεις non foliatos dixerim, sed in imo maris, siue in gurgite natos, ad eorum testaceorum discrimen qui in limo cœnoso, vel in arenoso proueniunt. Hanc interpretationẽ meam confirmo ipsiusmet Gazæ auctoritate, locum enim qui mox sequitur, ita vertit. *φύσιον μὲν οὖν τῆς ὑστραχιδάτων εἰρη, φύσιον δ' ἀντῶν τῶν μύων ἐν τοῖς πυελώδεσι τῶποις, ἐνια δὲ ἐν τοῖς σκληροῖς ἢ φαχλώδεσι, τῶ δ' ἐν τοῖς ἀμμώδεσι*. Nascitur enim Concharum genus quemadmodum expositum est, sed locis variis: nam alia vadis, alia gurgite, alia duris locis atque asperis, alia arenosis. Perspicuè vides Ostrea ἐν τοῖς πυελώδεσι nata, in gurgite nata dici. In Mytulis igitur in imo maris natis cancri parui proueniunt, nec in Mytulis in stagno marino, aut in quouis loco alio lutofo & sordido procreatis Cancros paruos vnquam reperias. Nos verò Myias, siue Myiscas, siue Myscos Plinij siue Musculos, & Athenæi τὰς ἐλάττινας μύας, siue τὰς μύας representasse perspicuè ostendunt sapor dulcior, in his & suauior paruitas, rotunditas, testa hirta, atque

Lib. 9. de v. se.
part.

Lib. 4. c. 165.

Lib. 32. cap. 9. alia quæ his à Plinio & Athenæo tribuuntur. Plinius. Degenerant in duas species, in mytulos qui salem virûsq; resipiunt, Myiâsque quæ rotunditate differunt, minores aliquanto, atq; hirtæ, tenuioribus testis, carne duriores. Athenæus. Οἱ δ' ἐλάσσονες τῆστων, καὶ δασύς ἐξωθεν, ἔρη-
 Lib. 3. γικώτεροι μὲν εἶσι, καὶ ὀχλύωτεροι τῶν σκιλλωδῶν. ἀσφοτέρω δ' διαὶ δ' μέγε-
 θος καὶ τῶ γενέ ὄντες τοῖστοι. id est, minores & veluti hirti, magis vrinam prouocant, & melioris succi sunt iis qui scillæ similes sunt, minus tamen alunt, quia minores & quia natura sunt huiusmodi. Aliquanto pot. Αἱ δ' μῦες καὶ τῶν μῦων ἕσσι μικρότεροι, γλυκεῖα τε, καὶ ὀχλύοι εἰσι πρὸς ἐτι δ' καὶ βρομοί. Quæ Myes dicuntur, aliis minores sunt, dulces boni succi. Præterea fatis nutriunt.

De Mytulis.

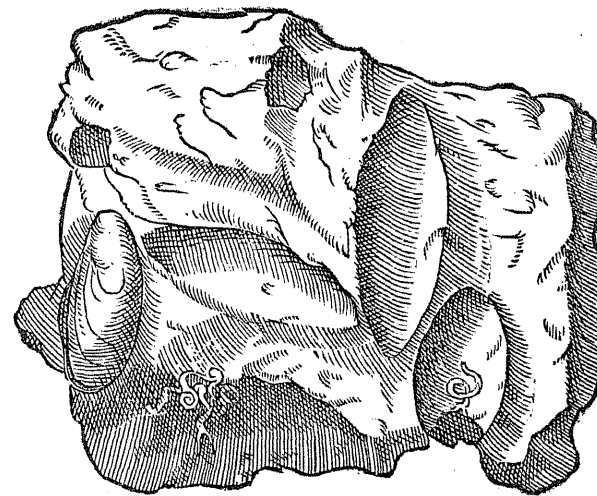

CAPUT XLVI.

MYTVLOS Nostri *muscles* vocant, & *consalmes de mar*, ad differentiam fluuiatilium vel palustrium Mytulorum quibus figura tantum similes sunt. A Musculis differunt magnitudine & rotunditate, gustu etiam inferiores sunt: nam salem virûsq; resipiunt, ait Plinius. Eisdem esse Mytulos cum Dioscoridis Myacibus antè ostendimus ex eadem præparandarum testarum ratione, & ex iisdem facultatibus. Quarum postremam non probat Galenus. Τῶν δ' μυάκων ἀρ-
 Lib. 32. cap. 9. μέτρετι ἔλκεσιν ὑπὸ κληῖος δακτύλος γερονόων, ἐγὼ δὲ ἐδιδεμῶν διέσκοια δινώαμιν ἧς δεῖται τὰ τοιαῦτα τῶν ἔλκων, ὡσπερ ὑπὸ τῆ λυσιώγτος κωὸς δακτύλος γυβόμια. Porro Mytulorum carnem tradunt vlceribus à mordente cane inflicta competere. Ego verò nullam insignè facultatem inuenio quam requirant id genus vlcera, tanquam ea quæ à rabido cane mordente sint inflicta. In oleorum præparatione testa Mytulorum utebantur veteres: est enim caua & labris tenuibus. Dioscorides
 Lib. 1. cap. 38. de cicino oleo. Ὅταν δ' ἀνάσσει τ' ἐν αὐτοῖς ὑγρότητα πάσιν, ἀρας τ' λείβεται ἀπὸ τῆ στυρός, ἀπόφα μύακι δ' ἐπιπάλειον ἔλαμον καὶ ἀπολίθει. Vbi insitum prorsus humorem reddiderunt, sublato ab igne vase, innatans oleum Mytuli concha tollitur, & reconditur. Et mox de oleo amygdalino. Εἴτα ἀποθλίβων πρὸς πλάσθ. ἐξίπασ, καὶ δ' ἀπὸ τῶν δακτύλων εἰς μύακα ἀνά-
 λάμβανει. Mox tabellis premitur, & quod digitis hæsit, Mytuli concha exci-

excipitur. In hac concha pictores hodie colores suos diluunt, tum quod ij à testa nihil immutetur, tum quod sustinenti manui nulli sint oneri. Hæc de Mytulis marinis de Mytulis marini stagni & fluuiorum suo loco dicemus.

De Pholade.

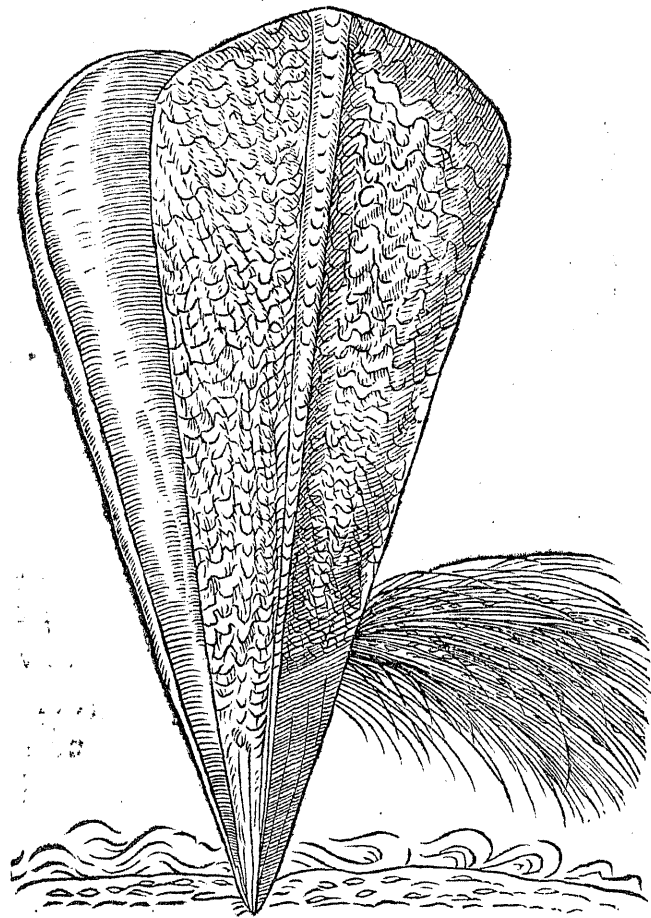
CAPUT XLVII.

RERVM Similitudo facit, vt post Mytulos de Conchis iis dicamus, quas hodie in quibusdam Italiae litorebus balanos vocant. Sed quale sit id genus primùm describamus. Ita in saxis latet, vt saxo vndique contegatur, per foramen duntaxat exiguum & sensui vix patens aqua nutritur. Testis constat duabus, longis, non in latum extensis Mytulorum modo, sed rotundis. Intus eadè ferè est caro quæ in Mytulis. In saxis adeo duris nascitur vt non nisi ferreo maleo diffracto saxo distrahatur. Sunt qui putent in saxis aquæ falsæ vi excauatis prouenire, alij in luto in saxorû cauernulis acruato. Ego crediderim in saxorum cauernulis vel vi vel natura factis, aquæ marinæ appulsu procreari atq; in Conchâ verti, quæ cauitatis siue foraminis figurâ seruat. Vidi huiusmodi Conchas in portu Veneris. Missum est ad me alio ex litore saxû, cuius partè hîc expressi, in quo nullæ rimæ nullæ cauernæ, sed foramina tantùm apparebât tam exigua vt vix acum admitterent. Eo igitur ietibus multis confracto cauitates internæ multæ erât, vario situ & diuersæ magnitudinis, in quibus Cõchas istas reperi, quas cum saxo depictas exhibeo. Quare figurâ diutius contemplatus, antiquorû Balanos non esse iudico, sed φολάδας de quibus hæc Athenæus. Αἱ δ' φολάδες πολυβοφώτεροι, βρωμώδες δ'. Pholades multùm alunt, sed
 Lib. 3. virus olēt. Et: Αἱ δὲ φολάδες ὄσσοι, βρωμώδες δὲ καὶ ὀχλύοι. Pholades
 g

palato suaues sunt, sed virus respiciunt, & mali sunt succi. Primum huic sententię meę aptissimę quadrat nominis ratio: Nam vt φολάδες dicuntur ferę quę in lustris degunt, ἀπὸ τῆς φολάδεν quod latere significat, ita nihil in marinis rebus reperias, quod penitus in saxo lateat, sicuti Cόchę quas proponimus, deinde notę Athenęi his proprię sunt: Nam virus olent, & mali succi sunt. Harum nullus, quod sciam meminuit pręter Athenęum.

De Pinna magna.

CAPUT XLVIII.

N Concharum classe censendę sunt Pinne & Pernę: ex duabus enim testis componuntur, à Mytulorum figura non multum alienę sunt. Byssu alligantur. Cancri in his nascuntur, vt in Mytulis gurgitum. De his igitur ordine dicendum, primum de Pinna magna ex qua reliquę dignoscentur. Pinnam Latini vocat seruata Gręcorum appellatione à quibus Πίννα & Πίνα dicitur, fortasse à fordibus quibus semper obducta est: τίνος enim sordes significat, & τιναρδός sordidum. A Massiliensibus Nacre vocatur, à Genuésibus Pinna lana ob byssum, à Venetis Astura nomine communi aliis multis Cόchis. Pinna duabus gran-

grandibus patula est conchis, ad cubiti magnitudinę accedit, tantam Romę vidi. Hac paulo minorem mihi Pisis ostendit Guinus medicus præstantissimus. In nostro litore pedali sunt magnitudine. Mytulis quodammodo similis est, nisi quod strictiorem partem multo magis acutam & longam habet, quoniam in arena vel in cęno affixa viuunt. Testa foris est aspera, colore fusco, intus nitidi & argentei splendoris si in arena vixerit Pinna, si in cęno colore est magis flavescente, & minus splendente. Ab inferiore & strictiore parte in amplam latitudinę extenditur, illic arctissimę clauduntur testę, hęc facillimę diducuntur. Intus multum est carnis, cuius omnes ferę partes indiscrete sunt, veluti in Mytulis. Pinna in arenosis & cęnosis locis proueniunt, ex byssu alligantur. Est autem byssus hęc mollissima & delicatissima lana dicta à similitudine eius ex qua diuitum præciosissimi panni conficiebantur, vt de diuite in Euan gelio legitur, qui induebatur purpura & byssu, quo in loco quidam ineptissimas interpretationes finxerunt. Pinnarum byssus à Mytulorum byssu tam differt quàm stupa canabina à tenuissimo & delicatissimo serico. Eius magnitudo Pinnarum magnitudini respōdet: in maximis enim pedem vnū longus est, in aliis breuior. Eius vsus est nõ vt eo alimentum trahatur, neq; vt per id capillamentum limus ac spurcitia attrahantur: nam circa os positus non est, sed veluti è medio ventre nervosa substantia alligatur. Præterea superiorem & latiorę partem aperit alimenti hauriendi causa, & recludit. Quis est igitur byssi vsus? Eum sic docet Aristot. Αἰ ὁ τίνος ὀρθά φού) ἐν τῆς βήσας ἐν τοῖς ἀμμώδεσι, ἢ βορβορώδεσι. Pinna recte locis arenosis cęnosisque ex byssu proueniunt. Quo ex loco emendandus est Athenęi locus. Αἰ ὁ τίνος ὀρθά φού) ἐν τῆς βυθῆς, legendum enim βύσας pro βυθῆς. His addimus Pinnas byssu alligari proximis corporibus, vt firmius subrecta semper stet. In Pinna reperitur Pinnother siue Pinnophylax. Sed quę de Pinna & Pinnotheris societate fabulosa referuntur, ita refutauimus in priore parte operis nostri, vt superuacua nunc fuerit de his oratio. Nunc de earum substantia. Athenęus. Αἰ ὁ τίνος ἐρηλικῶς, ἰσοφμοσι, δύσασπασοι, δύσασπασοι, ἐοικε- ἰ) ὁ ἀλῆ) ἢ οἰ κήρυκες. Pinna vrinas pellunt, multum alunt, difficilē concoquuntur & distribuuntur. Similia autem ipsis sunt Buccina. Paulò post subiungit Pinnam mediā esse inter Purpuras & Buccina. Huius & Buccini partes duas facit idem Athenęus & diuersam ipsarum naturam explicat. Cùm de Purpure & Buccini substantia dixisset, subdit. Ὡν δὲ μὲν ἰσχυροὶ δύσασπασοι, δύσασπασοι ὁ, δὲ τοῖς ἀσπασοῖς ἢ ἰσχυροῖς ὁκείτοι, δύσασπασοὶ τε ἢ μέσως ἰσοφμοσι. Τῆσιν ὁ αἰ μὴ κωνες λεγόμενοι πρὸς τοῖς πυθμῆσι, ἀπαλαῖ, ὀφθαρτοί, δὲ τοῖς ἢ γαστέρα ἀσπασοῖς ὀκείτοι. Horum trachelo ventriculū iuuat, difficilē concoquuntur, ob id imbecillo ventriculo inutiles sunt, aluum moratur, & mediocriter alunt. Mecones vero quę dicuntur, in imo sitę, tenerę sunt, facillimę corrumpuntur, qua de causa iis qui imbecillo sunt ventriculo inutiles sunt. Hęc pro ὀκείτοι repo-

Lib. 5. de hist. cap. 15.
Lib. 3.
Lib. 18. ca. 25.

suimus *ὄστρεα διέσειοι*. Τράχηλον non ceruicem, aut collum cōuertimus quo carent ostracoderma omnia, & pisciū reliquorū maxima pars: verūm hīc *ὄστρεος* pars est in pinnis & Buccinis dura, neruosa, siue callus cui reliqua caro innititur, proportione vertebris respōdens, ob id ex similitudine *ὄστρεος* appellari puto, quemadmodū etiam mediā mali par-

Lib. 11. tem sic vocari autor est Athenæus. Neq; verò sumi hīc posse pro Concharū specie manifestū est, vt alibi sumitur apud eundē Athenæū, quam

Lib. 3. Spondyliū ab alijs nominari diximus. *μήκων* quid sit in Cōchis & tur-

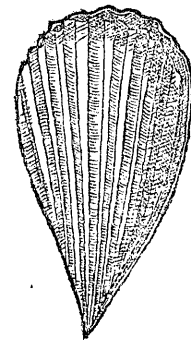
Lib. 4. de hist. cap. 4. binatis declarat Aristot. *Ἐστὶ γὰρ ἡ μήκων διονεὶ πειρίτωμα πᾶσι τοῖς ὀστρακοῖς ὁ πολὺ αὐτῆς*. Gaza sic vertit. Quod papauer appellamus quasi materiavacās atq; excrementitia magna sui parte, in omnibus testaceis generibus inest. Et paulò post. *ἢ ὁ μήκων πᾶσι ἐχθρὸν ἐστὶ ἐν τῷ αὐτῷ, ἔδδ' ἴστω, ἔδδ' ἐφ' αὐτῷ*. Papauer omnia habet, sed non loco eodē, nec par, nec

Lib. 9. de hist. cap. 2. ex æquo manifestū. Sunt qui *μήκωνα* ex Arist. pro piscis specie vsurparint, sed nō sine errore, vt in priore operis nostri parte docuimus. Pin-

Lib. 5. cap. 5. ne semper ouū continēt aliquādo maius aliquādo minus p lunari potestate. Ouū autē illud est quale in Echinis Ostreisq;, nō qđ ad generationē cōfert, sed qđ melioris tantū nutritiōis indiciū est, quale est in sanguine prēditis pingue. Pinne enim spōte proueniūt. In his vniones reperiūtur in Acarnania autore Plinio, sed nō laudati. Seniores & maiores Pinne duriores sunt, minores teneriores, pleniore. In locis tranquillis nascuntur v̄eto non perflabilibus, maximē vbi aqua dulcis mari permiscetur. In locis in quibus mare fluit & refluit vix reperias, in Grēcia, plurimas, in Italia, in Gallia nostra Narbonensi raras. Hyeme meliores sunt, & elixē assis. Sunt qui vino & aceto maceratas molescere aiunt, sed flatus gignere, quod verū esse non potest, cūm vinū flatus discutiat, nisi ea rationē qua humidiora fiunt, flatus gignere dicātur.

Lib. 9. cap. 35.

De perna.

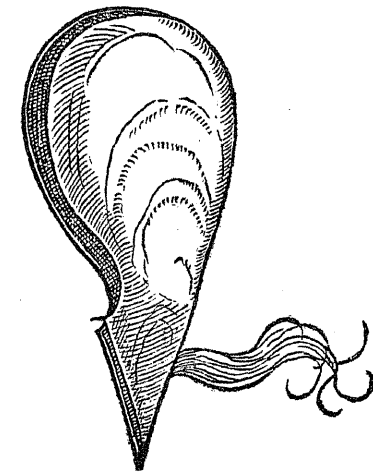
CAPUT XLIX.

Lib. 3. cap. 11. **N**ATVRA In Concharum varietate lusit, vt ex vniu^s generis formis pluribus, veluti Tellinis, Ostreis. Myacibus liquet, de quibus prius diximus. Sic Pinnarum vnicum genus nō est. Pinna enim altera est quam hīc proponimus, vt ex figura perspicuū est. Perna à Plinio vocatur

catur. Perne, inquit, Concharū generis, circa Pontias insulas frequentissime stant velut suillo crure longo in arena defixæ, hiantesque qua limpitudine est, pedali non minūspatio. Cibum venantur. Dentes in circuitu marginum habent pectinatim spissatos. Intus pro spondylo grandis caro est. Quæ omnia in eā quam expressam hīc proponimus, maximē competunt, præsertim figura suilli cruris vnde nomen habet: dicūtur enim perne tam priores quāmposteriores coxæ porcine salite. Neque absurdē quis existimauerit eius generis Pinnā hanc esse in quavniones nasci ex Theophrasto tradit Athenæus. *Θεόφραστος μὲν ἐν τῷ περὶ ἐλάτων γράφει ἕτως. τῶν θαυμαζομένων ὁ λίθων ἐστὶ ἢ ὁ μαργαρίτης χαλκίμενος, διαφάνης μὲν τῆ φύσει. αὐτῷ δ' ἐξ αὐτῆς τὰς πολυτελεῖς ὀρμύς. γίνεσθαι δ' ἐν ὄστρεον ἢ παραπλησίον τῆς πίννας, πλὴν ἐλάττωι. μέγεθος ὁ ἡλίον ἰσχυρὸς ὀφθαλμοῦς ἀμεγέθης*. Id est Theophrastus de libro gemmis scribit ad hūc modum. Inter gemmas pretiosas margaritæ sunt, naturā pellucidæ, ex quibus fiunt sumptuosissima monilia. Eas generat Ostreum Pinnis simile, sed minus, tā magnas quā est magnus piscis oculus. Huiusmodi Pinna parua in mari nostro reperitur, & in ea vniones parui. Intus caro superiori similis, nisi quod trachelo caret, id est, media illa parte dura & neruosa. Tota igitur intus mollior est, & ad coquendum faciliior. Hoc illud est quod intelligit Plin. quum dicit: Intus pro spondylo grandis caro est. Spondylum appellans callum seu carnem duriorē & interiorē Ostreorū, quo nomine alibi vsus est, quum loquitur de specie Ostreorū, neq; in luto capta, neque in arenosis, sed solido vado, spōdylo breui atq; nō carnosio, nec fibris lacinoso, ac tota in aluo.

Lib. 3.

De Pinna parua.

CAPUT L.

PINNA Hæc & figura, & victus ratione, & bysso Pinne species est, magnitudine differt, & eo quod antequam & acuta & stricta parte in amplitudinem extendatur, excauata est. In cœnosis & arenosis viuut defixa, carnem intus duram habet, quæ virus resipit. Omnium

Pinnae testæ eandem cum Mytolorum testis facultatem habent. Hactenus diximus de Ostracodermis tum iis quæ vnica, tum iis quæ duplici testa constant, huic libro finem imposituri, cum de bysso Pinnae, & de Margaritis quæ in Conchis reperiuntur tractauerimus.

De Bysso.

CAPUT LI.

Lib. 9. cap. 1.

N Sacris Bibliis byssi & byssinarum vestium fit aliquoties mentio, atque etiam in prophanorum libris. In quibus cum Theologorum atque aliorum sententiæ variæ sint, consentaneum fuerit quid de hac re sentiendum sit exponere. Bysus duplex est, terrenus & marinus. De terreno bysso Plinius. Asbestino lino principatus in toto orbe, proximus byssino, mulierum maximè deliciis circa Elim in Achaia genito, quaternis denariis stipula eius permutata quondam, ut auri. Et Pausanias prodidit byssum non alia Græciæ parte nasci quàm in Elide tanta tenuitate, ut ne Iudaicæ quidem bysso cedat, etiam si colore minùs rufet quàm Iudaica, quæ colorem & splendorem auri referebat. Erat igitur lini nõ lanæ species est, ex Plinio & Pausania, in Græcia & Iudæa nascentis. Ex ea vestes atque alia ornamenta contexebantur byssina, quæ ut aurum fulgebant. Vnde illud Exodi CAP. XXVI. Fecit & velum ex hyacinthino serico, purpureo, coccino bis tincto, & bysso torta, cherubin fecit in ipsis opere polymito. Et mox. Fecit quoque velamen in ostium tabernaculi ex hyacinthino serico, purpureo, coccino bis tincto, & bysso torta, opere Phrygio. Julius Pollux aduersa de bysso tradidisse videtur. Porro byssina quoque & byssus lini quædam species apud Indos. Nunc apud Ægyptios ex arbore quædam lana fit, ex qua vestem confectam lino maximè similem esse quispiam dixerit, sola densitate excepta: densior enim arbore fructus enascitur, nuci similis duplici munitus cortice, qua dirempta, postquam instar nucis floruerit, interius hoc quod lanam refert eximitur, vnde subtegmen conficitur, stamen autem illi subtendunt lineum. Et Philostratus. Homines qui secundum Indum flumen habitant lineis amittuntur vestibus: etenim linum in agris plurimum nascitur, calciamenta gestant ex papyro, nobiliores bysso induuntur. Byssum verò ex arbore nasci ferunt, quæ basi quidem populo sit per similes, foliis verò salici. Sed animaduertendum est Plinium non solum linum vocasse id quod ex herba contusa netur, sed etiam quod ex fruticibus & arboribus carpitur. Superior pars Ægypti, inquit, in Arabiam vergens, gignit fruticem quem aliqui Gossopion vocant, plures Xylon, & ideo lina inde facta xylina. Paruulus est, similmque barbaræ nucis defert fructum, cuius in exteriori bombyce lanugo netur. Aliud lini genus facit ex harundine, aliud è genista, quod etiã hodie apud nos mulieres

Lib. 19. cap. 1.

lieres rusticæ conficiunt. Æthiopes Indique è malis, Arabes cucurbitis in arboribus. Quare materia omnis, siue ex herbis contusis, siue ex fructuum lanugine carpta, ad texendum idonea, linum vocatur. Alter est byssus marinus ex Pinna delicatissimus & mollissimus, sericæ lanæ comparandus, colore fusco, à similitudine Byssi Græci vel Iudaici sic nominatus: prius enim cognita sunt diuitiæ terrenæ quàm marinæ, quem non dubito pretiosarum vestium textui additum terreno.

De Margaritis.

CAPUT LI.

DE Margaritis Concharum quarundam veluti foetu nunc dicemus. Has vniones Latini vocant, non quod in vnica tantum Concha reperiatur: Nam Æliano teste, pleræque adeo multos vniones possident, ut sint qui dicant in vnica Concha viginti procreatos fuisse, sed quod nulli duo indiscreti reperiatur: vnde nomen vnionum Romana scilicet imposuere delitiæ: nam apud Græcos non est, neque apud Barbaros inuentores eius aliud quàm Margaritæ. Latini quidam Margaritum dixerunt neutro genere & masculino. Inuestigare nunc oportet quid sit vnio, sit ne Conchæ pars, vel excrementum, vel morbus quidam: de hac enim re summi viri dubitarunt. Chares Mitylenæus vniones ossa appellauit Athenæo teste. *Χαρίης ὁ ὁ Μιτυληναῖος ἐν ἐξέδῳ τῶν περὶ Ἀλέξανδρον ἱστοριῶν φησὶ. θηρῶν δὲ τῶν Ἰνδικῶν θάλασσαν, ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν Ἀρμενίων, καὶ Περσικῶν καὶ Σισσιανῶν, καὶ Βαβυλωνίων παρῶντων ὀστρεῶν δὲ ἐν ἕνδι καὶ ἀρβυμικῶν, ἔχον ἐν αὐτῶν ἄρῃα ἔμεγάλλω, καὶ λαοκίω, ὡσαύτως ἄρδρα, ἐξ ὧν ἐξαίρουσιν ὀστρεῶν λαοκίω παρῶντων ὀστρεῶν καὶ μαργαρίτων. καὶ ἄρδρα δὲ ἐξ αὐτῶν ὀστρεῶν τε, καὶ ψέλλια περὶ τῶν χεῖρας καὶ τῶν ποδῶν, περὶ δὲ ποδῶν δὲ Πέρσων, καὶ Μήδων, καὶ πάντες Ἀσιανοὶ, πολλὰ μᾶλλον τῶν ἐκ χερσὶν γεγεννημένων. Id est,* Chares Mitylenæus septimo libro Historiarum Alexandri ait. Capitur verò in Indico mari & circa Armeniam, Persidem, Susianam, Babyloniam Ostreo quiddam simile, quod magnum est & oblongum, habetque intus carnem multam, albam, suauissimi odoris, cuius exempta ossa Margaritas vocant, ex quibus monilia componunt & armillas, manus atque pedes ornant, qui cultus maiore in pretio est apud Persas, Medos, & Asianos omnes, quàm quæ ex auro confecta sunt. Quæ sententia à veritate abhorret. Nam si vniones Ostreorum ossa essent, ij semper in omnibus Ostreis reperiuntur, cum ossa ad corporis fabricam necessaria sint, veluti partiũ reliquarũ fulcra, quod falsum esse docet experientia. Idque contra Ostreorum naturam est, quæ similiter

Lib. 13. cap. 25.

Lib. 8.

Lib. 4. de hi-
stor. anim. ca-
pit. 1. & 4.
Lib. 9. cap. 35.

atque crustata molle intus habent, nec durum quicquam, sed foris, ut rectè scripsit Aristoteles. Fuerunt qui existimauerint vniones Concharum veluti nucleos esse, alij Concharum partus, quam sententiam Plinius refert. Has vbi genitalis anni stimulauerit hora, pudentes sese quadam oscitatione impleri rosido conceptu tradunt, grauidas postea eniti, partumque Concharum esse margaritas, pro qualitate roris accepti. Si purus influxerit, candorem conspici: si verò turbidus, & fetum sordescere, eundem pallere, cælo minante conceptum, ex eo quippe constare, cælique eis maiorem societatem esse quam maris, inde nubilum trahi colorem, aut pro claritate matutina serenum. Si tempestiuè fatientur, grandescere & partus. Si fulguret, comprimi Conchas, ac pro ieiunij modo minui. Si verò & tonuerit, pauidas ac repete compressas quæ vocant physmata efficere speciem, verum inani inflatam sine corpore. Hos esse Concharum abortus. Hæc Plinius, quibus non consentiunt ea quæ apud Athenæum ista de re scripta sunt. Φασί δ' ὅταν βροθῶν συνεχθεῖς αἶμα, καὶ ὠμύρων ἐγγύχθεις, τότε μᾶλλον πλὴν πίνδα κύνει, καὶ πλείω γίνεσθαι μαργαρίτων, ἢ ὁμογεῖται. τὸ δὲ χεῖμῶνος ἐστὶ τὰς ἐμπευθῆες θαλάσσας διώειν εὐθάρην αἰ πίναι. θέρους δὲ τὰς μὲν νύκτας κρηναί, διασηχόμεναι, ἡμέρας δ' μύσθιν. ὅταν δ' ἐν πέρσας, ἢ ασπλάσι προσφωδῆ, ἐκβολεῖται, καὶ αἰῶνα ἐνδύει πλὴν μαργαρίτων γίνεσθαι. Id est, aiunt verò quum sepe tonat, & largius pluit Pinnam tum magis concipere: margaritasque plures & magnas procreari. Hyeme autem in profundos maris gurgites condi solere. Æstate hiantes sursum enatare noctu, interdiu conuiuere. Quæ saxis, saxorumve cauis adnatæ fuerint, radices agunt, & illic commorantes procreant margaritas. Hæc ab iis excogitata sunt, qui particularem Ostreorum naturam ignorant. Nam Pinnæ radice innituntur, suntque immobiles, nunquam sedem in quaherent sponte nature mutantes, ut verè scripsit Aristoteles. Sed nec superior etiam opinio, quam ex Plinio recitauimus, vera est. Etenim testata silicea intacta omnia sponte & non ab aliis procreantur, neque aliud quicquam procreant. Neque idem partus à diuersis editur, quemadmodum vniones à diuersis specie Conchis siue Ostreis. Adde quod omnia quæ procreant, statis quæ que temporibus fetus suos & concipiunt, & emittunt in lucem, cum in variis Ostreis aliquando vniones reperiantur, aliquando nulli: modò hoc tempore, modò illo. Ægyptij hodie externis mercatoribus in Ægyptum proficiscentibus narrant de pisce Columbo, quem Orbem vocauimus, eadem ferè quæ Plinius de Conchis margaritifera, eum scilicet ore hiante rorem excipere, ex quo deinde vniones efficiat. Sed fabulosa sunt ista: neque enim vnquam in huiusmodi pisce inuenti sunt vniones, neque ros haustus nõ posset non in ventriculo immutari & concoqui, vel vnà cum excrementis aliis excerni. Quare his reiectis opinionibus Androsthenei af-

Lib. 4. de Hi-
stor. cap. 4.

fentior

fentior qui scripsit τὸ λίθον ἐν τῇ σαρκὶ τῆς ὄστρεως γίνεσθαι, ὡσαύτως ἐν τοῖς σπείσις τὴν χάλαζαν, id est, in carne Ostrei gigni vnionem, quemadmodum in suum carne grandinem. Idem Iuba tradit referente Plinio. Arabicis Concham esse similem Pectini infecto, hirsutam Echinorum modo, ipsum vnionem in carne ipsa esse grandini simile. Grandinem autem in porcis intelligere oportet, grana compacta, & satis dura, per carnem sparsa, ex crassa & viscida pituita concreta, atque exsiccata, ut ganglium in neruosis partibus, ad cuius generationem pituitæ crassitudini & glutino, facultatis assimilatricis imbecilla vis accedit. Galli in porcis lepram vocant, quam ex lingua, maximè inferiore eius parte dignoscunt: in ea enim grana illa manifestè apparent. Aristoteles causam grandinis suum, & eius dignotionem sic docet. χαλαζῶδεις δ' εἰσι τῶν ὑδῶν αἰ ὑγροῦσθαι, καὶ τε περὶ τὰ σκέλη, καὶ τε περὶ τὸν βράχην, καὶ τὰς ὠμύς, ἐν οἷς μέρεσι καὶ πλείω γίνονται χάλαζαι. καὶ μὲν ὀλίγας ἔχει, γλυκερὰ ἢ σαρῆς, ἀλλ' οὐ πολλὰς, ὑγρὰ λίαν καὶ ἀχυρὸς γίνεται. Δῆλα δὲ εἰσι αἰ χάλαζαι, ἐν τε γὰρ τῆς γλώττης τῶν κῆτων ἔχουσι τὰς χάλαζας, καὶ ἐν τῇ στήθας ἐκτὴν ἐκ τῆς λοφίας, ὕψαιμοι φαίνονται. ἐτι δὲ τὰ χαλαζῶδαι τὰς ὀπιοδίας πόδας ἐ δυνάμει ἡσυχάζειν. Grandinofii sues fiunt, quorum crura, & collum, & armi carne constant humidior, quibus partibus vel plurimæ grandines innascuntur. Caro dulcior est si grandines habent paucas: sed si multas humida valde & insipida est. Facile qui grandent cognoscuntur: parte enim inferiore grandines habentur, & si setam dorso euellas, cruorem in radice pili euulsi videris. pedibus etiam posterioribus constare non possunt qui grandent. Et Actius de elephantia si scribens, inter alias notas hanc quoque affert, sub lingua venulas varicosas fieri ac nigrescere, quod signum est etiam viscera ipsa in simili constitutione esse eiusmodi planè qualis in porcis quibusdam circa interna videtur, quæ grandinis nomine insignitur. Quemadmodum igitur in porcis grando, ita in Conchis quibusdā vniones efficiuntur ex humore crasso & viscoso, puro tamen, nec luto aut sordibus externis infecto, qui vel alimenti conuenientis redundantia est, vel excrementorum. Id in Mytulis, & Ostreis, & Conchis quibusdam recentibus non hiantibus & semicoctis contemplari licet, in quibus humorem iam crassiforem effectum pellucidumque cernas: ea est generandorum vnionum materia. Non autem semper in media carne reperuntur, sed aliis atque aliis locis, inquit Plinius. Vidimusque eam extremis etiam marginibus velut à Concha exeuntes, & in quibusdam quaternos quinosque. Et: crassescunt etiam in senecta, conchisque adhærescunt, nec iis auelli queunt, nisi limâ. Quibus vna tantum est facies, & ab ea rotunditas, auersis planities, ob id tympana nominantur. Quo ex loco tympanorum antiquorum figura discenda est, qui-

Lib. 9. c. 35.

Lib. 8. de Hi-
stor. cap. 21.

Lib. 9. cap. 35.

h

bus in sacrificiis Matris Deum utebantur. Vergilius.

Aenid. 9.

Tympana vos, buxusque vocat Berecynthia matris

Idea.

Illam altera parte plana, altera rotunda erant, non utraque plana qualia sunt nostra. Illis etiam hodie utuntur Aphri, atque Turca. Talibus etiam Monspelienfes nostri utuntur quae *Tymbaules* vocant, quae vasa sunt fictilia omnino rotunda, dempta anteriore parte plana, membrana ex asinina pelle clausa. Bina gestant è zona appensa, quae baculo pulsant, adhibitoque fistularum rusticarum, tum geminarum laminarum, quae chalibae sunt & rotundae, atque inter se colliduntur, sono, satis impudicam saltationem canunt. Ex his illustrabitur etiam Galeni locus *L I B. V I. de differ. & caus. morb. & sympt.* in quo lapsus est interpres doctus & elegans, qui *τυμβαύλας* scribit similes esse tympanis nostris quae *Tymbaules* appellari diximus, nominis quidem similitudine in hunc errorem inductus: sunt enim *τυμβαύλας* non tympana, neque qui tympana pulsant, verum qui ad mortuorum sepulchra tibiis canebant, nominis ratione id indicante: *τύμβος* enim sepulchrum est, tumbam nos vocamus, & *άλως* tibia. Hi Latine siticines dicuntur, quod apud sitos canere soliti essent, hoc est vita functos. Quod de tympanis nihil hinc cogitarit Galenus, verba ipsius clare ostendunt. *Βομβώδεις δὲ εἰσὶν ἕτεροι τοῖς ἐξ Ὀρυζάτων ἀλῶν εὐαίστες, ὁποῖος ἔχεισιν οἱ τυμβαύλας καλούμενοι, διὰ μὲν τὸ ὕλιν ἐξ ἧς γέγονασιν ἔδιωαμένους ἡγεῖν καθαρόν: διὰ τε τὸ Ὀρυζά τῆς τῆς πινυμῆτος ὁδῶ, βαρύνταται φθεγγόμενος.* Aliis sunt bombis similes, referentes sonos qui à latissimis tibiis eduntur, quales habent qui *τυμβαύλας* vocantur. materia quidem ex qua fiunt in causa est cur clare non sonet, latitudo vero via spiritus, cur grauisimè. Perspicuum est hinc de tibiis latoribus non de tympanis sermonem fieri. Sed ad vnionum materiam redeamus, quam etiam non ineptè calculorum in renibus generationi comparare possis: vidi enim ut iam annotauimus, è renibus eductum calculum è pituita vitrea, ut conicio, concretum, tam splendidum & candidum, ut iis dotibus cum vnione certaret. Vniones non in vnica Concha gigni tradunt diuersi authores. Indicus maximè hos mittit *Lib. 9. cap. 35.* Oceanus, inquit Plinius, atque ex Indicis quoque insulis petunt, & admodum paucis. Fertilissima est Taprobane & Stoidis. Item Perimula promontorium Indiae. Praecipue autem laudantur circa Arabiam in Persico sinu maris rubri. Et aliquanto post. In nostro mari, ait, reperiri solebant. Crebrius circa Bosphorum Thracium, rufi ac parui in Conchis quas Myias appellant. At in Acarnania quae vocatur Pinna gignitur. Quo apparet non vno Conchae genere nasci. Nec in Acarnania ante laudati reperiuntur, enormes & feri, colorisque marmorei. Meliores circa Actium, sed hi parui: & in Mauritaniae maritimis.

maritimis. Idem apud Athenaeum legere est: alij enim in Ostreo Pinnis simili gigni tradunt, alij in Indico Ostreo Pectini simili, quod Berberim vocant, alij in Ostreo magno & oblongo in India, Armenia, Perside, Babylonia, alij in Persico pelago. Principium culmenque omnium rerum pretij margaritae tenent, ait Plinius. Cleopatra superbissimo ac procaci fastu, ut regina meretrix, lautitiam Antonij omnem, apparatusque detrectans, quarente eo quid astrui magnificentiae posset, respondit, vna se coena centies festertium absumpturam, duos maximos vniones per manus Orientis Regum sibi traditos, quos auribus tum gerebat, intelligens. Androthene scripsit in Asia, Perside, & aliis Orientis regionibus tanti pretij fuisse, ut pari auro rependerentur. Nostro auro multis aliis gemmis postponuntur. Venetiis nulla foemina satis ornata esse censetur, quae non è collo suspensos vniones gestet. Puellae nostrae in capite gestant, aliae paruulos & perforatos consuunt. Americus Vesputius in secunda sua nauigatione si non disertè, saltem verè, ut puto, de vnionum copia & vilitate haec prodidit. Ad gentem, inquit, quandam peruenimus, quae nos cum maxima suscepit amicitia, & quamquidem vnionum perlarumque Orientalium comperimus numerum maximum tenere, propter quod quadraginta & septem diebus ibi perstitimus. Et centum & decem & nouem vnionum manchas pretio aestimabamus quadraginta non superare ducatos. ab eis comparauimus: nam nolas, specularia, crystallinosque nonnullos, necnon leuissima electri folia eis tantum propterea tradidimus, nempe quotquot quilibet obtineret vniones, eos pro sola nola donabat. Didicimus quoque interdum ab eis quomodo & vbi illos piscarentur, qui quidem Ostreolas in quibus nascuntur, nobis plures largiti sunt, & pariter nonnullas mercati fuimus, vbi in quibusdam centum & triginta vniones, in quibusdam vero non totidem reperiabantur. Nouerit maiestas vestra quod nisi praematuri sint, & à Conchyliis in quibus gignuntur per se excidant, omnino perfecti non sunt, quinimo in breui, ut saepius expertus sum, emarcescunt, & in nil redacti sunt. Cum vero maturi fuerint, in Ostrea ipsa inter carnes, praeter id quod carnibus ipsis haereant, se separant, huiusmodi optimi sunt. Haecenus Americus. Dos omnis vnionum est, tradente Plinio, *Lib. 9. cap. 35.* in candore, magnitudine, orbe, laeuore, pondere, quas notas singulatim persequemur. Clariores sunt in mari rubro reperti. Indici specularium squamas asimulant. Circa Bosphorum Thracium rufi sunt & parui. In Acarnania coloris sunt marmorei. In Britannia decolores. Flauescunt & in senecta, rugisque torpescunt, nec nisi iuuenta constat ille qui quaeritur vigor. Vsu etiam atteri non dubium est, colorumque indiligentia mutari. Summa igitur laus coloris est exaluminatos vo-

cari, id est, ad aluminis colorem accedentes, quod optimum cęsetur, quum candidissimū est autore Dioscoride. Magnitudine differunt, vt in Acarnania magni nascuntur, sed coloris non laudandi. Circa Actium meliores sunt, sed parui. In Britannia contrā, parui sed haud boni. Figurę varietate discernuntur, quod alię sint totę rotūda, aliis vna tantum est facies, & ab ea rotunditas, auersis planities. Sunt alij proceriores fastigiata lōgitudine, alabastrorum figura in pleniorē orbem desinentes. Hos digitis suspendere, & binos ac ternos auribus, fęminarum gloria est. Has elenchos appellabant authore Plinio,

547.6. Item Iuuenale

Turpe putat nil

Quum virides gemmas collo circumdedit, & quum

Auribus extensis magnos commisit elenchos.

Crotalia etiam nominabant à sono & collisu ipso margaritarum. Quidam sunt rugati, vt qui ætate deteriores redditi sunt. Nonnulli sunt læues, & inani inflati, qui ob id physemata Græco nomine vocantur. Pondus ad hoc æui semencię pauci singulis scrupulis excessere. Differunt quoque ætate, & Concharum siue Ostreorum in quibus nascuntur varietate, vt ex superioribus liquet. Colliguntur diuersis modis. Quidam eos sponte sua decidere, & in saxis iisdem reperi putant, in quibus Conchę & Ostrea. Ego verò nõ nisi post Ostreorum mortem absumpta carne decidere puto. Etenim carni & testę adherent. Quidam tradunt asserente Plinio, sicut apibus ita Cõcharum examinibus singulas magnitudine & vetustate præcipuas esse veluti duces, mirę ad cauendum solertię: has vrinantium cura peti, illis captis, facild ceteras palantes retibus includi. Multo deinde obrutas sale in vasis fictilibus, exesa carne omni, nucleos quosdam corporum, hoc est, vniones decidere in ima. Hęc quidem posteriora veriora esse puto, priora non item: Nam Conchis duces esse & retibus capi falsum est. Illud quoque fabulosum est, Concham ipsam quum manum videt, comprimere sese, operiręque opes, gnara propter illas se peti: manumque nisi si praueniat, acie sua abscindere, nulla iustiore pœna, & aliis munita suppliciiis. Quippe inter scopulos pars maior inuenitur, sed in alto quoque comitatur marinis canibus, nec tamen aures fęminarum arcentur. Etenim Conchis omnibus tactus tantum sensus, atq; gustatus parum exquisitus à natura tributus est, aliorum omnium sunt expertes. Nec in eis solùm sensus, sed & mentem inesse dicas ex Plinio. Idem periculum venantium margaritas. & qua ratione vitetur, sic explicat Athenæus. *Κινδυνώσασιν ὁ διθηρῶντες τὴν μαργαρίτῃς, ὅταν κεχρηθῶν κέγχρον κέχῃ ὠθῆ ἐκτείνωσι τὴν χεῖρα: μίσει γὰρ τότε, καὶ πολλάκις οἱ δολοκτύχοι αὐτῶν ἀποπρίονται. ἔνιοι δὲ τὴν παραχρήμα ἀποθήσκουσιν, ὅσοι δὲ ἐκ παραχρήμας ὑποθέντες τὴν χεῖρα τύχασιν, ῥαδίως τὴν κέγχρον ἀπὸ*

Lib. 3.

ἀπὸ τῆς λήθης ἀποθνήσκουσιν. In periculo versantur qui venantur margaritas, si in hiantes conchas manum immiserint, tunc enim comprimunt, ac sæpe digitos præcidunt, aliquando nonnullis persæpe morientibus. Qui verò à latere manū subiecerint, facild Conchas à saxis auellunt. Vniones in medicina ab Arabibus vsurpabantur, aduersus cordis affectus, hodie quoque horū imitatores iisdem vtuntur. Inde celebres & frequentes in officinis duę antidoti Diamargariton frigidum, & calidum, hoc est ex vnionibus, quarum prior in frequentiori est vsu, atque alia quę manus Christi perlata ab vnionibus nominatur. Serapio in suo Aggregatorio ex Rasi vniones frigidos & siccos esse in secundo ordine tradit. Cardiacis profunt, cordisque syncope laborantibus conferunt, ad spirituum confirmationem, ad fluxum sanguinis exsiccandum, ad oculorum claritatem. Ob eam causam collyriis admiscuntur, non quod digerendi vi præditi sint: neq; enim vtiliter ad cordis imbecillitatem, & spirituum robur confirmandum adhiberetur, sed ob eam quam dixi exsiccandi vim. Melancholicis conuenire non video cūm frigidi sint & sicci, nisi quod spiritus puriores efficiant, vaporesque atros ad cor conscendentes siccitate sua absumant, qua vi menses retinere sum expertus. Nullam mea quidem sententia facultatem ad pterygia & suffusiones curandas adferunt, etiam si quidam iis vtantur. His dentes candidiores reddi traditum est, sed idem præstant testę Concharum & Ostreorum in quibus inueniuntur. Solent Pharmacepei in marmoreo mortario in puluerem redigere, ne aliquid vel coloris, vel substantię, vel saporis ingrati à metallico contrahant. Possunt & aceti acerrimi asperitate, vel vix acerbę, vel Citrij pomi succo dissolui. Id comprobauit Cleopatra luxuria, quam fusiūs explicat Plinius l. i. v. i. x. Non desunt Chemistę, qui ex multis paruis in aquam dissolutis, se posse magnos conficere venditent, qui splendore, lauore, pondere atque omni alia dote Cleopatrę vnionibus inferiores non sint. Sed qui id dixerint permultos audiui, qui id præstiterint nullos vidi. Serapio in vnionum vicem Cõchylia magna & splendida, & fulgentia vsurpari posse tradit, modò dimidio pondus augeamus.

h 3

G V L I E L M I
R O N D E L E T T I I
D E T E S T A C E I S

L I B E R I I.

Quæ Turbinata dicantur, & quæ omnibus communia propriaque sint.

C A P U T I.

V P E R V A C V V M Foret hîc de turbinis & turbinati significatione satis omnibus nota dicere, nisi variè ab autoribus vsurparetur, ac proinde turbinatorum obscurior esset diuisio. Est igitur turbo qui ex amplo & lato paulatim in mucronem desinit, vt de Buccina scripsit Ouidius.

Cava Buccina sumitur illi

Tortilis in latum quæ turbine crescit ab imo

Huius figuræ est turbo lusorius,

Quem pueri magno in gyro vacua atria circum

Intenti ludo exercent,

vt ait Virgilius.

Ab huius figuræ similitudine, dicuntur turbinata ostracodermorum genera. Quare latius fusa sumuntur ab Aristotele, quum sic distinxit: Τα ὁ στρωμβώδην καθάπερ ἑρπύλαι πρῶτον, καὶ τῶν τε μὲν ἐλαττωῶν ἔχοντα ὄιον κήρυκες, τε ὁ σφαιροειδῆ μόνον, καθάπερ δὲ τῶν ἐχίνων γένος. Turbinati generis alia in anfractum intorta, vt Buccina, alia in globum circumacta vt Echinorum genera. Alio in loco Aristot. in turbinatis Echinos non recensuit, quâuis testa opertos, vt ex ipsius verbis perspicuum est. Quæ testa operiuntur vt Umbilici, Cochleæ, Purpuræ, & omnia quæ Ostrei aut Cōchæ nomine appellamus, atq; etiâ Echinorū genus. Præterea turbinatis, tradete eodē, hoc peculiare est, vt testæ postrema à capite clauiculatim intorqueantur. Operculū etiâ ea omnia iâ inde

ab ort

Lib. 4. de par. anim. cap. 7.

Lib. 4. de hist. anim. cap. 4.

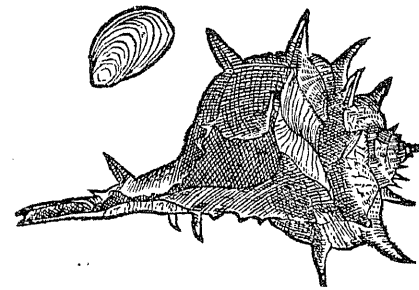
Ibidem.

ab ortu naturæ gerunt. Quæ Echinis nullo pacto conueniunt. Illa στρωμβώδην merito quidem nuncupat παρὰ δὲ στρέφεται, quod contorqueri significat. Hac posteriore turbinatorum significatione vtimur, & turbinatis Cochleas subiicimus, quæ clauiculatim intorquentur etiam si non in longum mucronem deficiant. Sed ne qua sit in testaceorū diuisione obscuritas, ea sic perspicuè distinguemus. Testaceorum alia sunt vndique contecta, alia parte duntaxat altera. Vndique conteguntur Tellinæ, Pectines, Mytuli, Conchæ aliæ. Altera tantum parte vt Iepas, Auris marina. Rursus eorum quæ vndique integuntur, alia testa continua penitus conclusa sunt, vt nulla ex parte carnem detectam habeant, veluti Holothuria, Tethya, Echini. Alia testa continua inclusa quidem, nec vlla ex parte conspecta, dempto capite, vt Buccina, Purpuræ, Cochleæ, denique turbinata omnia, quæ capitis operculum habent. Alia testa vndique conglobata quidem, sed non in gyrum conclusa sunt, quæ rimam habent sine operculo, vt Conchæ veneræ. Alia vndique duabus testis contecta, vt Pectines, Chama, Dactyli, &c. Ex his omnibus ea tantum hîc tractamus, quæ testam habent vnicam totam continuam, atque in anfractus contortam, dempto capite, quod semper operculo tegitur. Atque hoc quidem turbinatis proprium est, quo à reliquis secernantur. Ipsi tamen omnibus commune est, quod iam diximus, quodque testa intorta sit. Mouentur etiam eadem omnia & serpunt, parte dextra non ad clauiculas, sed in aduersum. Eorundem omnium caro intus laxior continetur, & quæ facilius auelli potest. Interiorum natura in turbinatis omnibus similis est, nec nisi magnitudine variat, aliis enim partes maiores, aliis euidentiores, aliis minores obscurioresque sunt. Adhæc discrimen illud duritiæ, mollitiæ, cæterarūque eiusdem generis affectionum. Caro enim prima in ore teste, quam omnia torosiusculâ habent, aliis magis talis, aliis minus. Caput eius partis medio prominulum iungitur, & cornicula duo, quæ pro magnitudine plus minus capiunt incrementi. Exerunt caput more eodem omnia, idemque per merum retrahunt intrò. Nonnullis etiam os, & dentes acuti, breues & tenues, vt Cochleis. Promuscidas etiâ gerit modo muscarū, quod quidē membrū linguæ speciem præ se fert. Habēt hoc idem & Purpuræ & Buccina firmū & torosum, quo similiter vt asili & tabani, quadrupedū tergora penetrant, imò longè validius, testas enim escharum possunt perforare. Venter os protinus excipit, similis in Umbilicis ingluuiei auium: habentq; parte inferiore duo albida, torosa, mammis similia, cuiusmodi carunculas vel in Sepiis esse animaduertimus, sed hæc torosiora. Gula à ventre duplex, longa porrigit se vsque ad papauer, quod postremum fundo commissum est. Hæc ergo vt in Purpuris & Buccinis conspicua in clauicula testæ continentur. Quod

autem gulæ subiungitur, intestinum est, gulæ ipsi continuum, simplexque ex toto usque ad exitum, cuius initium circa anfractum papaueris est, quæ & laxius hæret, quod enim *μήκωνα* Latinè verbum è verbo papauer appellamus, in omnibus testaceis generibus inest. Hinc sursum versus replicans, carnis repetit sedem, finitque ad caput, vnde eiicitur excrementum, pariter in omnibus turbinatis generibus, tam aquaticis quàm terrestribus. Hæc est interiorum partium quibus turbinata constant, descriptio ex Aristotele. Purpuræ & Buccina lentorem cuiusdam ceræ saluant, qua de re fusius alibi diximus. Mucorem etiam emittunt turbinata reliqua.

Lib. 4. de hist. cap. 4.
Lib. 4. cap. 4. prioris partis.

De Purpura.

CAPUT II.

DE Turbinatis dicturi à Purpura sumemus initium, tum ob certas & illustres notas, quibus à cæteris internoscitur, tum ob celeberrimi illius & pretiosissimi liquoris à principibus, & prodigo luxu nobilitatis viris tantis impendiis expetiti, præstantiam. *Πορφύρα* nominatur à Græcis, & *πορφύρια μικρά* Purpuræ parvæ ab Aristotele. Genuenses *ronceram* vocant ab aculeis, Veneti *ognellam*, nostri *burez* mutuata, vt apparet, dictione à Murex. Plinius Purpuras alio nomine Pelagias appellari tradit. Purpuræ, inquit, nomine alio pelagiæ vocantur. Inde pelagium earum succum tingendis lanis laudatissimum idem appellat. Buccinum per se damnatur quoniam fucum remittit. Pelagio admodum alligatur, nimiamque eius nigritiæ dat austeritatem illam, nitorémque qui quæritur cocci. Sed hæc mihi appellatio non purpurarum omnium, sed vnius tantum differentiæ à loco sumptæ

Lib. 4. de Hist. animal. cap. 15.

Lib. 9. cap. 37.

Lib. 9. cap. 38.

Lib. 5. de Hist. stor. cap. 15.

sumptæ videtur esse debere, id quod ex Aristotele facile colligitur. *Lib. 5. de hist. ca. 15.*
Εἰσι δὲ τῶν πορφύρων γένη πολλά, καὶ εἶναι μὲν μεγάλα διὸν αἰ περὶ τὸ Σίγειον καὶ Λέκτον. αἰ δὲ μικρὰ, διὸν ἐν τῷ Εὐρίπῳ, καὶ περὶ τὴν Κάριαν. καὶ αἰ μὲν ἐν τοῖς χθάλποις μεγάλα καὶ φαχέια, καὶ τὸ ἀνθος ἀλῶν αἰ μὲν πλείετα μέλαν ἔχουσαι, εἶναι δὲ ἔρυθρον μικρὸν. Quæ sic Gaza conuertit. Genera Purpurarum plura, & nonnullæ magnitudine augentur insigni, vt quæ ad Sigeum & Lectum Idæ promontoria gignuntur. Alia parvæ vt quas Euripus fert, & Caria. Pelagiæ magnæ scabræque sunt, quarum flos magna ex parte niger, sed nonnullis rubidus pusillum. Purpuras quæ ἐν τοῖς χθάλποις nascuntur, pelagias rectè interpretatus mihi esse videtur Gaza. Nam *χθάλπος τῆς θαλάσσης* Græci τὰ *καλιώματα τῆς θαλάσσης* appellant, & τὴν βαθεῖαν θάλασσαν. Et qualem hîc florem pelagiis tribuit Aristoteles, talem pelagio Plinius scilicet nigricantem. Purpura nostra oui est magnitudine, non nego alibi multò maiorem reperiri. Testa rugata, aspera, cinerea, aliquando flavescente, aliquando ex viridi cinerea, intus luteo colore. In anfractus contorta est. Aculeis veluti clavis ordine dispositis munita, primis minoribus, mediis longioribus multò, vnde Plinius clauatam esse Purpuram dixit, ad turbinem usque *Lib. 9. cap. 36.* aculeis in orbem septenis ferè. Rostro est longo, tubuli modo excavato per quod linguam exere creditur. Ante id foramen est rotundum, operculo intectum quod separatim depingendum curauimus, de quo etiam seorsum dicemus. Ex his perspicuum est quàm alienæ sint à vera Purpura aliorum picturæ, quorum hi rostrum tubulatum, illi turbinem omiserunt. Caro interior qualem in turbinatis antea ex Aristotele descripsimus, suntque falsissima quæ nonnulli de Purpurarum branchiis, & aliis partibus se percepisse blaterant. Purpurarum genera esse plura iam diximus ex Aristotele. Earum differentiæ sumuntur à loco, magnitudine, paruitate, floris siue succi varietate. Magnæ sunt ad Sigeum & Lectum, parvæ in Euripo & Caria. Pelagiarum aquiloniarum flos nigricat. Paruarum litoralium & austrinarum rubet. Earundem plura genera tradit Plinius pabulo & solo discreta. *Lib. 9. cap. 37.* Lutense putri limo, & Algense enutritum alga vilissimum. Vtrisque melius Teniense in Tenei maris ora collectum. Hoc quoque tamen etiãnum leuius atque dilutius. Calculosæ appellantur à calculo maris, mirè apto Conchylis, & longè optimo Purpuris. Dialutense, id est vario soli genere pastum. De generatione Purpurarum diximus in *Lib. 4. cap. 4.* priorè parte operis nostri, quæ sponte naturæ fit, sine maris & scemine commistione, sine ouis. Quamobrem hoc in loco improbanda est auctoris lib. de aquatilibus sententia, ab Aristotelis mente alienissima etiam si eam exponere velle videatur, quam tamen miserè deprauat & corrumpit, vt ex eius verbis perspicuum fiet. Vterque autem piscis (de Buccino & purpura loquitur) purpureum colorem fundit, estque

Massilia, Genuæ ac Venetiis in cibus expetitus: sed Buccini caro Purpura carne durior est. Ambo quoque fauare dicuntur, quod sane hoc pacto faciunt. Qua sub lapide prona parte oblonga, albâque deinceps pendentia disponunt, quæ ita disposita faui nomē habent, ab apū similitudine. Supini autē sub lapide stabulantur, quū fauificat: quo verò tempore fauos extruunt, si incoquantur & abscindantur, oua intro continere cōperiuntur, quæ saluario letore lapidibus & cautibus ferruminant, ut inde decidere nō possint, quod tā magno artificio cōstruunt, ut nihil coaceruatū esse videatur. Hæc autē fauificatio verna esse solet. Primū ut hæc à veritate quā maximè abhorrere intelligas, esseque planè ægri somnia, explicandū quomodo procreatur Purpuræ & Buccina, deinde quid sit fauare siue fauificare Omne ostracodermorum genus expers coitus est, inquit Aristot. Et cum Purpuræ tum etiā reliqua testis inclusa, è limo ferè & materia putrescente oriuntur. Quod & necessaria ratione cōfirmatur: Etenim nulla naturalis actio sine partibus ad eam aptè conformatis perfici potest: nam partibus singulis sua sunt temperamēta, à quibus facultates, & ab his actiones proficiuntur, quas omnes corruiere necesse est, imo ne esse quidem possunt, si harū fundamentū vel subiectū nullū existat. At quæ in Purpura, Buccino, turbinatisque omnibus partes sunt semini generando, cōtinendo, emittendo, recipiendo & fouendo idoneæ? Quæ aliæ præter eas quæ sustinendo, nutriendoque simpliciter animali destinatae sunt? Præterea quæ commistio corporum vndique testa conclusis esse potest? Dices fortasse ex Aristotele Genus omne ostracodermorum Vere Autumnōque habere ea quæ oua appellant, exceptis Echinis cibo idoneis, quippe quibus etsi per ea tempora præcipue vbertas ouorum est, tamen nullo tempore cōmittitur, ut ouis omnino careant, sed maximè pleniluniis diebusque tepidis restituuntur. Hæc quidem Aristot. prodidit, sed locus is ex alio intelligendus & explicandus est, qui legitur LIB. III. de gener. anim. Quæ oua appellantur nihil ad generationē conferunt, sed indicio sunt melioris nutritionis, quale in sanguineis pingue est, quāobrem sapore per id tempus præstāt, cibōque laudantur: argumēto quod & Pinne, & Buccina, & Purpuræ cōtinēt, quidē semper ouū illud vocatū, sed aliàs maius, aliàs minus. Quare falsum est oua huiusmodi per similitudinē sic appellata, nō ex femine, nō ex foemine & maris coitu cōcepta, ita disponi ut faui nomē habeant, ab apū similitudine, ut hoc sit fauare siue fauificare. Est enim longe aliud apud Arist. Athenæū. Plin. Αἱ μὲν οὖν πορφύραι τῆς ἑάρως σινναθροὶ ζόμενοι εἰς τὰ ἰσο, ποῖς τὴν κελύμινον μελίτηρον. τὸ δ' ἐστὶν οἶον κηλίον, πᾶσι δ' ἔχω γλαφυρόν, ἀλλ' ὅσπερ ἀπὸ ἐκ λεπύρων ἐρεβίνθων λαδοὶν πολλὰ. Ἰμπαλακεῖται δ' ἐκ τῆς ὀδωγμένον πόρον ἕδεν τῆστων, ἕδεν γίνονται αἱ πορφύραι, ἀλλὰ φέρονται ἐκ τῆστων, ἕδεν ἕδεν τῆστων ἰλῆος ὀστρακώδεσσι. τὸ δ' Ἰμπαλακεῖται ὅσπερ ἀποστραφίται, ἕδεν τῶν κηλίον, κηλίον δ' ἐστὶν οἶον κηλίον, id est purpuræ ver

Lib. 5. de hist. et. 15.

Lib. 5. de hist. et. 12.

Cap. III.

Aristo. lib. 5. de hist. anim. et. 15.

ra verno tempore eundem in locum sese colligentes, condunt quam fauaginem nominant, quæ veluti fauus est apum, verum non ita elegans sed quasi ex putaminibus cicerum alborum multa inter se composita, struem vnam sua cohesione coagmentatam. Nullum iis patet foramen, neque ex iis nascitur Purpuræ. Sed cum Purpuræ, tum etiā reliqua testis inclusa à limo ferè & materia putrescente oriuntur. Illa verò coagmentatio fauo similis, purgamētum tam iis quàm Buccinis euenit: nā Buccinis quoque fauificare in more est. Igitur κηλίον, siue μελίτηρον, siue οἶον κηλίον ποιέει, quod est Gaza interprete fauare siue fauificare, vel ut Plinius loquitur, lentorem cuiusdam cerij saluare, dicuntur Purpuræ & Buccina quum emittunt lentorem quendam, siue humorem mucosum, velut à feminis natura, semen verò eorum nullum esse existimandum est. Ex eo lentore concreto & exsiccato fit congeries veluti putaminum cicerum alborum, inter se coherentium, quam in litus eiectam pharmacopolæ quidam pro spuma maris, alij pro alcyonio falsò usurpant. Quocirca procreantur Purpuræ, & Buccina sponte, ut alia ostracoderma, è limo & materia putrescente, ut iam dictum est: & præter saluarium lentore tenui humore in terram recepto. Ac quemadmodum fungorum decocto in terram effuso fungi permulti breui enascuntur, ita Purpurarū origine aliqua præcedente, multò maior copia prouenit: à singulis enim excrementi aliquid effluit, quod quidem semen non est. Atque hæc est duplex Purpurarum Buccinorū, Mytulorū origo ab Arist. tradita, & à nobis fusius explicata libro quarto prioris partis operis nostri. Reliquas actiones morèque persequamur. Quæ mobilia sunt, inquit Arist. eadem carne vescuntur, iis victus ex pisciculis est, ut purpuris: sunt enim carniuore, & quidem esca huiusmodi capiuntur. Plinius etiam alga nutiri tradit. Pascitur Purpura: ait Aristoteles, exerta lingua sub operculo, quæ Purpuris digito longior est, qua tamen Conchulas, tum sui generis testam perforare potest. Et Plinius. Lingua Purpuræ longitudine digitali, qua pascitur perforando reliqua conchylia, tanta duritia aculeo est. Et alibi Purpura vocatur, caliculatim procurrente rostro, & caliculi latere introrsus tubulato, qua proferatur lingua. Sed id diligentius considerandum, linguane testas perforet. Lingua omnibus animalibus in ore est, os autem in capite, quod operculo tegitur in Purpurā, atque adeo in turbinatis omnibus. In rostro igitur longo & tubulato lingua non est, sed per id eam profert, & exerit. At linguam Purpurarum & turbinatorū omniū promuscidibus muscarū quæ inter cornua sunt, comparat, quæ firma est, torosa ac rotunda, quæque exeri potest, quā tamen si per anatonem propius intueare & tractes: neque ita longa, neque ita duram esse certò comperies, ut per longum rostrū testas perforare possit. Quare id fabulosum esse puto, sed ea, quo ad eius fieri potest,

Lib. 9. cap. 36.

Lib. 8. de hist. cap. 2.

Lib. 9. c. 37.

Li. 5. de hist. anima. cap. 15.

Lib. 9. cap. 36.

exerta, Purpuræ succos & humores aliarum Concharum exugunt Pectinum ritu, rostro acuto & duro tanquam terebello excauato testas alias perforant. Tempus viuendi Purpuris & Buccinis longum, annos enim circiter sex Purpuræ viuunt, & singulis annis incrementum earum patet per orbis: quibus totidem quot annos habent, testa clauiculatim intorta in crepidinem desinit. Plinius annum vnum adiiicit. Purpuræ viuunt annis plurimum septenis. Et: Purpuræ & Buccino orbis totidem quod habent annos. Nunc de Purpuræ partibus, earumque in cibis vel in medicamentis vsu. Purpura vsta Lib. 9. cap. 35: exsiccat, inquit Dioscorides, dentes abstergit, excrementas in carne cohibet, vlcera purgat, & ad cicatricem perducit. Galenus paulò fufius eadem docet L I B. X I. simplic. medicamentorū. Paulus Æginet. Purpuræ crematæ testis eandem vim tribuit quā pompholygi, id est, Lib. 5: siccandi sine rosione. Actius. Purpurarum testæ cum aceto potælienes tumentes sanant, & secundas morantes detrahunt. Vstarum cinis ad eadem confert ad quæ Buccinorum. de quibus suo loco. His addit Lib. 2. cap. 6: Dioscorides. *Ιόνια ὃ κλεῖται τὰ ἐπὶ τῶν κυρίων ἐν πορφύραν μέγα, πειρὲς ἢ ἑλίξ ἐστὶ τῶ ὀστράκου. Κάσεται ὃ ὁμοίως δυνάμει ἔχοντα κωστικώτερη τῶν κυρίων, καὶ τὴ πορφύρας, διὰ τὸ πικρῆν αὐτῶν ἢ φύσιν.* Id est, Ionia vocantur Purpurarum Buccinorumque mediæ partes, circa quas testæ volumen clauiculatim intorquetur. Cremata simili modo maiorem Purpuris Buccinisque facultatem vrendi consequuntur, quoniam apprimendi naturam obtinent. Qui locus mihi satis explicatus non videtur, etiam ab iis qui bene longa commentaria in Dioscoridem conscripserunt. Ac primùm alij *ἰόνια*, alij *κίονια* legunt. Qui *ἰόνια* legunt deductum putant vocabulum à dictione *ἰόν*, quæ violam significat, quia Purpurarum quarundam flos violacei sit coloris, qui flos est inter papauer & ceruicem. Hermolaus *κίονια* legit, id est, Columellas, vt sint Buccinorum Purpurarumque partes mediæ, quibus velut columnis & fulcris caro & reliquæ partes innitantur. Sunt autem partes hæ mediæ, partes corporis interni Purpurarum valde torosæ & firmæ, ac fibrosæ, circa quas testæ volumina capreolorū ritu conuolui incipiunt, secundum Dioscoridem, vel quibus hæret vena illa, vel membrana florem Purpurarum continens, secundum Aristotelem, inter papauer, quod inferiore est loco, & trachelon siue ceruiculam, siue collum superiore loco. Sed præstat Aristotelis locum Lib. 5. de hi- Lib. 9. cap. 15: proferre, vt ei lucis aliquid inferamus. *Τὸ ὃ ἀθὼς ἔχον ἀπὸ μέγαν τῶ μήκωνος, ἐν τῶ βράχην τῶτων δ' ἐστὶν ἢ σύμφυσις αὐτῶν. Τὸ χεῖρον δ' ἰδέειν, ὡσπερ ἕμω λυγρῶ, ὃν ἀν ἀφαιρῶσι, θλιβόμενος ὃ βάπτει, ἐν ἀυθίξει τ' χεῖρα, διαλείπει δ' αὐτῶ ὡσπερ φλέβα τῶτο ὃ δοκεῖ εἶναι ὃ ἀθὼς, ἢ δ' ἀπὸ σύμφυσις οἷον φυσικῆς.* In cuius loci cōuersione Gaza sensum quidē Aristot. mihi videtur esse affecutus, sed obscure locum sic interpretatus est. Florem suum

suum inter papauer dictum & collum continent, textu spissiore, aspectu veluti membranæ candicantis, quam detrahunt, tingit hæc expressa & inficit manum. Pertinet eadem suo situ perinde vt vena, idque flos ille celebrer putatur, reliquum contextus quasi alumen est. Quæ dilucidius sic expressa sunt. Purpuræ florem habent inter papauer & ceruicem, quorum cohærentia densa est, coactaque. Coloris quidem aspectu membranam albam refert, quam detrahunt, pressaque tingit & inficit manum, distenditur autem vt vena, atque in hac quidem est flos purpuræ, reliqua coagmentatio est veluti alumen. Hæ sunt mediæ partes de quibus Dioscorides, quibus maiorem vrendi facultatem tribuit, quàm testis, quia tenuiorum sunt partium, celeriusque peruadunt & permeant. Ex Purpuris vstis dentificia optima sic conficimus. Eas vstas vino extinguimus, abluimusque, deinde aceto rosato, postremò aqua rosarum. Tum melle scillitico, vel oxymelite exceptis, & ad confectionis formam redactis, odoris boni, saporisque conciliandi causa rosas & caryophylla addimus. Idem cinis cum puluere glycyrrhizæ, papauerisque semine, ex cremore hordei & pauco vino albo sumptus, pulmonibus malè affectis mirè auxiliatur, fluxiones inhibendo, & id quod iam fluxit absumendo, exsiccandoque. Totæ partes internæ in oleo percoctæ mitigandi doloris vim habent. Saliuâ earundem quæ admodum lenta est, siccantur & glutinantur vulnera recentia, maximè si cum pauco sanguine draconis adhibeatur. Quantum ad Purpurarum vsu in cibis attinet, vniuersè scribit Galenus Purpuris, Ostreis denique ostracodermis omnibus hoc esse commune, vt salsum in carne succum contineant, qui aluum subducit, caro verò dura sit, sed hæc vnicuique magis minúsque inest, qualitatis quantitatisque ratione. Sed in Purpuris diuersæ partes, diuersam naturam habent. Athenæus. *Αἱ ὃ πορφύραι μέγαν αὐτῶν εἰσι καὶ τῶ κήρυκος, ὧν οἱ μὲν βράχην, πολύχυλοι ὄστρακοι, ὃ ὀστράκον ἀλλῶν, ἀλυγῶν καὶ γλυκῶ, ἐν ἀσμάδδτον, εἰς ἐπικρασίαν τε ἐπιπέδον.* Inter Pinnas & Buccina Purpuræ mediæ sunt naturæ, quarum tracheli multi sunt succi, ori grati, reliquæ partes salis sunt & dulces, facillè distribuuntur, & humores corporis vitiosos ad iustam temperationem reducant. Rursus Athenæus. *Τροφιμώτεραι ὃ τέλιον εἰσι, καὶ ἀπολαυστικώτεραι αὖ τῆς πορφύρας μήκωνος πάλιν (καλαδίες) εἰσι, καὶ γὰρ ὄλον ὃ χεῖρον τοῖς τῶτων ἐστὶν, ἴδιον ὃ καὶ τῶτων, ὃ τοῖς βράχην ἀφαιρῶσι ὃ ἐφομένως παχὺ ποιεῖν τὸν ζῶον. ἐφομένοι ὃ ὃ καὶ εἰσὶ καὶ οἱ βράχην τῶν πορφύρων, βράχην τῶν τῶν τῶτων διαθέσις.* Copiosius alimur, maiorique cum voluptate vescimur papauer purpuræ, quàm cæterorum, sapit tamen scillam, vt & Concha tota. Peculiare est his & Vnguibus, quod coctæ iusculum spissant. Elix quoque seorsum purpurarum tracheli ventriculo malè affecto profunt.

De Operculo Purpuræ.

CAPUT III.

PRÆTER Purpurarum partes iam explicatas seorsum dicemus de alia, quæ & figura, & viribus, & nomine à superioribus distat. Hanc Aristot. ἐπιχάλυμμα siue χάλυμμα vocat, id est Operculum siue integumentum à verbo, χάλωσι. Appellat etiam ἐπίπυγμα LIB. V. de Hist. anim. ἔχει δὲ καὶ τὰ ἐπιχάλυμμα καὶ ταῦτα ἀμφοτέρω, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τρομώδη ἐκ γυμνῆς πάντα. νέμεσις δὲ ἐξείροντα τὴν χάλυμνον γλαττῶν ὑπὸ τῷ χάλυμμα. Operculum utriusque huic generi adheret nativum, & cæteris omnibus turbinatis, pasci quoque exerta lingua appellata sub illo operculo solent. Et alio in loco. Ἐν δὲ ἐπίπυγμα πάντ' ἔχει ἐκ γυμνῆς. Operculum etiam iam inde ab ortu omnia gerunt, de turbinatis loquitur. Statim ab ipsa procreatione turbinatis operculum inesse dicit, ad discrimen Cochlearum. quæ ipse sibi ex glutinoso humore, siue ex mucosuo operculum conficiunt. Dicitur aliter à Græcis πώμα, ut à Galeno, qui seorsum de eo hæc prodidit. πώμα τὰ πορφύρων δι' ὅξος ποθέντα ἀλλήνας οἰδαλέας ἔχοντων ἰσθμῶν ἰσθμῶν, θυμωμένας δὲ τὰς ἀνηνομένας ὑπερκαθῶς ὠφελεί, ἐκβάλλει τε καὶ τὰ χελεχόμενα χόρμα. Opercula Purpurarum ex aceto pota scripserunt quidam tumentis leni mederi, suffitu autem excitare foeminas vulvæ strangulatu oppressas, & morantes secundas detrahere. Eodem nomine operculum Conchylij nominavit Dioscorides, & Cochleas quasdam alpium Liguriæ πωμῆας, id est, operculares. Dicitur autem πώμα quod eo testarum foramina claudantur, ut vasa operculo suo. Carni hæret, & vnguis noster, ac tanquam ex filis siue ex fibris coagmentatum quid & duratum esse dicas, ut ex eius pictura quam cum Purpura superiore capite expressimus, licet perspicere. Differt substantia à testa quæ multo siccior est, neque fumum emittit, nisi si accensa liquore aliquo extingueretur. Operculum verò pinguitudinis nonnihil in se habens, fumum reddit cornu modo. Vi-res eius in medicamentis antè ex Galeno tradidimus, quarum seorsum non meminit Dioscorides, sed in capite de Vngue. Qua de re suo loco dicemus. Pharmacopolæ hodie in officinis habent Conchyliorum, Buccinorumque opercula permista, quæ blattas byzantias vocant, ut fusius declarabimus quum de Conchyliis agemus. Sed hoc nomine Purpurarum tantum opercula appellanda erant. Nam βλάτιος siue βλάτιον Purpuram significat, unde blatteus color pro purpureo. Casiodorus in Epistolis de Chamæleonte. Colores suos multifaria qualitate cõmutat, modò veneta, modò blattea, modò prasina, modò cyanea. Eutropius: Nero inusitata luxuria fuit, ut qui exemplo Caligulæ frigidis & calidis lauratur vnguentis, hamis argenteis, aureisq; piscaretur, quæ blatteis funibus extrahebantur, quos Suetonius, & Orosius inter

interpretantur purpureos. Ille: Piscatus est, inquit, rete aurato, purpura coccòque funibus nexis. Orosius: Luxuriæ, inquit, tam effrenatæ fuit Nero, ut retibus aureis piscaretur, quæ purpureis funibus extrahebantur. Hæc Hermolaus vir pereruditus in suis in Pliniû glossematis annotavit. Sed et si βλάτιος Purpuram significet, tamen pro operculo solum Purpuræ vsurpari docet Nicolaus Myrepsicus, qui tamen non sine errore dixit blattum byzantium esse ὄσεν τῆς ῥινὸς τῆς πορφύρας, id est, os narium Purpuræ. Hodie quoque in officinis blattam byzantiam esse credunt, quod in ore & naribus Purpuræ reperitur, quo ineptius nihil dici potest. Purpuræ enim neque nasum, neque nares, neque ossa intus habent, cum testacea omnia foris durum, intus molle contineant. Crediderim igitur legendum ὄσρα κεν ἢ ῥινὸν τῆς πορφύρας, id est, testam vel clypeum, siue scutum Purpuræ: ῥινὸς enim præter quam quod pellem significat, unde ὄσρα κεν ἀδερμα, ab Oppiano ὄσρα κεν ἀδερμα vocantur, etiã pro scuto sumitur teste Phaurorino. ῥινὸν, inquit, καλοῦνται αἱ ἀσπίδες, ὅτι ἐκ βοσείων βυρσῶν εἰσὶ, id est, ῥινὸν vocantur scuta rotunda, quod ex corio bubulo cõstent. Operculum verò veluti scutum, Purpuræ capiti imponitur. Cur verò βλάτιος βυζάντιος, vel βυζάντιος dicatur à nemine, quod sciam, traditur. Ego conicio à Byzante, vel Byzantio Aphricæ cognominari, nam etiam illic purpura tingebatur.

De Flore Purpuræ tingendis vestibus magnopere olim expetito.

CAPUT IIII.

VA In parte contineatur infector ille Purpurarum succus, superius ostendimus ex Aristotele, quum de Purpurarum partibus ageremus. Plinius ab Aristotele non dissentiens scripsit Purpuras florem in mediis faucibus habere. Liquoris hic est minimi in candida vena, unde pretiosus ille bibitur, nigratis rosæ colore sublucens. Reliquum corpus sterile. Partem hanc quæ succum continet cordi proportionem respondere puto: cor enim hepar, cerebrum, atq; alias partes indiscretas habent Purpuræ, & testacea omnia. Unde constat nugari eos qui cor, hepar, branchias se in Purpuris inuenisse prædicant. Arist. atq; alij Græci τὸ ἀθὼς τῶν πορφύρων vocant, Plin. atq; alij florem Purpuræ, aliquando succum: Cum vita, inquit, sua succum illum euomunt. Et: Cum foetificauere fluxos habet succos. A flore Purpuræ vestes ἀθῶναι dictæ sunt, et toga picta à florido Purpuræ colore. Testis est Festus Põp. Picta inquit, quæ nunc toga dicitur, antea purpurea vocitata est, eratq; sine pictura. Eius rei argumētum est pictura in eade Vertuni & Consi, quarum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera T. Papyrius cõfor triūphantes ita picti sunt.

Lib. 11. Vitruuius florem Purpure, saniam vocat, & Ostrum: sic enim LIB. VII. Incipiam inde de ostro dicere, quod & charissimam & excellentissimam habet præter hos colores aspectus suauitatem. Et prius. Accedit huc chryfocolla, ostru, armenium. Et: Ea Conchylia quum sunt lecta, *Georg. 2.* ferramentis circumscinduntur, è quibus plagis purpurea sanies. Vergi.

Et gemma bibat & sarrano dormiat ostro.

Et alij pluribus locis. Dictum verò est ostrum ἀπὸ τῆς ὀστράκας, quòd à Purpuris testa tectis eximeretur, ex Vitruuij sententia. Lib. 5. de hist. cap. 15. Quomodo succus ille colligeretur sic docent veteres. Tradit Aristoteles eas quum fauificant deterrimum florem gerere. Paruas cum testis tundi solitas, alioqui difficile est succum detrahere. Maioribus testas diffringebant, quamobrem ceruix à papauere separabatur: flos enim inter hæc situs est supra ventrem. Dabant operam vti viuæ frangerentur: nam si priusquam fregeris expirarint, florem omnem cum vita euomunt. Quapropter solebant eas asseruare in nassis, dum se ipsæ colligerent, atque quiescerent. Veteres nassam escæ adiunctam demittere non solebant, ita sæpe accidebat, vt Purpura iam detracta decideret. Postea Lib. 9. cap. 37. adiunxerunt nassas ne si decidat, liberetur. Idem clarius Plinius. Capiuntur Purpuræ paruis rarisque conchis textu, veluti nassis in alto iactis. Inest his escæ, clusiles mordacisque Concharum quales videmus: Has semineces, sed redditas mari auido hiato reuiuifcentes. Appetunt eas Purpuræ, porrectisque linguis infestant. At illæ aculeo extimulatæ claudunt sese, comprimuntque mordentia: ita pèdentes auuiditate sua Purpuræ tolluntur. Viuas capere contendunt, quia cum vita suum illum euomunt. Et maioribus quidem Purpuris detracta Concha auferunt, minores cum trapetis frangunt. Lib. 7. cap. 13. Vitruuius. Conchylia quum sunt lecta ferramentis circumscinduntur, è quibus plagis purpurea sanies, vti lachryma profluens, excussa in mortariis terendo comparatur. Lib. 1. cap. 4. Iulius Pollux & capiendarum Purpurarum, & colligendi floris hanc rationem, qua Phænices utebantur sic tradit. Phænices sic venantur animal, lanamque sic tingunt, vt ex ipso aspectu florere dicas. Funi contexto, longo, valido, firmoque, vt in mare multum extendi possit, alligant modicis interuallis distra ex sparto, iuncove composita, veluti continua tintinabula, quorum densus est ingressus: sparti enim vel iuncorum fines, ex vasculorum oris eminere de industria faciunt, vt facile ingredi, & eos dirimere possint, regredi verò nõ item: Hæc vasa escis plena, purpurarij in saxosa loca demittunt, fune ex subere appenso, vt prædam sustineat. His noctu & sæpius diu illic relicta, vasa Purpuris plena extrahunt. Deinde tuis ibidem testis, carneque sale condita ad tincturam, ac sordibus omnibus aqua expurgatis, in feruente lebate prædam marinam coquunt. Sanguis verò statim atque ignem senserit, funditur & florescit, alius quidem flauescit, alius

alius ex cæruleo splendet, alius diuersi est coloris. Quicquid autem in lebetem demiseris, sanguinemque illum contigerit, eodem colore inficitur. Hactenus Iulius Pollux, cuius sensa fidelius, vt arbitror, expressimus quàm Latinus interpres. Caterum pretiosus ille Purpurarum succus, non in omnibus Purpuris eiusdem coloris erat. Pelagiarum, magnarumque flos magna ex parte niger, in nonnullis rubescens, paruarum & litoralium rubet. In Aquiloniis partibus niger. In Austrinis ruber. Vitruuius Ostri varietatem sic distinxit. Lib. 7. cap. 13. Quod legitur in Ponto & Gallia, quòd hæ regiones sint proximæ ad Septentrionem, est arum. Progredientibus inter septentrionem & occidentem, inuenitur liuidum. Quod autem legitur ad Æquinoctialem, orientem, & occidentem, inuenitur violaceo colore. Quod verò meridiana regionibus excipitur, rubra procreatur potestate, & ideo hoc rubrum. Rhodo etiam insula creatur, cæterisque eiusmodi regionibus, quæ proximæ sunt solis cursui. Sed hinc animaduertendum Purpuram nigram sumi pro violacea exaturata. sic enim sæpe à veteribus nigrum sumi alibi demonstraui. Purpura violacea me iuvene vigeat, inquit Nepos Cornelius, qui Diui Augusti principatu cecidit: cuius libra denariis centum vænibat, id est, decem aureis solatis. Successit dibapha Tyria, quæ in libras denariis mille non poterat emi, id est, centum aureis solatis. Dibapha dicebatur quod bis tincta esset, veluti magnifico impendio. Dibaphum Cicero appellat. Vestimenta Purpura infecta eo temperamento, vt amethysti gemmæ colorem referrent, amethystina dicebantur. Cap. 9. Plinius LIB. XXXVI. de amethystis loquens. Indicæ absolutum Purpuræ colorem habent: ad hancque tingentium officinæ dirigunt vota: fundit enim aspectu leniter blandum, neque in oculos vt carbunculi vibrant. Iam amethystinæ purpuræ Tyria addebatur, vnde nomen Tyriamethystus. Cap. 41. Plinius LIB. IX. Non est satis abstulisse gemmæ nomē amethystum, rursus absolutus nutriebatur Tyrio, vt sit ex vtroque nomen improbum, simulque luxuria duplex. Tyria Purpura olim celeberrima fuit, sic nominata à Tyro, quondam insula, postea verò Alexandri magni oppugnantis operibus continenti iuncta. Strabo. *πολὸν γὰρ ἐξήστανται πασῶν Τυρία καλλίστη πορφύρα.* Longè omnium præstantissima habetur Tyria purpura. Quia verò Tyrus prius Sarra vocaretur, Sarranum ostrum dixit Vergil. & Sarranam Purpuram Iuuenalis. Dicuntur & simpliciter Tyriæ, purpura infectæ vestes. Hinc non omittendum coccum & purpuram colore quidem conuenire, ipsa tamen materia plurimum dissidere, cum huius marina sit, illius terrena. Quamobrem Purpuræ appellatione coccum non contineri rectè censuit Vlpianus in lege, si cui lana. suprà de legatis tertio. Neq; eam ob causam inter se dissentiant, Matthæus, Marcus, & Ioannes de veste qua Iudæi induerunt

feruatorem nostrum Iesum Christum. sic Matthæus. περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κροκίνω. id est, circumdederunt ei chlamydem coccinā. Marcus. καὶ ἐνδύσων αὐτὸν πορφύραν. Et induunt eum purpura. Ioannes verò: καὶ ἱμάτιον πορφυροῦ περιέβαλον αὐτὸν. Et pallio purpureo circumdederunt eum. Quam Marcus & Ioannes purpuream vocant, Matthæus coccinam appellat à colore, qui idem est cum purpureo. Matthæus colorem, alij materiam expresserunt. Neque illud prætereundum Purpuræ succo veteres coccū permiscuisse. Plinius L I B. I X. Quin & terrena miscere, coccóque tinctum Tyrio tingere, vt fieret bis byssinū. Coccum autē à Dioscoride κόκκος βαφικὴ dictum, id est, granum infectorium: satis magna copia colligitur in Gallia nostra Narbonēsi vocaturque *vermillon*, à Gallis *graine de scarlate*, ab Arabibus *Kermes*, unde Kermesinus color. Immensa Purpuræ præria, vestimentorum quæ ea tingeretur varietatem, quibusque iis vti liceret, tum apud Græcos, tum apud Latinos, petere debes ex Budæo & Bayfio viris ætate nostra doctissimis, & totius antiquitatis peritissimis, Ad philosophica reuertatur oratio.

Quæ dicantur Purpurarum κροκίνες.

CAPUT V.

SVNT Qui quum lægunt apud Galenum L I B. I I I. de medicamentis καὶ τὸ πῶς in auriculariis medicamentis κροκίνω τῆς πορφύρας siue κροκίνω. Et linum è Purpura apud Paulū Æg. existimēt in Purpuris lanā aliquā, siue stupam, siue linū, siue tomentum reperiri, quo cōtuso & depexo in medicamentis veteres vterentur. Sed illi toto cælo aberrant, vt dicitur: nihil enim tale in Purpuris, neque in turbinatis aliis reperias. Neque bysso alligantur, vt Pinna & Mytuli. Mouentur enim Purpuræ, & caro turbinatorū omniū non aliter alligatur quàm circa testarum volumina. Quare intellexerunt veteres per κροκίνω lanæ Purpura tinctæ crassiorē & minus curatam partē, cuius meminit etiam Dioscorides. Τὸν δὲ αὐτὸν ἴδιον καὶ κροκίνες καλεῖται τῆς θαλασσίας πορφύρας. Nec secus fimbriati marinarum Purpurarum flocculi cremari solēt. Cur ita appellarint id in causa est, quod Purpura nō solum pro marino animali, sed pro succo eius, pro vestimēto ex eo tincto, & pro lana tincta fumatur. De reliquis significatis testimonia multa veterū proferre possem quæ scies prætereo. De postrema significatione proferemus locum Galeni L I B. V I I. Methodi med. Ἐν καρδίνω μύρω λειώσας μαγνήλι χίαν ὡς λιπαρωτέλλω, ἀλάλαμβάνων πορφύρα χρῆ. Quæ transcribens Paulus Ægin. dixit. πάντες λεγόμενα ἀλάλαμβάνεται πορφύρα, ἢ ἑρῖον, καὶ ἐπιτίθειαι τῷ σωματι.

De M

De Murice.

CAPUT VI.

MOMEN Murex est polysemum, significat enim acumen siue asperitatem saxi prominentis Nonio teste.

Virgilius.

Et acuto in murice remi

Obnixi crepuere

Aliquando Murices machinulæ sunt ferreæ, dolosæ, tetragona forma, quæ in quancunque partē incubuerint, vnum aut plures aculeos infestos protendunt. Vocantur à Græcis *βίβολοι*, vt rectè annotat Budæus. Sumitur etiam murex pro Purpura. Martialis.

Sanguine de nostro tinctas ingratis lacernas

Induis, et non est hoc satis, esca sumus.

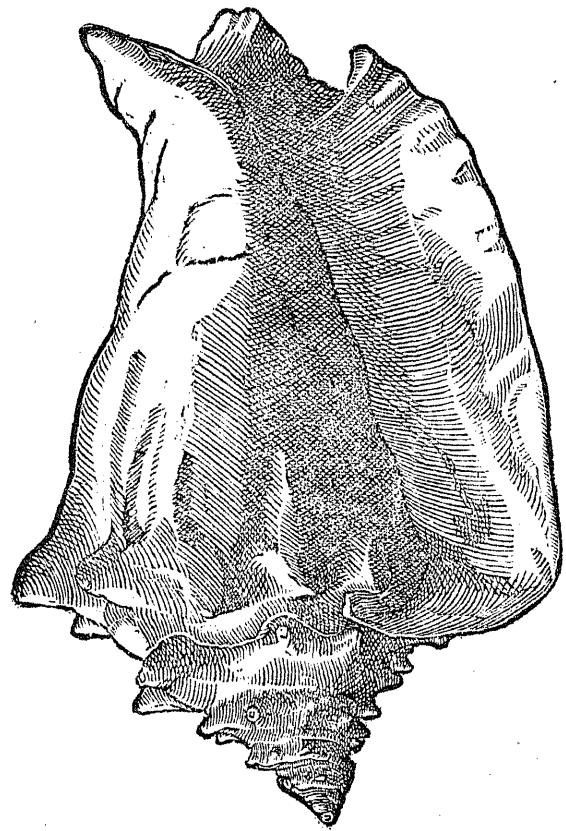
Inde & Murex Tyrius à Virgilio.

Tyrioque ardebat murice lana.

Et ab Ouidio phocaicus. Nonnūquam Murex generis nomē est, cui subiiciuntur Concha venerea, & Buccinum. Plinius. Muricem esse latiore Purpura, neque aspero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte rostro, sed simplice concha, vtroque latere se se colligente. His verbis Concham veneream descripsit, vt suo loco docuimus. Et alio in loco Murices pro Buccinis vsurpauit. Purpuræ viuunt annis plurimum septenis. latēt sicut Murices circa canis ortum tricenis diebus. Aristoteles. *Ἐὰ μὲν γὰρ ὀστρακὸδερμα πάντα φώλεϊ, δὲ τὸν αὐτὸν ἐν τῇ θαλάττῃ πορφύρα, καὶ κήρυκες.* Et: Congregantur verno tempore, mutuóque attritu lentorem cuiusdam ceræ saluant, simili modo & Murices. sic Aristoteles cum procreationem Purpurarum docuisset, subiunxit. *Ἐὶ δὲ αὐτὸν ἴδιον ἐγγίνονται ταῖς πορφύραις καὶ οἱ κήρυκες.* Ex his notum est Plinium hæc ex Aristotele descripsisse, & pro Buccinis Murices conuertisse. Denique generis nomen esse non Conchæ tantū vnius satis declarat Plinius, quum dicit. Muricum generis sunt quæ vocant Græci Colycia, alij Corythia, turbinata æquē, sed minoræ, multò efficaciora, etiam & oris halitum custodientia. De his suo loco dicemus. Quare cum Muricis nomen pluribus accommodatum sit, Gaza Plinij imitator κήρυκας non Murices conuertit, sed Buccinas. Nunc ad Muricum turbinatorum species conuertatur oratio.

k 2

De Murice Marmoreo.

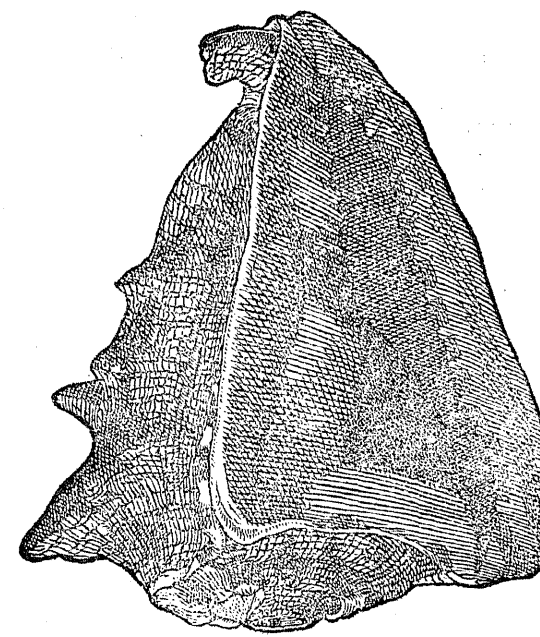

CAPUT VII.

MURICVM Qui sequuntur copiam, mihi fecit Guilielmus du Choul Allobrogum praefectus, vir procul dubio antiquitatis peritissimus, si quis alius in tota Europa hodie extet. Is nullis à me prouocatus officiis sed planè regio & liberali animo quo erga omnes literatos vtitur, erga me quoq; vsus, non solùm Murices Còchyliáque mihi communicauit, sed & aliarum pulcherrimarum & variarum rerum copiam maximam, maximis sumptibus comparatam, ex quo veluti penu ditissimo & abundantissimo tandem aliquando depromet, & literarum luce illustrabit multa, quae hactenus à paucissimis aut potius nullis cognita in tenebris iacuerunt, quae tamè ad Philosophica, Poetica, Historica intelligenda planè necessaria sunt, vt hoc nomine literatos omnes maximopere sibi sit deincturus. Murices hinc appello, qui & turbinati sunt, & longos firmosque aculeos siue clauos habent, quos, vt internoscerentur, quam maximè propriis nominibus potuimus, distinximus. Eum quem hinc exhibemus, à candore duritiáque qua marmor cãdidum æmulatur parte externa, marmoreum appellamus.

lamus. Parte interna ex albo purpurascit. Testa grauis est, densa, solida, aculeis multis horrens, figura inter Buccinum & Conchylium media, ampla, vt meritò *Δεκαπυλος* dici possit, quemadmodum Purpuræ species quædam. Terreæ est substantiæ, frigidæ & siccæ cum detergendi vi, ob saluginem quam seruat. Quare ad dentifricia vti possumus, & in epuloticis medicamentis. Vritur facilè atque in cinerem redigitur, & acrimoniam aliquam ob empyreuma acquirit, quam diligenti ablutione deponit. Calcis itaque modo elota cum oleo rosato in vnguentum reducitur. Ambustis medetur, cicatricemque pulchram inducit. Adhæc omnia fœliciter vti possumus. Carnem atque operculum, Purpurarum, Buccinorum carni operculisque rectè assimilari iudico. Sed hæc in vniuersum de Muricum substantia dicta sint.

De Murice triangulari.

CAPUT VIII.

HIC Altera parte murex planus, altera ferè rotundus, sed ita vt vtrinque duo sint latera, tertium plana pars efficiat, à qua figura quæ huic propria est triangularis iure dicitur: aculeos habet breues & firmos, vario est colore, foramen duplex habet rugosum, quo ob testæ amplitudinem & breuitatem, sonus editur grauis & tristis. Testa tota ad Còchylij testam magis accedit. Operculum quum vritur fumum emittit, ob id pingue aliquid habet. Quare in oleo amygdalino decoctum in aurium doloribus vtiliter vsurpatur.

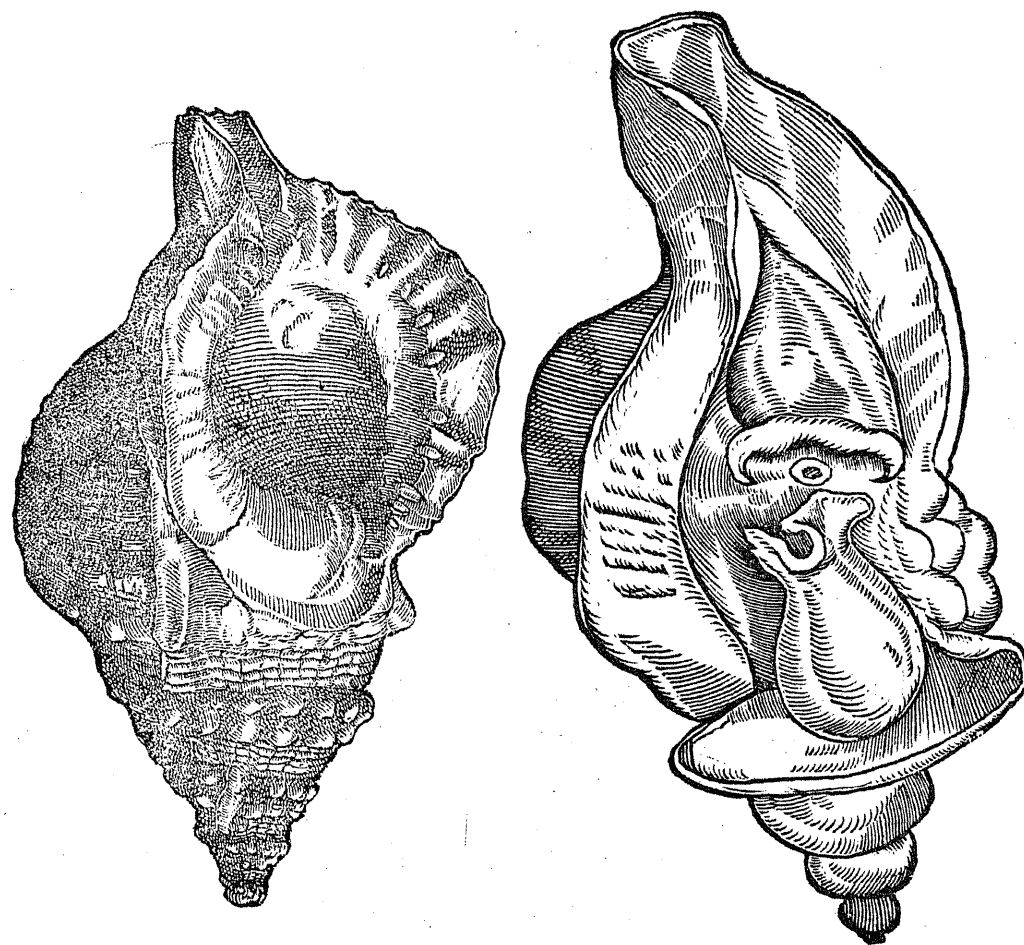

nit, & is qui mox sequitur, ab ea sententia abducere debuisset, in quo cum Purpuris & turbinatis Aporrhaidas numerat. Τὸν ἀπὸν ὃ βόπρον ἔχει τὰς ἀπορραΐδας, καὶ τὰς πορφύρας, καὶ πᾶσι τοῖς τοῖσιν, Quare Aporrhaidem in turbinatorum genere esse censeo, ut ex superiore Aristotelis loco diligentius animaduerso perspicuum est. Etenim ut Lepades adherent saxi, ita Neritæ, Aporrhaides, & omnes eiusdem generis adherent saxi, sed alia adhesionis modo. Nam Lepades parte altera detecta, & carnem ostendente affixæ sunt: Neritæ verò & Aporrhaides acclinato tegmine, quod illis est operculum, ad saxa, quemadmodum videmus Cochleas terrestres saxi, & truncis arborum, qua parte carnem ostendunt, veluti adglutinatas. Ergo operculum habent Aporrhaides & Neritæ, id quod proprium esse turbinatis iam diximus. Quibus subdit Aristoteles operculum Neritarum, Aporrhaidū, atque aliorum turbinatorum eundem præstare usum, quem in bivaluibus conchis testam alteram. Quemadmodum enim in bivaluibus, clusilibus & reseratilibus à duabus testis tota interna caro tegitur, ita à turbinata testa, & addito foramini carnem ostendenti operculo tota turbinatorum caro occultitur. Ex his efficitur Neritas & Aporrhaides in turbinatis haberi. Ac Aporrhaidem rectè Muricem mihi videtur Gaza conuertisse, ob aculeos multos, & longos, atque acutos, quibus Murices omnes armati sunt, qualis est hîc quem proponimus. Dicam præterea quod suspicionibus & coniecturis tantum inductus de Aporrhaidæ sentio. Nimirum esse eius Muricum, siue turbinatorum generis, cuius mentionem facit Plinius LIB. XXXI. Muricum generis sunt quæ vocant Græci Colycia, alij corythia, turbinata æquæ sed minora multò, efficaciora etiam, & oris habitum custodientia. Quod Muricum genus priusquam explicemus, de varietate lectionis dicemus ex Hermolao, qui pro colycia, alij corythia, legendum censeat ex Athenæo Colycia siue Corycia. Etenim Chamæ genus quoddam Græcis ait vocari κορυγῆς in Macedonia, quas Athenis κρητὲς dicant. Ceterum eas non muricibus, sed (ut dixi) Chamis præsertim tracheis adscribit, quod & Plinio placuisse huius libri calce video. Facit hoc generum affinitas. Hæc sunt Hermolai verba, quæ vero consentanea mihi non videntur, neque is Plinij locus ex Athenæo emendari potest. Nam si κορυγῆων nomen Chamis competat, idem turbinatis longè diuersi generis competere minimè potest. Neque illud verum affinitate generum fieri, ut idem nomen utriusque conueniat: ob id Chamis etiam tribui in calce operis, neque enim ideo post Chameglycymeridas ponit Colycia siue Coryphia, quod Chamis id nominis tribui velit, sed quia elementorum ordine pisces recenset. Quam ob causam post Chametracheas, Chameleos, Chameglycymeridas, subiungit Colycia, & Coryphia, quia à litera C, incipiunt. Vtroque igitur

Cap. 7.

igitur Plinij loco Coryphæa legendum conicio, intelligique id muricis siue turbinati genus, quod Aporrhaidem vocat Aristoteles. nomen enim optimè quadrat, quoniam κορυφή ad omnia extrema & summa transfertur, Inde κορυφαῖον, quod summum est, & extremum. unde de turbinata hæc in quibus aculei eminent, Coryphæa dicentur. Id etiam conuenit, quod multò minora sint reliquis. Sed hæc pro suspicionibus habeantur.

De Buccino.

CAPUT XII.

BΥΚΚΑ Aristotelis, Buccinam Gaza semper interpretatur. Plinius Buccinum. Buccinum minor concha ad similitudinem eius Buccini, quo sonus editur: unde & causa nomini, rotunditate oris in margine incisa. Aliquando Muricem vocat, sicuti in superioribus do-

Lib. 9. cap. 36. cuius, Cur Buccina vocetur, verba Plinij ante citata ostendunt. Est ex turbinatorū genere, longiore testa, in medio latior est, inde in turbinem longum definit: altera parte margine in longum procurrente, atque illic rotunditate oris incisa. Tota intus leuis est, & candida. Foris tuberculis multis atque exochis aspera. Caro interna partibus quibusdam rufa, quibusdam rubens spectatur, intus candida. Foramen operculo, quod est oui figura, integitur, & arctissimè clauditur. Duo Buccina hīc exhibemus. Vnum interni nihil ostendens, alterum prominente interno corpore, & inuerso operculo. Antiquorum Buccina esse declarat succus dilutior, & minus floridus quàm in Purpuris, quod de Buccino tradit Plinius. Buccinum per se damnatur quia fucum remittit. Testa scabra & aspera, sed non aculeata, neque clauata. Aristoteles.

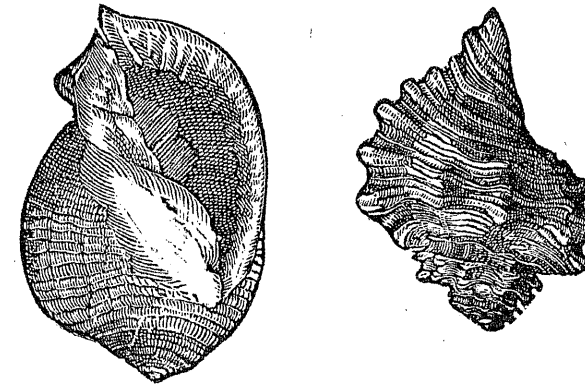
Lib. 4. de hist. cap. 4. Ἐν δ' αὐτῶν τῶν στράκων διαφορὰ πρὸς ἀλλήλα ἐστίν. Ἐ μὲν γὰρ λεῖοτραχὺ ἐστίν, ὡς περὶ (ὡδὴ) καὶ μύες, ἔχουσιν ἑνιαίαι ἀχλαδόμεναι ὑπὸ ἰσθμίων γαλάδες. Ἐ δ' τραχέα, οἷον ἔστιν ἀμινοστρεα, καὶ πιννα, καὶ γένη χόγγων ἑνιαίαι, ἔχουσιν κήρυκες. Testarum permagna est varietas: quaedam enim laeues sunt, vt Vngues, Mytuli & Conchæ nonnullæ quæ galades à quibusdam vocantur, aliæ asperæ vt Limnostrea, & Pinna, & Concharum genera quaedam, & Buccina. Plinius. Præterea clauatum est ad turbinem vsque, aculeis in orbem septenis ferè, qui non sunt in Buccino. Quæ notæ omnes cum certissima sint, & in his Buccinis quæ proponimus maximè expressæ, non possum non in eadem permanere sententia, etiam si

Lib. 9. cap. 36. Plinij locus vnus repugnare videatur, in quo hæc scripsit. Concharum ad Purpuras & Conchylia eadem quidem est materia, sed distat temperamento. Duo sunt genera, Buccinum minor Concha, ad similitudinem eius Buccini, quo sonus editur: vnde & causa nomini, rotunditate oris in margine incisa, alterum Purpura vocatur & cætera. At contra euenit in nostro litore: Purpura enim semper minor Buccino reperitur. Sed hunc locum corruptum esse docent nos vetustiora exemplaria, in quibus pro minor, maior legitur, quemadmodum etiam legendum esse res ipsa demonstrat. Corruptus est etiam Athenæi locus, ex quo colligunt omnes qui de piscibus nostro sæculo scripserunt, Buccinum minus esse Purpura, quod filius Purpuræ vocetur. Locus Athenæi est huiusmodi. Περὶ δ' τῶν κήρυκων ὁ ἀρχαῖος λέγει. κήρυξ γαλάσσης βόφου ἢ πορφύρας. Vbi pro ἢ legendum ὅς. Id est, Buccinum marinum abundè nutrit vt Purpura. Buccina concremata eadem præstant quæ Purpuræ, sed vehementiùs vrunt: si quis salis plena fictili crudo adurat. Dentificio conueniunt: ambustis vtiliter illinuntur, quibus solui medicamentum non oportet: nam postea quam vulnus cicatricem duxerit, ipsum in testæ modum induratum, sponte sua decidet. Fit etiam calx è Buccinis. Hæc Dioscorides.

Lib. 2. cap. 7.

De Buc

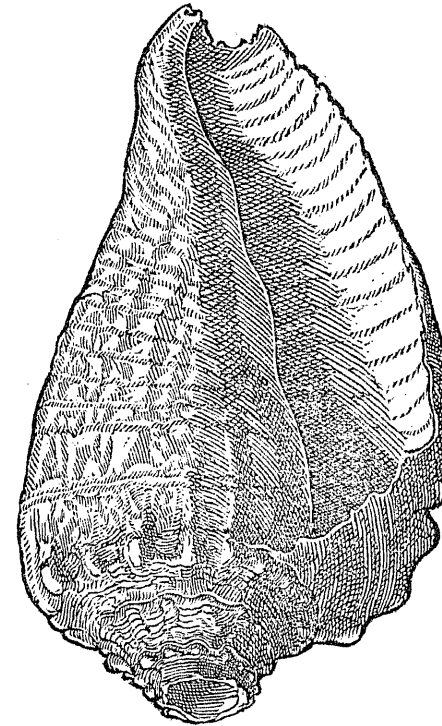
De Buccino paruo, & striato.

CAPUT XIII.

NTER Buccinorum genera hæc duo reperi, paruum, lineis frequentibus asperiusculū, vt fortasse illud sit Plinij Buccinum Purpura minus, iis quibus vetustior Plinij lectio non placeat, neque succo, neque partibus internis à superiore differt. Alterum huic simile est, nisi quod lineas prominentiores habet, & transuersas, vt striatus merito dici possit. Est & testa spissiore duriorèque.

De Conchylio.

CAPUT XIII.

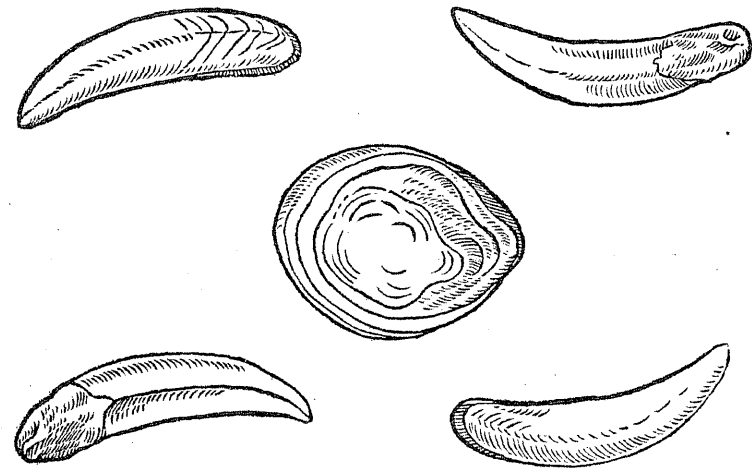
DVBITANT Nonnulli sit'ne Cōchylium turbinatorum genus vnicum, vel nomen omnibus, vel multis turbinatis commune, qua in significatione vsurpauit Plin. Sed vnde Conchylis pretia? Et: Lingua Purpuræ longitudine digitali, qua pascitur perforando reliqua

Lib. 9. cap. 35.

Lib. 7. cap. 13. Conchylia. Vitruuius pro purpura. Incipiam nunc de ostro dicere, quod & charissimam & excellentissimam habet præter hos colores aspectus suauitatem. Id autem excipitur ex Conchylio marino, è quo purpura inficitur. Quare Conchylij nomen est polysemum apud Poëtas, Historicos, Philosophos, & Iurisperitos. Sed & speciei nomen esse puto, quæ qualis sit, nunc inuestigandum. Sunt qui nihil aliud esse Conchylium quàm Purpuram arbitrentur. Quod haud verum esse ex Plinio sic comprobamus: Ait enim, Conchylia & Purpuræ omnis ora atterit, quibus eadem mater luxuria paria penè etiam margaritis pretia fecit. Et de Purpuris loquens. Calculosæ appellantur à calculo maris, mirè apto Conchyliis, & longè optimo Purpuris. His manifestè Plinius Conchylia à Purpuris seiunxit. Alii Conchylium idem esse quod Buccinum, quod Plinius cum duo tantum genera turbinatorum continentium florem illum tingendis vestibus tantopere expetitur posuerit, alterum Purpuram, alterum Buccinum, necesse esse videtur Buccinum esse qui Murex, κήρυξ, & Conchylium appelletur: cum etiam constet, & Murice Tyrio infectas vestes dici, & conchyliatas. Quæ ratio etiam si valida nonnullis videatur, eam tamen facilè conuellere possum eiusdem Plinij auctoritate, qui euidentissimè Conchylium à Buccino seiunxit. In Conchyliata veste cætera eadem sine Buccino, præterque ius temperaturæ. Et alio loco, Conchyliis suum florem colorèque proprium tribuit. Luxuria vestibus quoque prouocauit eos flores qui colore commendantur. Hos animaduerto tres esse principales. Vnum in cocco, qui in rosis micat, gratius nihil traditur aspectu. Et in Purpura Tyria, dibaphaque Laconica. Alium in amethysto, qui in viola, & ipsum purpureum, quèque ianthinum appellamus. Genera enim tractamus in species multas sese spargentia. Tertius est qui propriè Conchyliis intelligitur, idque multis modis. His adiungemus Dioscoridis testimonium, qui cum dixisset de Purpura & Buccino, aliquantò post de Conchylij operculo seorsum scripsit & in fine addit. ὡς δὲ τὸ κήρυξ καὶ ποιεῖ ὅσα καὶ ἡ παραφύρα, καὶ ὁ κήρυξ. Crematum Conchylium idem efficit, quæ Purpura & Buccinum. Quare cum ex his constet Conchylium diuersam esse à Purpura & Buccino turbinati speciem, iam quale ipsum sit explicemus. Conchylium seruato Græco nomine vocatur à Latinis. Sunt qui Ostracium putent dici. Sed illi nomen partis toti accommodant, vel Plinius nomen totius parti dedit: sic enim LIB. XXXI. Inuenio apud quosdam ostracium vocari, quod aliqui onychen vocant. At onyx, inquit Dioscorides ἐστὶ πάλαι τὸ κήρυξ, id est operculum Conchylij, pro quo etiam ostracium sumi à Plinio declarant ipsiusmet verba. Hoc suffitum vuluæ pœnis mirè resistere. Odore castorei, meliusque cum eo vstum proficere. Quæ eadem sunt cum his quæ operculo Conchylij tribuit
Diosco

Dioscorides: commendat enim vngues, qui odorem castorei referunt, eorundemque suffitu excitari tradit foeminas, quæ vuluarum strangulatione conciderint. Conchylium est ex magnorum turbinatorum genere, ea parte latius qua in turbinem deficit, sine aculeis, tuberculisve vllis. Foramen quo caro interior ostenditur, non rotundum, vt in Purpura & Buccino, sed longum. Tale etiam est operculum de quo mox dicemus. Conchyliis succum inesse purpureum satis testatur Plinius LIB. XXXI. Tertius est qui propriè Conchyliis intelligitur multis modis. Vnus in heliotropio, & in aliquo ex his plerunque saturior: alius in malua ad Purpuram inclinans, alius in viola serotina Conchyliorum vegetissima. Ex eodem succo lanas tingi solitas facile est ex veterum scriptis confirmare. Marcellus Medicus de affectibus aurium scribens, claudendam aurem lana infecta Conchylio marino monet: exsiccandi enim vires habet. Et Crito apud Galenum LIB. IIII. medicament. καὶ τὸ πῶς, Conchylio infectos flocculos in aurem immittendos. Plinius per se Conchylio infectam lanam magnopere prodesse auribus tradit. Qui Conchyliæ legebant Conchyliarij dicebantur, & Conchylileguli, & Conchylæ à Plauto. Conchylij partes omnes in medicamentis vsurpantur. Crematum Conchylium idem efficit quod Purpura & Buccinum, ait Dioscorides. Operculum suffitu excitat foeminas vuluæ strangulatu oppressas, comitialisque. Carnem internam medicamentis dolorem aurium sedantibus admiscet Galenus in fine libri tertij de medicamentis καὶ τὸ πῶς quum myrrham, adipem anserinum, vel butyrum, vel resinam, & Conchylij internam partem æquis partibus trita super aurem ponenda monet. Quo in loco Cornarius legendum suspicatur non κήρυξ δὲ ἐνδὸς, sed δὲ ἐκδὸς, opinionemque suam hæc ratione firmare conatur, quod testa & operculum vim habeant resiccandi sine morfu, & quod cauum Purpuræ, Plinio teste, valeat ad præcisos neruos, sed malim ego priorem lectionem sequi. Nam eo in loco magis dolorem sedare studet Galenus, quàm exsiccare, vt alia quæ enumerata sunt, ostendunt, scilicet adeps anserinus butyrum, resina quæ doloris alleuamentum afferunt, calore & humore. Quare per κήρυξ δὲ ἐνδὸς carnem intelligo, quæ ob salsum succum digerendi vim aliquam obtinet, & ob substantiam pinguem, glutinosamque παραρροεμένην quid habet. Ob eam causam vermes & aselli qui sub aquario vase stabulantur, in eodem aurium affectu à veteribus commendantur. Testa verò magis exsiccat, quàm vt dolorem leuantibus medicamentis admisceri debeat: exsiccando enim cōstringendòque dolorem auerent potius quàm lenirent. Reperiuntur Conchyliæ parua eiusdem figuræ quæ superius depicta est in spongiis fabæ magnitudinem non superantia.

De Operculo Conchylj, & Buccini.

CAPUT XV.

QVVM De Purpura diceremus, satis demonstrasse nos arbitror operculum eius βλάτιον siue βλάτιον βυζαντινόν, siue βύζαντος appellari debuisse. Nunc ostendendum nobis est blattam byzantiam Arabum nihil aliud esse, quàm Conchylj operculum, quos imitati Pharmacopolæ nostri Conchyliorum, Buccinorumque opercula permixta vendentes, blattas byzantias vocant, has rotundas, illas longas. Serapio. Athfar atheb, id est, vngula aromatica, & blatta byzantia Dioscoridis, est Conchylum ex speciebus Ostreorum, & est similiter de Conchylis palpir, & reperiuntur in regionibus Indiæ, in aquis iuxta quas oritur spica nardi, odor autem eius est aromaticus, quoniam istud animal comedit nardum, & ipsa colliguntur tempore æstiuo, quando aquæ desiccantur. Reperiuntur etiam ex eis in litoribus maris Euzim, & color eius est declinans ad albedinem, & est pinguis, sed illa quæ nascitur in Babylonia est coloris subnigri, & est maior illa, & omnes habent bonum odorem quando fumigantur, cum eis sentitur sicut odor castorei. Quando igitur fit fumigatio cum eis mulieri habenti suffocationem matricis, & similiter habenti epilepsiam, confert, & quando bibuntur molliunt ventrem, & faciunt omnes operationes quas faciunt ostraca de paraca, vel portura. Eadem repetit Serapio eodem in libro de Purpurarum operculis agens. Quæ omnia ex Dioscoride transcripta esse nemo est qui neget, si illa cum Dioscoridis verbis contulerit, quæ sunt huiusmodi. Vnguis, siue onyx, Conchylj tegumentum est, ei simile quo Purpura integitur, quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur, suaue ideo spirans odorem, quod Conchylia inibi nardi pabulo vescantur. Colligitur postea quàm stagnantes aquæ æstiuis

Lib. de simpl.
cap. 91.

Lib. 2. cap. 10.

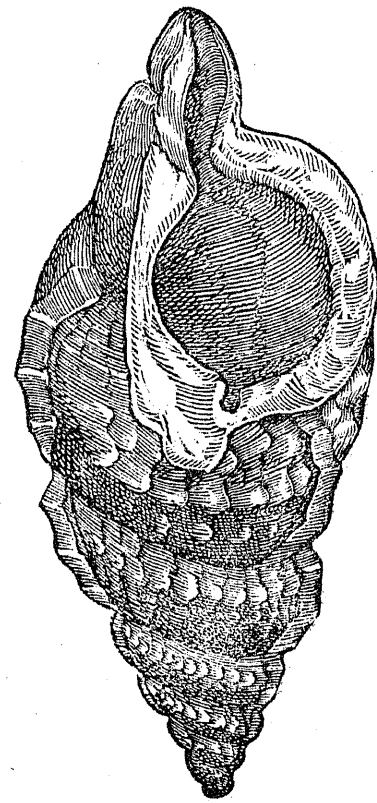
sq ua

squaloribus inaruerint. Laudatissimus qui à mari rubro defertur, candicans pinguis, Babylonicus nigrescit, atque minor conspicitur. Ambo odoris gratia suffiuntur, sed aliquatenus castoreum olent. Idem suffitu excitant sceminas vuluæ strangulatu oppressas, comitialesque. Poti ventrem molliunt. Hæc Dioscorides quibus planè similia sunt quæ Serapio de blatta byzantia literis mandauit. Dicitur autem vnguis à figura: est enim operculum oblongum, auium carniuarum vnguibus simile. Altera tantum parte adhærens, id est, crassiore. Quum incenditur fumum multum emittit, valétque ad ea quæ tradidit Dioscorides. Sed id propius intuendum, quod scribit in Indiæ nardiferis lacubus inueniri, suaue ideo spirare odorem, quod Cõchylia inibi nardi pabulo vescantur, colligique postea quam æstiuis squaloribus inaruerint. Nam si Conchylia marina sint animalia, quomodo in lacubus inueniuntur, colligunturque aquis æstu exsiccat? An mare deserunt turbinata, vt fluuios lacusque subeant? Hæc à Dioscoride ex aliorum sententia dicta esse crediderim, eaque ex aliis descripsisse, quibus expositis, præfert ea quæ ex mari adferuntur. Sunt qui Blattas byzantias longas, negent esse onychas, siue opercula Conchyliorum, quod Blattæ byzantiæ non sint odorata sed fœtida. Quam opinionem facillè ex eo possum refellere, quod Dioscorides non semper βλάτιον vocet id quod grato solùm & iucundo odore placet, sed aliquando id quod vehementi & graui est odore. Sic pax dicitur ab eo βλάτιον, quam tamen suaui odoris esse nemo dixerit. Sed de hac re plura aliàs dicturi sumus. Quod autem hoc loco βλάτιον rectè interpretemur, id maximo est argumento, quod qualitatem odoris exprimere volens Dioscorides dixit. Αμφοτέρω δὲ βλάτιον, θυμιάματα, καὶ σκεύοντες ποσὶς τῆς ὀσμῆς. Ambo graui odoris (de marino & Babylónico loquitur) incensi castoreum quodammodo redolent, quod castoreum odore graui & virus redolente esse debere tradidit idem Dioscorides. Huc accedit quod non nisi à fœtidis rebus factò suffitu, suffocatione vuluæ oppressæ excitantur, neque comitiales. Quare si quæ blattæ byzantiæ, hodie venduntur à seplasiariis grati & suaui odoris non sint, ideo Conchyliorum opercula, vel Vnguis esse non rectè inficiaberis. Eximendus scrupulus alius, quem nobis iniicit Diosco. quum dicit: Vnguis Cõchylj tegumentum est, ei simile quo purpura integitur. Quæ cõsentire non possunt cum iis quæ diximus de Conchylj operculo, longo strictoque, Buccini verò & purpuræ rotundo, nisi hanc similitudinè ad vsum substantiamque, non ad figuram referamus. Vt sit sensus. Quemadmodum Purpura operculum habet, quo foramen clauditur veluti testâ altera, ita & Conchylj, vel substantia, viribusque simile est Conchylj operculum Purpuræ operculo, non autem figurâ. Hęc sunt quæ de Cõchylj & Buccini operculis dicenda putauimus.

Lib. 1. cap. 91.

Lib. 2. cap. 20.

De Magno Turbine.

CAPUT XVI.

N VNC Dicemus non de τρομβωδεσι, sed de τρομβοις ipsis, id est, non de turbinatis, sed de turbinibus, qui in longiorem & acutiorem verticem deficiunt, quàm turbinata & Cochleæ. τρομβος eisdem esse puto cum τραβήλοισ & ἀτραβήλοισ, quorum meminit

Lib. 3. Atheneus. Αγίας καὶ Δέρκυλος ἐν ἀργολικαῖς, τὸς τραβήλους ἀτραβήλους ὀνομάζει, μνημονεύοντες αὐτῶν ὡς ἐπιτηδείων ὄντων εἰς τὸ ἀλατίζειν. Agias & Dercylus in Argolicis strabelos vocat; astrabelos, de his hoc tradentes quod tubæ modo sonos edant. Primum turbinē proposuimus longum & magnū, multūq; voluminibus constantem, pro corporis crassitudine, margine spisso & aspero, testā alba lineis, tuberculūq; multis scabra & aspera. Foramen rotundum habet & rimam qua excernuntur excrementa. Saxi hæret turbine sursum verso. Quæ de testæ carnisque vſu in Purpuris Buccinisque dicta sunt, huc possunt accommodari.

De

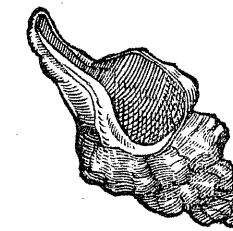
De Turbine tuberoso.

CAPUT XVII.

IN Turbinum generibus hîc iure numerabitur, qui à tuberculis multis tuberosus cognominatur. Is sinistrae manus proximus est, longus, tenuis, in mucronem deficiens. Huiusmodi sunt quidam albi, quidam nigri, quidam varij. Pollicis magnitudinem nunquam excedunt. In his Cancelli cum parui sunt, viuunt autore Aristot. suntq; longiores iis qui Neritarum sunt hospites. Huius generis Turbines in terra reperiuntur, qui Cochlearum nomine comprehenduntur: nam præter Cochleas nullū testaceum genus in terra viuunt. Eiusdem Turbinum generis sunt aliquot species diuersæ, quædam longæ, tenues, acutiores, leues, cuiusmodi tres sunt tuberoso propiores. Alij, postremi scilicet duo in pictura capiti huic præposita, inæquales, tuberosi, scabri, virgati. Vita, morbus, substantia non differunt.

De Turbine angulato.

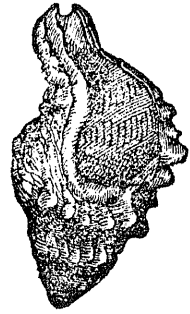
CAPUT XVIII.

IC Turbo Buccinis satis similis, quia testæ volumina ita à se discreta sunt, vt in medio angulos efficiant, cognominatur angulatus. In Turbinem tenuatur inferiore in parte, superiore in lógum & acutum rostrum: sic enim cum Plinio loqui possumus, qui Purpuræ rom

m

strum dixit. Colore est marmoreo. Vltus dentificiis conficiendis vtilissimus est.

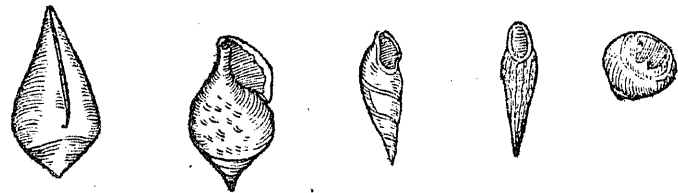
De Turbine muricato.

CAPUT XIX.

VRBO Hic aspectu quidem Buccino haud dissimilis est, sed à tuberculis multis, breuibus quidem, & obtusis muricatus appellatur. Superiore parte tumidior est. Intus testa purpurea est, foris alba & veluti calce illita.

De Turbinibus intra spon-
gias viuentibus.

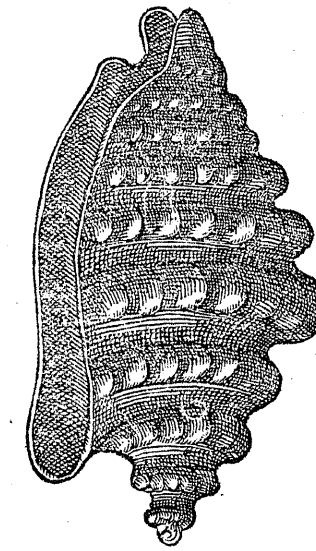

CAPUT XX.

VM Sæpius Spongas secarem in frustra, vt penitus earum naturam peruestigarem, in iis varietatem maximam reperi Conchularum omnis generis, Conchyliorum paruorum, Buccinorum, Turbinum. Cuiusmodi aliquot hic exhibeo: omnes enim persequi infiniti esset operis, ac vani laboris. Nam quis est qui cognitione ac verbis tantam naturæ rerum fecunditatem assequi posset? Differunt hæc inter se gener

nere: nam vel sunt Cochleæ, vel Turbines vel Neritæ, vel Umbilici. Differunt & coloribus. Dicemus tantum de eo paruo Turbine qui sinistrae manus proximus est rimamque longiusculam verius quam foramen habet, testa non intorta, qui & intra Spongas, & extra reperitur, Conchulæque lactea à candido colore nominari potest. Hac in fucis vtuntur mulieres, in succo pomi citrij dissoluta, & sublimato, vt nunc loquuntur, permista: sic enim facies splendidiore, & candidiores effici putant. Sed quia sublimatum atque similia faciem contrahunt, & corrugant vi & acrimonia sua eas pessimè sibi consulere arbitror. Multò vtilius foret in pinguedine felis dissoluere. Huc accedit, quod hac fuci ratione tanquam crusta inducitur, cuius particulae si exiliant, arque eximantur, turpissimè fucus detegitur. Hanc Conchulam appellant *petite porcelaine*, eamque equorum frænis & phaleris nonnulli accommodant. Ex iisdem & gagatarum globulis mulieres monilia & cingula contexunt, præsertim viduæ quæ luctus tempore non nisi nigris, candidisque ornantur. Sed quæ equorum ornamentis adduntur, crassiore durioræque sunt testa, aliæ sunt tenuiore, & fragiliore. Vtræque & candore & figura similes.

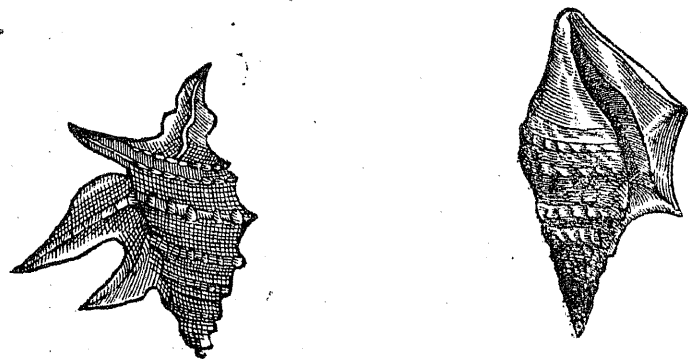
De Turbine aurito.

CAPUT XXI.

TURBINEM Auritum vocamus ob extremi alterius turbinatæ parti aduersi latam vtrinque appendicem. Est autem hic Turbo perelegans, & rarus in mari nostro. Testæ volumina tuberculis extantibus, pulchro ordine dispositis distincta sunt. Horum imaginem imitantur aurifices in vrceis efformandis, addita basi.

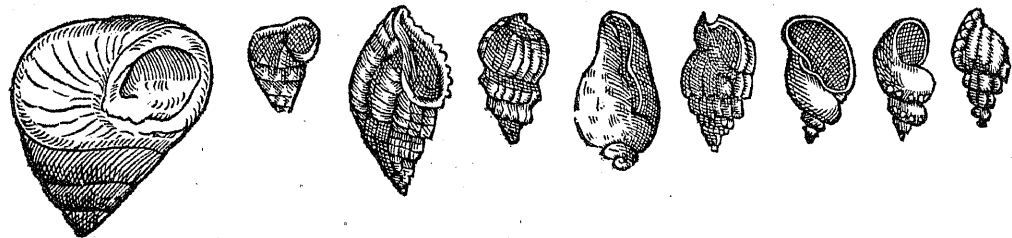
De Turbine Pendedactylo, & Tassarodactylo.

CAPUT XXII.

INTER Cochleas Plinius Pendedactylos quosdam nominat. De his ne turbinatis intellexerit quæ proponimus, nescio. Illud sanè omnibus notum esse potest ex turbinatorum definitione & natura, potiùs Turbines esse quos hîc expressimus, quàm Cochleas, cum in longum protendantur, voluminâque scabra, & veluti striata habeant, cum Cochleæ maximè rotundæ sint, & turbine compresso non extenso. Dicitur autem Pendedactylus turbo, quod quunque habeat appendices longas & acutas, si extremum turbinis annumeres. Alius est Turbo cui quatuor duntaxat sunt dactyli. Ex his turbinatis alij sunt albi, alij nigricant, alij varij sunt.

De Trochis.

CAPUT XXIII.

HOC Turbinum genus à similitudine instrumenti quo lusitant pueri, Trochos appellamus. Alij sunt parui, qui à superiore, amplâque parte statim in breue acumen deficiunt. Alij longiores. Omnes læues sunt, & varij. Testa veluti crustis duabus constare videtur,

exter

externa minus nitet, quæ subiacet vnionum est splendore. Præter Trochos duos, adiecimus aliquot diuersas Stromborum formas, quarum alia ad Buccinorum, alia ad Conchyliorum speciè accedunt. Vt nobis vitio verti meritò posset, si quæ in hoc genere illustria sunt, & à veteribus disertè expressa prætermitteremus: ita curiosiùs certè facere videremur, atq; superuacaneæ diligentie accusandi essemus, si omnia & minuta Conchularum, Turbinum, Cochlearum genera persequi vellem. Si quis enim otio abundans in marinis litoribus spatari velit, & in saxa maris penetrare, totam istam rem in infinita varietate versari videbit. Genera igitur, & illustriores species cognoscendæ, atque vt quæque vel minutæ vel neglectæ, vel nominibus non expressæ fuerint, ad genera sua erunt reuocandæ.

De Nerita.

CAPUT XXIII.

VAS Aristoteles Νηρίδες vocat, Gaza Natice conuertit, à natando, vt opinor. Sint ne in turbinatorum genere dubitauerit aliquis ex Aristot. qui sic scripsit LIB. IIII. de Hist. anim. *πρωμνηκέτερα ὃ ἐν τοῖς στρόμβοις τῶν ἐν τοῖς νηρίταις. ἕτερον ὃ γένος ἐστὶ τῶν νηρίτων, τὰ μὴ ἄλλα παραπλήσιον.* Longior est qui Turbinem subit, quàm qui Neritam: genus enim diuersum est quod in Nerite degit, cetera quidem non ab simile. Et paulò post. *ὅσα ὃ ἐχθ μείζω τ' ἀριστερὸν πόδα, ταῦτα ἐν μὲν τοῖς στρόμβοις σὺν ἐγγίνε, ἐν ὃ ταῖς νηρίταις ἐγγίνε.* Quibus sinister pes grandior est, ij nunquam cum turbinatis hospitantur, sed cum Neritis tantum ineunt societatem. Hîc Aristoteles de Turbinibus & Neritis, vt de diuersis loqui videtur, atque ab his Neritas seclusisse. Sed si rem diligentius expendas, eam aliter habere comperies. Nam Nerita à turbinatis non genere, sed specie differt. Cum turbinatis igitur conuenit, quod testâ sit clauiculatim intorta, sed rotunda & ampla, qua, ab ea turbinati specie distat, cui testa est longa, strictâque. Ideo Cancellus (de hoc enim in locis modò citatis loquitur Aristoteles) longior est qui in turbinatis longis hospitatur, quàm qui in Neritis, turbinatis quidem, sed non longis. Qualis verò sit Nerita, & quod sit inter turbinata collocanda, ita explicat Aristoteles. *Ὁ δὲ νηρίτης ὃ μὲν ὄστρακον ἔχει λείον, καὶ μέγα, καὶ τροχύλον. τ' ὃ μορφῇ παραπλήσιον τοῖς κήρυξι. Πλὴν σὺν ὡσπερ ἐκεῖνοι ὃ μήκωνα μέλας, ἀλλ' ἐρυθρόν.*

Lib. 4. de hist. anima. cap. 42.

προσέφυκε ὃ νεανικῶς καὶ ὁ μέγαν. ἐν μὲν ἐν ταῖς ὕδασι ἀπολυόμενα νέ-
με) ταῖς. ἀνδριμύτων ὃ ὄντων, καὶ μὲν κερκίνα ἡσυχάζει πρὸς τοῖς λι-
θοῖς, οἱ δὲ νεῖται προσέχον) μὲν, καὶ θάλασσιν αἱ λεπτάδες. Id est, Nerita testa
est læui: ampla & rotunda, forma Buccinis proxima, papauer tamen
non nigrum, vt Buccina, sed rubrum habet. Testæ annexum corpus
eius medium firmiter est. Pascuntur in mari tranquillo à saxis soluta.
at quoties flatus vrgent, Cancelli hospites sese in saxa recipiunt, Ne-
ritæ saxis adhærent Lepadum more. Huiusmodi est Nerita, cuius ima-
ginem veram non magnitudinem expressimus. Est enim Concha am-
pla & capaci, rotunda, læui, turbinata, ad formam Buccinorum acce-
Lib. 9. cap. 33. dente. De Neritis hæc Plinius. Nauigant ex his Neritæ, præbentésque
concauam sibi partem, & alterá auræ opposentes, per summa æquo-
rum velificant. Hæc de Nerita Aristotelis.

De Nerita Æliani.

CAPUT XXV.

Lib. 13. cap. 23. **ÆLIANVS** Longè aliter Neritam describit quàm
Aristot. vt ex eius verbis liquet, quæ sunt huiusmodi.
Cochlea marina magnitudine exigua, formæ pulchri-
tudine eximia spectatur: eo maris vbi sordium vacui-
tas est, & tranquillitas viget, & in saxis ad imam maris
sedem adhærescentibus nascitur, hæc Nerite appellatur. hoc maximè
ab Aristotelis. Nerita differt, quod illa magna sit, hæc parua. Nec mi-
rum esse debet Ælianum ab Aristotele & Plinio in pisciũ descriptioni-
bus dissentire, id quod in plerisque facit, Ex paruitate, & formæ pul-
chritudine Æliani Neritam esse colligimus eam quæ capiti præfixa
est. Punctis nigris elegãter distinguitur, testa intus purpurea, in mar-
gine candida. Quòd si quis Neritam inter Cochleas reponere volue-
rit non valde refragabor.

De Cochleis.

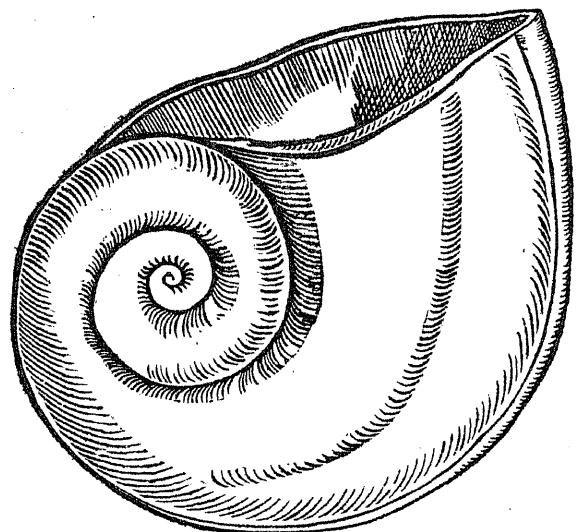
CAPUT XXVI.

Lib. 2. cap. 11. **PERMVLTÀ** Cochlearum sunt genera. Aliæ ter-
renæ sunt, aliæ aquatiles, & hæ vel in aqua dulci, vel in
mari degentes. Horum trium generum meminit Dio-
scorides, vnicuique peculiare vires tribuens. καρχήλια
χερσαῖος ὄστρεοχος, δύσθαρρος. Cochleæ terrestres sto-
ma-

macho vtilis sunt, & non facilè corrumpuntur. Et mox: καὶ ὁ θαλάσσιος ὃ ὄστρεοχος, καὶ ὄστρεοχος: ὃ ὃ ποταμῶς βρωμώδης. Marina stoma-
cho idonea, & facilè aluo excernitur, fluuiatilis verò respicit virus. To-
tidem Cochlearum genera enumerat Plinius. In eodem genere sunt
Cochleæ aquatiles, terrestresque, exerentes se domicilio, binæque ceu
Lib. 9. cap. 32. cornua protendentes contrahentésque. De marinis loquitur quum
scribit. Echini oua pleniluniis habent hyeme, & Cochleæ hyberno
tempore nascuntur. Dioscorides καρχήλιου nomine omnes comprehen-
dit addito epitheto. Aristoteles Cochleas terrestres alio nomine distin-
gui tradit, vocarique à nonnullis καρχήλια. Massarius vir admodum
doctus in suis annotationibus in nonum librum Plinij existimat Co-
chleas à Gæcis appellari τρομβες, id est, Turbines. Eius hæc sunt ver-
ba: Sunt autem Cochleæ inter testacea, quæ sanguine carent. Verum
aliæ aquatiles, aliæ terrestres sunt, quæ item in plures species distingun-
tur. Aquatiles Cochleæ sunt, quæ Græcè strombi, Latinèque turbines
communi alio nomine nuncupantur, quod ex amplo in tenue defici-
ant in vertiginem torti. Sed ille mea quidem sententia fallitur. Nam
strombi à Cochleis secernuntur, vel ipso Plinio autore, qui in piscium
marinorum catalogo, seorsum Concharum genera & Strombos re-
Lib. 31. c. 17. censuit. Et alio in loco pro diuersis ponit. Quartanis Cochleæ fluuia-
Lib. 10. eius-
lib. tiles in cibo recentes. Deinde: Strombi in aceto putrefacti, lethargicos
excitant odore. Reuera Cochleæ τὰν τρομβωδῶν nomine concludun-
tur, verum tamen τρομβωδῆ καὶ τρομβοὶ multò latius patent. Nam τρομ-
βωδῶν nomine intelliguntur etiam, quæ in longum turbinè desinunt,
& in anfractus contortū, à quibus differunt Cochleæ, quod testa qui-
dem sint clauiculatim intorta, sed rotūda & non in longū protēsa: di-
cuntur enim καρχήλια, quòd habeant καὶ ὄστρεοχος κυκλοτερή. τρομβοὶ verò
etiã dicuntur, quibus testa quidē in turbinem desinit, etiam si clauicu-
latim contorta non sit, vt ex superioribus Strombis quos depinximus
pescicuum sit. Quod si quando apud autores confundantur hæ signi-
ficationes obseruandū est præter rerū ipsarū naturam id fieri. Id silen-
tio præteriri non debet, quod καρχήλιος apud Aristot. Umbilicus à Gaza
conuertitur, perinde ac si quædam alia species esset. Sed hoc vocabulo
nullus veterum Latinorum, quod sciam, pro Cochleæ specie vsus
est præter Ciceronem LIB. II. de oratore. Sæpe ex focero meo au-
diui quum diceret, focerum suum Lelium semper ferè cum Sci-
pione solitum rusticari, eosque incredibiliter repuerascere esse so-
litos, cum rus ex vrbe tanquam ex vinculis euolauissent. Non au-
deo dicere de talibus viris, sed tamen ita solet narrare Scæuola, Con-
chas eos & Umbilicos ad Caietam, & ad Lucrinum legere cōsueuisse.
Neque sum nescius doctos homines Umbilicos, paruos rotūdósque lapil-
los & politos interpretari qui in litoribus reperiuntur. Alij vel ad lapi-

dem vel ad Concham, vel ad herbam referunt. Verùm ad herbam referre ineptum est, cum Umbilicus herba in umbrosis & præhumidis locis proueniat. Quid lapilli parui similitudinis cum Umbilico habeant, non video. Quare Cochleæ speciem per Umbilicum intelligendam puto, quod facile sibi persuaserit is, qui ea quæ de Umbilicis deinceps dicentur, attentè legerit.

De Cochlea quæ in oleario vsu erat.

CAPUT XXVII.

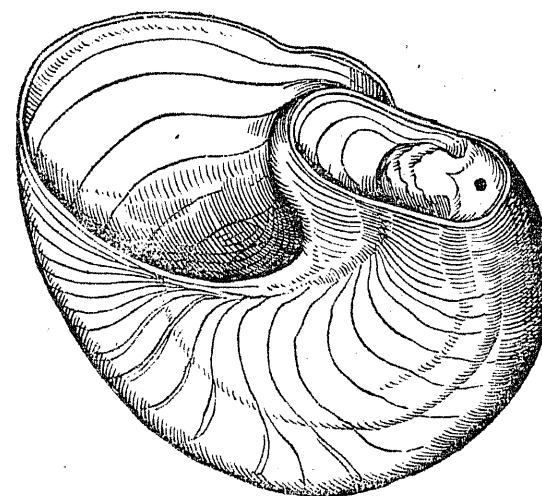

Lib. 32. cap. 11.

COCHLEA Hæc rotunda est, & testa intorta & magna admodum, adeo vt sit quæ aquæ quatuor libras capiat. Ob id eam esse puto, quam Plinius memoriæ mandauit in oleario vsu fuisse, quod ea oleum decapularent, vel ea in vsus quotidianos oleum haurirent, cuius figura ad id percommode quadrat, quemamodum vasis eius, quod arytænam vocant, veluti rostro prominentiore ad hauriendum, fundo cauo & capaci ad retinendum. Huiusmodi Cochleam etiam aurifices, additis anfa & basi in vrceos efformant eleganti artificio, quod eam contra venena aliquid valere credant.

De

De Cochlea margaritifera
vulgò dicta.

CAPUT XXVIII.

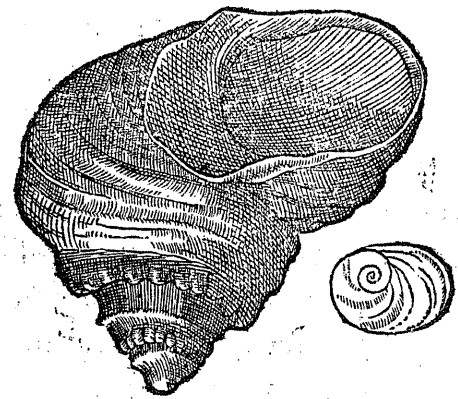
COCHLEAM Hanc margariferam, quæ ex India, & sinu Persico adfertur vulgus appellat, quia vnionum colore sit, & splendore. In ea verò vniones non reperiuntur, sed in iis quæ conchis binis constant, vt iam ostendimus. Auro argentoque hæc includitur in poculorum speciem. Ex eadem in frustra dissecta, imaguncule, globuli ad nuncupandas preces, monilia conficiuntur. Sunt qui hanc secundam esse Nautili Conchæ speciem tradunt, sed falsò, vt ex Aristotele dilucidè colligitur his verbis. Ἔτι δὲ ὅμοιοι δύο ἐν ὀστρείοις, ὃ, τε καὶ μέγιστος ὑπὸ τινῶν ναυίλος, καὶ ὁ ναυίλος, ὡς ἐνίων ὃ ἀὸν πολυπόδος. Τὸ δὲ ὀστράκον αὐτῆς ἐστὶν ὄιον κλειὸς καὶ ἰσχυρῆς. Οὗτος νέμεται πολλὰς πικρὰς ἢ γλυκῆς, εἴθ' ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐκκλύζεται εἰς τὸ ξυρὸν, καὶ περιπεσόντος τῆς ὀστρῆς ἀλίσσει, καὶ ἐν τῇ γῆ ἀποθνίσκει. εἰσὶ δὲ αὐτοὶ μικροὶ, τῶν εἰδῶν ὃ ὅμοιοι, τῆς βολιτάνιας, καὶ ἄλλος ἐν ὀστράκῳ, ὄιον καρχήλιας, ὃς σὺν ἐξέρχεται ἐκ τῆς ὀστράκας, ἀλλ' ἐστὶν ὡσπερ ὁ καρχήλιας, καὶ ἐξω ἐνίοτε προτείνει τὰς πτελέλιας. Præter dicta Polyporum genera duo sunt Conchis indita, quorum alterum à quibusdam nautilus & nauticus vocatur, ab aliis ouum polypi. Testa ipsius similis est Pectini cauo, & ei nõ coheret. Sepiùs iuxta terram pascitur. Vnde euenit vt fluctibus iactatus in terram deiiciatur, cumque testa exciderit capiatur & in terra emoriatur. Sunt autem parui & specie similes Bolitænis. Alterum genus veluti Cochlea in testa latet, nec vnquam egre-

n

ditur, sed sua interdum brachia exeret. Primum stupidi est non animaduertisse Aristotelem duo tantum Polyporum genera conchis conclusa constituisse, ut ex verbis eius liquet, contra cuius mentem autem lib. de aquatilibus tria ponit. Tertia, inquit Nautili species ab Aristotele prodita. Sed hæc secunda quam adfert, Nautilus Aristotelis esse nequit, neque enim Pectini cauo vlla ex parte comparari potest. Deinde cum Nautili corpore sint exiguo, trahere concham tantæ magnitudinis non possent. Hoc non est artificiosè fingere: Qui enim fingit saltem probabilia debet dicere. Neque concha nau-
Lib. 9. c. ap. 30. plij quam depinxit Plinius, esse potest, utpote cuius figura ab hac concha alienissima sit. Nauigeram similitudinem & aliam in Propon-tide sibi visam prodidit Mutianus: concham esse acatij modo carina-tam, inflexa puppe, prora rostrata: in hac condi nauplium animal Sepiæ simile.

De Cochlea cælata cum
suo operculo

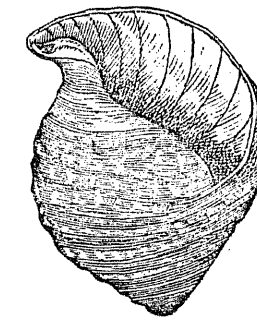
CAPUT XXIX.

IN Mari permultæ sunt Cochlearum formæ. Hoc ge-nus quod proponimus ad Turbinum speciem acce-dit. A nostris, Prouincialibus, & Hispanis *Scaragol*, vel *cagarolo de mar* nominatur, quòd ad Cochlearum terrestrium quas *cagaroles* vocant, formam accedat. Testa est turbinata, & satis longa, cælaturis inæqualis & scabra, spifio-re quàm in Cochleis terrestribus, intus læui. Operculum spissum est, rotundum, superiore parte non asperum, in qua voluta expressa est, vel figura turbinis Cochleæ clauiculatim intorti. Intus, qua scilicet parte carnem Cochleæ contingit, tuberosum est, & inæquale, rubri

co-

coloris. Partibus internis hæc Cochlea à terrestribus non differt. Car-ne est dura, & ad concoquendum difficili. Succum salum gignit, ve-nerem extimulat. Elixæ melior est. Testa in aceto macerata, superiore veluti cute vel crusta spoliatur, redditurque Cochleæ margaritiferae modo splēdens, nitida & vnionis modo colorata. Sunt qui Cochleam quã hîc exhibemus, Vmbilicum appellent, sed non sine errore, ut per-spiciuum fiet, quum docebimns qui sint Vmbilici, & quid à cæteris Cochleis differant.

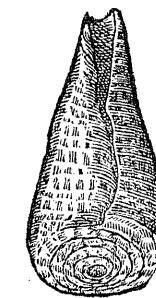
De Cochlea Echinophora.

CAPUT XXX.

DARVIS Buccinis figurâ similis est hæc Cochlea, quam echinophoram ab asperitate nominamus: tota enim tuberculis, siue aculeis conspersa est. Operculo, succo, substantia, à paruo Buccino non differt.

De Cochlea Cylindroide.

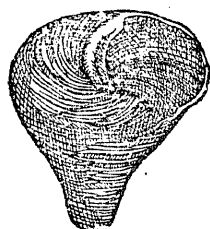
CAPUT XXXI.

NATVRA Adeo fœcunda est in turbinatorum & Cochlearum varietate, ut omnes nominibus exprime-re perdifficile sit, quod etiam veteres non fecerunt, alioqui rerum indagatores seduli, & in nominibus in-ueniendis fœlices. Nos tamen distinctionis gratia.

n 2

atque vt aliæ ab alijs internoscantur, nomina ponimus quæ præfertim figuram exprimant, vt in ea facimus quæ hîc à nobis proponitur, *κυλινδρῶσιδος* que vocatur, à figura cylindro proxima. Pyramidem etiam refert. Pyri modo turbinata est, punctis variis notata, Pollicis crassitudinem vix vnquam superat.

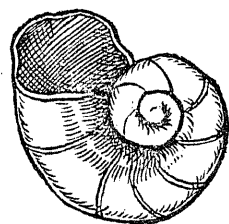
De Cochlea læui turbine obtuso.

CAPUT XXXII.

LÆVIS Est & polita admodum Cochlea ista atq; in turbine longiusculum desinens, sed obtusum. Operculo tegitur. Testa est crassiore quàm cæteræ, carnèque minus dura. Frequentissimè circa Lerinum insulam capitur.

De Cochlea depressa.

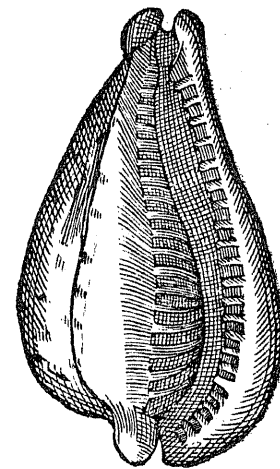

CAPUT XXXIII.

PERCVLVM Cochleæ cælatae refert Cochlea quam hîc representamus quæ concaua est, & carnè intus habet. Simillima est cochleis terrestribus, quæ aliquando in terra offossa reperiuntur. Altera parte plana est, altera excauata in voluminibus, quæ initio parua paulatim crescunt ad foramen vsque.

De

De Concha Veneris, siue Murice Mutiani.

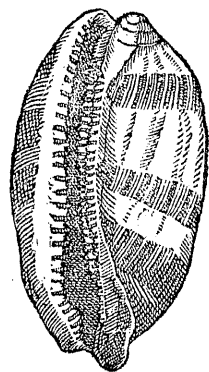
CAPUT XXXIIII.

HERMOLAVS Barbarus Plinij locum LIB. XXXII. emendans, pro Veneri cymbia, legi posse censet Veneriæ, Senecam citâs: Veneriæ, inquit, Spondyli & Ostrea, Veneriæ Conchæ nusquam alibi mentione factâ fuisse scio. Eam esse puto quæ apud Gnidiorum Veneriæ colebatur, vnde Concha siue Cochlea Veneriæ dicta sit, quam describit Plinius ex Mutiano, qui Muricem appellabat. Mutianus, inquit, Muricem esse latiore Purpura, neque aspero, neque rotundo ore, neq; in angulos prodeunte rostro, sed simplice Concha, vtroque latere sese colligente: quibus inhærentibus plenam ventis stetit nauem, portan-^{Lib. 9. cap. 25.} tem nuncios à Periandro, vt castrarentur nobiles pueri, Conchâsque quæ id præstiterunt, apud Gnidiorum Venerem coli. Quum descriptionem nulli alteri melius quadrare contenderim, quàm ei Conchæ, quam *Porcelaine* vocamus, nonnulli læuigatorem, quia læuissima est testa, qua mulieres nostræ ornamenta quædam sua linea, in amylo aqua multa diluto, lota, deinde exsiccata poliunt, adeo vt splendeant. Eadem Itali atq; Græci hodie chartas læuigant, quod & Plin. olim factitatum fuisse memorat. Scabritia, inquit, chartæ læuigatur dente Conchæ,^{Lib. 13. cap. 12.} sed caducæ literæ fiunt. Cōcha ista oui figura est, Purpura maior & latior: sunt enim quæ in magnâ amplitudinē accrescāt, testa læui, in cuius extremo vtroq; foramē est, alterū cibi capessendi gratia nō asperū, nō rotundū, sed parum prominens, nō tamen in angulos procurrans,

n 3

alterum ad excrementa reiicienda, concha simplice atq; vna vtrinq; sese colligente, quod vt intelligas, concipias animo conchã simplicem per planum extensam: deinde vtranque in partem reduci & complicari, ad rotundã siue ouatam concham efformandam, duobus extremis, quæ prius in plano opposita iacebant, nũc inter se iunctis & coherentibus, dempta rima quæ denticulis asperiuscula est, qua parte cõpressa est, & saxi adheret in mari Rubro, & Oceano. Hac eadem parte nauibus vel earundem clauo affigi puto, atq; earum cursum remorari, esseque Remorã Mutiani, cuiusmodi plures cùm inhæsisserent, vt iam ex Plinio dictum est, plena ventis stetit nauis, portã nuncios à Periãdro, vt castrarentur nobiles pueri, ob eãmq; causam Conchẽ eã apud Gnidiorum Venerem colebantur. Testa dura est admodũ, inde agnoscas quòd nunquam eam arrosam comperias, quemadmodũ in aliis testaceis, quæ à tineis vel aliis eiusdem generis bestiolis marinis corrosa vel perforata sepe videas. Tota intus cãdida est, foris varietate colorũ insignis, in diuersis cõchis. Huic Cõchẽ perforate in altero extremo multi hodie claues appèdunt, & zonẽ accõmodãt, ob Conchẽ elegantiam & lauorem, ob quẽ nihil fordiũ colligit, neq; vestes atterit. Eandẽ aurifices in duo secant, & cochlearia conficiunt. Huius aliquis est in medicina vsus: nam reperitur in descriptione pilularũ de bdellio, ad alui fluxus constringendos, & intestinorum, atq; vteri vlcera, sed pharmacopœorum vulgus pro Concha venerea, Pectines vsurpat. Ex ea denticulata optima parantur. Vtilis est ad vlcera canthi oculorum, & ad ægylipas, resiccandi vim habet insignem sine caliditate.

De secunda specie Conchæ Venereæ.

CAPUT XXXV.

CONCHAM Hanc raram non possumus nõ vocare Conchæ venereæ speciem, ob magnam & figurã, & naturæ affinitatem: est enim oui figura, Concha simplice vtrinq; sese colligente. Vtrinq; foramen vnum habet, inter hæc rimam. Ad vlcera, & ad alia exsiccanda non

non minus probanda, quàm superior, varia quoque est, sed ita maculas insperfas non habet, sed pro his linéolas, testa est tenuiore & minore, magisque perspicua.

De tertia specie Conchæ venereæ.

CAPUT XXXVI.

CONCHÆ Hoc genus non minùs venereis Conchis subiici potest, quàm secundum, ob testam vtrinq; sese colligentẽ, & rimam inter foramina duo. Parte qua plana est, compressa est magis quàm supradictæ, altera magis rotunda. Maculis rotundis notata est, durior & spissior secunda, colore candido.

De quarta specie Conchæ venereæ.

CAPUT XXXVII.

PARVA semper manet hæc Concha, quæ superiorum modo rimam habet, & nulli rectius quod Concharum venerearum generi subiici potest. Parte altera plana est, altera in tumorem elata, in qua circulus est aurei coloris, alioqui tota foris candida est, intus cærulea. Testa est valde dura, eadem vi exsiccandi prædita qua superiores.

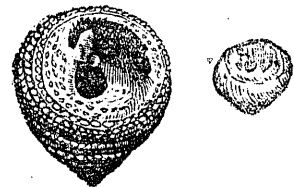
De Umbilico.

CAPUT XXXVIII.

DIXIMVS ex Ciceronis loco qui est LIB. II. de oratore, Umbilicos esse Cōcharū siue Cochlearū species, id quod verum esse indicat ipsa rerū natura, quę nobis, à turbinatis, cōchis, cochleisq; omnibus speciē diuersam exhibet earū, quę præter foramen illud quo Cochleæ saxi in herent, quōq; corpus exerūt: alterū habēt Umbilico ita similit, vt nullus sit qui has viderit, qui negare possit umbilicatas merito vocari. Id foramen profundum conuolutionū veluti centrū est, vel circa quod anfractus Cochleæ cōuoluuntur veluti circa *πυελου*. Hac de causa Umbilicus vocatur: nā *μεταφορικῶς* umbilicus dicitur, quicquid in aliqua re mediū est. Hic umbilicus in Cochleā quā hīc exhibemus, manifestissimus est. Cochleæ quam cælatam prius nuncupauimus similis est, figurā differt colore & cælaturis: nam picta quidem est variē, quod lineas quasdam purpureas habet, alibi vnionum more splendet, nihilominus tamen tota testa læuis est, densa ac spissa, lumine immisso varietatem colorum iucundam repræsentans.

De Umbilico vario, & de paruo.

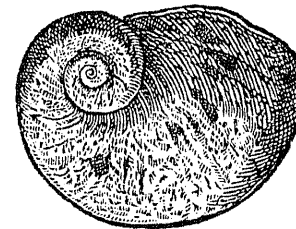
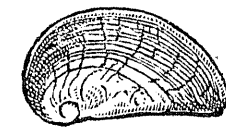

CAPUT XXXIX.

ECCE Umbilicum priorem mira varietate à natura distinctum, scilicet, nigris, rubris, & albis tuberculis colorum omnium colorem & naturam referentibus, superiore parte latior est, mox in turbinem breuem definit. Alter Umbilicus est valde exiguus ciceris magnitudine, aliquando paulò maior, qui in spongiis reperitur, veluti granu

granulis rubri corali æmulis conspersus. Inter umbilicum & foramen quo corpus exerit, testam incisam habet. incisuræ operculi vice sunt.

De Cochlea umbilicata cum operculo suo.

CAPUT XL.

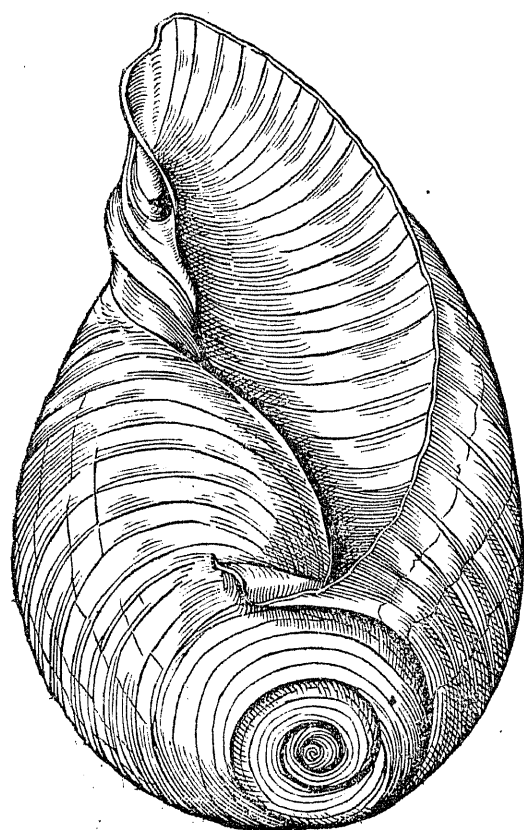
COCHLEA Hæc in magnitudinem satis insignem accrescit, quæ turbinata est, & in medio umbilicata. Variæ vario sunt colore: aliæ enim nigricant, aliæ corneo sunt colore, aliæ maculosæ. Proximè accedunt ad formam cochlearum terrestrium paruarum, quæ conglomeratæ sceniculi crassioribus caulibus adhærent, quæ etiam præter reliquarum cochlearum terrestrium naturam umbilicatæ sunt, carneque sunt bona.

De alia Cochlea umbilicata.

CAPUT XLI.

INTER Cochleas umbilicatas ea quoque fuerit, longior, & multis anfractibus contorta, quorum longitudo & obliquitas in causa est, quominus umbilici extremum perspicui possit. Testa læuis est, & quasi cornea, vel vnguium substantiæ similis.

CAPUT XLII.

NOTA Huius Cochleæ testa rugas per transversum ductas habet, ita elatas ut striata dici possit, colore intus est albo, foris flavescente, valde fragili. Turbinis claviculæ in acumen non desinunt. pars superior longius procurrat. Foramen valde apertum & longum. Hanc tertiam esse nautili speciem ab Aristotele proditam falso tradidit author lib. de aquatilib. duas enim tantum polyporum species conchis conclusorum ponit Aristoteles, ut ante ostendimus. Neque ullus est qui viderit in ea Concha Nautilus, qui minor est, quam ut tantam Concham secum trahat, cuius etiam structura à facili natatione aliena est, ob transversas rugas, cum in marinis animantibus hoc diligentissimè cauerit natura, ne quid esset, quod natationi moram aut impedimentum afferret.

Priore

G V L I E L M I
R O N D E L E T T I D E
I N S E C T I S E T Z O O P H Y -

T I S L I B E R.

35

Quæ dicantur έντομα & ζωόφυτα.

CAPUT I.

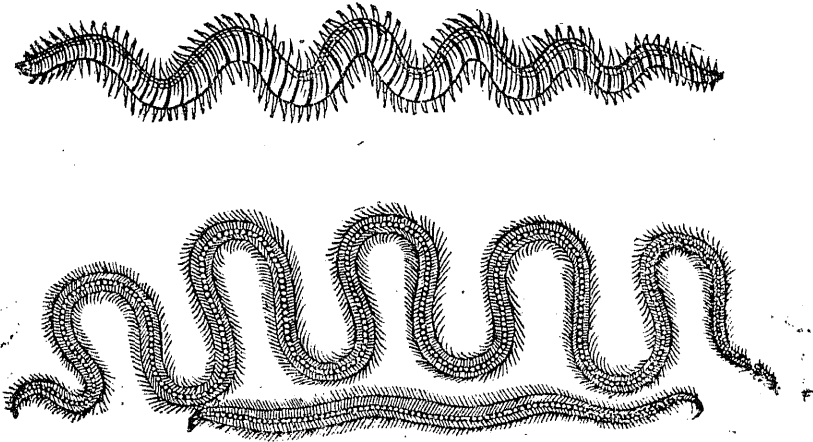

DOSTVLAT Ordo ut explicatis tribus piscium sanguinis expertium generibus, scilicet, Mollibus, Crustaceis, & Testaceis, ad quartum aggrediamur, quo continentur ea quæ insecta nominantur, non perinde nota in mari ac in terra, & aquis dulcibus, quorum eadem ob causam tractatio vniuersè magis quam speciatim & à veteribus & à recentioribus explicata sit. Cur autem έντομα, id est, insecta nominentur, & quæ sint, sic declarat Aristoteles. *έντομα, δ'εία καὶ τέντομα έντὸν έντομας, έχοντα, ἢ ἐν τοῖς ὑπὸ τοῖς, ἢ ἐν τοῖς ἀναέσι, ἢ ἐν ἀμφοῖν. καὶ ἔτε δ'σώματα έχουσι κέχωρισμένον, ἢ σαρκώδεις, ἀλλὰ μέσον ἀμφοῖν. τὸ σώμα γὰρ ὁμοίως καὶ ἔσω καὶ ἔξω σκληρόν έντὸν ἀλλήλων.* Sunt insecta quæ, ut nomen ipsum declarat, incisuras parte sui vel supina, vel prona, vel etiam utraque habent, nec osseum quicquam discretum, aut carneum, sed quiddam inter hæc ipsa medium continent, quippe quæ corpore pariter intus, forisque duro constant. Cum his miscemus Zoophyta, id est ea quæ nec animalium nec fruticum, sed tertiam ex utroque naturam habent, quæ Latine nominare non possumus nisi plantanimes, aut platanimalia dicamus. Quorum nonnulla Aristoteles inter testacea recenset, ut Tethya, & Stellæ, quæ quia duro corio integuntur cum testaceis, quia mediâ sunt inter plantas & animalia naturâ, cum Zoophytis explicari possunt. Porro eodem libro insecta & zoophyta coniungimus,

Lib. 4. de hist. cap. 4.

quòd quædam sint Zoophyta, quæ ad insectorum, & quædam insecta, quæ ad zoophytorum naturam accedunt. Ab his ad ea usque deveniemus, quæ prorsus animantia non sunt, quæque plantis omnino similia, atque omnis naturæ animalium expertia, in quo genere sunt spongiæ.

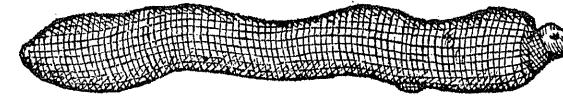
De scolopendris marinis.

CAPUT II.

QVVM De Beluis marinis ageremus Scolopendram cetaceam descripsimus ex Æliano. Nunc de alia dicimus quæ ex insectis est, terrestri scolopendræ similis, de qua hæc Aristoteles prodidit. *Εἰσὶ δὲ σκολοπενδραὶ θαλάσσιαι, περὶ πολλὰ τῶν ἰσθμῶν τῶν χειρῶν. ὅ δὲ μέγεθος μικρῶν ἐλάττω. γίνονται δὲ περὶ τὰς πρὸς τὰς ἀλάστας, ἢ δὲ χροιδῶν ἐν ἔρυθροτέραι, καὶ πολὺ ποδῶν ἄλλων, καὶ λεπτοσκελέστεραι τῶν χειρῶν. ἔγινον δὲ αὐταὶ, ὡς περὶ ἐν τοῖς βάθεσι σφῶδρα.* Scolopendræ marinæ aspectu terrenis similes sunt, magnitudine paulò inferiores, gignuntur in saxosis locis, colore magis rubro sunt, pedum numero terrestres superant, sed cruribus sunt gracilioribus, serpentum more non in altis gurgitibus nascuntur. Nos species duas hîc proponimus, prior minor est, colore planè rubro, dodrantali magnitudine, in saxosis locis degit. A capite ad caudâ vtrinque pedes habet plurimos, in flexus & volumina sese contorquet, nunc longior, nunc breuior, nunc gracilior, nunc crassior efficitur. Altera est superiore multò longior, utpote quæ ad cubiti longitudinem accedat, tenuior, colore ad candidum

candidum vergente. A capite ad caudam vtrinque pedes habet plurimos, veluti superior. Huius generis Scolopendras in ventriculo Lacertorum marinorum, & Acuum sæpe reperi, & sæpe ex ore extrahi, quod maximo est argumento huiusmodi pisces iis vesci sine pernicie. Præterea eas non in litoribus, aut in litorum saxis, sed in alto mari, ut Lacertos & Acus, viuere.

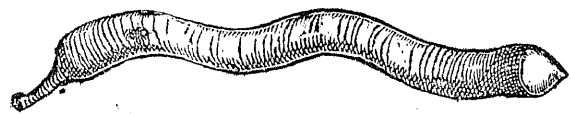
De Verme *μικρορυγχότερον.*

CAPUT III.

VT In terra, ita in mari vermium nulla sunt genera. Sed in mari nonnulli vermes sunt huiusmodi, ut nulla alia pictura, quâ linea vna continua exprimi possint. Nam adeo indiscretas partes internas & externas habent, ut pili tantum crassiores siue carnosî esse videantur, quos animalia esse neges, nisi motu cieri agitarique cõspexeris. Nos de duobus generibus tantum hîc agimus, quos sæpe inter maris purgamenta reperimus. De quibus etiam si nihil, quod sciam, à veteribus scriptum sit, tamè committendum non est, ut silentio prætereantur. Etenim existimare debemus permulta adhuc superesse in rerum cognitione, quæ veteres latuerint, quod natura tam fœcunda sit, ut multis sæculis omnia humano ingenio comprehendî nullo modo possint, quæ maximè de causâ ad diligentem rerum inuestigationem incitari debent præclara ingenia, plurimumque ab eorum opinione dissentire, qui veterum inuentis nihil addi posse credentes, ad ea tanquam ad sireneos scopulos consenescentes, nihil vnquâ laude dignum præstare possunt, neque bonas literas vlla ex parte promouet. Ab horum opinione alienissimus, cum experientia ipsa me docuerit, in anatome corporis humani, in platarum stirpiumque cognitione, in marinis terrenisque animantibus, atque aliis plurimis rebus esse quædam adhuc penitus incognita, quædam non satis explicata, quicquid otij per docendi, medendique munus nancisci possum, id omne ad ea perscrutanda & literarum luce illustranda confero. Sed ad Vermes redeo, quorum prior quem hîc exhibemus, cute molli contegitur, tota incisuris constante: os vel rostrum obtusum est, parumque prominet, unde *μικρορυγχότερον* cognominauimus.

Aliis rostrum deest, sed foramē tantū habent, capeffendi cibi gratia. Tonus vermī digitali est magnitudine, minimi digiti crassitudine.

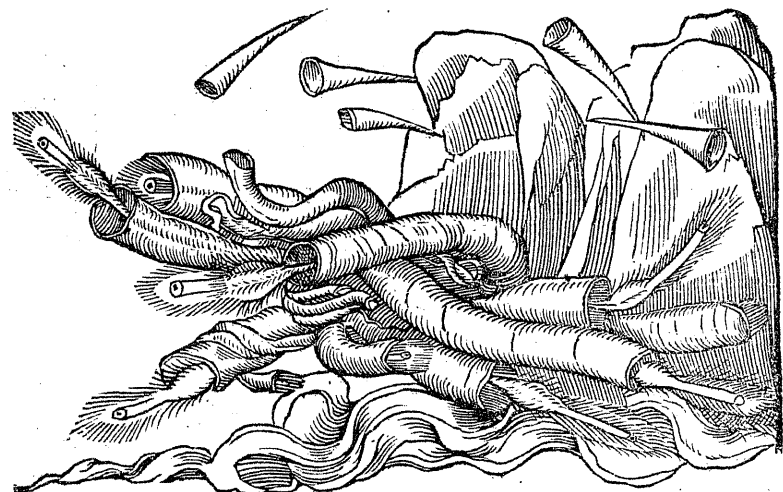
De Verme *μικρορυγχότερω.*

CAPUT IIII.

IN Luto maris, & marinorum stagnorum viuere comperimus eum vermem, quem hīc depinximus, qui superiore multò longior est: nam aliquando duorum cubitorum magnitudinem æquat, pollicisq̄ crassitudinem. Farciminis longi figuram refert. Rostro est multò longiore quàm superior, simili hippocampi rostro, vnde *μικρορυγχότερω* nuncupauimus. Intus longum duntaxat ventriculi, vel intestini ductum habet, aqua & luto pleni. vnde perspicuum est his tantum vesci.

De vermibus in tubulis delitescentibus.

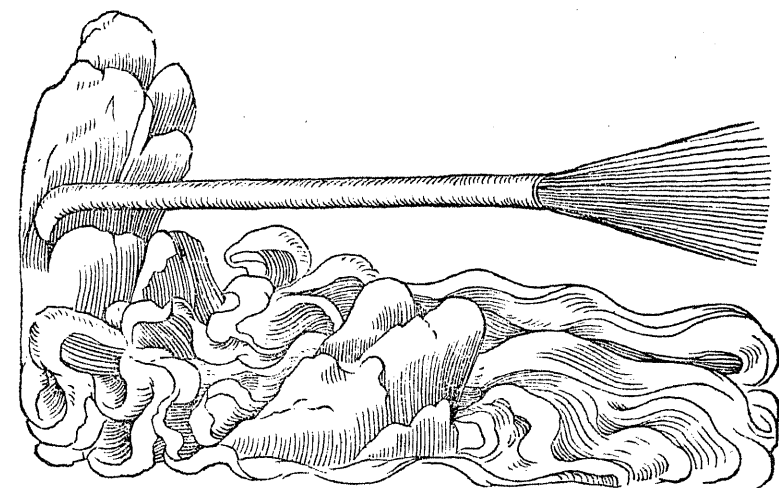

CAPUT V.

ASCVNTVR In saxis marinis, & super cōcharū vetustarū testas, tubuli vel siphunculi testacei, rotundi asperi, candidi, intus læuissimi, quorum alij recti sunt, alij contorti & replicati. In his procreantur & viuunt vermes, qui foras se exerunt hauriendæ aquæ gratia. Hi colore, substantia, scolopendræ rubræ similes sunt, figura & magnitudine nonnihil differunt: longissimi enim digiti magnitudinem non excedunt. Pars posterior folij myrteī modo in acutum desinit. Priore

Priore parte vtrinque pedes habent, veluti scolopendræ, vnde fistula prominet in extremo obtusa tubæ modo, & perforata, qualem in asilo marino depingemus, eā aquam trahit. Horū vermiculorum testæ pharmacopœi nostri vtuntur, in compositione vnguenti citrini pro dentali. Huic similitē testam etiam dentale vocant, quo in eodem vnguento vtitur. Huiusmodi aliquot picturæ superiori aspersimus.

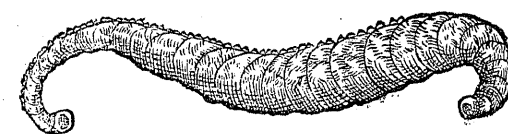
De Penicillo marino.

CAPUT VI.

A Similitudine penicillorum quibus pictores vtuntur, qui ex caudarum extremitatibus fiunt, vel eorum quibus albarium tectorio parietum inferunt, Penicillum marinum vocamus, id quod hīc exhibemus: figura enim aptissimè quadrat vt apparet. Tubulus est testaceus molli quadam & laxa substantia saxi alligatus, ita vt aquarum, vndis cedat, & agitetur. In cauo carnosum quiddam continetur, colore varium: est enim quoddam flauum, alia alio colore perfusa sunt. Quum id carnosum se exerit, frondem expādit, vt in pictura expressi. In saxi circa Lerinum insulam reperitur.

De Hirudine marina.

CAPUT VII.

IN Mari Hirudo & marinis stagnis viuūt, ei quæ in aquis dulcibus nascitur persimilis. Digni est magnitudine, ceruice est graciliore, cauda paulò crassiore. Os & caudæ extremum Polyporum acetabulis similia sunt, vt eorum adhæsione sese trahant. Corpus infe-

ctorum modo ex multis annulis circulisue constat, sed duriore cute quam palustres, quod in causa est, cur non ita in globum se contrahere, nec ita se colligere possint, sed caudam tantum & caput proferunt & retrahunt. Interna omnia continuo ductu producta & indistincta. In luto viuit, virus olet, cibo idonea non est: pisces tamen lutosi & littorales ea vescuntur. In oleo antiquissimo decocta aurium dolorem sedat. In oleo amygdalino, vel chamæmelino, dolorem hæmorrhoidum. In vino, vulneribus neruorum & conuulsionibus utilis est. Vstræ alopecias cum aceto curant.

De Oestro siue Afilo.

CAPUT VIII.

Lib. 3. Georg.

ESTRVM Siue Afilum marinum vocarunt veteres, neque à voce neque à figura, sed à naturæ similitudine quæ illi est cum terrestri. Oestrus enim terrestris est insecti genus horrifono strepitu, vulgus *tahon*, Latini Afilum vocant teste Virgilio.

*Est lucos Silari circa, sicutibusque virentem
Plurimus alburnum volitans, cui nomen Afilo
Romanum est, Oestrum Graij vertère vocantes,
Asper, acerba sonans, quo tota exterrita syluis
Diffugiunt armenta.*

Lib. 11. c. 16.

Lib. 9. cap. 14.

Nascuntur ait Plinius, interdum in extremis fauis apes grandiores, quæ cæteras fugant. Oestrus vocatur hoc malum. Et Columella tradit nasci in extremis partibus fauorum, amplioris magnitudinis quàm sint apes cæteræ, eosque nonnulli putant esse reges. Verùm Grecorū autores *οἰστρες* appellant, ab eo quod exagitet, nec patientur examina conquiescere. Inde Oestro perciti dicuntur furore correpti. Et *οἰστρεῖν* & *οἰστρηλατεῖν* stimulari & concitari significat. Ab huiusmodi natura, bestiola in mari dicitur *οἰστρος*, id est, Afilus qui Thynnos & Xiphias ita diuexat & concitat, vt in naues aliquando exiliant, atque etiam nonnunquam in litus. Adeò nihil est quod hoste careat. Qualis ver

lis verò sit Afilus marinus pauci nouerunt, quia exiguus est admodum, & rarò, vigente tantum canicula, nec in multis piscibus, sed in Thynnis & Xiphias, nonnunquam in Delphinis, nec tamen omnibus conspicitur. Eum sic descripsit Aristoteles. *Τισὶ δὲ τῶν θυνῶν οἰστρος γίνε- Lib. 5. de hist. 31.*
ται μὲν περὶ τῆς πτερύγης. ἔστι δὲ ὁμοῖος τοῖς χροστίοις, καὶ τὸ μέγεθος ἡλιχίου ἀράχνης. Afilus circa Thynnorum quorundam pinnas oritur specie scorpionis, aranei magnitudine. Quæ breuis est, & non satis explicata Afili notio, ex qua Afilum nunquam penitus nossem, nisi sub Thynni pinna quæ ad branchiarum est scissurâ affixum conspexissem æstuan-
te canicula. Ergo ex ipsa *ἀλοφία* sic fufius depingi potest. Pro ore tubulum siue fistulâ habet, pro corporis ratione longam. Vtrinque sitæ sunt veluti manus duæ quæ ad os flectuntur, sequitur aluus cum incisuris, cui affixi sunt sex pedes, duo qui in extrema aluo sunt, crassiores sunt & longiores, qui sequuntur vtrinque locati, paulò minores, reliqui duo qui magis in lateribus sunt, omnium minimi. Ore siue fistula, scorpionis terrestris caudæ, pedibus, eiusdem brachiis similis est, aluo & magnitudine, araneo. Vt Polypi acetabulis, ita hic ore adhæret parti molliusculæ & pingui sub pinna ita tenaciter, vt auelli integer non possit. Sanguinem exugit hirudinum ritu, vsque dum præ plenitudine decidat & moriatur. Cur in summo tantum æstu, & caniculæ tempore pisces dictos infestet, id in causa esse puto, quòd æstate tantum nascatur, autumno pereat. Cur sub pinna hæreat, in causa est partis mollitudo, pinguitudo, & sanguinis copia. Reliquo corpore Thynni cute quidem leui integuntur, sed illi subsunt squamæ duriores. Ex his intelligendus est Plinij locus LIB. IX. Animal est paruum scorpionis effigie, aranei magnitudine. Hoc se & Thynno & ei qui Gladius vocatur, crebrò Delphini magnitudinem excedenti sub pinna affigit aculeo, tantòque infestat dolore, vt in naues sæpenumero exiliant. Dubium non est hæc de Oestro siue Afilo marino dici. Sumpta sunt ex maiori parte ex Aristotele. *Οἰστρὸς θυνῶν καὶ ξιφίᾳ οἰστροῦ περὶ κινῶς ἐπιπολῶν: ἔχει γὰρ ἀμφοτέροι τιμικαὺς παρὰ τῆς πτερύγης, οἷον χροστίου τὸ χελερῶδες οἰστρον ὁμοῖον μὲν χροστίω, μέγεθος δὲ ἴσον ἀράχνης. ποιεῖ δὲ τῶν πόνων τοῖς τῶν, ὡς ἐξ ἀλλοδαπῶν ἐπίλοιπαι ἐκ ἐλαττον τὸν ξιφίᾳ τῆς δελφίνος, διὰ καὶ τοῖς πολλοῖς πολλὰς ἐμπατῆρας.* Hic animaduertere licet quam procul à veritate absit Autor lib. de aquatilib. qui Pediculū marinum pro Oestro exhibuit, cum in eodem cõtextu Aristoteles hunc ab illo ita distinxerit, vt imprudentis sit hominis sine ratione à vetere & probatissimo scriptore dissensisse, vel parū oculati qui Aristotelis locum non viderit, qui est huiusmodi. *Ἐν δὲ τῇ θαλάττῃ γίνονται μὲν ἐν τοῖς ἰχθύσι φθεῖρες. ἔστι δὲ ἐκ αὐτῶν τῶν ἰχθύων, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἰλύος. εἰσὶ δὲ τῶν ὑψέως ὁμοῖοι τοῖς ὄνοις τοῖς πολύποσι, πολλὴ τὴν ἔραν ἔχει πλατείαν, & μοχ τισὶ δὲ τῶν θυνῶν οἰστρος γίνεσθαι, & cætera quæ ante citauimus. In mari gignuntur*

Cap. 15.

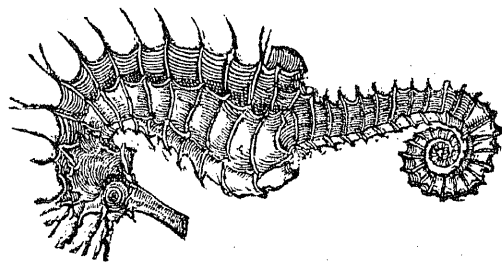
Lib. 3. de hist.

cap. 31.

in piscibus Pediculi, non ex ipsis piscibus, sed ex limo, aspectu similes ascellis multipedibus, nisi quod caudam ampliusculam habeant. Et mox. Afilus circa Thynnorum pinnae oritur, specie scorpionis & cætera. Vides perspicue ab Aristotele Pediculum Afilo multipedi conferri, cui ille Afilum comparat. Deinde cum Aristoteles tam aperte Pediculum ab Afilo discernat, ille sine causa dubitat, an Aristoteles Afilum à Pediculo, & Pulice diuersum constituerit. Idem autor, inquit de Aristotele, videtur Oestrum seu Afilum diuersum à Pediculo constituere. Nos verum Pediculum marinum libro de Crustatis expressimus, in iis enim numerari debet, quod crusta tenui contegatur.

De Hippocampo.

CAPVT IX.

ΗΠΟΚΑΜΠΟΣ à Græcis dictus, apud Latinos idem nomen retinuit: compositum est ex dictione ἵππος, quæ equum significat, & κάμπτω, quæ flexuram: nam ἵππο hic magnitudinem non significat, quemadmodum Marcellus Dioscoridis interpretis arbitratus est, ut fufius postea demonstrabimus, sed figuræ & similitudinis nota est: capite enim & iuba equum emulatur, κάμπτω verò vox addita, quia repando est corpore, & in arcum se curuante, præterea villoso, & incisuris multis distincto, quemadmodum quæ in arboribus & oleribus reperiuntur κάμπτω à Græcis dicte, à Latinis Erucæ, à nonnullis Bruci, sed nõ sine errore: est enim Brucus aliud insecti genus. Ergo cum Hippocampus Erucas maximè cauda referat, reliquo corpore equum, ut pictura exprimit, ἵππο κάμπος optimo iure vocatus est. Romani, Illyrici, Genuenses *Chauval*, Massilienses, & nostri *Cheual* & *Cheualot* vocant. Veneti *Draconem*. Nonnulli Gallum marinum. Qui nunc Græciam incolunt ἀσπίδα. Quidam Salamandram marinam. Hippocampus toto corpore incisuras habet, dodrantalem magnitudinem non superat,

rat, sæpe minor reperitur, pollicis est crassitudine, rostro oblongo, tubuli modo cauo sine scissura, ab inferiore eius parte operculum foramini opponitur, ad claudendum, vel demittitur ad aperiendum: oculos habet rotundos, satis prominètes, in capitis vertice pili erecti sunt, qui adeo tenues sunt ut non in mortuis & exsiccatis, sed in viuentibus tantum Hippocampis, & natantibus appareant, quemadmodum & qui in reliquo sunt corpore. Toto capite, collo graciliore, ventre protuberante, equo valde similis est. Post oculos quo in loco in cæteris piscibus branchiæ esse solent, pinnulæ duæ auriculis similes sunt, maximè ob situm, vtrinque vnica. Branchiæ verò nullæ sunt, neque teclæ neque detectæ, sed supra dictas pinnulas duo sunt foramina sursum spectantia. Sub ventre rimulas duas habet. Ex vna alui excrementa, ex altera oua foras emittuntur. Cauda reliquo corpore tenuior est, quadrata, cum exochis aculeatis, toto etiam est corpore similiter aculeato, veluti ex cartilagineis circulis compacto, ex quibus aculei extant, membranæ intermediis, ut nulla caro appareat. Colore est fusco, punctis albis notato, ventre albicante. Ventriculum pro corporis ratione satis magnum habet, hepar rubrum, similiter oua rubra, cor exiguum. Caudam quouis modo inflectas, & qualem viuo figuram tribueris, talè mortuus & exsiccatus seruat. Est profectò & cognitu & aspectu pulcherrimus, iucundissimisque hic pisciculus, denique huiusmodi ut in eo Naturæ solertiam, atque Dei Optimi Maxi. summum artificium admireris. Ob id summi olim pictores artis suæ peritiam in eo ostentarunt, tum ob difficultatem, tum ob elegantiam. Plinius de nobilitate operum & artificum loquens, Hippocampi meminit. Sed in maxima ait, dignatione Cn. Domitij delubro in circo flaminio Neptunus ipse, & Tethys, atque Achilles, Nereides supra Delphinos & Cete, & Hippocampos sedentes. Item Tritones, chorùsque Phorci, Pristes, ac multa alia marina, eiusdem manus omnia, magnum & præclarum opus, etiam si totius vitæ fuisset. Hęc est veri Hippocampi descriptio, quæ ut certissima ab omnibus esse iudicetur, quæ ab aliis de eo literis prodita sunt refellemus. Primum in eo lapsus est Marcellus Dioscoridis interpretis, quod voce ἵππο magnitudinem denotari scripsit in Hippocampo, ut in Hippofelino, Hippomarathro. eius verba sunt. Credimus olerum & plantarum erucas, quas Græci κάμπτω dicunt, marino pisci à similitudine nomen dedisse. In locustrarum enim genere Hippocampus à veteribus numeratur. Breuem paruùmque piscem scriptor hic esse ait, & nihilominus magnitudinis nota ei coniuncta est. Quod enim Græci multis in natura ἵππο adiiciunt, grande significat, ut in Hippofelino, Hippomarathro, & Hippolapatho indicauimus. Sed id sic intelligendum est, ut hoc animal comparatum olerum aut plantarum erucas, grande sit, marinis

verò beluis, aut piscibus breue & paruum. Nec aliud hîc intelligi voluit dicens paruum esse animal. Hæc Marcellus. Primùm à nullo veterum Hippocampus in locustarum genere recensetur: nullus enim est apud veteres recentiorēve Græcos aut Latinos scriptores locus, in quo non solùm disertè id scriptum sit, sed ex quo vel lauiissima coniectura, vel suspitio huius rei colligi possit. Deinde voculæ vnus significatione & rei ipsius ignoratione coactus est, à Dioscoride dissentire, friuola quadam excusatione adhibita. Cùm enim scribat Dioscorides Hippocampum *θαλάσσιον εἶναι ζῷον μικρόν*, id est marinum esse animal exiguum, tamen ob magnitudinis notam adiectam, ait breue esse animal cum beluis marinis collatum, cum olerum aut plantarum erucis, grande. Quid obstat quæso, quominus *ἵππος* in compositionem nominum admittatur pro equo? an oportet verba rebus, an res verbis accommodari? Cùm igitur Hippocampus corpore maxime equum referat, cauda erucam, cur non dicemus dictionem ex vtraque compositam, eaque significari paruum animal, cum id disertè scribat Dioscorides, qui & viderat, & penitus nouerat? Anceps est hac de re Andree Matthioli sententia, qui in suis in Dioscoridem commentariis duos Hippocampos descripsit: vnum ex locustarum genere, quod tamen veterum scriptorum nullus tradidit, vt iam diximus, & vt magis perspicuum fiet ex locis quos postea citabimus. Alterum verum, si modo veram eius picturam expressisset, ea enim in multis à naturali diffidet. Hanc de Hippocampo opinionem nec probat, nec improbat. Non dubito tamen quin si insecti huius naturam & vires, de quibus postea dicemus, penitus prospexisset, expertusque fuisset, in meam sententiam discessionem faceret. Multò magis ridiculè Hippocampum depinxit autor lib. de aquatilibus. Cùm enim equinum caput & collum ei tribuisset, os ei equi modo rescissum, narium foramina addidit, collum verò caudam, corpus reliquum tam absurdè pinxit vt monstrum potius aut cōmentitium quoddam animal exhibuerit, quam Hippocampum. Sed in his redarguendis prolixior esse nolo. De viribus Hippocampi dicamus. Hippocampi cremati cinis exceptus cum liquida pice, aut axungia, seu amaricino vnguento illitus, alopecias replet, ait Dioscorides. Ex quo hæc descripsit Galenus his verbis. Hippocampum animal marinum si totum vseris, alopecis prodesse à quibusdam proditum est, ipsumque videlicet desiccantis esse facultatis, & tenuium partium, aut certè eius cinerem, quem quidam vnguento amaricino commiscet, quidam pici liquida, alij veteri adipi luillo. Plura tradit Plinius. Leporis marini veneficium restingunt poti Hippocampi. Et alio in loco inter ea quæ lichenas & lepras tollunt, ponit Hippocampi & Delphini cinerem ex aqua illitum. Et Hippocampi necantur in rosaceo, vt perungantur agri

Lib. 2. cap. 3.

Lib. 11. simpl. med.

Lib. 32. cap. 5.

Ibidem. cap. 7.

Ibidem. ca. 10.

agri in frigidis febribus. Et ipsi adalligantur agris. De Hippocampi ventre venenato solus Ælianus scripsit, hoc modo. Rei piscatoriæ *Lib. 11. ca. 52* bene periti homines dicunt Hippocampi ventrem in vino decoctum, si quis dederit cuiquam bibere, eum primo ex ea potione acerrimo singultu affici, deinde tussire, & sicca quidem tussi vehementer torqueri: etenim nihil excreare, sed & superiorem ei ventrem intumescere, & calidas fluxiones in summum caput efferri, & verò per nares minutatim defluere, ac pisculentum odorem reddere, simul & oculos eius sanguine suffusos ignei coloris flagrantia laborare, & eorundem oculorum genas inflari, & vomendi quidem cupiditate ardere ferunt, verùm nihil emittere. Quod si natura euicerit, hunc tamen periclitata prius morte in obliuionem & dementiam incurrere. Sin in ventrem inferiorem delapsus fuerit, ipsum omnibus iam membris captum è vita excedere. Ex morte porrò qui euadunt, mente capti aquam summo studio persequuntur. Hanc enim ipsam idcirco expectant aspicerem, tum stillantem audire, quod sanè eis ægritudinis leuationem afferat, & somnum conciliet. Itaque ad perennes fluuios, aut ad litora, aut iuges fontes, aut lacus, cōmorationes eis gratæ sunt, cùm tamen non magnopere desyderent bibere, sed & ipsum natate, & pedes aqua abluere eis plurimùm iucunditatis affert. Sunt qui non hæc mala dicant huius bestię ventrem procreare, sed Hippocampum algam acerbissimam, ex qua ita afficiatur depasci. Hæc Ælianus de Hippocampi veneno, quo etiam si hodie nulli vescantur, tamen solo ventre non aliis partibus venenatum crediderim, quod, vt alia animantia omittam, in aliis piscibus euenit. Draco siue Araneus spinis solis, Pastinaca solo radio, Iulides solo morsu venenum infundunt, aliæ partes sine pernicie sunt edules. Quod hanc venenati ventris causam quidam ad algam referunt, id non verè dicitur: neque enim alga vescitur Hippocampus, vt oris structura demonstrat, sed aqua tantum & luto. Neque alij multi pisces alga victitantes perniciosi sunt, sed quidam ex his optimi, vt scarus, atque saxatilius maior pars, quorum intestina non reiciuntur. Vt Hippocampi venenum, ita eiusdem remedium docet Ælianus. Solertia, inquit veterani piscatoris, & ad res maritimas bene prudentis, salutaris etiam repertus est Hippocampus, is & Cretensis erat, & filios piscatores admodum adolentes habebat. Accidit, vt hic piscator Hippocampus simul cum aliis pisciculis caperet, & per adolentes à rabida Canicula morderentur. Cum eorum in Methyna Cretensi ad litus iacentium vicem dolentes spectatores interficiendam caniculam censerent, & illius iecur medicamentum ad rabiem edendum iuuenibus dandum esse, alij confulerent à Diana salutem petendam esse, semel pi-

scator eos de consiliis quæ adferrent, laudatos dimisit, & Hippocamporum exenteratorum alios assos eis comedendos dedit, alios in acetum & mel contriuit, iisque morsus vlcera obligauit, atque hominum adolescentium rabiem vicit, eosque ad incolumitatem tantam restituit. Hæc Ælianus de remedio aduersus canis rabidi morsum ex Hippocampo petito. Quod mihi cum ratione coniunctum esse videtur: Venenum enim veneno alio expugnatur, & sæpe, vt ait Ausonius, Bina venena iuuant. Quare cum ob canis rabidi morsum ὑδροφοβία ægri laborent, rectè malum hoc curatur Hippocamporum cibo qui ὑδροφιλία inducit. Ad pellendos vermes plurimum valere mihi indicauit Græcus quidam si tosti sumendi dentur, cum aqua absinthij, vel portulacæ, vel vino.

De Stellis marinis.

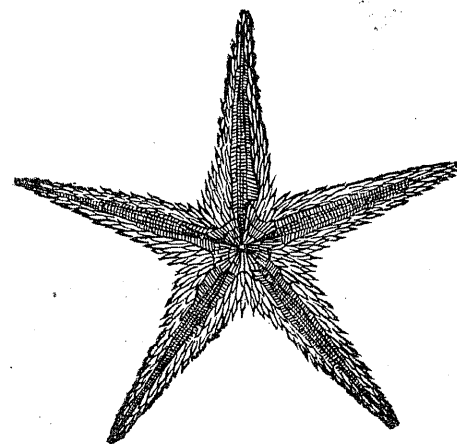
CAPUT X.

Li. 5. de hist. anima. cap. 15.

ΣΤΗΡ Ab Aristotele vocatur marinum animal, à Plinio stella, à similitudine stellarum pictarum, de qua pauca ab iis scripta sunt. Ο ὁ καλέμενος ἄστηρ, inquit Aristoteles, ἔτι θερμὸς ἐστὶ τὴν φύσιν, ὥστε ὅτι ἐν λάβῃ παραχρῆμα ἐξαίρετον διεσθον εἶναι. φασὶ δὲ καὶ σῆος τοῖσι τῶν ὀρίτων τῶν πυρραίων μέγιστον εἶναι. τὴν δὲ μορφὴν ὁμοίον ἐστὶ τοῖς γεφομένοις. Quæ stella vocatur adeo n aturâ calida est, vt omnia contacta protinus decoquat, detrimento etiam summo Echinis Euripi Pyrrheni eandem esse confirmant. Forma eius stellis quæ pinguntur similis est. Plinius. Præter hæc claros sapientia autores video mirari stellam in mari, ea figura est, parua admodum, caro intus, extrâ duriore callo. Huic tam igneum feruorem esse tradunt, vt omnia in mari contacta adurat, omnem cibum statim peragat. Hæc vera esse alio loco confirmauimus. Sed plura stellarum genera experientia nobis comperta sunt, quæ ordine à nobis describentur. Hæc illis omnibus communia sunt. Radiis quinque constant, qui ex multis particulis, tanquam ex multis vertebris componuntur, vt in aqua mobiles essent. in quorum medio oris situs est, & quinque dentium, vt in Echinis. Excrementorum nullus exitus apparet. Ore igitur Vrticarum more excerni quæ superuacua sunt arbitror. Durioze corio siue callo, vt loquitur Plinius, omnes integuntur: ob eam causam Aristoteles cum Testaceis aliis recensuit. Nos inter Insecta & Zoophyta reponimus, quia ad eorum naturam accedunt, incisuras enim mul

multas in radiis habent, vixque perfecta animalia dici possunt, imo Plinius fructici similia facit. Multis, inquit, eadem natura quæ Lib. 9. cap. 47. fructici, vt Holothuriis, Pulmonibus, Stellis. Sunt multæ earum differentia. Quædam magnæ sunt, quædam paruæ quæ nunquam magis accrescunt, aliæ aculeatæ, aliæ læues, aliæ ab aliis breuitate longitudinéque radiorum distant, aliæ radiorum appendices, & quasi ramos multos habent, aliæ iis carent. Postremò aliæ rubescunt, aliæ flauescunt, aliæ nigricant, aliæ cinereæ sunt. Hæc de Stellis in vniuersum.

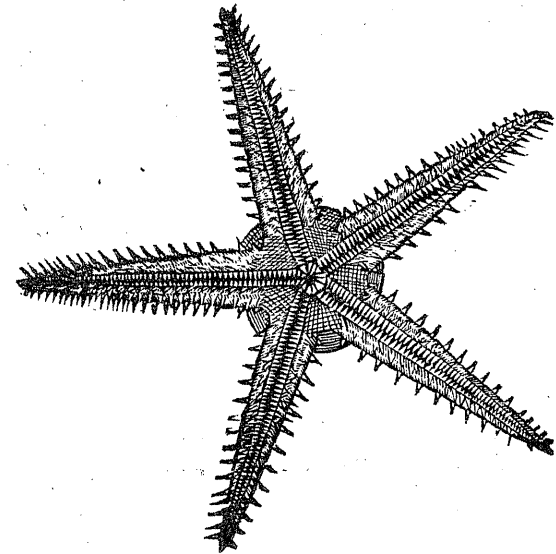
De Stellæ prima specie.

CAPUT XI.

PRIMÆ Stellæ non magnitudinem sed figuram veram representamus: eius enim brachia siue radij pedis longitudinem equant. Duro quidem corio integitur, vt Holothuria, sed aspero, radij enim vndique aculeis muniuntur mobilibus, quales in Echinometra videre est. Idem radij excavati sunt, ex quibus carnosæ appendiculæ depêdēt, quales in vrticis quibusdam cernuntur. In radiorum medio os est sine gula. Inde alimentum in quinque partes distribuitur, vt in Echinis. Internæ partes omnes indiscretæ sunt vt in Vrticis. Radiorum particulæ vinculis tenuibus connexæ facillè disrumpuntur. Hęc Stella, & parua echinata aspectu pulcherrimæ sunt, potissimum corio suo spoliatæ, ob exquisitam & miram partium compagem. Virus olent. Ex his quedam cinereæ sunt, aliæ flauescunt. sola mollis, internâq; pars edēdo est, à nostris tamen negligitur, nec vnquam in mensas admittitur. Nullus etiã veterum eam pro cibo habuit. Græci quidam hodie Χαδύρον vocāt hęc Stellam, χαδύρον, opinor, volentes dicere, quòd pali lignei fixi & erecti modo (id enim significat vox Græca) radios habeat.

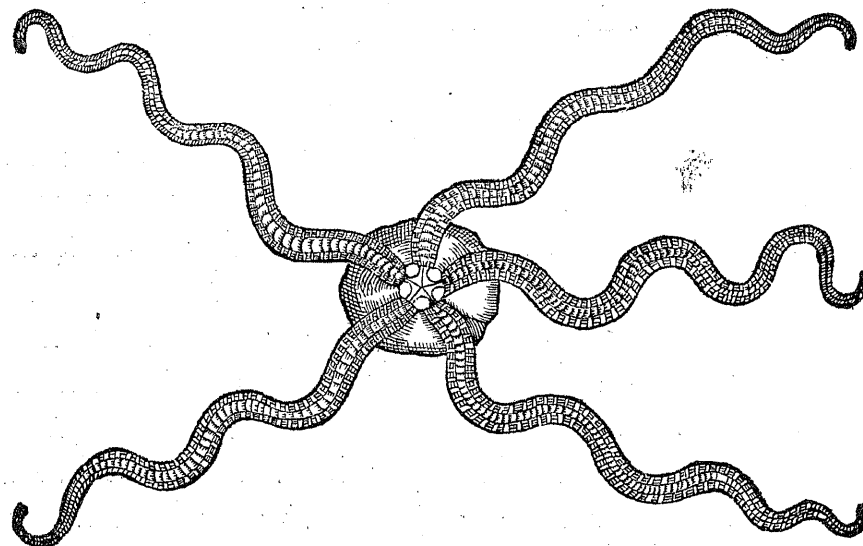
De Stella pectinata.

CAPVT XII.

INTER Stellas magnas hæc quoq; reponenda est, vtpote cuius radij ad pedis longitudinẽ attingat. Superiori similis est, iis deþtis quẽ sequuntur. Radij circa rotundũ corpus dispositi, in exortu suo angulũ acutũ nõ cõstituunt, sed obtusum. Aculei quibus latera muniuntur rari, recti, pectinatim dispositi, vnde pectinatam Stellã appellauimus. In totius corporis centro Stellula quædam expressa est, à cuius ambitu lineæ quinq; per medium radiorum ad extremum vsque protensæ sunt. Radij initio satis lati sunt. Rara est hæc secunda Stellæ species. Ore, dentibus, vita, moribus, facultatibus aliis similis est.

De Stella læui.

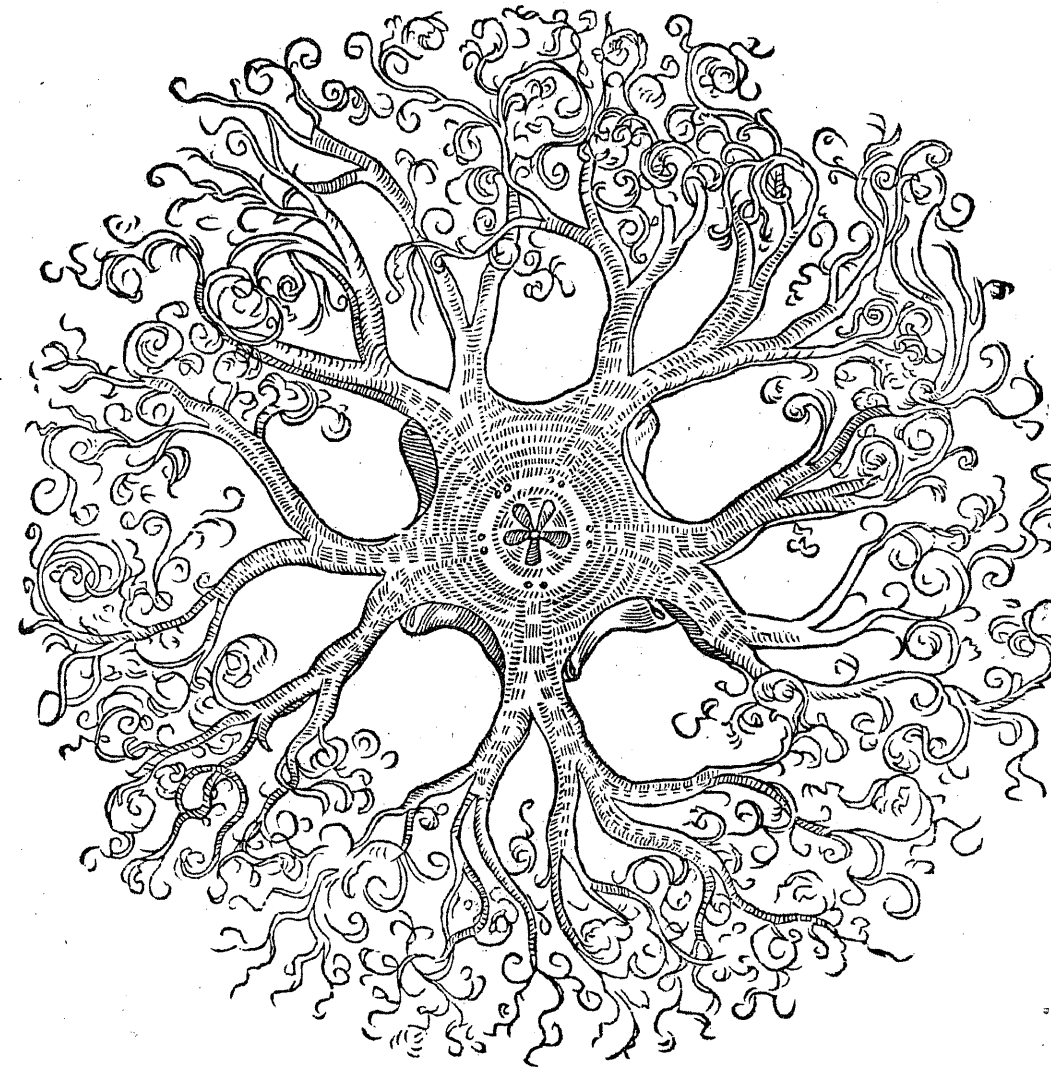

CAPVT XIII.

QUÆMADMODVM In Raiarum; Cochlearum, Turbinum, Cancrorum, ita in Stellarum varietate lusif se videtur natura. Hanc igitur ab aliis iam descriptis multis notis distinxit: est enim prorsus læuis, aculeisque omni

omnibus atq; asperitate destituta. Radij longi sunt, rotundi, flexibiles, muriũ caudis persimiles, corũ integumentũ cortici serpentũ simile est, & ob nigrarũ albarũq; macularũ varietatẽ spectatu iucundũ. In medio corporis trunco circulus cernitur, intra circumferentiã quinq; maculis rotundis, & inter has Stellulẽ picturã distinctus. à cuius circumferentiã quinq; radij exoriuntur. Oris cõpositione, victus ratione, à ceteris nõ differt. Brachiorũ lõgitudine & vario flexu celerrimẽ natat. Edulis nõ est. Ea ad peritonæi rupturã cũ ononide scælici successu vti possumus.

De Stella arborecente.

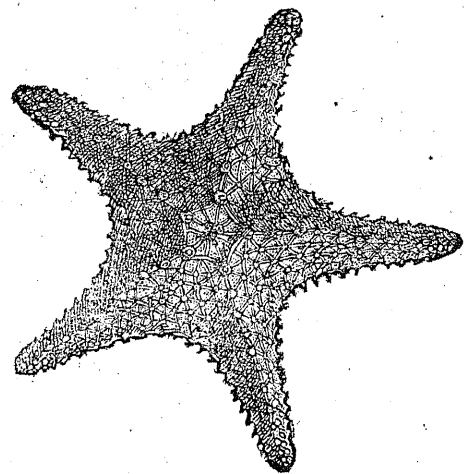

CAPVT XIII.

IMMENSA Et summẽ admirabilis Dei potentia atque solertia in rebus cælestibus, iisque quæ in aere & terra fiunt, maximẽ verò in mari, in quo tam variæ & stupendæ rerum formæ conspiciuntur, vt quærendi & contemplandi nullus vnquam futurus sit finis. Harum vel illud exemplũ esse potest, quod hîc propono. Stellam arborecentem

tem à frondium & ramorum multitudine nomino. Huiusmodi duas vidi: Vnam permagnam apud Gulielmum Peliceriū Monspeliensem Episcopum, virum summa laude dignissimum, ad Lerinum insulā captam, alteram ex Italia ad me delatam. Ab aliis omnibus Stellis plurimum differt. Radios quinque siue truncos habet, in medio os, cum quinque appendicibus, quæ multis paruis dentibus horrent, pars ea depressa est, & summissa, ambitus tumet, in quolibet radiorū interuālo foramen seu rimā conspicitur. Quilibet radius statim in binos finditur, hi rursus in binos ramos diuiduntur, atq; ita deinceps, quousq; ad tenuissimos & capillorū tenuitatē referētes deuentū sit. A quolibet oris angulo linea albicans prodit, & per omniū ramorū mediū producta est, alioqui tota Stella nigricat, & tenui, neq; admodū dura sed aspera cute contegitur. Ramuli omnes intro flectuntur, quod argumēto est hos tanquam cirros à natura ad cibū captandū cōditos esse, quibus vndiq; in orbē dispositis præda elabi nō potest. Id spectaculū aliquādo in mari studiose cōtēplati sumus. Stellā paruo filo alligatam in mare demittebamus, in quo expansis ramis natabat, sed prædam aliquam propinquare sentiens, brachiis omnibus contractis amplexabatur. Vrticæ ritu. Rara est hæc Stellæ species, & ob raritatem pulchritudinēque inter anathemata suspenditur.

De Stella reticulata, siue cancellata.

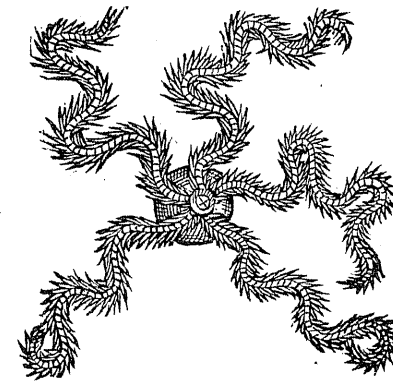

CAPUT XV.

STELLAM Hanc à retis siue cancellorum figura, reticulatam siue cancellatam nuncupamus, & quia inter distinctiones retibus vel cancellis similes extant tubercula quædam rotunda, tuberosa etiam vocari potest. Inter maiores Stellas reponenda est: brachia enim ad pedalem longitudinem perueniunt, crassiora sunt aliarum Stellarum radiis. Aculeis paruis vtrinque eadem munita sunt. Os habet cæterarum

rum modo. Eleganti illa & reticulata distinctione spectabilis est, & inter anathemata collocanda.

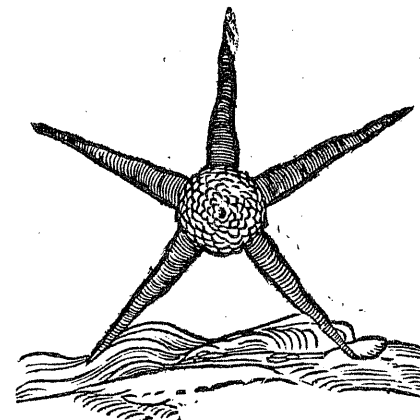
De Stella Echinata.

CAPUT XVI.

STELLA Hæc inter saxa viuit, corpore exquisitè rotundo paruoque constat, & radiis quinque sed breuioribus, vnde fit vt minor sit cæteris. Illi è paruo circulo in quo crucis figura deliniata est, veluti è centro exoriuntur tenues, frequentissimis aculeis horrentes, quæ de causa Echinatam nominauimus, in lateribus dispositis. Radiorum flexuoso motu serpentum ritu repit hæc stella, & in sicco posita eos mouere nunquam desinit, quousque in partes disiecerit, quæ separata etiam mouentur per flexus: vt vermiū partes, & lacertorum caudæ abscisse. Os habet cæterarum modo. Cochleis paruis, cancrisq; vescitur. In scopulis Agathe nsis sinus reperitur.

De Sole.

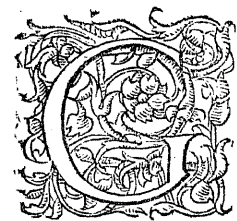
CAPUT XVII.

VT à stellarum pictarum figura, Stellæ marinæ nomen habent, ita à Solis pictura Sol marinus vocari potest is quem hîc depinximus. Differt enim à Stellis quod in his è medio corporis trunco veluti è centro radij

enascuntur, in hoc verò ex corporis rotundi circumferentia, breues, minimè asperi superiore in parte, sed veluti ex squamis compositi, in lateribus verò paruis aculeis rigentes, albi ad extremum vsque gracilescentes. Corpus illud rotundum, in medio rosæ pictæ figuram expressam habet. Ore victu, facultate à Stellis non differt.

De Holothuriis

CAPUT XVIII.

GAZA Conuertendis Aristotelis libris de Historia, partibus, generatione animalium, & Theophrasti libris de Historia & causis plantarum Latinam linguam locupletiolem, auctioeremque reddere studuit. Sed quoniam Latinè scribendo Græca maximè fugiens, nominibus Latinis omnia exprimere voluit, aliquando tenebras rebus ipsis offundit, ita vt de ipsis difficile ancèpsque iudiciũ reliquerit. Id quod in Holothuriis & Tethyis dilucidè apparet: Græcis enim vocibus abstinentes *ολοθέρια* vertibula vocauit, Callos, & Tubera. *Τήθυα* verò iisdem nominibus Latinis exprimit, ex quibus vocibus rerum confusio sequitur: neque enim eadem sunt *ολοθέρια*, quæ *τήθυα*. Quare diuersis nominibus vocanda fuerunt. Hanc sententiam nostram Aristotelis autoritate confirmamus. De Holothuriis enim ita scripsit.

Lib. 1. de hist. cap. 15.

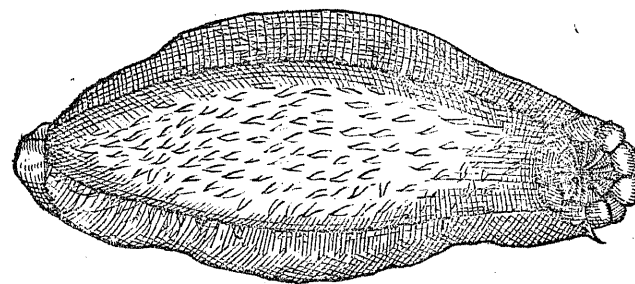
Lib. 4. de hist. cap. 6.

Lib. 9. cap. 9.

πολλὰ δ' ἀπολελυμένα μὲν ἔστιν, ἀκίνητα δ' ὅτιον ὄστρεα, καὶ τὰ καλέμενα ὀλοθέρια. Id est, Multa faxis quidem soluta sunt, veruntamen immobilia, vt ostrea, & quæ Holothuria vocantur, quibus de suo quædam addit Gaza ita interpretatus. Non desunt complura quæ cum absoluta sunt, mouere tamen se nequeunt, vt Ostreae, & quæ tota simplici, mitiorique testa operta, vertibula appellantur, & Calli, aut Tubera. De Tethyis verò sic. τὰ δ' καλέμενα τήθυα πάντων ἔχει φύσιν περιτοκέτιον, κέκερωτο γὰρ αὐτῶν μόνον τὸ σῶμα ἐν τῷ ὄστράκῳ πᾶσι. Τὸ δ' ὄστράκον ἔστι μετὰ ξυ δέρματος καὶ ὄστράκου. δὲ καὶ τέμνει ὡς βύρα σκληρά. προσέφυκε μὲν ἐν ταῖς πέτραις τῷ ὄστράκῳ. Quæ Tethya dicuntur, inter hæc omnia naturam maximè particularem sortita sunt. His enim solum vniuersum corpus testa occultitur, quæ inter coriũ & testam mediæ est naturæ. Quare bubuli corii modo secatur, faxis igitur testa sua adhæret. Quare cum Holothuriõrum genus à faxis liberũ sit, Tethya verò his affixa sint, non dubium quin Arist. diuersas res esse existimauerit. Idem de Tethyis scripsit Plin. Tethyæ torminibus

bus & inflationibus succurrunt, inueniuntur hæc in foliis marinis fungentes, fungorum veriùs generis quàm piscium. Ex quo loco, etiam si corruptus sit, satis clarè colligitur Tethya hæere. Sic verò emendant, vt pro Tethyæ legamus Tethya, ex Aristotele, & Athenæo. Cui emendationi illa etiam adiungenda, vt pro foliis, scopulis legamus ex Aristotelis loco supra citato, maximè cum fungis comparet, qui semper hærentes reperiuntur. Holothuriõrum verò alibi meminit Plinius. Multis eadem natura quæ frutici, vt Holothuriis, Pulmonibus, Stellis. Sunt igitur diuersa Holothuria à Tethyis. Quare separatim de ipsis agendum, quod hoc quidem loco fit quia Zoophyta sunt, minimumque sensus & motus habent.

De Holothuriõrum prima specie.

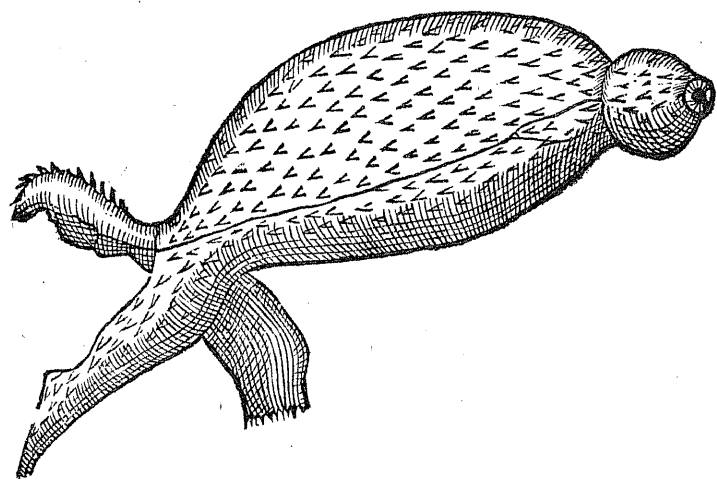

CAPUT XIX.

DA VCISSIMA Sunt ab Aristotele & Plinio de Holothuriis literis prodita, ab aliis nihil, quia inter cibos non habentur, sed in litoribus neglecta iacent. Sunt autem Zoophyta faxis non hærentia, aspero corio contacta. Id genus quod hîc proponimus altero extremo obtusum est & planum, in quo rosæ pictæ imaginem insculptam esse dicas, circa quam sunt acetabula. Inde parua appendix & mollis dependet, pisculentum odorem resipit, nec minus ingratum ac insuauem quàm Lepus marinus. Altero extremo tenuius est. Intus partes omnes sunt indiscretæ.

De Holoturiorum secunda specie.

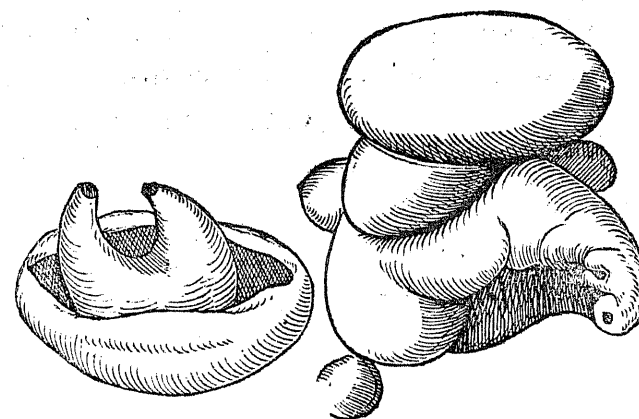

CAPUT XX.

INTER Maris purgamenta id reperi, quod hîc præsentatur, quod quia vita, integumentum asperitate & duritia, partibus internis indiscretis cum Holothurio conueniat, Holothuriorum speciem esse puto. Altero extremo caput discretum habere videtur rotundum, os in medio rotundum, rugosum, quod aliquando dilatatur, aliquando constringitur. Sequitur corpus crassius, aculeis multis rigens, videtur in caudam deficere, ex cuius vtraque parte duæ sunt appendices, pedum, pinnarumve loco, sed differentes. Superior enim strictior est, in ambitu incisa, in acutum desinens, ad quam à ceruice producta est linea, altera latior vbiq;e. Harum beneficio motum aliquem habere videtur, cuius prorsus expers est primum genus, quod aliquando acetabulis suis, saxi hæret, sed soluitur, quo differt à Tethyis quæ semper hærent firmissimè, vel saxi vel ostreorum testis. De quibus iam dicamus.

De Te

De Tethyis.

CAPUT XXI.

ἩΘΥΑ Quæ & τῆθῆ appellat Athenæus, quid ab Holoturiis differant, iam diximus. Nostris *bechus* vocant. Plinius Græco nomine vsus est, nisi quod fœminino genere extulit, si non mendosi sint codices nostri, in quibus Tetheas aliquot locis reperias. Aristoteles cum qualis sit eorum testa, quòque modo saxi adhæreant exposuisset, fusiùs reliquas partes persequitur. Duo, inquit, foramina habent, à sese distantia, valde exigua, ita vt ferè oculorum aciem fugiant, quibus humorè reddūt & accipiūt. Corio spoliatis primùm apparet membrana neruosa, corpus ambiens, carnemque ipsorum totam continens. Nulli è cæteris testaceis similis est, in omnibus tamen sui generis eadem. Adhæret hæc vtroque ex latere membranæ circumdanti, & qua adhæret, arctius id in vtraque parte est, videlicet qua tendit ad meatus foras ductos per corium, quibus hauriri & emitti humorem diximus, quasi alter sit os, alter excrementi exitus, alter crassior est, alter tenuior, intus cauis vterque, inter hos modico intercedente interuallo. Hæc ex Aristotele quibus pauca adiiciemus, quò notior sit Tethyiorum historia. Ea non solum petris, sed etiam ostreorum nostrorum testis affixa sunt, & in iisdem veluti tumores duri esse cernuntur. Oui figurâ sunt, aliquando longiore. Testa extrâ fusca inæqualis & rigida, intus argentea, læuis. Tethyiorum caro membrana alba inuoluta ventriculi formam refert, rotundam scilicet & oblongam, meatus crassior & amplior gulæ proportionem

Lib. 4. de his
fo. cap. 4.

respondet, alter minor podici. Vterque colore est rutilo vel rufo, reliquum corpus croceum. Id totum corpus corio nudatum seorsum depingendum curauimus, quod ex duobus meatibus eminentibus, quos modò descripsimus, agnosces. Reliqua Tethya corio suo tecta adherent. Quum digitis premitur, aqua per meatu exilit, alioqui sensum fugientes. Iis inest sapor salus cum amarore coniunctus, ob quem detergit, flatus discutit, vt non sine ratione scripserit Plinius, Tethya torminibus, & inflationibus succurrere, & tenesimum dissoluere, renumque vitia.

Lib. 3. cap. 9.

De Mentula marina.

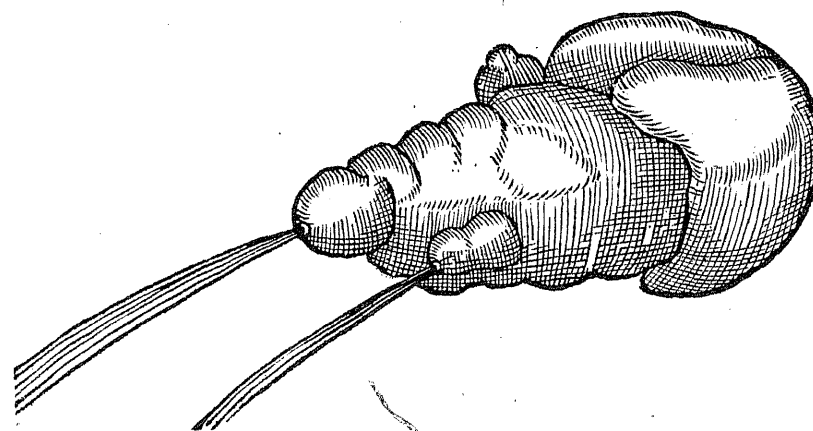
CAPUT XXII.

Lib. 3.

MENTULÆ Marinæ nullus veterum, quod quidem legerim, mentionem fecit præter Athenæum. Κολυβδαίνου δ' εἴρηκεν Ἐπίχαρμος ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, ὡς καὶ Νικάνδρος φησὶ, δ' ἑλαττίον αἰδαῖον. Colybdenam dixit Epicharmus loco antedicto, vt Nicander ait, Mentulam marinam. Sed Colybdena ex crustaceorum est genere, vt in libro de crustaceis annotauimus. Horum igitur exemplo id Zoophytum quod hîc proponimus Mentulam marinam vocamus, eius figura & specie maximè nos ad id impellente, atque etiam vulgari appellatione, qua Massilienses & nostri vtuntur. Quantum ad integumentum attinet, testaceis annumerari debet, non crustaceis, vt mentula marina Epicharmi. Corio enim duro constat, vt Tethya. Quum viuit intumescit ac distenditur, post mortem flaccescit. Foramina duo habet, quibus aquam trahit, & reicit. Partes internæ indiscretæ sunt. Multa huiusmodi Zoophyta circa stœchadas insulas capiuntur. Varia sunt, alia viridia, alia nigricantia, alia flauescencia.

De Al

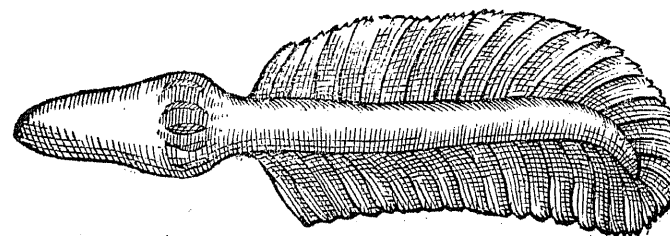
De altera Mentulæ marinæ specie.

CAPUT XXIII.

NEQUE Zoophytum istud à Mentulæ contractæ forma multum distat, si eam cum scroto accipias. Ex dura quidem testa constat, sed veluti cartilaginea, spissa, rugosa, perspicua. Foramina à sese seiuncta duo habet, quibus aquam reicit, quum comprimitur. Partes internas indiscretas habet veluti reliqua Zoophyta.

De Penna marina.

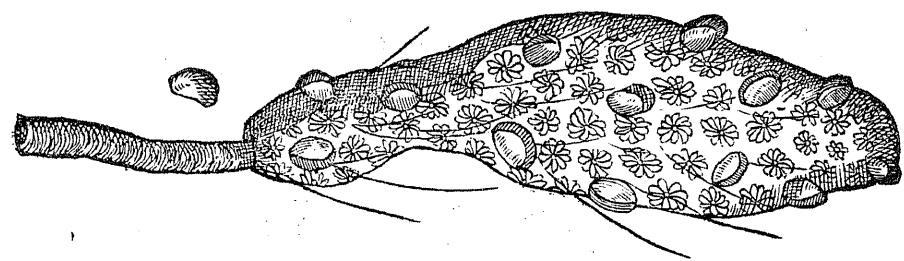
CAPUT XXIII.

PTIVS Mihi non videor zoophytum id nominare quàm Pennam marinam. Est enim pennis magnis iis quæ in pileis gestari solent persimilis. Nostri tamen piscatores formæ extremi alterius similitudine induti, Mentulam alatam vocant. Est enim ea pars peni sine præputio, id est, glandi similis, altera verò parte pennam refert. Pars illa crassior quæ glandis specie est, scissuras aliquot habet, quales sunt brachiarum scissuræ in Galeis. Quæ pennam representat, festucis tenuibus constat, quæ alumini scissili similes sunt, iis substantia alia quædam tenera innititur. Noctu maximè splendet, stellæ modo, ob candorem & lauorem.

f

De Vua marina.

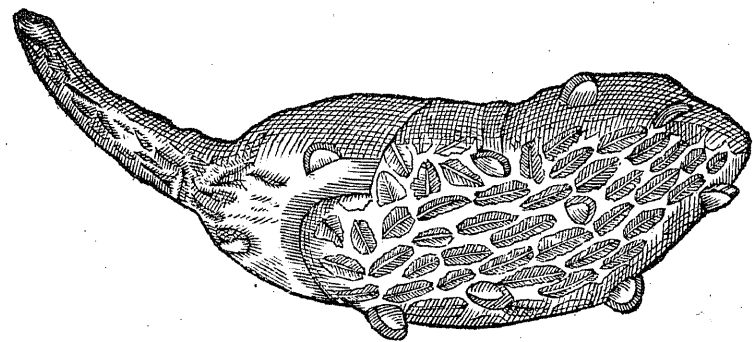
CAPUT XXV.

NOSTRI Piscatores ova Sepiarum racematim compacta, à pediculo vno dependentia, earundem atramento asperso, Vuam marinam nominant, de qua re dictum est, quum de sepiis ageremus. Sed de ea Vua non loquitur Plinius quum scribit. Rerū quidem non solum animalium simulachra inesse, licet intelligere intuitibus Vuam, Gladium, Serras. Sed eam Vuā intelligi opinor, quæ hinc depingitur, quæ externa in parte vuæ flores optimè expressos refert. Est autem oblonga quædam & informis massa, ex vno pediculo dependens. Partes internæ indiscretæ sunt, inter quas aliquando reperiuntur veluti glandulæ parvæ, cuiusmodi vnicam seorsum depinximus. Vua marina in vino putrefacta, iis qui inde biberint tædiū vini affert, ait Plinius, cuius rei causam fœtori & marino odori attribuo.

Lib. 9. cap. 20.

Lib. 32. cap. 10.

De Malo infano marino.

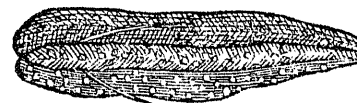

CAPUT XXVI.

REBVS Nouis seu anonymis noua nomina imponenda sunt, quod hinc facimus coacti. Nam cum nomen nullum apud veteres recentisque scriptores repererim huius zoophyti, à similitudine malorum insanorum, quæ *Albergaines* nostri vocant, alij *pommes d'amours*, Mali inf

Mali infani nomen huic accommodare visum fuit. Vuæ marinæ species quibusdam videri posset, sed quia flores vuæ nullos refert, verum foliorum potius, vel plumarum formā, quia etiam pediculo differt, dilucidioris distinctionis gratia ab Vua marina secreuimus, & à similitudine mali eius terrestris, quod oblongius est (nam est & alterum rotundius) malum insanum appellauimus. Facultate ab Vua marina non differt.

De Cucumere marino.

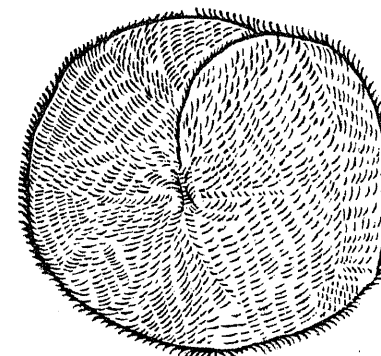

CAPUT XXVII.

CUCUMERIS Marini meminit Plinius LIB. IX. qui & colore, & odore cucumeri terrestris similis est. Is est proculdubio quem proponimus, cucumerem paruum figurâ, colore, odore referens. Digni est crassitudine & longitudine, tuberculis aliquot aspersis, veluti in cucumere terrestris paruo. Partes internas indiscretas habet.

Cap. 11.

De Pulmonibus marinis.

CAPUT XXVIII.

PΛΕΥΜΟΝΕΣ Atticè pro *ανδύμους* dicuntur ab Aristotele, pro marino zoophyto quod sponte prouenit. Latine etiā Plinius Pulmones vocauit. Multis, inquit eadem natura quæ frutici, Holothuriis, Pulmonibus, stellis. Ab eodem LIB. XXXI. idem zoophytū, vt opinor, halipleumō appellatur. Inter testacea haberi ab Aristotele

Lib. 9. ca. 47. Cap. 11.

Lib. 5. de hist. cap. 15.

rectè dicitur. Eo enim loco Aristo. de testaceis tantum sponte prouenientibus tractat. Id indicat initium sequētis capituli. Sed eodè modo testaceos Pulmones intelligere oportet, quo Holothuria, Tethya, & stellas, id est, corio duro contextos. Veteres de Pulmonibus marinis, ut de re tū nota omnibus, & vulgari scribētes, quales essent fufius non exposuerunt. Vnde euenit, quemadmodū in aliis multis rebus, ut quī sint nunc dubitemus. Coniicere licet Pulmones, vel à pulmonum nostrorum figura, vel ab eorundem substantia laxa, molli, foraminibus plena, nominatos fuisse. Vnde Arist. spōgias aplyfias pulmonibus cōparauit, sed an marinos, an animalium pulmones intellexerit, in dubio est. Pulmonis marini cinis adalligatus, inquit Plinius, egregiè profluua purgat. Et Pulmone marino lignum si confricetur, ardere videtur. Alibi tradit Pulmonem marinum decoctum in aqua calculosis præclarè mederi, & perniones emendare. Sed ne ex his quidem qui sint Pulmones marini licet colligere. Qui res marinas tractant, id Vrticæ genus quod priore parte operis nostri descripsimus, quod nostri, & Itali obsceno nomine nuncupant *potes de mer*, pro Pulmone marino exhibent, sed non sine errore, ut ex iis quæ de Pulmonis marini facultatibus scripta sunt, confirmare facile est. Nam Pulmonis marini cinere egregiè profluua purgari à Plinio traditum est, & decoctum in aqua calculosis perutilem esse. Quæ nostris *potes* vocatis conuenire non possunt: nihil enim aliud sunt quàm substantia mollis, pituitæ concretæ persimilis, quæ in aquam abit. Quare nec in canerem redigi, nec in aqua decoqui corpore aliquo superstiti potest. Adde quod nihil cum pulmonis figura, neque cum substantia simile habet. Nos cum illa quæ saxi affixa sunt, diligentius rimaremur & contemplaremur, inuenimus substantiam quandam illis hærentem, corio duro & nigro intectam, intus mollem, fungosam, & fistulosam, spongiarum aplyfiarum modo. Ea in saxorum rimis nascitur, cuius imaginem non exhibemus, quia commodè pictura exprimi non potest. Vel pulmo marinus dici potest, corpus quoddam rotundum, pilæ marinæ modo, virescens, foris substantia feltro simile, intus totum fistulosum veluti spongia aplyfia. In mari aqua plenū est, & graue. extra mare in se concidit & flaccescit. In saxorum rimis delitescit, & inter algas. Quum verò per mare fertur tempestatis signum est, quod de pulmone marino scripsit Plinius

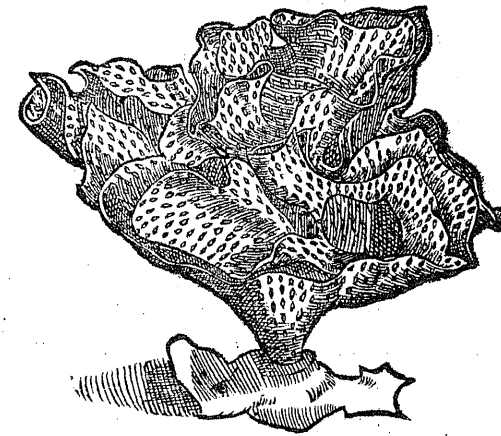
LIB. XVII. Pulmones marini in pelago, plurium dierum hyemen portendunt.

De Es

Lib. 32. cap. 10.
Ibidem.
Ibid. cap. 11.

Cap. 35.

De Eschara.

CAPUT XXIX.

QVOD Hic representamus nostri piscatores *giroflade* appellant, à similitudine pulchri & bene odorati floris, quem nostri *giroflade* Galli *aillet* vocant. Suspicator tantum, nec dū pro certo habeo, sit' ne veterū Eschara, cuius mentionem à solo Athenæo fieri comperio ex Archippo. Super saxa enascitur ex pediculo exurgens, aliquando supra ligna in mare deiecta, nonnunquam pediculo caret. Ex dura terreâq; substantia constat, cute rubra contegitur, qua sublata totum corpus spectatur cribri instar perforatum, lactucæ crispæ, siue capitatæ foliis simile. In cibis inutile prorsus est. Aduersus vlcera maligna prodest. Vehementer enim siccat, & superuacua carnem absumit.

Lib. 3.

De Spongiis.

CAPUT XXX.

NPISCIBUS cæterisq; animantibus marinis, tam sanguine præditis quàm sanguinis expertibus, ad ea tādē deuenimus quibus parum sensus, motusque inest: potestremò verò ad ea quæ iis prorsus carent, quæq; plantis similia sunt, in quo genere sunt Spongiæ: eas enim eiusmodi esse ut sensu motuque omni destitutæ sint, priore parte operis nostri demonstrauius, Reliqua igitur quæ de Spongiis dicenda sunt more nostro pertractemus. Dicuntur à Græcis *σπυγγαι* & *σπυγγια*, & earum piscatores *σπυγγησται* spongiatores vel spongiarij. A Spongiæ natura molli, laxa & fistulosa, quæcunque sunt huiusmodi spongiosa vocantur. Vnde pulmonum nostrorum substantia spongiosa à medicis vocatur, & laxa caro præhumidâque quæ in vlceribus accre-

Lib. 4. cap. 10.

scit à Chirurgis. Spongiarum in humore pratorum enascentes appellat
Lib. 19. cap. 4. Plinius. Marcellus medicus spongiarum quæ pruno sylvestri adnasci-
 tur, & quæ in rubo rosario agrestis, quæ pharmacopœi hodie Spogiam
 bedegaris nominant. Sed ad Spongiarum marinas redeamus, quas in di-
 uersa genera diuersi autores partiti sunt. Dioscorides. E' Spogiis ma-
 res appellauere, inquit, tenui fistula, spissas, quarum duriores tragos no-
 minarunt. foeminas autem quæ contrarias dotes habent. Arist. quatuor
 Spongiarum differentias constituit. Nam alia rara, alia spissa, alia te-
 nuissima, spississima, validissimaque, quas achilleas nominabant. Mol-
 litudinis, duritiæ, magnitudinis earum differentia à loco & situ su-
 muntur. Quæ primi sunt generis magnitudine amplissima fiunt, vt
 circa Lyciam, quæ secundi generis, mollissima, quæ tertij duriores.
 Omnes quæ in altis tranquilisque gurgitibus sunt, molliores efficiun-
 tur, quæ in summis faxis, & ab vndis procellisque agitatis, duriores:
 flatus enim ac tempestates, Spongiarum, & ea quæ in mari nascuntur du-
 riora reddunt, & incrementum impediunt. Quartum genus earum est,
 quas aplysiarum vocant, quia nunquam lauentur, quasi illotarias voces,
 ait Gaza, hæc ampliores quidem meatus habent, sed reliquo toto cor-
 pore densæ sunt, nihilo tamen densiores superioribus, sed lentiores &
Lib. 9. ca. 49. omnino pulmone similes. Eadem tradit Plinius ex Aristotele. Colore
 differunt: nam illotæ nigricant, quædam crocæ sunt sine fuce. Arte
 candidæ fiunt vt tradit Dioscorides, è mollissimis recentes per æstus
 tinctæ salis spuma quæ petris coheret, insolatur inuersæ, hoc est par-
 te caua sursum spectante, & qua abscissæ fuerint deorsum. Si verò æsti-
 ua serenitate ad lunam sternantur perfusæ salis spuma, aut maris aqua
 maximum candorem referunt. Tingeantur etiã in delictis aliquan-
Lib. 31. cap. 11. do & Purpura teste Plinio. Tria Spongiarum genera nobis nota hæc
 sunt. Primum earum est quæ rara sunt, patentissimæque habent fistu-
 las, quas nulli alteri rei aptius comparare possum, quam hepatis huma-
 no membrana sua spoliato, & per medium dissecto, in quo tum cernuntur
 infinitarum venarum fistulæ, quarum alia sunt maximæ, alia minores,
 alia minimæ, tamen sensui patentes. Vocatur à Gallis *grosse esponge*.
 Eiusdem generis aplysiarum esse puto, sed prope limum & fordes nasci,
 quam ob causam tam fordidæ sunt, vt elui non possint. Secundum ge-
 nus est densum, quod paruas admodum fistulas habet, & tenue quod
 ad crassitudinem corporis attinet, & molle, tantumque mollitudine differt
 à primo genere, quantum stupa crassissima asperrimæque, à delicatissimo
 & tenuissimo lino. Nostrum *esponge femelle* appellant, & est colore ma-
 li arantij. Tertium genus est densissimum, spissum, validum, cine-
 reum, alcyonio tam simile, vt vix nisi gustatu vtriusque discrimen
 agnoscas. Hoc fistulosum non est, sed sæpius cauitatem vnam, & eam
 amplam habet, in qua Cæcellus hospitatur. His spongiarum generibus explic

explicatis nunc de vsu dicemus qui apud veteres frequens erat, &
 valde multiplex. Martialis.

Hæc tibi forte datur tergendis spongia mensis

Utilis, expresso quum leuis imbre tumet.

Præstabant & strigilum vicem, linteorumque affectis corporibus.
 Et contra solem aptè protegunt capita, Plinio teste. Eadem ratione
 nos qui comam non alimus ad detergendum caput commodè vte-
 mur, maximè asperso sale bene contuso. Galenus aliquando noua,
 aliquando antiqua spongia vtendum censet, sæpius lota in libr. ad
 Glauconem & methodi med. Vt cum resiccandum, degerendum-
 que in œdemate, in febribus, in aliis calidis affectibus spongia noua
 & lota: recentibus enim plus falsuginis inest, & vt ait Plinius, Recen-
 tes discutunt, molliunt, mitigant, veteres conglutinant vlcera. Cor-
 pori adhibentur modò sicca, modò cum aceto, vino, frigida, aqua cæle-
 sti, cera, posca, melle. Vlcerum humida & senilia imposita siccat. Fra-
 cturæ & vulnera spongiis vtilissimè fouentur, sanguis rapitur in se-
 cando, vt curatio perspicui possit. sic quum corporum dissectionem
 tractamus, spongiis vtitur ad ebibendum sanguinem è venis affa-
 tim profluentem, & partium conspectum nobis adimentem. Vulne-
 rum inflammationibus imponuntur nunc sicca, nunc ex aceto in-
 spersa, nunc è vino, nunc ex aqua frigida. Imponuntur epiphoris ex
 posca, & aceto calido ad capitis dolores. Ex aqua verò cælesti impo-
 sita secta recentia non patiuntur intumescere. Imponuntur & inte-
 gris partibus, & fluxione occulta laborantibus, quæ discutiendæ sunt,
 & iis quæ apostemata vocant, melle decocto perunctis. Item articu-
 laris aliàs aceto falso madidæ, aliàs ex posca, si ferueat impetus, ex
 aqua. Eadem & callo falsa madidæ. Ad canum morsus vtiliter conci-
 sã imponuntur, ex aceto, aut frigida, aut melle, abundè subinde hu-
 mectandæ, ait Plinius. Sed neque hæc frigida, neque acetum mihi pla-
 cet: ab his enim intro venenū pelleretur, verum mel prodesse potest,
 tum venenum digerendo, tum attrahendo. Circumligantur & hy-
 dropicis sicca, vel ex aqua tepida poscave, vtrunque blandioribus
 opus est, opeririue aut siccare cutem. Nos summa cum vtilitate ventri
 & tibiis hydropicorum spongiarum imposuimus, cute tantum acu per-
 forata, tum enim facile per carnis inania spatia aqua effluit. Chirur-
 gi in vlcerum siue vulnerum capitis & thoracis vtiliter spongiarum molli-
 simam immittunt, vt sanies defluat, & à spongia exhauriatur. Eadem
 & ad vlcerum oras dilatandas vtuntur, vel filo alligata, quum stricti
 sunt sinus, vel cera liquida densata, vel sine filo & cera, quum magna
 sunt vlcerum, & parum profunda. Cum cera verò sic preparatur. A la-
 pillis, conchulis, aliisque quæ in spongiarum fistulis latere solent dili-
 genter expurgata, cera liquefacta perfunditur, tum inter tabellas

duas expressa, attenuataque in frustula dissecatur. Penicilli ex spongiis fiebant, in oculorum affectibus, autore Plinio. Mollissimum genus earum penicilli, oculorum tumores leuant ex mulso impositi. Item abstergendæ lippitudini utilissimi. Præterea sanguinis profluuium sistunt ex aceto, aut frigida. Non alia quidem quam exsiccandi facultate Spongiæ id faciunt, quibus & illud accedit, quod seroso & tenui ab iis exhausto, quod crassius est spissatur, venasque tunc obstruendo sanguinis impetum inhibet. Idem eadem de causa efficiunt salicis & cannarum flores, & pili tenues leporis. Rursus vsta spongia veteres in multis vsu sunt. Vritur autem vt alcyonium, autore Dioscoride, id est, cum sale in crudum fictile mittendo, & oblinendo vasis spiraculum luto, itaque fornaci mandando, & cum figlinum percoctum fuerit, extrahendum. Idem Plinius. Et oculorum causa comburuntur in cruda olla figulini operis, plurimum proficiente eo cinere contra scabritias genarum, excrescentisque carnes, & quicquid opus sit ibi distringere, spissare, explere. Vtilius in eo vsu lauare cinerem.

Lib. 5. cap. 138.

Lib. 31. ca. 11.

Ibidem.

Cremari etiam cum pice prodidit Plinius. Omnium, ait, cinis cum pice crematarum sanguinem sistit vulnere. Crito vsta utebatur ad conseruandos capillos, vt videre est apud Galenum LIB. II. de compositione med.
 ἰσχυρῶς. Idem verissimè tradit vstam acris esse & digerentis facultatis. Cætera petes ex LIB. XI. de facultate simplic. medic.

GVL

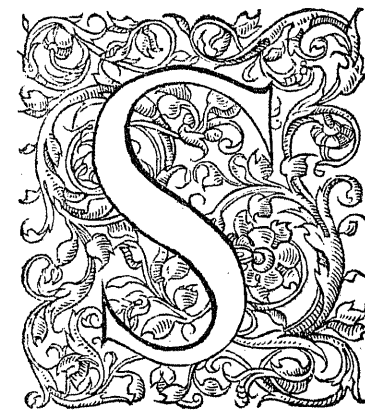
G V L I E L M I
 R O N D E L E T I I D E
 P I S C I B V S S T A G N I M A -

R I N I L I B E R .

55

De Stagnorum differentiis.

C A P U T I .

STAGNORVM Genera sunt plura: sunt enim stagna marina quæ λιμνοθάλασσαι vocantur à Græcis: sunt stagna falsa, etiam si marina non sint, sunt & stagnantes aquæ dulces. Stagna marina facta sunt vel à mari exundante, alueosque suos egresso, vel ab aqua marina per occultos & subterraneos meatus influente, id quod fieri aiunt in ea stagni nostri parte, quæ est ad Balerucum oppidum, quæ *Tau* appellatur, cuius aqua multò purior limpidiorque est, quàm in vlla alia stagni parte, eaque de causa meliores illic sunt pisces. Vel facta sunt stagna huiusmodi, mari per euripos siue fauces in caua loca sese exonerante, maximè austris diutius & vehementius flantibus, quemadmodum contrà etiam accidit, vt in boreali constitutione stagnorum aquæ intumescant, & in mare relabantur. Tale est apud nos stagnum Latera Plinio vocatum, à Pomponio mela stagnum Volcarum. Aliud est non procul à Narbona, aliud est in Provincia, quod vernacula lingua *Martegue*, nominatur. Stagna ista vel natura fiunt, vel arte. Hanc imitati etiam hodie vicini mei qui villas habent stagno nostro vicinas, fossas ducunt, in quas hyeme vnà cum stagni aqua exundante subeunt Mugiles, Auratæ, atque alij pisces qui in stagnis marinis degere solent, id quod fit longè minore impendio quàm veteres olim piscinas suas extruxerint, vt Lucullus & Horten-

fius, qui præter imensos sumptus qui in exædificationem piscinarum faciendi erant, magno alere pisces cogebantur. Alia sunt, ut diximus, stagna salsa non tamen ob maris influxum: ea enim in locis mediterraneis reperiuntur, sunt & fontes & putei huiusmodi, non aliunde quàm à nativa loci salugine. Inter Narbonem & Carcasum (Carcasona nunc vocatur) stagna quædam sunt, mea ætate, in summis æstibus ita exsiccata, ut relicta in imo aqua pauca in sal concreuerit, quo ne vicini vterentur in regionum vectigalium imminutionem, aratro profcissum & subactum est solum. In his stagnis non reperiuntur marini, sed aliarum aquarum dulcium pisces, illicque ob multæ aquæ dulcis permissionem viuunt: nisi quum in summis feruoribus dulci aqua absumpta salsa nimum & amaræ proxima reliqua redditur. Nec dubito quin Lupi, Mugiles, Auratæ, aliique huiusmodi pisces huc illati commodè viuerent, ut in ostiis fluminum, & in marinis stagnis viuunt.

Qui pisces in stagnis marinis viuere soleant.

CAPUT II.

ROCELLOSO mari & rigente hyeme, stagna nostra marina magnam piscium copiam nobis suppeditant. Capiuntur in his Mugiles, Lupi, Auratæ, Mormiri, Salpæ, Anguillæ, Aphyæ albæ, Mulli lutarij, Squillulæ, Cancri, Conchulæ, aliquando Corui & Coracini. Sed quærenda causa cur marini quidam pisces in iis & fluuiorum ostiis libenter versentur. Marina stagna petunt maximè pisces ij qui litorales sunt ut Mugiles, & Auratæ. Ii etiam qui pelagij quidem sunt sed in litora pariendi gratia secedunt. Alij pelagij qui in litoribus non pariunt, vix vnquam aut stagna, aut flumina subeunt, nisi quum auidius prædâ persequuntur: ob hanc enim causam, Rhombi sæpe in ostiis fluminum reperiuntur, sic & Delphinos aliquando in stagna & flumina ipsa penetrasse certum est. Illi igitur stagnis gaudent, tum quia eorum natura litoribus maris affinis est, tum quia pisces isti dulcis aquæ permissione gaudent, quæ copiosior est in stagnis, ob pluuiarum & riuulorum illapsum, vnde fit, ut iidem pisces etiam flumina subeant, quod aqua dulci delectentur. Romæ Lupi capiuntur, multis aliis in locis & Lupi, & Mugiles, & Passeres in fluuiis procul à mari disitis. In causa est partui aptior & commodior locus, & optimi conuenientisque alimenti copia. quo qui non capiuntur neque in fluuiis, neque in stagnis inueniuntur, ut Pagri, Rubeliones, Congri,

gri, Raiæ, Galei, Locustæ, Astaci, atque alij infiniti. Quare nec mirū si pisces quidam in lacu degentes prætergradientium fluuiorum aquis non gaudeant, & contrà fluuiorum pisces eorundem impetum semper sequuntur, lacuum aquas aspernantur. Id Plinius de Tigri flumine & lacu Arethusa literis prodidit. Influit lacū Arethusam omnia illata pondera sustinentem, & nitrum nebulis exhalantem. Vnum genus ei piscium est, & hîc aquæ transcurrentis non miscetur. alueo, sicut nec è Tigri pisces in lacum transnataant. In causa est aquarum natura diuersis qualitatibus prædita. His & illud accedit, quod pisces nonnulli placida & leniter fluente, alij rapida vnda delectantur. Sed in aquarum qualitatibus hoc est animaduertendum, esse quasdam quas omnino pisces refugiunt, neque in his viuere villo modo possunt. Etenim calidæ quidem & frigidæ pisces alunt, modò non nimum neque immodicè in vtrauis qualitate excellant. Ut quæ modicè sulphuræ fuerint pisces alere possunt, sin contrà, nò possunt. In Aruerniæ fonte quodam aluminoso pisces vidi. Quod si aquæ per cuniculos quosdam labentes, vel atramenti futurij, vel ochræ, vel sandaracæ, vel aluminis, vel alterius venenatæ rei qualitate cõtaminentur, pisces non nutriunt. In bituminoso Iudeæ lacu nullum omnino animal, neque plantam inesse author est Galenus, imò cum duo in eum fluuij confluant longè maximi, piscium que copia scatentes, nullus omnino piscium fluuiorum ostia excedit, ac si captos quis in lacum iniiciat, celeriter moriuntur, adeo tum animalibus, tum plantis inimicum est, quod exquisitè amarum est, squalidum & siccum. Sed de his satis, iam ad marinorū stagnorum pisces aggrediamur. quorum amplior tractatio & picturæ ex opere nostro De marinis piscibus, petendæ sunt: superuacuum enim foret eadem hîc repetere, & easdem effigies rursus præfigere.

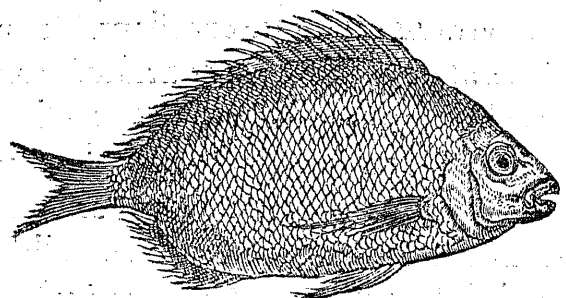
De Aurata.

CAPUT III.

STAGNA Marina vere cateruatim subeunt Auratæ, ut illic æstatem transigant. deinde in mare remeant non impeditæ. Verum nostri ex Tamaricum ramis sepes contextunt, trianguli figura, cuius extremum & acutum angulum ingredientibus aperiunt, regreditibus occludunt, nasisque adhibitis, vel retibus, vel vetriculo, quo tēpore carniū opsoniis nobis omnino interdictum est, incredibilem Auratarum multitudinem capiunt, quæ piscandi ratio tertio quoque anno tantum repeti potest. Hæ Auratæ figura ab aliis non differunt,

quam ex libro quinto prioris partis operis nostri petes. Pinguiores quidem sunt, sed lutum magis olēt, vel quia in luto degunt, vel quia Conchulis pisciculisque luto viuētibus vescuntur, tum etiam limo, lutulentaque aqua. Vnde & Mugiles qui à piscibus omnino abstinent lutum respiciunt, & omnes pisces qui in puriore stagno versantur minùs lutum respiciunt. Non sunt tamen istæ Auratæ negligendæ in marinarum inopia, sed euisceratę coquendæ sunt, & fœniculi, vel origani, vel alterius odoratæ herbæ ramulis infarciendæ, vt virosus ille odor euincatur.

De Sparo.

CAPUT IIII.

VT Litoribus, ita stagnis marinis Sparus gaudet: frequenter enim in iis capitur, sparo marino planè similis, & specie, & ceteris corporis partium tum internarum tum externarum differentiis. Macula in cauda, nigricante ab Aurata parua distinguitur. Carne est molliore & nimis humida atque insuauis, cuius figuram representamus minorem quam marini Spari, quia ad eam magnitudinem non accrescit in stagno ad quam in mari.

De Salpa.

CAPUT V.

SALPÆ Quoque in stagnis marinis frequentissimè inueniuntur, lineis siue virgis à capite ad caudam ductis parallelis marinis similes. In stagnis tamè nostris frequentior est ea quæ *Vergadelle* à nostris dicitur, id est virgatus piscis à virgis quibus Salpæ similis est, figurà verò nõ item, sed Auratis vel Sparis potiùs: sunt enim Salpæ spissiores & longiores, inter Auratas & Lupos mediæ. Ab iis virgati nostri

nostri neque partibus internis, neque saporis insuauitate, neque carnis mollitie, neque victus ratione differunt. Sed virgati in stagno solum reperiuntur, Salpæ & in mari & in stagno.

De Mugilibus.

CAPUT VI.

MUGILES In mari in fluuiis, in stagnis capiuntur, teste etiam Aristotele: *Οι μύγυλοι κερρεῖς ἐν τῆς θαλάσσης ἀναβαίνουσιν εἰς τὴν ἕσπιν, καὶ τὴν ποταμῶν.* Lib. 6. de hist. cap. 4. Hi figura à sese non differunt sed: sapore & succo. Nam quauis omnes siue in mari siue in fluuiis, siue in stagnis carne abstineant, tamen stagnorum Mugiles pinguiores sunt, marini sicciore, sed saporis gratioris: plus enim fordidum & limi in stagnis est quàm in mari, ob id libentissimè in stagna se recipiunt, nullique ferè pisces in stagnis frequentius reperiuntur quàm Mugiles, neque tutius alibi viuunt, velut factis induciis cum Lupis capitalibus hostibus: statò enim tempore congregantur, & coeunt in gregem hyemis tempore quum stagna subeunt. Sale conditi Mugiles diu asseruantur. Quatuor Mugilù genera fecimus priore parte operis nostri quorum omnium figuras illic expressas habes.

De Lupo.

CAPUT VII.

LVPS Fluuios & stagna ingreditur cum Mugilibus vt supradictum est. In stagno marino pinguescit, magisque tum palato placet quàm marinus, qui carne est sicciore. Omnium stagni marini piscium saluberrimus est & optimus Lupus, quia carniore est lutoque non vescitur. In miram magnitudinem accrescit, vidimus enim aliquando tricubitalem. Quum stagna frigoribus cõglaciant, moriuntur Lupi, & in summo fluitantes apparent. Quare dicendum magis ab his frigus timeri quàm ab Auratis, Mugilibus & ceteris. Cuius rei causam priore tomo reddidimus, neque enim eam lapidi qui in capite est tantum asigno: nam & Auratis & Mugilibus insunt in capite Lapides, & in nonnullis vt in Coracino multo maiores, tamen ij omnes frigore non intereunt. Hyeme & vere optimi sunt Lupi, æstate minùs probantur, vtpote qui sicciore sunt. Saliti non

æque boni ac Mugiles, nisi recens saliti edantur: tunc enim meliores sunt quàm si diutius feruentur. Recens capti duriores sunt carne. Caput maximè commendatur, vt caput Glauci, omniumque piscium qui pingues sunt, propterea quod circa caput pinguiora sunt omnia. Contrà caudam Mugilum nostri magis probant, quia cum Mugiles præhumidi sint, & pinguitudine molesta referti, caudam ob crebras exercitationes minus pinguem præferunt. Parui Lupi maximè qui in fossis & magis lutosi locis degunt minus probandi, magni contrà, illi enim ad prædam persequendam non tam validi, herbis ac radicibus in luto altis contenti sunt, alij non nisi piscium bonorum præda victitant. Vtriusque Lupi figuram expressam habes tomo primo.

De Passeribus & reliquis planis piscibus.

CAPUT VIII.

VT Cænosa regio planum educat piscem, Soleam Rhombum, Passerè, sic in stagnis marinis omnium istorum, præsertim Passerum copia magna reperitur, quia lutum amant, quo abundant stagna, & commodissimè illic pariunt. Passeres cum ouis & semine (lac vulgus appellat) capiuntur, molliore sunt carne, lutum redolente, minus maculosi sunt, & minus flauescetes quàm marini. Soleæ in iisdem stagnis parvæ sunt, & prætenues, nigriores, odore qui lutum respicit, à marinis distinguuntur. Hyeme capiuntur. Eodem tempore & Rhombi aculeati, maximè ad fauces stagnorum marinorum, vbi piscibus aliis insidiantur, nec multum à marinis aut odore, aut substantia, succove differunt. Leues autem cum Passeribus in stagnis capiuntur, à quibus parum differunt, inter eos Passeres & Rhombos aculeatos medij.

De Mullo marini stagni.

CAPUT IX.

MULLO Aliquot Mullorum generibus lutarium Mullum vilissimi generis Plinius appellat à luto. Hunc semper Sargus sequitur, & cœnū fodiēte eo, excitatum deuorat pabulū. Hic Mullus litoralis est, sed & optimo iure qui in stagnis degūt, lutarij vocari possunt, quod illic cœno viuāt. Multò maiores marinis fiunt, nō tamen ideo meliores,

meliores, quos tamen nonnulli magnitudinis causa præferunt, cum tamen bonitate & succi præstantia multum distent. Figura similes sunt, colore minus purpureo, squamis tenacioribus, lineis aureis à capite ad caudam ductis euidentioribus. Nec litoralibus gratia, nec lutariis stagni, laudatissimi qui Conchylium sapiunt, ait Plinius, quod non sine causa quis miretur, quod Conchylium multò duriore spissiorèque sint testa, quàm vt Mulli ea diffracta carnem internam vorare possint. Cancellis vesci nil mirum, quorum esu deteriores fieri tradidit Galenus: crusta enim molli admodum vestiuntur, nec semper intra testas alienas toti conduntur, sed sæpius partem anteriorem proferunt, aliquando extra testas reperiuntur, quum capaciores quærunt. Laudatissimos igitur Mullos dixerim, qui Conchylium sapiunt, non qui Conchyliorum carne vescuntur, sed qui inter edendum eandem odoris saporisque gratiam referunt quam Conchylium.

De Gobionibus.

CAPUT X.

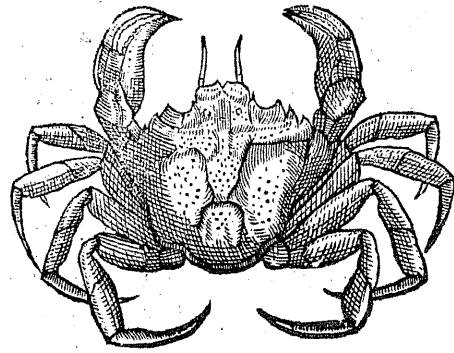
GOBIONIBVS litoralibus similes reperiuntur in marinis stagnis *ἐπιχλωροι*, id est, subflauis, nigricantes, & albi, qui quanuis in stagnis degant litoralibus, tamen multò inferiores non sunt, licetque iis in litoralium penuria uti, neque enim lutum multum olent, quia herbulis & pisciculis aliis magis vescuntur, quàm aqua lutoue.

De Aphy Cobite & Atherina.

CAPUT XI.

APHYA Cobites in stagno frequētissima est *loche* vocatur: colore, figura à Gobionibus non differt, sed magnitudine, parua enim semper manet, Gobiones multò magis augetur. Item à fluuiatili differt quòd breuiore sit & crassiore corpore, fluuiatilis longiore & graciliore. Atherina vt in litoribus, ita in stagnis capitur vere maxima copia, lutum redolet, frixa & elixa editur.

De Crustatis stagni marini.

CAPUT XII.

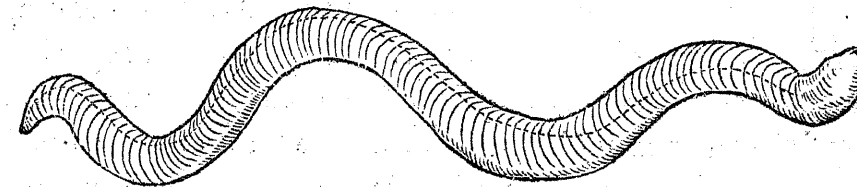
RIA Potissimum crustatorum genera in stagnis nostris viuere comperio, præter hæc nulla ferè alia. Primum est squilla gibba marinæ omnino similis dor si gibbo, cornu frontis, magnitudine. Distat sapore, nam marina est dulcior, *caramot* nostri vocant. Alterum genus est Squilla parua quæ nunquam maior fit, in stagnis nostris frequentior multò quàm in mari, *ciuade* nostri vocant. Marinæ prorsus similis est. Tertium genus est Cancer nomine vacans, magnitudine media, similis marino. Chelas duas habet, pedes quaternos. Fœminæ intus est pars quædam crocea qua mares carent, quam ouorum materiam esse puto. Quo tempore ouis turget, optima est. Cæteræ partes internæ albæ in fœmina & in mare omnes. Hoc Cancrorum genus inter marinum & fluuiatilem medium esse comperio, vt in marini & in fluuiatilis vicem vsurpare possimus: stagnorum enim aqua partim marina, partim dulci constat. Quando igitur fluuiatiles desunt, stagni Cancros aqua hordei abluendos censeo, vt in ea si quid sit saluginis deponant, quibus tum fœliciter vtemur in his affectibus, quibus fluuiatiles valde prodesse prædicantur. Atque hoc expertus profiteor, & phtisicis multùm auxiliari, illis, ita vt diximus, lotis, & in iure capi, vel cum cremore prissanæ coctis phtisicos diu summo valetudinis eorum commodo alui. Ex iisdem cinis pulmones exulceratos mirè reficit & recreat, si in aqua adianti, vel plantaginis lotus cum lacte asinæ, vel cum cremore prissanæ hauriatur. Ex eodem cinere medicamentum fit, quod à cane demorsis maximè succurrit. Quare minùs rectè faciūt Medici quidam qui fluuiatilibus vel stagni marini cancris fluuiatiles Astacos substituunt, omnibus do-
tib

tibus Cancris de quibus loquimur, inferiores: illi enim molli præhumidâque substantia constant, & quæ facillè diffluet ac dissipetur, neque corpus satis nutriat, neq; peculiarè vim ad pulmones iuuandos insitam habeat. Cancri verò fluuiatiles dulci sunt succo, tēperatam substantiam indicante, quem perlibenter amplexatur natura, quo reficitur & fouetur, qui hæret, dissipatūque facilis non est, & natura sua pulmonum malis succurrit. Cancri stagni marini figuram capiti præfiximus vt melius à cæteris eiusdem formæ distinguatur.

De Pediculis & aliis bestiolis stagni marini.

IN STAGNIS marinis nascuntur Pediculi, ita conglomerati vt pisces etiã hamo iam captos absument. A marinis neque figura, neque victus ratione, neque viribus differunt. Quare lectorem ad ea quæ de marinis dicta sunt remitto. In iisdem stagnis gignuntur etiam Pulices, à marinis non differentes, & Tineæ paruæ, quales in aqua dulci reperiuntur.

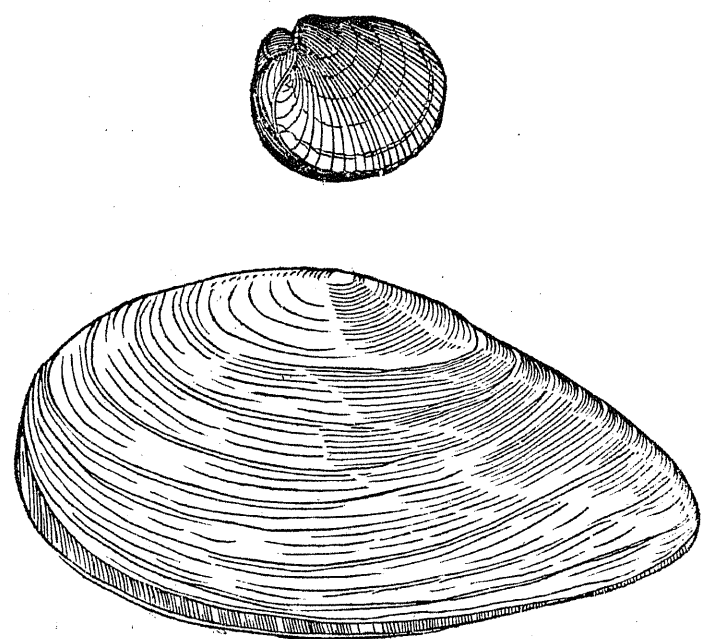
De Vermibus stagni marini.

VERMIVM Eadem genera in stagnis proueniunt, quæ in mari, à marinis non diuersa, sed inter stagni vermes frequentior est longus lumbricus iis qui in corpore humano procreantur similis, sed breuior si modo verum est lumbricos quosdam ad ternùm cubitorum magnitudinem aliquando peruenisse. Lumbrici stagni binùm cubitorum magnitudinem non superant, pollicis sunt crassitudinè, nullas partes discretas habent. Dicitur esse intestinum tenue arena plenum. In sedandis doloribus terrestribus non cedunt, si priùs arena expurgati & in oleo amygdalino cocti artuum doloribus adhibeantur vel tepidè in aurem dolentem immittantur. A mensis omnino reiici debent.

De Cochleis & Mytulis stagni.

IESTACEA Pauca in stagnis marinis procreantur, plura tamen quam in aqua dulci: crassiorum enim partium est aqua stagni quam fluuiorum, & magis corporata calidiorque, ideo ad duriora & magis terrea gignenda aptior. In stagnis igitur reperias ostrea quaedam & Conchas nonnullas, & Cochleas, eam maximè rotundam & striatam quam hîc expressimus. Cæteras cum de marinis diceremus exhibuimus. Mytuli in stagnis etiam reperiuntur, sed non nisi ubi saxa sunt, vel ligna hærentia. Circa hæc enim nascuntur, bysso alligati, ex duabus testis constantes, foris nigris intus plumbeis. Carne sunt molli, flavescente. Marinis sunt longiores, sed marini spissiore testa, palato gratiores.

§

G V L I E L M I
R O N D E L E T I I D E
P I S C I B V S L A C V S T R I

B V S L I B E R.

§

C A P V T I.

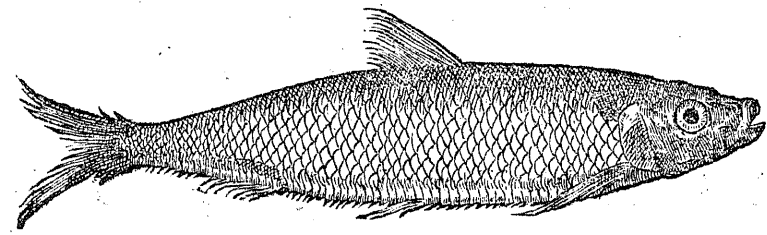

VM Nullum fit in aquis falsis viuientium piscium genus, cuius formas plures non tradiderimus, deinceps sequi debent: aquarum dulcium pisces, inter quos primi erunt lacustres. Cum enim à mari marinisque stagni discesseris, lacus & amplitudine & latitudine cæteras aquas superant, & ex his riui plurimi, sæpius etiam fluuij exoriuntur, vel eos præterfluunt. Sunt autem lacuum perpetuæ & perennes aquæ, stagnorum non item: nam hyeme collectæ, vel plurimum auctæ æstate siccantur. Lacus ferè omnes piscium optimorum tam sunt feraces, vt in mediterraneis marini fluuiatilesque non desiderentur, veluti in Italia, Germania, Allobrogibus. Quorum aliqui sunt lacubus quibusdam proprij & peculiare qui in nullis aliis aut lacubus, aut stagnis, aut paludibus, aut fluuiis reperiuntur, vt qui *carpione* in lacu Benaco dicitur. In Arethusa genus esse piscium quod transcurrentis Tigris non miscetur alueo testis est Plinius, sicuti nec ex Tigri pisces in lacum transnatant. Alij sunt lacubus cum cæteris aquis communes. De propriis dicemus & communibus non omnibus quidem, sed de nonnullis duntaxat. Cæteros viris doctis & lacuum magnorum accolis pertractandos relinquo, in idque studium vt incumbant, summopere hortor & moneo. Præterea quæ de piscibus huiusmodi generatim dicenda sunt, ex primis libris superioris operis petenda sunt.

Lib. 6. ca. 37.

t 2

De Chalcide.

CAPUT II.

Lib. 1. de lib. 7. de lib. 9. de hist. cap. 14.

HALCIDEM In lacustrium numero à nobis reponi fortasse mirabitur quispiam cum Oppianus cum marinis numerarit.

Χαλκίδες αὐ θείασαι τε καὶ ἀβραμιδὲς φορέον. Ἄθροαι, ἄλλο τε δ' ἄλλοι ἄλλος πόρον ἢ πᾶσι πέτρας

Ἡ πειλίγη, δολιχοῖσι τ' ἐπέδραμον ἀγλαοῖσι.

Chalcides & Triffis simul Abramidesque feruntur.

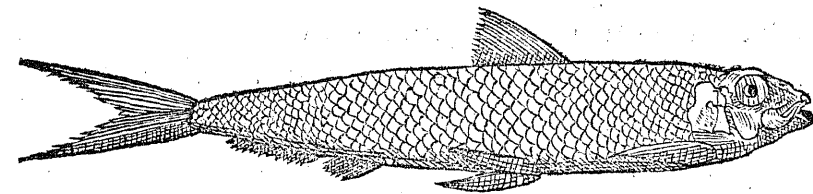
Sedibus & variis habitant, nam saxa frequentant,

Aut equor medium, curua aut per littora currunt.

Præterea Athenæus marinis similibus coniunxit. Χαλκίδες καὶ ἄλλα θείασαι, ἰχθυοὶ ἐρέτιμοι. Et alibi: θείασαι καὶ ἄλλα ὁμογενῆ ἐρέτιμοι. Ego verò Aristotelem secutus, ex quo Oppianus & reliqui sua maiore ex parte expiscati sunt, inter lacustres colloco, ille enim LIB. VII. de historia animal. Cùm dixerit fluuiatiles & lacustres à peste quidem immunes esse, sed horum nonnullis proprios morbos accidere, idque exemplo in Siluro & Cyprino fluuiatilibus declarasset, idem in lacustribus Balero & Tillone comprobat, quibus Chalcidem addit, vt similem, id est lacustrem. Quod si quis parū probet, illud saltem ex Aristotelis sententia cogatur fateri Chalcidem ab eo in eo genere haberi, quod & fluuiis & lacubus commune est, cuius generis est Cyprinus: loquens enim de lacustrium fluuiatiliūque partu & generatione, hæc scribit. Κυπρίνος μὲν πέντε καὶ ἑξάκις, ποῖται δ' ἄλλα τὸν μέγιστον ἐπὶ τοῖς ἄγροις. χαλκίς ἑξάκις. οἱ δ' ἄλλοι διὰ τὴν ἐπιαιεῖαν. Ἰχθυοὶ δ' πάντες ἐν τοῖς ποταμίωσι καὶ τῶν λιμνῶν πρὸς τὰς ἀβραμιδῶν. Cyprini quinquies aut sexies pariunt, maximè iuxta syderum rationem, Chalcis ter. Reliqui semel anno. Pariunt autem omnes in stagnis fluuiorum & arundinetis lacuum. Quare cum Chalcidem (quem Gaza Ericā interpretatus est, quam etiam Dorion teste Athenæo Καλκιδινῶν vocauit) Aristoteles vel lacustrem vel fluuia

uiatilem esse censuerit, qualis ea sit, & quo nomine hodie nuncupetur inuestigare oportet. Chalcidem igitur lacustrem esse puto quæ in Allobrogum lacubus satis frequenter capitur, Lugdunūque deferitur, & Celerin nuncupatur, ob maximam similitudinem quam habet cum pisciculis paruis, Triffis similibus, quibus abundat Oceanum mare celerinos Galli vocant. Eandem esse puto quæ in Italia Sardanel-la vocatur à maxima cum Sardinis similitudine, cuiusmodi etiam fert Larius lacus, quæ à Mediolanensibus Agonus nominatur. Eandem etiam producit Verbanus lacus, nisi quod maior sit. Illæ in lacubus ita pinguescunt, vt quum in craticula assantur, pinguitudo veluti oleum destillet, à qua pinguitudine sunt qui Liparim appellant. Maxima copia Vere capiuntur, & muria conditæ feruantur minores, maiores non item, quia non æquè in sale possunt contabescere. Squamis teatæ sunt tenuibus, facillè deciduis, argenti terfi modo corpus splendet. Os habent magnum si totum corpus spectes, branchiarum opercula incisa. Pinnis, caudā, partibus internis Sardinias referunt.

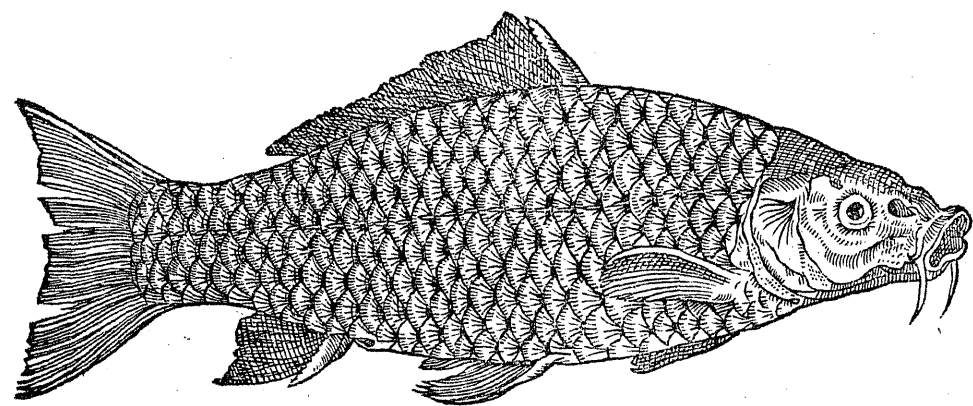
De altera Chalcide.

CAPUT III.

PIROTÆ Eundem cum superiore piscem Sarchum appellant, quem in lacubus suis capiūt, & muria condiunt, ac in fumo exsiccant, vt alio transuehere possint. Huius generis quidā sunt minores, Sardinis, vel Thriffis paruis tam affines, vt vix internoscas, vt pictura nostra demonstrat. Alij ad magnarum Thriffarum magnitudinem accedunt. Chalcides tradit Aristoteles à pediculis infestari, quo in loco videtur mihi pediculorum nomen latius patere: vt eo bestiolæ omnes infestæ comprehendantur. Locus est huiusmodi. τῆ δ' χαλκίδι νόσημα ἐπιαιετὴ νεανύων, φθίρες ὑπὸ τῶν βράγχιων γινόμενοι πολλοὶ ἀναίρεσι. Chalcis vitio infestatur diro (sic Gaza νεανύων νόσημα interpretatur) à pediculis multis natis sub branchiis interimuntur.

De Cyprino.

CAPUT IIII.

SI Cyprinorum nota propria sit palatum carnosum habere linguæ vice, plurima quidem sunt Cyprinorum genera. Nam quæ Tinca & Brama nominatur, atque plures alij pisces palatum carnosum habent. Quoniam verò quæ Carpa à Gallis omnibus vocatur, inter ceteros omnes pisces maximè carnosum palatum habet, atque ita euidens, vt vulgus etiam linguam appellet, eam pro veterum Cyprino hic describemus, & Cyprinum esse comprobabimus. Aliquot alios quibus nota hæc communis est cum quibusdam aliis huic tanquam species subiiciemus. Sed primùm id peruestigandum, sit ne Cyprinus piscis marinus an fluuiatilis, an lacustris. Oppianus cum marinis litoralibus recenset.

Lib. 4. de hist. nat. cap. 8.

Σχόμβροι κυπρινοί τε καὶ οἱ φίλοι ἀγλαοί τε.

Et aliquando post de partu matinorum piscium loquens.

Πέντε ὃ κυπρινοί, γονὰ μύνοι σὺν ἑαίω,

Neque hunc solùm sed etiam alios omnes quorum Aristoteles meminit, Oppianus marinos facit. Athenæus à marinis non seiunxit, etiam Aristotelem citans. Κυπριανὸς τῶν ἀρχαίων, καὶ ἕτος, ὡς Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ, καὶ σωμαγελεστικῶν. At Dorion eodè Atheneo citante inter fluuiatiles & lacustres collocat. Δωρίων δὲ αὐτὸς ἐν τοῖς λιμναίοις καὶ ποταμίαις καὶ ἀλάτων γραφῆ ἕτος. λεπιδωτὸν δὲ καλεῖται κυπριανόν. Prior locus est. Cyprianus ex carniuoris & gregalibus est piscibus, vt tradit Arist.

Lib. 4. de hist. nat. cap. 8.

Sed hunc locū postea excutiemus. Alter est. Dorion vero in lacustribus & fluuiatilibus numerās sic scribit. Lepidotū quem vocant quidā Cyprianum, Arist. sine controuersia aliquot in locis fluuiatiles Cyprianos esse facit, vt quū nonnullis piscibus palatū carnosum pro lingua dar

datum esse ait, veluti inter fluuiatiles Cyprino. Et alio in loco de fluuiatilibus & lacustribus tractans, vt Silurum, ita Cyprinum tonitruo sopiri magno scribit, sed leuius. Item alibi de partu lacustrium & fluuiatiliū scribens. Iam verò experientia docet non solū in fluuiis, sed in lacubus magnis & in stagnis Cyprinos nasci. Quare nō refert si inter fluuiatiles vel lacustres annumeres. A Gallis omnibus Carpe vocatur. Genere ab Itolorum Carpione differt, vt post dicetur, quod propter eos dico qui nominis affinitate in eum errorem inducti sunt, vt Carpionem Itolorum cum Carpa nostra confuderint. Cyprinum Veneti Rainam vocāt, Romani Barbarum, alij Carpanum, alij Carpenam. Κυπρινὸς & Κυπριανὸς à Græcis vocatur. In lacubus & in fluuiis quibusdam ad insignem magnitudinem accrescit: vidimus enim qui trium cubitorum magnitudinem attigerit, nec solū longo sed spisso est corpore, squamis tegitur maximis & latissimis, à quibus λεπιδωτὸν appellatum fuisse puto à Dorione. Vix enim alium reperias qui validiores vel latiores habeat squamas. Colore est flauescente maximè quum senuit. Iunior colore est magis ad fuscum inclinante. Capite est breui pro corporis ratione, Tincis hac parte similis. Ore est medio labris adiposis, carnosis, flauescens. Ex superioris labri lateribus iuxta angulum scissuræ oris extat appendix vtrinque vna, mollis, flauescens, in acutum deficiens, μύσαξος possis appellare. Supra has aliæ breuiiores sunt, & ideo minùs euidentes nigricantes. Dentibus caret Cyprinus, sed horum vice os palati medio infixum planum habet, læue, triangulare, ex aduerso, in parte inferiore ossa duo incisa, in gulam recurua. Oculis est mediis, ante quos sunt foramina. Pinnis natat latis, duæ sitæ sunt ad bráchias magnæ, in medio ventre duæ inter quas & caudam alia est vnica, quæ ferrato aculeo & valido innititur, inter hanc & præcedentes est excrementi meatus. Ex medio dorso vnica erigitur ad caudam ferè continua robusto etiam incisōque aculeo fulta. Cauda lata est, ex nigro rubescens, vt & postremā pinna. Lingua caret, vt iam diximus, sed eius loco palatum carnosum dedit natura saporum percipiendorum causa, quod euulsū linguæ formam adeo refert, vt non solū vulgus, sed etiam viri docti linguā vocent, & linguā veram esse præfractè defendant, adeo difficile est opinionem euellere, quæ in animis hominum penitus insedit. At qui in os viuorum Cyprinorum digitos immiserit, qui viuos mortuòsve dissecuerit, cernit superiori oris parti siue palato carnosam substantiam affixam, inferiori nullo modo hærentem, nec vllō pacto solutam aut liberam, vt lingua dici nō debeat, nisi imperfecta admodum incertaque. Itaque non iam falsæ & inueteratæ opinioni nemo fidem adhibeat, sed τῆ ἀπιστία, Aristotelique sic scribenti. Ἐν ὃ τοῖς ἐνδελτοῖς, καλεμένοις ὃ ἰχθύσω, ὃ μὲν τῶν cap. 8.

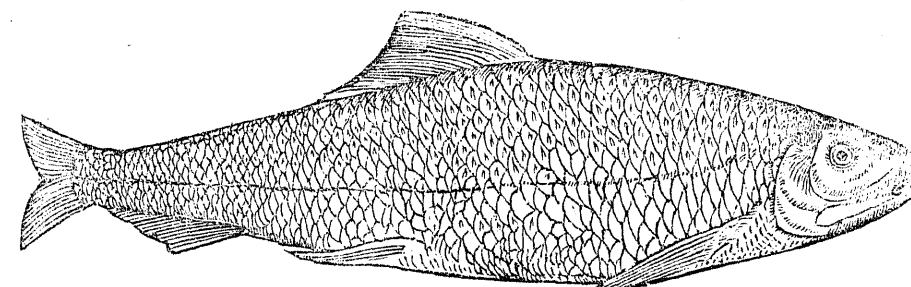
Li. 8. de hist. cap. 20. Lib. 6. de hist. cap. 4.

Lib. 4. de hist. cap. 8.

χυμῶν ἀποθηλάειον τὴν γλώτταν ἔχεισι μὲν ἕχουσι δ' ἀμυδροῖς, ὁ φώδης γὰρ ἐκ ἀπο
 λελευμένω, ἀλλ' ἐν τοῖς ἰσθμοῖς ὁ ἔρανος ἐστὶν Ἐρακλῆος, οἷον ἰσθμῶν ποταμῶν ἐν τοῖς κυπρί
 νοῖς. ἄλλ' ἐν τοῖς μὴ σκοτειμένοις ἀκρῶς δοκεῖν ἰσθμῶν ἐν τοῖς γλώτταν. Aquatiliū gene
 ri quos pisces vocamus, data quod est lingua, sed imperfecta, incertaque,
 ossa enim nec absoluta. Sed palatum nonnullis carnosum pro lingua est, ve
 lut inter fluuiatiles Cyprino, ita ut nisi diligenter inspexeris, lingua id
 esse videatur. Huiusmodi palato carnosum praediti sunt & alij pisces, ut
 Balerus, Tinca, & plures lacustres quae lingua & dentibus caret. Qui den
 tes habet quibus alimētum retinere queat, iudicium & linguam obtinet ossa, im
 perfecta, inferiorique, parti heret, vel ut linguae illi ossae dentes infigi pos
 sent, quae admodum nonnullis in palato. Nullis horum palatum est carnosum.
 Sed ad Cyprinum redeamus. Is pro corporis ratione ventriculum vel magnum,
 vel paruum habet. Hepar medium, in quo felle vesica nigricans. Splenem ma
 gnum, pinguedine obducta intestina. Ovis distentum venter semper repias, quae
 quies aut sexies anno parit, autore Arist. sed ex ovis incrementum tar
 dum est, ouaeque edita a mare seruatur quam coepta repererit, reliqua pe
 reunt. Cyprinus enim Balerus & similes vadis se intrudunt quam parturiunt
 ac sepe numero singulas foeminas, mares tredecim vel quatuordecim
 persequuntur, foemina oua progrediendo emittit, mares sectantes se
 mē suum ovis aspergunt, verum plurima pereunt: cum foemina non stabi
 lis, sed mutans continuē pariat, dissipari oua necesse est, videlicet ea
 quae non in materiam inciderint aliquam sed excepta ab vnda ferantur. Il
 lud verò notandum non solum maris & foeminae commistione Cyprinos
 nasci, sed etiam sponte, & sine vlllo maris & foeminae semine, id quod ex
 perientia mihi confirmauit: vidi enim in aquis in caua loca & monti
 bus septa receptis & collectis sponte generatos Cyprinos, in quae loca
 nec riuus, nec stagnum, nec palus, nec lacus, nec fluuius vllus, nulla de
 nique aqua praeter caelestem influxisset. Quam Galli omnes Carpam vo
 cant, veterum Cyprinum esse ex superioribus notis perspicuum est, maximè
 ex frequēti partu, ex squamarum magnitudine, ex eo quod lacustris sit,
 & fluuiatilis sententia Dorionis & Arist. Nam quatum ad Athenam locum
 iam citatum attinet, dicimus integrum non esse, neque enim carniuorus Cy
 prinus ab Arist. ponitur, cum herbis, mucos, luto vescatur, neque verba
 haec sensum vllum habent: τὴν γλώτταν ἔχει ὑπὸ τῷ στόματι, ἀλλ' ὑπὸ τῷ στόματι κέν
 τῃ, tradit enim Arist. linguam Cyprino deesse sed eius loco palatum car
 nosum habere, idque maximè in pisce quem exhibemus conspicitur. Sed
 de hac nota satis iam diximus. Nostri Cyprinos in piscinis & viuariis
 includunt, alij in paludes & stagna coniciunt, magno prouentu: nam
 tertio vel quarto quoque anno maximos quosque diuedunt, relicti par
 uis ad propagationem. In lacubus Allobrogum & Italiae ut in Lario
 capiuntur Cyprini admirandae magnitudinis. Capiuntur in fluminibus
 & riuis, ut in Sequana, Arari, Lado. Vniuersum quod carne sunt mol
 liore, humida, parum glutinosa, satis insipida, sed pro locorum in quibus
 pueniunt, & nuriuntur differentia, magis minusue salubres vel insalubres
 sunt

sunt. Qui in fluuiis magnis vrbibus vicinis earumque sordes excipien
 tibus degunt, mali sunt succi, a quibusdam tamen cupediarum ama
 toribus valde probatur, quod pingues sint & praegrades, magis proba
 di qui in rapidis & puris aquis nascuntur & viuunt. Qui in palustribus &
 stagnatibus aquis, lutum olet. Lapis palati agris in graui febris est alle
 uamētum aliquod adferre traditur quod sitim sedet & refrigeret. Eodem san
 guinis e naribus fluxiones cohiberi si ore continetur, sunt quae affirmet.

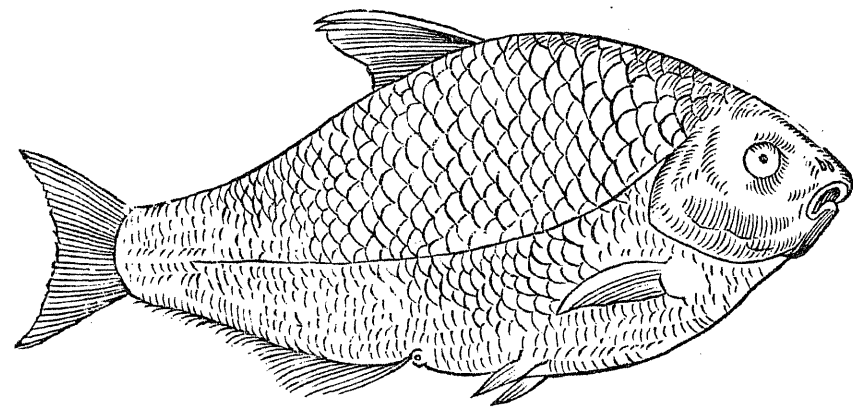
De Cyprino clauato siue Pigo.

C A P V T I.

Mediolanensibus Pigus vocatur piscis, Graecis veteribus
 ut arbitror incognitus, quamobrem nomine Graeco atque
 etiam Latino vacat, etiam si Plinius huius mentionem fecerit,
 ut mox dicemus, nullo tamen proprio nomine imposito.
 Vulgi ergo appellationem sequentes Pigum nominare pos
 sumus, vel, quia ex Cyprinorum est genere a clauis qui e mediis squamis
 existunt Cyprinum clauatum vel aculeatum recte vocabimus, ut hoc maxi
 me discrimine a ceteris distinguatur. Huc optime expressum Pisis mi
 hi dedit Guinus Medicus. Est igitur Pigus ex Cyprinorum genere, qui
 in Lario & Verbanu lacu tantum reperitur, ut asserunt Mediolanenses,
 Cyprino ita similis, ut de pte aculeis Cyprinum esse affirmes. Est enim
 eodem corporis habitu. Pinnas totidem eodem in loco sitas, os, oculos, pala
 tum eodem modo carnosum, interna omnia similia habet. A brachiis linea
 curua ducta est, punctis notata, colore est glauco, ventre rubescete. Squa
 mis magnis tegitur, e quarum medio oriuntur aculei acuti veluti crystal
 lini. Vita moribus, sapore, succo, Cyprino superiori similis, nisi quod pau
 lo melior est. Pigum esse cuius meminit Plin. lib. ix. duae certissime notae
 demonstrant. Plinij verba primum subiiciemus, deinde notas declarabi
 mus. Duo lacus, inquit, Italiae in radicibus Alpium, Larius & verbanus ap
 pellantur, in quibus pisces omnibus annis Vergiliarum ortu existunt, squa
 mis conspicui, crebris atque praecutis, clauorum caligariū effigie, nec am
 plius quam circa eum mensem visuntur. Notae sunt haec, prior quae in Lario & Ver
 bano tantum lacu reperiuntur hi pisces, testibus omnibus horum lacuum acco
 lis, reliquisque Italiae populis. Altera sumitur ex clauis e mediis squamis
 enatis, ut pictura ostendit, quos clauis caligaribus comparat Plin. Sunt autem
 caligae calceamenti militaris genus ad medium usque tibiam, ut in antiquis
 marmoribus, & numismatis perspicitur, unde clauis caligares, qui cali
 gis affigebantur vel ad constringendum vel ad ornandum, quales Turcae
 etiam hodie calceis suis affigunt.

De Cyprino lato siue Brama.

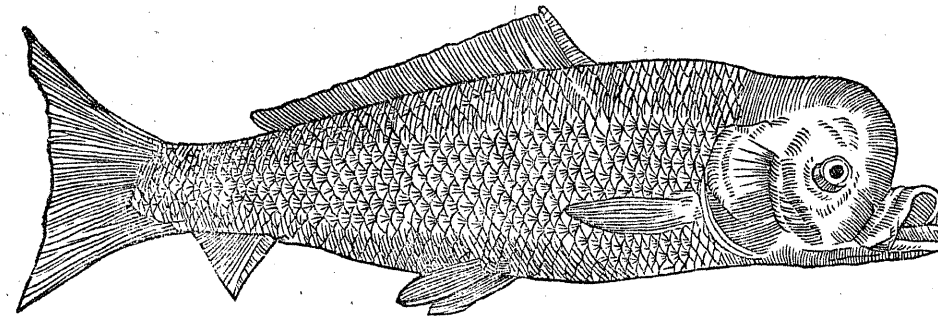

CAPUT VI.

SI Cyprinorum genera plura statuenda sunt, eis non ineptè piscem subiiciemus, quem Galli *Bramam* vocant, Itali *Scardolam* & *Scardam*: squamis enim, corporis specie, vita Cyprino similis est, sed latiore corpore & compresso, quod illi ex lacustribus & fluuiatilibus maximè conuenit, ac proinde ea differentia à Cyprino distinguetur. Sunt qui ob nominis affinitatem quam *Bramam* vulgus vocat, Abramidem esse putent, sed non sine errore: nam Oppianus, & Athenæus qui Abramidis meminerunt, Thrissis semper coniunxerunt vt suspicari necesse sit Abramides Thrissis similes esse, vel eiusdem generis, atque marinas quæ statis temporibus fluuios subeant, quæ de Brama dici nõ possunt. Quare rectiùs Cyprinus latus dicitur. Est autem piscis fluuiatilis & lacustris, maximus & latissimus, capite paruo pro corporis magnitudine, dorso repando & cultellato, corpore compresso, squamis magnis tecto. Linea à branchiis ad caudam ducta curua est. Ad branchias pinnæ duæ sunt, in medio ventre duæ alia, ab excrementi meatu alia est ad caudam continua. Huiusmodi pisces in lacubus maximi nascuntur. Vidi in Aruerniæ lacu quodam Bramas quæ binum cubitorum longitudinem, pedum totidem latitudinem equarent. Stagnantibus aquis delectantur, illicque muco, herbis, luto vescuntur. Quare in his tantum fluuiis reperiuntur qui tardè fluunt, turbidæque sunt, & crassiore aqua, qualis est Araris, multi item in Gallia Belgica, nec in iis ad eam vnquam magnitudinem accrescunt, ad quam in lacubus & stagnis. Carne sunt molli, pingui, excrementitia, à nonnullis tamen habetur in pretio. In craticula assatur, vel farina bene subacta & pista includitur aromatis codita, sed suauior est quàm salubrior.

De Cy

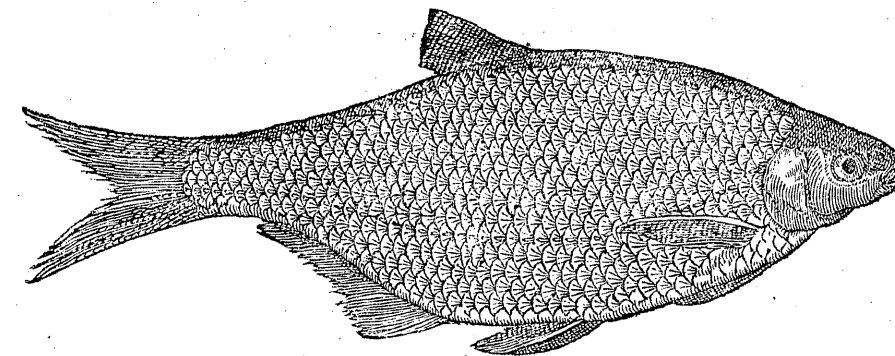
De Cyprini mira specie.

CAPUT VII.

NE C Potui nec debui studiose lector silentio præterire miram Cyprini speciem quæ Lugduni in foro piscario viua empta est, dum hæc commentaria mea prælo iam iam committenda essent. Nullus fuit qui non, demptis capite & rostro, Cyprinum esse iudicaret hunc piscem. Nam squamarum figura & colore, pinnis, earundem situ, cauda idem plane est cum Cyprino. Pinna dorsi initio aculeum incisum habet, vt in Cyprino. Eundem aculeum habet alia pinna quæ excrementorum meatum sequitur, quæ rubescit, item caudæ pars ei respondens. Tota cauda lata est vt in Cyprino. Duas alias pinnas habet ad branchias, similiter duas in ventre. Caput habet non protensum vt Cyprinus sed Delphini capiti simile, rostrum satis longum sed obtusum quale reuera pictura representat. ex superiore rostri parte iuxta oris scissuram appendix carnosâ vtrinque vna depêdet, vt in Cyprino, hac superior est alia breuis & vix apparens nisi propiùs inspicias vtrinque, etiam vnica.

De Ballero.

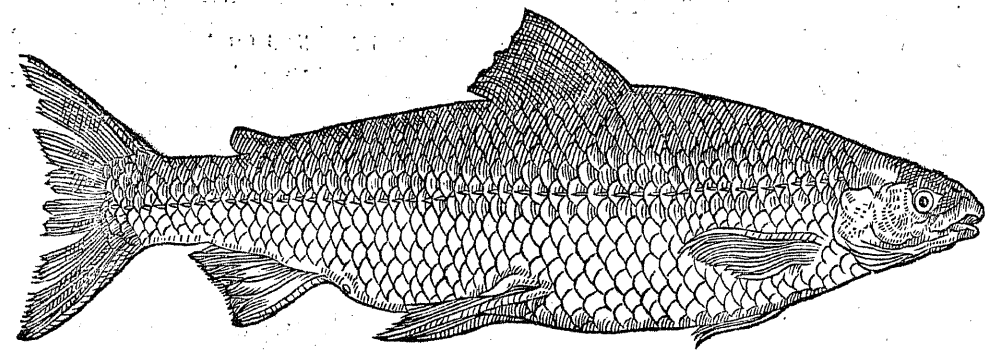
CAPUT VIII.

LVGDVNENSIBVS & lacuum qui in Allobrogibus sunt accolis, piscis Bramæ corporis specie valde affinis *Bordeliere* nominatur, quod litora semper sectetur & quærat: *bord* enim litus significat. Hunc Ballerum esse puto cuius inter fluuiatiles & lacustres

V 2

bis meminit Aristoteles. Bramæ tam similis est vt parum cautis pro bramæ sape vendatur, sed ab iis magnitudine corporis & squamarum differt, & pinnarum ac caudæ colore. Est igitur Ballerus capite breui ore paruo, sine dentibus, sed horum loco ossa habet aspera, sine lingua, sed palato carnosio. Pinnas duas habet ad branchias, duas alias in medio ventre, ab excrementi meatu vnicam ad caudam vsque, in dorso aliam. Posteriores pinnæ cum cauda rubro colore perfusæ sunt, vt in Percis fluuiatilibus videre est, quæ in dorso est nigricat. Linea à branchiis ad caudam curua producta est. Branchias quaternas habet. Os in medio palato habet, ex aduerso sita sunt ossa duo loco inferiore, altera parte ferrata quibus contrario occurso cum palati osse herbæ atteruntur. Ventriculum paruum habet, intestina pinguedine oblita, hepar ex albo rubescens, in quo fel viride, splenem rubrum. Vita & moribus à Cyprino non differt.

De pisce superiori simili, & proprio
Lemani lacus.

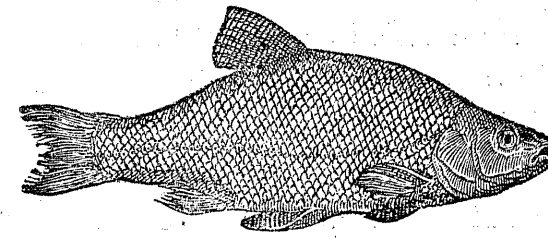

CAPVT IX.

SUPERIORI nõvalde dissimilis piscis est Lemani lacus proprius qui *Vangeron* ab accolis vocatur, Mugilibus rostro similis est, sed paulò longiore. Dentibus caret. Pinnas duas subaureas habet ad branchias, in medio ventre duas alias croceas, ab excrementi meatu vnicam, in dorso aliam. Cauda in duas definit, quas squamæ initio integunt, etiam si non adhæreant. Cyprino & corporis specie & carnis substantia succoque affinis, & vilis habetur.

De Tin

De Tinca.

CAPVT X.

TINCÆ nomen ab Aufonio vsurpatum hodie quoque in Gallia & Italia seruatur. Piscis hic in lacubus stagnis & fluuiis qui rapidi nõ sunt viuit. Ex viridi flauescit, corporis specie, pinnis & earum situ, palato carnosio Cyprinum imitatur, squamis autem differt, paruis enim admodum & tenuibus tegitur, mucosæ semper obductis, quam ob causam Tinca lubrica sunt. Præterea circa oculos circulus in Tinca ruber est, in Cyprino flauescens. Linea à superiore branchiarum parte descendens corpus mediũ interfecat. Pinnas duas habet ad branchias, alias duas in ventre, vnam à podice, aliam in dorso breuem sine aculeo. Cauda in pinnam latam definit. Lapillos habet in capite Aurata & reliquorum marinorum modo. In ima oris parte ossa ferrata pro dentibus. Branchias quaternas duplices. Ventriculum paruum, fel aqueum in hepate, vesicam geminam aëre plenam in ventre, oua pauciora quàm Cyprinus. Nutritur aqua, luto, & mucosæ, quam ob causam palustribus & lacustribus aquis, & fluuiis tarde fluentibus gaudet. Vilis est, & pauperiorum cibus. Aufonius.

Et virides vulgi salatia Tinca.

Crasso, glutinoso, excrementitioque est succo. Sunt qui Tinca, Aristotelis ψύλανα esse putent, quem Fullonem vertit Gaza, de quo hæc tantum Aristoteles. *Ὁν ὁ κελύκη ψύλανα, πρὸς τοῖς ἀγριαλοῖς ἐν ἰβ. 4. de hist. stor. cap. 14.* ὑπὸ μῆτρει, ἀγελαῖος ὁ κελύκος. Id est, Fullo quem vocat, litora petit tranquilliora, sed is quoque gregalis est. Præterea eundem esse cum eo qui Dorioni Γναφύς vocatur. Athenæus. Γναφύς. Δωρίων ἐν τῷ περὶ ἰχθύων. ὅ ἐστι τῆς ἐφῆρας τῆς γναφύς. ἰχθύν, ὅτι πάντα στίλον καθαίρειν. Id est, Fullo. Dorion in lib. de piscibus ait fullonis decocto maculã omnem elui. Alij dubitant sitne idem Fullo Aristotelis, & Γναφύς Dorionis, cuius dubitationis causam nullam video, cum Fullo Aristotelis lacustris sit vel fluuiatilis, Dorion vero marinos duntaxat pisces numerasse videatur. Quod vero Tinca & Fullo idem sint non inde necessario efficitur, quia Tinca decocto sordes deterguntur. Idem enim & Anguillarum, & Ichthyocollæ, & aliorum piscium admodum glutino-

forum decoctum præstare potest: nam lento & glutinoso humori quod pingue est & sordidum hæret, atque vna vtrunque abluatur & tollitur. Tincæ quidem mucos obducuntur, & sese mutuo lambunt, id quod aliquando obseruavi, his Lucios vulneratos sese adfricare, & mucos vulnera conglutinare tradunt. Non immerito à P. Iouio Platina reprehenditur, qui Tincas antiquitus Mænas fuisse existimauit, cum Mænae solum sint marinæ, Tincæ palustres siue lacustres & fluuiatiles. Vidi Romæ Iudæos quosdam Medicinam exercentes qui carpo & plantis pedum Tincas per dorsum longitudinem discissas admouerent in febribus ardentissimis. Sed id nisi in tempore fiat, non modo nihil profuerit, sed maximè obfuerit: nam frigiditate intro repellente, ac magis constringente augetur incendium.

De Salmonum generibus.

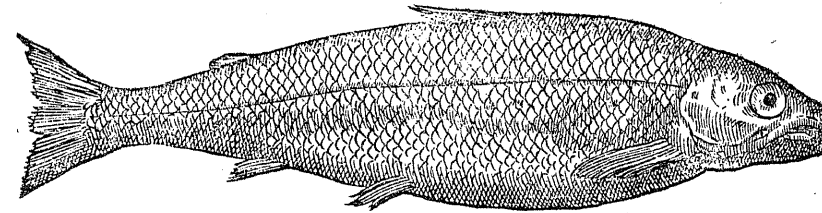
CAPVT XI.

MVLTA genera Salmonum statui possunt, vnum eorum qui in Oceano nati flumina eodem influentia subeunt, alterum eorum qui in Lemano lacu reperiuntur, aliud eorum qui in Benaco, aliud eorum qui in rapidis fluuiis & riuis à montibus ortis viuunt, de quibus omnibus suis locis dicemus. Fuisse Salmones fluuiatiles & marinos indicant Plinij verba LIB. IX. In Aquitania Salmo fluuiatilis marinis omnibus præfertur. Qui Plinij locus duplicem sensum habere potest, vt Salmo fluuiatilis marinis Salmonibus præferatur: de iis enim piscibus loquitur Plinius, qui pro locorum varietate principatum obtineant, vel vt Salmo fluuiatilis marinis omnibus præstet. Sed Salmones marinos esse experientia comprobatur: in Ligeri enim Garumna, Rheno, atque aliis Galliarum & Germaniarum fluminibus certum est capi Salmones etiam nonnunquam miræ magnitudinis à mari illuc profectos, in quibus fluminibus aliquãdiu enutriti, pinguiissimi, suauissimi atque lautissimi redduntur. Qui in fluuiis reperiuntur aliunde non profecti Truttæ vocantur. Quod si cui mirum id videatur, contempletur queso diligentius Salmonis ac Truttæ speciem, ac notas singulas, is proculdubio eas omnes adeo consentire perspiciet, vt facile mihi sit assensurus. Hoc ego in Salmone & Trutta magna (quam Salmonatam vulgus nostrum vocat) sum expertus, nec notam ullam qua distingui possent comperi. Idem periculum feci in Salmone paruo, & eiusdem magnitudinis Trutta, atque eandem in his similitudinem comperi. Id omnibus commune est, quod posteriorem dorsum pinnam paruum habent

Cap. 18.

bent & subrotundam, pinguemque. Sed singula declarabimus suis locis. Nunc de Salmonum lacustrium generibus dicemus.

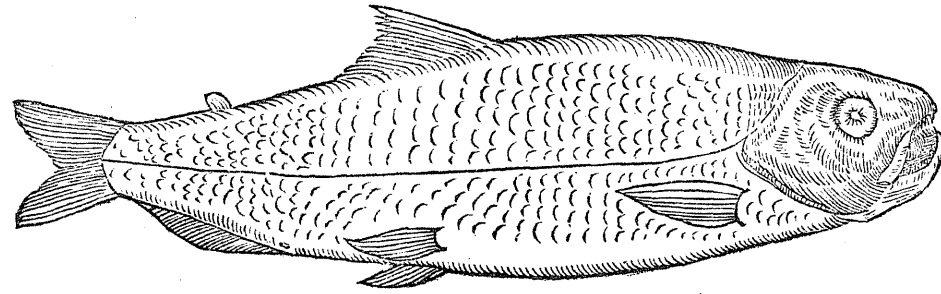
De Carpione.

CAPVT XII.

INTER Lacustres, Truttas vel Salmones Carpio ab Italis nominatus reponetur, quod figura partium numero & carnis substantia illis sit similis, vt ex collatione cuique perspicuum esse poterit. Rectè igitur vocabitur Salmo vel Trutta Benaci lacus, quod in nullo alio reperiri omnes affirmant. Ferunt olim in Italia *Pione* appellatum, deinde quum quidam cui carius piscis hic venditus fuerat faceret dixisset se *Carpione* emisse, inde vocari cœptum pro *Pione*, *Carpione*. Est igitur Carpio piscis pedali magnitudine, capite, ore, dentibus, branchiis, pinnis, cauda, squamarum paruitate Truttis similis. Corpori maculas asperas habet nigricantes & rufas. Ventre est candido, lateribus aureis, dorso nigricante. Pinnulam dorsum posteriorem adiposam habet, quæ Salmonum & Truttarum nota est. Hoc tantum à Truttis differt quod ventre sit paulò prominentiore, & rostro longiore. Cæterum partibus internis, carnis suauitate & substantia Truttas optimas refert, quantum gustu deprehendere mihi licuit, quum per litora Benaci iter facerem: illic enim diligentius Carpiones contemplantur, & assos, & elixos mihi parari iussi sine vlllo condimento, vt veriùs de succo & substantia iudicare possem. Tanti faciunt piscem hunc Itali vt vix vllum alium vel marinum, vel fluuiatilem cum eo conferendum putent. Et est reuera piscis bonus, carne duriuscula, siccaque, minimè glutinosa, rubescente, denique omnino Truttis vel Salmonibus simili. Editur Carpio elixus ex aceto. Solent & Benaci accolæ in sartagine frixum, foliis inuolutum, aceto irrigatum per vicinas vrbes circumferre. Idem mos est apud nos Cemeneorum montium incolis in Truttis seruandis & alio mittendis. Aiunt Carpiones diu seruatos contabescere & deteriores fieri, quod & multis aliis piscibus accidit, maximè iis qui delicatioribus, & friabili sunt carne. Contrà qui duri & glutinosi sunt, asseruati meliores fiunt, & concoctu faciliores.

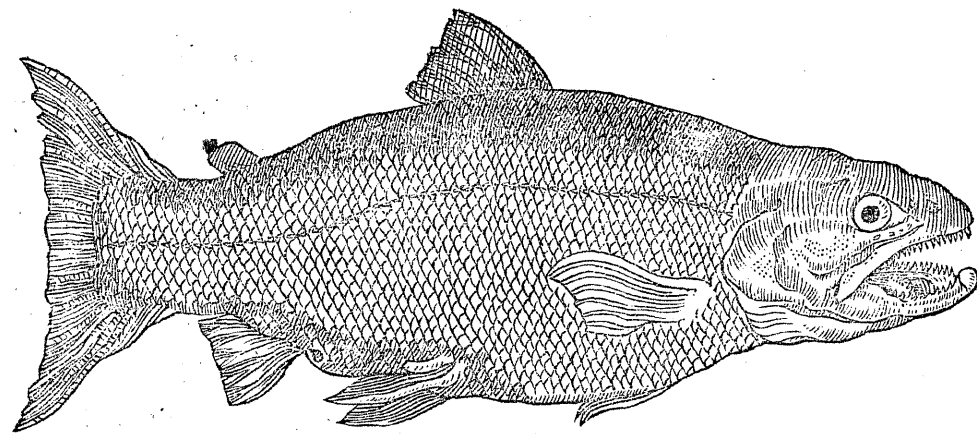
De Salmone Lemani lacus siue Vmbra.

CAPUT XIII.

N VLLVM apud veteres scriptores nomē reperi piscis eius qui à Lemani lacus accolis *Umble* dicitur. Ac ne quis nominis affinitate decipiatur differt ab *Vmbra* pisce qui in Gardone Gallię nostrę Narbonensis flumine capitur, quāuis sit is quoque in Truttarum siue Salmonum genere. Item ab eo eiusdē nominis qui in Lado nostro reperitur, qui *Mugilis fluuiatilis* species est. Est igitur *Vmbra*, Lemani lacus Salmono, magno ore, non solum in maxillis dentibus armato, sed etiam sex magnis in lingua. Corporis specie, pinnarum numero sitūq; partibus internis Truttis vel Salmonibus similis. Caput liuescit. Brāchiarū opercula argētei sunt coloris, in extremo aurei. Hepate est carnosio, in quo fel sitū est. Carne est suavi, sicca & dura cūm senuerit. Aliquādo duos cubitos longi huiusmodi pisces à Lemano lacu Lugdunū aduehūt.

De altero Salmone Lemani lacus siue Vmbra altera.

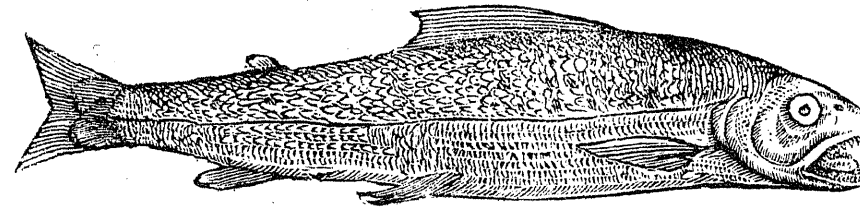

CAPUT XIII.

PISCES valde inter sese similes non solum tractatione, sed etiam nomine cōiunguntur, vt *Thrißæ*, *Trichides* & *Trichia*. Sic similis superiori *Vmbra* hic quem exhibemus, *Vmbra* etiam vocatur, sed discriminis causa cognomen additum fuit, appellāt enim Lemani lacus

cus accolæ *Umble chevalier*, fortasse ob magnitudinem, præstantiam & robur. Neque verò à superiore solum differt, vel sexu, vel ætate, vt ex sequenti descriptione perspicuum fiet. Est igitur hic piscis Salmonibus & Truttis, quæ vulgò salmonatæ dicuntur, similis, rostro recuruo, quo à superiore differt, id enim longius habet, & acutius. Maxillæ inferioris extremum incuruum in maxillam superiorem eius rei gratia excavatā recipitur, vt in Salmonibus videre est. Maxillæ lineis multis distinctæ sunt. Dorsum ex caruleo nigricat. Venter aureo colore. Hepar flavescit, in eo est fel, splē nigricat. Vētriculus gulæ subiectus est, longus, spissus, cuius innumerabiles sunt appendices, quæ admodum in superiore. In insignem magnitudinem accrescit. Carne est sicca & dura, in assulas diuiditur, quæ Caryophyllis confixę in craticula assantur, & oleo siue butyro irrigantur. Paratur etiam hęc piscis Truttæ modo. Caput maximè commendatur vt Salmonis.

De Truttis.

CAPUT XV.

RVTTAS Salmones esse fluuiatiles vel lacustres nemo est qui negare possit, si has cum Salmonibus marinis qui flumina subeunt diligentius contulerit, & partes omnes tum internas tum externas, vitā morēque accuratius inspexerit. Sed vt Salmonum, ita Truttarum discrimina quædam sunt, à corporis colore vel maculis, & à loci varietate sumpta. Quæ enim in fluuiis rapidis & limpids inueniuntur, non sunt adeo maculosæ, & magnitudine, succo, carnis colore & substantia multò inferiores sunt iis, quæ in magnis lacubus Italia, Germaniæ, Allobrogum capiuntur, quæ Truttæ salmonatæ, id est in Salmonem versę, & eodem carnis rubore. De his nunc agimus, quales nobis suppeditat Lemanus lacus, quas Salmones lacustres vocabimus. Huiusmodi igitur Trutta ad duum triumve cubitorum magnitudinem accrescit. Truttis aliis similis vel superiori

Vmbra, vel Salmoni scemina, maximè rostro recuruo, squamis minoribus quàm Salmo minúsque argenteis, sed pluribus & frequentioribus maculis purpureis cõsperfa. Pinnis, earum situ, maximè pinnula dorsi posteriore adiposa, partibus internis, carnis substantia & colore Salmoni simillima. Tales Truttæ permagnæ è lacu Lemano Lugdunum deferuntur, quas primo aspectu nemo est videndis Salmonibus assuetus, qui non Salmones esse contendat. Ausonius in Mosella Sarionem piscem medium facit inter Salmonem & eum qui Salar ab eo vocatur. Sitne Sario Trutta nostra, dubito: solam enim in magnitudine differentiam statuere videtur. Versus eius sunt.

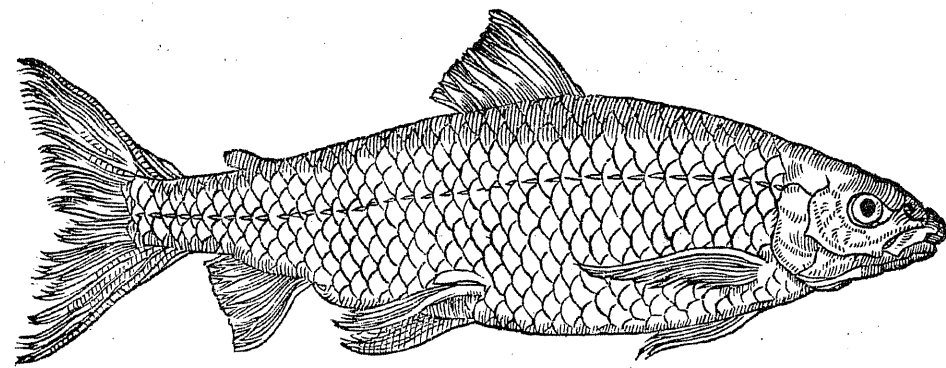
Tæque inter geminas species, neutrumque & utrunque

Qui nec dum Sario, nec iam Salar, ambiguisque

Amborum medio Sario intercepte sub aeo.

In multis Gallia fluminibus Truttæ cum senuerint, lacustres Truttas æquant magnitudine. Æstate caro magis rubet. Lacustribus & fluuiatilibus pinguiores sunt marini Salmones in annium dulcibus aquis saginati, citiúsque fatiant. Illæ carne sunt sicciore, atq; hac maximè differentia inter vascendum secerni possunt.

De Lauareto.

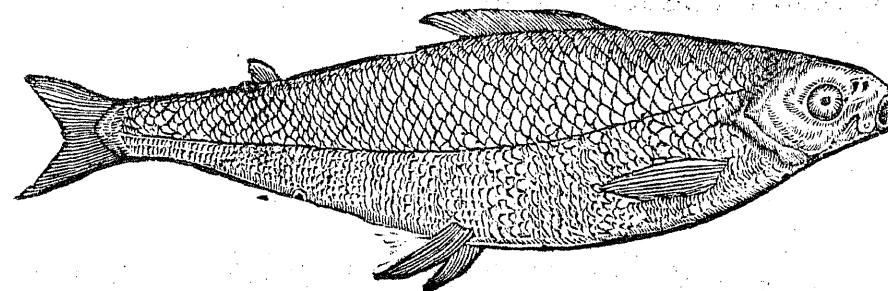

CAPUT XVI.

VERNACVLIS & propriis vocabulis in rebus nostris explicandis & veterum nominum penuria uti cogimur, ut in pisce qui in lacubus Allobrogum tantummodo reperitur nominando, vulgi appellationem sequimur & Lauaretum vocamus, quem Salmonum Truttarumque generi adiungendum esse suaderet pinnula illa dorsi posterior adiposa Salmonum & Truttarum generi propria, nisi multa alia reclamarent, ut oris constitutio Thrifis quàm Salmonibus similior, os sine dentibus, caput compressum, corpus maculis carens, caro mollis & candida. Lauaretum igitur inter Salmones & Alosas ambigere meritò dicemus. Is quod nūquam
fordidis

fordidus sit, sed bene ablutus sit, ob munditiam & candorem nomen habere videtur. Lacuum Allobrogum proprius est ut Burgetij, & Æquebeletij. Nec vllus est qui in Italia, Germania, Gallia, aut alibi vsquam viderit. Pedali est magnitudine, corpore utcunque compresso, Alosæ vel Harengi modo: eos enim pisces capite & ore planè refert. Maxillæ dentibus carent, superioris latera inferiora operiunt & claudunt. Corpus squamis tegitur argenteis. A branchiis per medium corpus recta linea descendit. Pinnas duas ad branchias habet, totidem in medio ventre, proximè anum pinnulam vnicam, in dorso priorem maiusculam, posteriorem paruam & pinguem, Salmonum Truttarumque modo. Cauda in geminam definit longam & latam, in extremo nigricantem. Branchias quaternas, duplices habet, cor angulatum, hepar sine felle. Autumno parit. Carne est candida, molli, suauis, minimè glutinosa, boni succi, mediocriter nutriente. Ex prædictis lacubus sæpissime Lugdunum conuehitur.

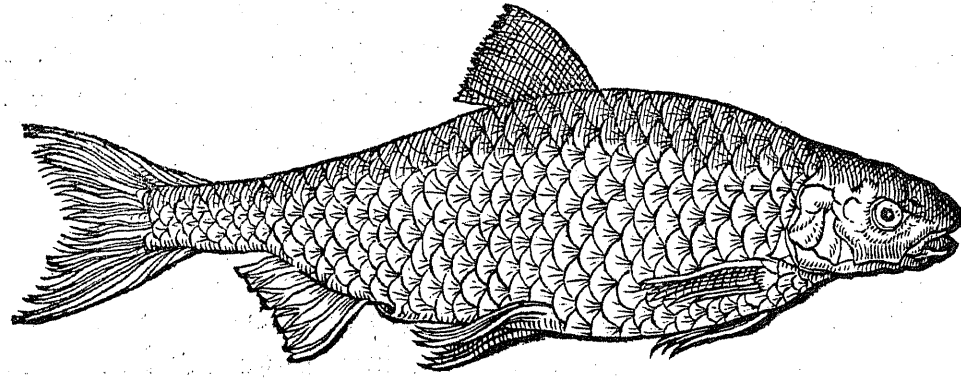
De Pisce Lemani lacus Bezola vulgò nuncupato.

CAPUT XVII.

VT Lauaretum lacus Burgetius & Æquebeletius ferunt, ita Lemanus Bezolam vulgo dictam, non admodum dissimilem, nisi quod colore minus est candido ad cæruleum inclinante, rostro acutiore, capite minore, ventre latiore & prominètiore. Nullum piscem reperias cum quo melius cõparari possit, quàm cum Harengo, quem in marinis depinximus. Carne est molliore quàm Lauaretus, & ab eo saporis suauitate, & succi bonitate multum superatur, nec in pretio habetur. Proprius est piscis Lemani lacus.

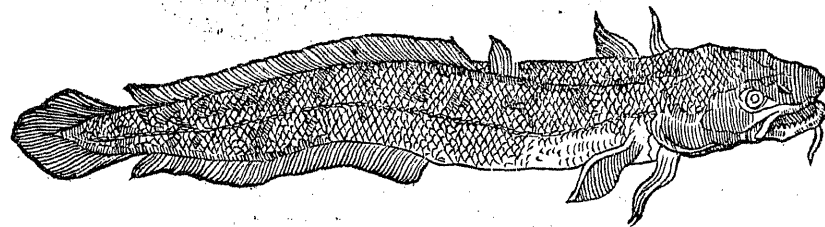
De alio pisce proprio Lemani lacus.

CAPUT XVIII.

EST Et alius piscis Lemani lacus proprius qui ab accolis *la Farra*, vel *Ferra*, vel *Pala* dicitur, Lauaretos vel Thrissas referens, magnitudine cubitali, ore paruo sine dentibus, vt in Thrissis, colore cinereo, corpore depresso, & lato squamis, pinnarum situ & numero Lauaretis similis. Linea à branchiis ad caudam recta & candida ducta est. Pinnulam dorsi mollem pinguemque habet, caudam latissimam. Carne est candida & suauis, quæ Lauaretorum Truttarumque carni non cedit. Æstate & Autumno capitur, Hyeme in altis gurgitibus latet. Sale conditur & seruatur in Hyemen.

De Lota.

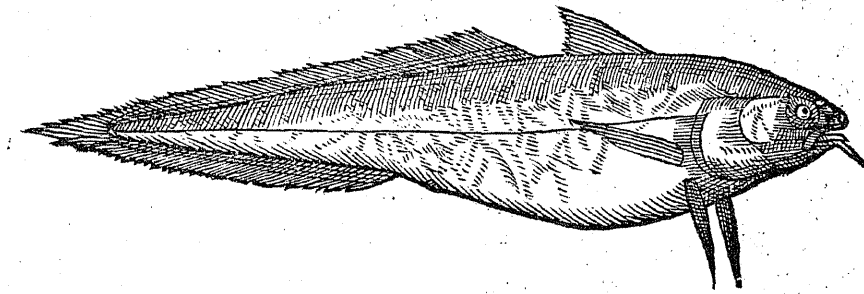

CAPUT XIX.

LVGDVNENSES Piscem qui in Arari inuenitur Lotā vocant, qui à Gebennensibus *Motella* quasi *Mustella* nominatur. Piscis est fluuiatilis & lacustris, *Mustellæ* marinæ vulgari, de qua LIB. IX. operis nostri de marinis piscibus diximus, similis admodum, nisi esset corpore rotundiore & spissiore. Ex maxillæ inferioris extremo pilus vnicus veluti ex mento barba propendet, nullus in superiore eminet, vt in marina. Pinnis quatuor natat, duæ sunt ad brachias sitæ, duæ in

in ventre, ab ano vnica continuā habet ad caudam, huic æqualem & similem in dorso, quam præcedit alia pinnula. Cauda mucroni gladii figura similis est. Paruulis squamis corpus tegitur, quod è rufo fuscum est, & maculis nigris vndulatis dispositis conspersum. Dentes paruulos & tenues habet. Mucō oblita & lubrica est Lota, vt Anguilla. Ventriculum paruum habet cum multis appendicibus, intestina conuoluta, hepar albicans, in quo fellis vesica, quæ ex viridi flauescit, splenem rubrum, vesicam oblongam, aëre plenam. Branchias quaternas & duplices. Nascitur in lacubus & fluuiis leniter fluentibus, vt in Arari. Hepar pro corporis ratione magnum est, & delicatū habetur, oua noxia, quemadmodū oua barbi, quæ ventriculū lædunt, & aluum turbant: Caro tota à Lugdunensibus habetur in pretio. Si quis Lotam, *Mustellam* lacustris vel fluuiatilis appellauerit, non ineptè mea quidem sententia fecerit, modo nō eam accipiat, quæ ex mari fluuios petit qualis est *Mustella Aufonij* qui *Mustellæ* nomine *Lampetrā* nostram describere videtur, de qua fusiùs diximus in opere de marinis piscibus.

De Pisce qui à vulgo Barbota vocatur.

CAPUT XX.

IN Lacubus & fluuiis minimè rapidis Lotæ species, vel ei persimilis piscis nascitur qui à vulgo *Barbota* nominatur. Lotam corporis specie refert, nisi quod rostro est acutiore, item cauda tenuiore & magis in acutum deficiente, ventre prominentiore, aliis omnibus similis: Nam veluti è mento cirrus propendet, ab excrementi matu pinna vnica est continua ad caudam, huic alia respondet in dorso paulò longior, hanc præcedit altera paulò longius quàm in Lota à posteriore distita. Corpus eodem modo coloratū & maculosum, cutis leuis est & lubrica. Vita etiam & moribus conuenit. Hepar habet magnum & delicatum, albicans. Carne glutinosiore est quàm superior, mucō enim & cæno vescitur, in eoque delitescit.

G V L I E L M I
R O N D E L E T I I D E
P I S C I B V S F L V I A T I .

L I B V S L I B E R .

De fluuiatilium piscium differentiis.

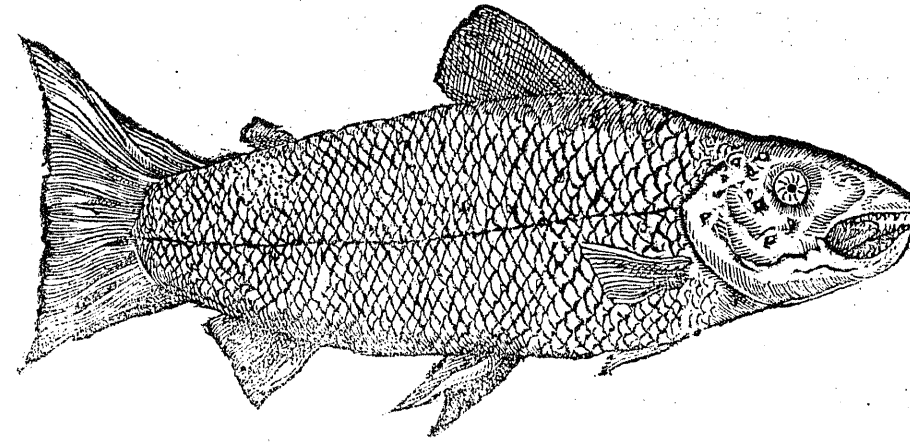
C A P U T I .

Q V O N I A M è lacubus magnis nonnunquam fluuij, riuisque oriuntur, lacultribus piscibus fluuiatiles subiungimus, sæpius vero è fontibus etiam paruis maximi fluuij promanant. Pisces qui in iis capiuntur, vel in iis procreati sunt, vel è mari adnatarunt, quorum alij in ostiis immorantur, vel vltius in dulces vndas non penetrant, vt Mugiles, Lupi, Passeres, Sturiones. Alij dulci aqua adeo delectantur, vt subire non desinant, donec ad fontium ipsorum scaturigines peruenerint, nisi intercipientur. De his omnibus dicturi non sumus. De nonnullis qui mari relicto fluuios petunt iam dictum est, in prioris operis nostri parte. Præterea qui in ipsis fluminibus nascuntur sunt innumerabiles, atq; horum permulti fluminum quorundam proprij ad quorum tractationem & explicationem, diligentiam atq; operam conferre debent maximè ij qui celeberrimis fluuiis sunt vicini. Nunc igitur eos tantum trademus qui & celebriores sunt, & illustriores, à Salmone ducto initio, qui quamuis in mari natus fluuios subeat, tamen quia adeo dulci aqua gaudet, vt natali solo relicto, in illa perpetuò viuat, nec in mare reuertatur, vt opinor, quia in mari rariùs capiatur, in fluuiatiliù tractatione locum habere potest, maximè cum in lacultribus piscibus, de quibus proximè diximus, nonnulli Salmonum generis habeantur.

De

De Salmone.

C A P U T II .

S A L M O N V M differentiarum aliquot diuersa etiam nomina ex varia ætatis inclinatione imposita esse dicuntur: maximum enim & qui iam senescit, Salmonem propriè vocant, hoc minorem quique mediæ ætatis Sarionem, siue vt alij legunt, farionem ex Aufonio in Mosella, cuius versus citauimus quum in lacultribus de Trutta loqueremur, Galli differentias duas agnoscunt, magnos, Salmones vocant, paruos *Tacons*. Præterea mare à fœmina distinguunt: hanc enim ob rostrum magis aduncum, hami modo, *Beccard* appellant. Salmo in Oceano tantum nascitur, qua de causa fluuios tantum eos subit qui in Oceanum influunt, fallunturque ij qui in Rhodano capi existimant. Plinius Salmonem nuncupauit. Græcis incognitum fuisse, & ideo Græco nomine carere nihil mirum, cum Græci veteres in Oceanum non penetrarint. Galli hodie idè nomen retinent, item Germani si recens sit piscis, sin salitus mutato nomine *lachs* ab eis nominatur. A Flandris *Saelim*. Vere ex Oceano in flumina se recipit, in Rhenum in Germania, Garumnam & Dordonam in Aquitania, Ligerim, Sequanam in Gallia, Tamesim in Anglia. Gregatim natant Salmones cum Alosis, sese in altum sæpe efferrunt, in aqua dulci pinguescunt, & salso omni succo deposito dulces, suauèsque fiunt & eò magis quo longiùs à mari recesserint. In fluuiis nonnunquam pariunt. Thunnos æquant magnitudine, paruis squamis teguntur, quibus maculæ rotundæ aspersæ sunt, iis etiam notatum est caput, sed frequentioribus & maioribus in fœmina quæ dicitur, quam in mare. Dorsum caruleo est co-

lore, ad nigrum vergente. Venter argentei coloris æmulus. Maxilla inferior sursum recurua est, sed in fœmina magis. Dentes habent in vtraque maxilla longos & acutos. Item in lingua oculos magnos, branchias quaternas. Pinnis totidem natat, duæ ad branchias sitæ sunt, aliæ duæ in vêtre quæ subsunt ei quæ in dorso est maior, quam sequitur alia minor, adiposa quam Salmonum & Truttarum generi communem esse diximus. A podice vnica est carnosæ & pinguis. In pinnam deficit bifidam cauda lata, vt ab ea Salmo merito *ωλατύρος* nominari possit. Ex his externis notis præcipuas non omisit Aufonius in Mosella quum dixit.

*Nec te puniceo rutilantem viscere Salmo
Transferim, latæ cuius vaga verbera caudæ
Gurgite de medio summas referuntur in undas
Occultus placido quum proditur æquore pulsus
Tu loricate (quamofus peËtore frontem
Lubricus, & dubia facturus fercula cœnæ
Tempora longarum fers incorrupta morarum
Præsignis maculis capitis, cui prodiga nutat
Aluus, opimatæque fluens abdomine venter.*

Quantum ad internas partes attinet cor angulatum habet, ventriculum oblongum cum permultis appendicibus, hepar rubrum in quo fellis ex viridi nigricantis vesica hæret. Splen ex rubro niger est. Caro priusquã coquatur albicat. Coctæ vel salitæ rubescit, pinguis est maximè in vêtre, tenera, friabilis, dulcis, ob id cito fatiat, maximè capitis & abdominis partes, quæ quum elixæ in aqua solùm eduntur, ventriculum replent, & nauseam faciunt. Quocirca magis eos probauerim, qui in vino, aceto & sale multo elixant, vel qui assulas caryophyllis confixas in craticula assant, & cinnamomo, saccharo, acetique condiunt. Recens salitus vituperandus non est. Plinius Salmonem fluuiatilem Aquitaniæ marinis omnibus præfert, idque iure, carnis enim teneritudine & suauitate præstantes in his quæ dixi fluminibus capiuntur. Optimi etiam ex Rheno Basileæ eduntur, multò meliores Antuerpianis, qui quamuis aliis pinguitudine non cedant, tamen saporis gratia, & succi bonitate aliis sunt inferiores, eam, opinor, ob causam quod illic mari propiores sint. Pisces sunt carniuori, in mari latent, ob id rariùs capiuntur. Horum felle ad oculorum suffusiones & maculas, purulentasque aures recte nos vti posse arbitror, eorundem pinguitudine ad aurium dolores. Carne salita & vsta ad vlcera capitis manantia.

De Par

De Paruo Salmone.

CAPUT III.

PARVOS Salmones qui pedem vnum vix superat, Galli & Aquitani *Tacones* appellant, suntque Truttis adeo similes, vt vix à peritis internoscantur, nisi propius inspexerint. Sed aliquid esse quo discernatur capite de Truttis docebimus. Cùm igitur parui isti Salmones maioribus omnino sint similes, dempta sola magnitudine, & in iis solùm locis capiantur, in quibus Salmones, non possum nõ existimare Taconem, Salmonem esse qui in fluminibus non in mari nascatur, quorum aqua cùm frigidior sit, & ad procreandum minùs idonea quàm marina, breuiiores gignit Salmones. Adde quod in proprio & natali solo fœlicius omnia proueniunt, quàm in alieno. Id in Lampetris cernitur, quæ in fluuiis genitæ semper marinis sunt minores, nec in eam vnquam magnitudinem accrescunt. Quare aut Tacones necesse est esse Salmones in fluuiis natos, aut recens in mari editos, qui patres secuti sint, certum enim est Salmones in mari parere, Tacones autem vel minores adhuc esse quàm vt pariant, vel imperfectos esse Salmones, & veluti abortu editos, id indicat quod in iis nunquam vel oua vel semen, quod lac vulgus appellat, reperias. In Garumna & Ligeri frequentes & optimi habentur.

De Trutta fluuiatili.

CAPUT IIII.

VAM Galli *Truitte* vocant, nos inde mutuato nomine Truttam appellamus, non Troctam: est enim Æliani Trocta idem piscis cum Amia, vt ex vtriusque descriptionis collatione docuimus LIB. VII. operis nostri de marinis piscibus. Sunt qui maiorè Truttam quàm Salmonatam vocamus, Sarionem Aufonij esse credant, vt iam in lacustribus diximus. Aliorum iudicio Trutta nostra Salar est Aufonij.

Purpureis que Salar stellatus tergora guttis.

Truttarum differentiis proximo libro explicatis aliquot alias addemus. Quædam sunt paruæ, & eæ quidem albæ, cuiusmodi multas

Santonum & Boiorum fluuij alunt, alia his maiores sunt & flauæ quales in Erari capiuntur, quas vulgus ob auri laminulas quas vnâ cum arena hauriunt flauescere credit. Sunt quædam subnigræ maculis rubentibus notatæ. colorem illum ex senio contrahi existimo, eæ enim omnium maximæ sunt, & iis similes quæ Truttæ salmonatæ vocantur, quod Salmonibus magnitudine ferè pares sint, quæ in magnis lacubus Allobrogum, Itolorum, & Germanorum capiuntur, quas lacustres Salmones optimo iure nuncupare possumus, cute quidè nigricante, sed carne subrubra & sicciore in senectute. Sed de fluuiatilibus nunc agimus, ex quibus albæ cubiti magnitudinem vix attingunt, capite mugilem quodammodo referunt: sunt enim capite breui subrotundo, carnosio, vel potius pingui, coloris lactei. Dentibus acutis maxillæ & lingua armantur. Dorsum ex albo modicè flauescit. Corpus squamis paruis tegitur, & cute quæ facile rugatur, & à carne diuellitur, absceditque. Guttis rubris eadem spargitur. Linea recta à capite ad caudâ ducta est. Pinnis quatuor natant quemadmodum Salmo, duas itidem in dorso, à podice vnicam habent. Corpore sunt spisso in caudam latam deficiente, eaque similiter in pinnâ breuiem sed latam. Hac maximè parte Truttæ magnæ à Salmonibus, & parua ab iis quos Tacones appellari diximus discernuntur: in iis enim cauda gracilescit, in Truttis semper lata est, in illis pinna caudæ longa & bifida vt in Alois, in Truttis breuis & non diuisa. His accedit rostrum acutius in Salmonibus quàm in Truttis. Partibus internis à Salmonibus & umbra fluuiatili non differunt, nisi quod ventriculi appendices plures & euidentiores habent. Eas quæ flauescunt & nigricant ab albis differre comperio, quod illis rostrum sit acutius, & veluti in fronte macula nigra. Præterea albæ minores sunt, & carne minus flauescente. Truttæ vescuntur piscibus, vermibus, arena. Aqua pura & frigida mirum in modum delectantur, quam ob causam aquarum scaturigines miro desiderio conquirunt, & in fontes amnesque, ex altis & præruptis scopulis proruentes incredibili impetu feruntur, id quod in Gardonis Gallia nostræ Narbonensis fluuii præcipitiis fieri experientia compertum est, in ea enim subeuntes Truttæ nonnunquam decidunt in disposita à rusticis retia, quarum temeritate admoneri nos oportet, potentiorum viribus cedendum esse, vt illud prudentissimè dictum sit.

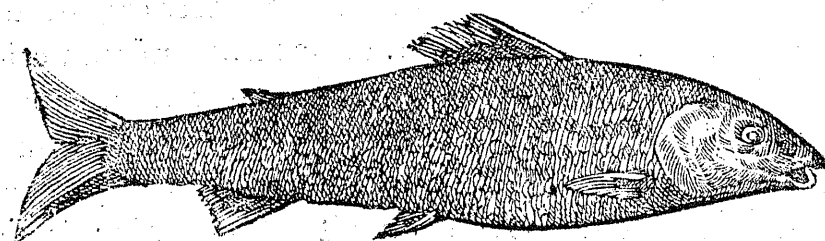
*Felix qui nunquam direxit brachia contra
Torrentem.*

Ex his efficitur vt haud falsa esse credamus quæ de iisdem scribit Paulus Iouius in libello de Romanis piscibus, eas aduersos amnes, vel è præruptissimis etiam cautibus decedentes incredibili impetu subire. Ab Nare enim fluuiio in Velinû lacum, qui hodie peduc-

cus est,

cus est, stupenda velocitate volucrum modo ascendere credi, qui lacus ab altissimo montis vertice certis primò coarctatus angustiis, & mox tota aquarum mole præcipitatus, nec subiectis quidem cautibus madefactus, veluti è cælo in ipsum profluentem Narem effunditur. Multis in locis Truttæ optimæ habentur. Vnde mirum nõ immerito eruditus hominibus videtur, nullum saltè nobis nunc notum, apud veteres Romanos Truttæ nomen latinû fuisse, cum Truttarum magnam copiam, vt nunc, ita olim suburbanos amnes suppeditasse maximè verisimile sit. Solus ex Latinis Ambrosius Troctâ nominauit, sed eam vt iam monui, intelligere oportet, quæ à Troctâ Æliani diuersissima sit: ea enim marina est Delphinis infestissima. Non defuerunt qui Lupum varium veterum fuisse censuerint ex Columella, quum Lupos sine macula piscinis includi posse asseueret, aliosque esse Lupos dicat, qui varij appellantur, vt Lupi illi marini sint qui amnes subeunt, varij autem fluuiatiles qui sint Truttæ. Sed ea opinio ex eo facile conuellitur, quod de marinis tantum mentionem faciat Columella, isque qui in pretio haberentur. Postremò Lupos varios ad eorum discrimen qui Plinio autore Lanati à candore dicebantur dictos fuisse ostendimus libro nono operis nostri de piscibus marinis. Vtrunque mare nostrum nobis suppeditat, & vtrunque illic expressimus. Truttæ præsertim senioris caro sicciore est Salmonis carne, nec æque friabilis, ideo concoctu difficilior. Sed quo puriores vndas sectantur, eo meliores esse necesse est. Quæ in lutosis & stagnantibus aquis degunt, deteriores. Medicos audiui qui saxatilium marinorum loco, Truttas febricitantibus, aliisque ægris edendas apponi iuberent, quorum sententiam non probo. Quauis enim Truttæ aduerso torrentium impetu fatigentur, & inter saxa degant, permultum tamen earum caro à saxatilium carne distat, quæ tenera est, & friabilis, leuis, quæ que facile & concoquatur, & distribuatur, denique optimi succi. Sunt tamen Truttæ sanis cibus gratissimus, & bonus, præsertim si calidæ nec diu asseruatae edantur. Sunt qui eas non probant nisi statim ac ex aqua eductæ sunt, atque adeo viuæ in feruentem aquam coniciantur. Alij in sartagine frigunt, & inter folia nucis iuglandis, aut alia odorata conseruant.

De Umbra fluuiatili.

CAPUT V.

QVI Citra diorismum de piscibus loquuntur, Umbram marinam cum fluuiatili perperam confundunt, cum hæc ab illa permultum differat. De marina Aristo. Galenus, Athenæus, Oppianus, Plinius, Columella locuti sunt. De fluuiatili solus, quod sciam, meminit Ausonius in Mosella.

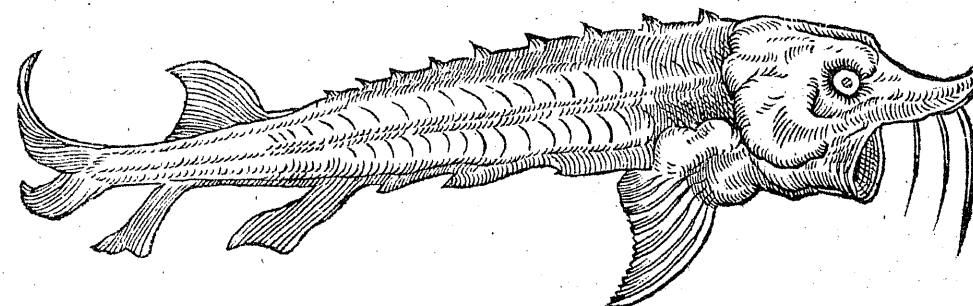
Effugiens oculos celeri leuis umbra natatu.

Nos marinam libr. v. operis nostri. De piscibus marinis descripsimus, nunc de fluuiatili dicamus, quæ non solum nomine sed & colore marinis similis est, à quo utriusque nomen: corpus enim est opaci loci modo subfuscum & subobscurum, cubitalem magnitudinem non excedens. Galli Narbonenses demptis Monspelienibus, Umbram vocant. Piscis est ex Truttarum genere, Carpioni Italico corporis aspectu affinis. Pinnis & earum situ à Trutta non differt. Duas itaque ad branchias habet, duas in ventre, ab ano unam, in medio dorso priorem maiorem, posteriorem minorem, subrotundam & pingue, squamas paruas & maculosas similiter habet. Carnis substantiam, partesque internas omnes easdem habet. Capite verò à Truttis differt, quo Carpioni similis est: capite enim longiore est quam Trutta, ore minore, nec tam hians, rostro non acuto sed obtuso maxime in maxilla inferiore, sine dentibus, & sine magna maxillarum asperitate. Oculis est patulis, cornea tunica aurea, pupilla nigra. Corpus à medio sensim gracilescit, in caudam tamen latiusculam & pinnam bifidam, latissimam deficit. A branchiis ad caudam linea recta per medium corpus producta est. Branchiæ intus sunt quaternæ, ventriculus longus & spissus, pinguitudine quæ lacte candidior est, obductus, à quo multæ apophyses pendunt. Hepar rubet cui alligata est vesica, fel nigerrimum est, splen longus & niger. Intestina sine gyris vllis ad anum demissa sunt.

Vescitur

Vescitur terra, aqua, limo, unaque cum his & cum arena auri lamellas haurit, ob id vulgus auro nutrirum umbram credit, & reuera in ventriculo & intestinis aurum reperiri certissimum est. Carne est sicca & alba, qualis est Truttarum paruarum caro. Hyeme latet, æstate cum Truttis capitur, cui cum in succo & substantia permultisque aliis similis sit. Truttarum generi & tractationi subiecimus. Pura aqua maxime delectatur.

De Attilo.

CAPUT VI.

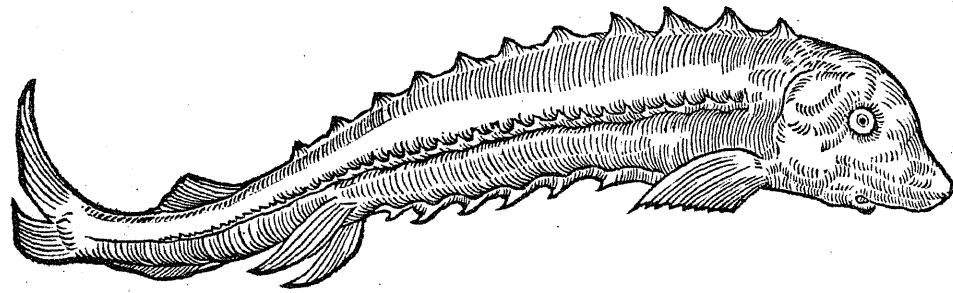
EX Fluuiatilibus piscibus maximos exequi cum stautissemus, à Salmone qui cetaceam magnitudinem attingit exorsi, Truttæ & Umbræ tractationem adiunximus, quod eiusdem sint generis, & in multis similes, etiam si magnitudine pares non sint. Quibus explicatis ad magnos reuertimur, in quibus est Attilus Pado proculdubio peculiaris, etiam si quidam hac de re dubitent, quibus vix fieri posse videatur, tam vastæ magnitudinis piscem in fluuio nasci, quin potius è mari amnem subire. Verum id mihi à vero alienum non videtur, cetaceum piscem in vastis Padi gurgitibus & recessibus procreari & nutrirum. Quod si vel in Mediterraneo mari, vel Oceano nasceretur, vel illic, vel in aliis fluuiis repertum aliquando fuisse necesse foret, quod nemo vel vidit, vel scripsit unquam. Quare Padi solius alumnus dicemus esse Attilum, de quo hæc Plinius. Attilus in Pado inertia pinguescens, ad mille aliquando libras, catenato captus hamo, nec nisi bouum iugis extractus. Hunc verè à nobis representatum fuisse indicat nominis affinitas: ab Italis enim *Adello* & *Adano* & *Adeno* vocatur. Indicat piscis ipsius figura nusquam alibi quam in Pado visa. Postre-

mo ipsa magnitudo. Huc accedit doctorum hominum quibus Italia hodie ornata est consensus, in quibus est Calcagninus qui cum saepe in Pado Attilum viderit, in epistola quadam optimè expressit, quam adscribere ineptum non fuerit, quod nulla alia descriptio Attili nobis propius intuentum proponere possit, ea est huiusmodi. Quod à me percontaris an Attilus quem Ladanū vulgaris nomenclatura solet appellare, is sit què Italia Moronem, Vsonè Pānonia vocitat, paucis respondeo, me eundem nō existimare, vel ex Plinij testimonio, qui eum Pado vult esse peculiarem, quo loco de propriis quorūdam amnium piscibus agit. Sed ego vt tecum agam liberalius, non modo te ad Plinij, sed ad oculorum etiam tuorum testimonium prouoco. Totam itaque Attili effigiem, ac membraturam quanta potui breuitate perstrinxi, & quia non satis perspicuè id fieri posset, nisi noti alicuius piscis exemplo vteremur. Hyccam siue Sturionem, qui nullo ferme loco non nascitur, mihi proposui. Qui licet in mari natales habeat, solet tamen aduersus amnes mira subire voluptate, donec iam præpinguis redeat. Moronis siue Vsonis exemplo vtendum non duxi, quod neque ij pisces cognoscantur, neque mihi eorū imago satis memoriæ inhæreat. Sic ergo accipe. Attilus hoc differt ab Hycca siue Sturione, quod Sturio pelagius est, Attilus amnicus & Pado peculiaris. Sturio non temere visus æquare quatuor talenta attica, id est, trecentas libras. Plinius scribit Attilum ad mille libras, id est, supra x i i i. talenta excreuisse. Quæ magnitudo sane insignis, & rarè perspicua. Attilus quum ad certam magnitudinem excreuit, squamas hispidas abiicit, quas per quinque versus dispositas gerit, in summa scilicet dorso spina, ex utroque latere geminatas, & sibi quasi parallelas, extremus versus pinnas attingit. His abiectis tactu læuis euadit, nec habet quod vnguem offendit. Contrà Sturio semper hispidas squamas suas tota estate retinet. Caro Sturionis callū habet, & mirificè palatū oblectat, Attili contra fluxa est & mollis, & palato parum iucunda. Existimant piscatores *πορομύλω*, id est, partem priorem Attili, ad posteriorem vix eam habere proportionem, quam quatuor ad vnū. Tota enim vix huius piscis sita est in capite & parte capiti attigua. Quæ obseruatio etsi ad Sturionē etiā aliōsq; pisces pertineat, autore Ari. ac Plin. cuius verba sunt videlicet: capita piscibus portione corporū maxima, fortassis vt mergantur: tamen in Attilo nescio quomodo præter ceteros luculenta est atq; admirabilis. Parui sunt oculi Attilo in tāta mole capitis. Sturio & Attilus habēt os in parte pna, eo prope in loco cui in ceteris perfectioribus animatibus respōdēt omoplate. Os vtriq; sine dēibus, sed Sturioni fermè orbiculatū, Attilo multo maius, & ad lineam obliquā incisum, quo aperto vasto illo hiato pisces deuorat, quos respirando *καὶ διασολῶ* (ita piscatores putāt) cōtrahit. Loca pisculēta maxime frequent

frequētat, hyberno præcipuè tempore vorticofas voragines: ad quas pisces frigoris impatiētēs, teporis gratia se recipiunt. Rostrū Sturioni resimū ac latiusculū, ad imaginē ferè Delphini & oxyrynchi. Attilo planū & paulò minùs quā in mucronē definēs. Attilo tergi color albicans & lanosus, Sturioni vergit in glaucū. Quod Plinius tradit de Clupea minimo pisciū, si Attilo cōparetur, quæ venā quādā eius faucibus mira cupiditate appetit, eūmq; ita exanimat: hoc sibi ingenuè incōpertū nostra ætate piscatores testantur. Cæterum quod inertia pinguescat, quod catenato capiatur hamo, quod nisi iugis boum extrahatur, hæc & certa sunt, & Padi accolis dant quotidiana spectacula. Hactenus de Attilo Calcagninus, quibus pauca addemus ad Attilum agnoscēdum non inutilia. Os clausum ad obliquam lineā incisum est, sed apertū & hians rotundū. Ante illud pendent è rostro appendices carnosæ & molles. Branchias opertas habet, ad quas pinnae sitæ sunt. Clypeata ossa tergo gerit Sturionis ritu, sed ea tempore abiicit, quod in causa est cur alij sine ossibus, alij cū ossibus depingant: post quæ pinna dorso est vnica, cui parte supina subiacēt duæ, quales omnino sunt Sturioni. Cauda etiā in duas deficit. Sed ne iis quæ antea à nobis dicta sunt repugnare videatur quod dixit Calcagninus, os Attilo & Sturioni esse in prona parte, cum dixerimus Sturioni, Galeis, pluribūsq; aliis piscibus, quibus os nō est in prōptu, sed sub rostro latet, vt in Sturione & Attilo, illis esse in supina nō in prona parte, animaduertendū est Calcagninū nō satis rectè, neq; ex Aristot. sententia pronā partē appellasse: supina enim dicēda est nō prona, quæ sub rostro est, qua venter & viscera cōtinentur, qua verò superior capitis pars & dorsum, prona, vt rectè sic dicamus Attilū & Sturionē os habere in supina parte Vranoscopū in prona. Quod Arist. autoritate comprobamus. Is enim de pisciū genere & differentiis tractās sic scribit. τῶν ἐν ὕδατι ζῶων ὅτων ἰχθύων γένος: ἐν ἅπασιν τῶν ἄλλων ἀφάρισται, πολλὰς περιέχον ἰδέας, κεφαλῶν μὲν γὰρ ἔχει, καὶ τῶν πτερυγίων, καὶ τῶν ὀστέων, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τῶν ἀκροῦν, καὶ τῶν ἀκροῦν, καὶ τῶν ἀκροῦν. Lib. 2. de hist. stor. cap. 13. Gaza sic. Piscīū genus inter ea quæ aquas incolūt, vnū distingui à cæteris iure potest, cum forma euariet numerosiore. Habet id caput, & prona, & supina. parte qua venter & viscera cōtinentur supina habet. Id quod nō solū de piscibus sed etiā de quadrupedibus traditur ab Aristotele. Ἐχσσι ὅτε τετράποδα ζῶα, ὅτε μὲν ὁ ἀνθρώπος μόρια ἔχει ἐν τῷ πρόθεθεν, καὶ ἔτι ἐν τοῖς ὑπὸ τοῖς. ὅτε ὁ ὀπίσθιος ἐν τοῖς πτερυγίοις. id est, partes quas homo habet, & priores, quadrupedes infra habent, & supinas: quas autem ille posteriores, hæc pronas. Sed ad Attilum reuertatur oratio. Is carne est molli, parum suauis, pro Sturione delicatissimo aliquando venditur, sed sapore impostura detegitur. Piscatores Ferrarienses mihi aliquando narrarunt Attilum capi sagena per transfuersum amnem iniecta, ex cucurbitis exsicca-

tis suspensa, in quam nauculis vtrinque dispositis vrgetur & compellitur.

De Galeo Rhodios.

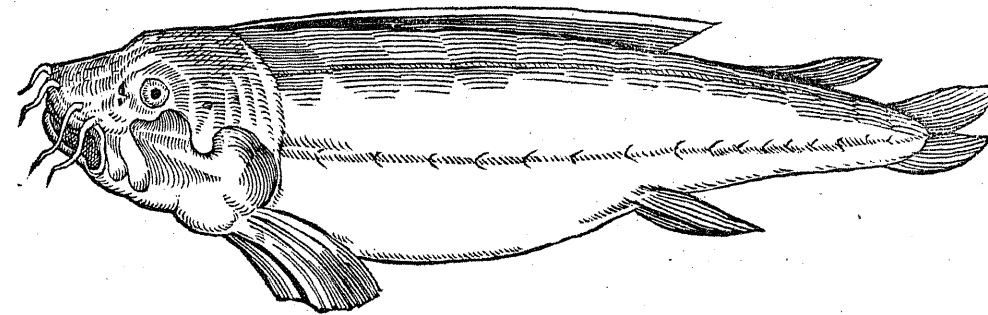

CAPUT VII.

HIC Piscis quem hîc representamus à nonnullis *Cops* vocatur, & eo nomine designatum, atque optimè figura expressum misit ad me doctissimus Medicus & vir humanissimus Antonius musa brafauolus. Alij nominis affinitate decepti *Cops* appellat, est enim id nomè alterius piscis. Ego verò hunc Galeû Rhodiensem esse, siue vulpè Rhodiensem existimo, cuius obiter meminimus in LIB. XI III. operis nostri de marinis piscibus, quû de Acipèfere siue Sturione loqueremur, què Archestratus eundè esse cû Acipensere credebat, non sine ratione in hâc opinionè inductus: est enim piscis iste Acipenseri siue Sturioni persimilis, nò solum corporis specie & partibus sed etiâ gustu ac sapore, dempta vnica differentia, quâ non nisi ij percipient, qui citra ingurgitationem cibum hunc sumpserint, qui que exquisito gustatu fuerint. Ad communes igitur & vniuersas notas attenti, & non ad cuiusque rei maximè proprias, sine quibus rerum differentia penitus cognosci non possunt, facillè Galeum Rhodium cum Sturione confundent, quod Archestrato euenit, cuius sententiam refellit Athenæus cuius verba subiungâ, non vt Acipenseri solum à Galeo Rhodio discrimen cognoscatur, sed vt verum Rhodiorum Galeum seu Vulpem à nobis hîc exhiberi comprobem. Ἀρχεστράτος ὁ ὁ τὸ ἄλλοιον Σαρδαμαπάλω ξήσας βίον, περὶ Ἰδ' ἐν Ρ' ὀδῳ γαλεῖ λέγων, τὸ ἄλλοιον εἶναι ἢ γέϊ) τῷ παρὰ Ρ' ομοίως μετὰ ἀλλῶν ἢ σφοδρῶν εἰς τὰ δεῖπνα περιφερομένων, ἐσφοδρῶν ἢ τῶν φερῶν ἄλλοι, καλεῖται δὲ Ἀκιπένσερα: ἀλλ' εἶδος μὲν μικρὸς ἢ μικρορυχότερος ἐστὶ, ἢ τῷ σχήματι, βίγνος ἐκείνων μέλλων. Et paulò post. Ἀρχεστράτος περὶ Ἰδ' ῥοδιακῆ γαλεῖ λέγων τοῖς εἰσῆροις πασιμῶς τῶς συμπελάτων φησὶν, Ἐν δὲ ῥῶδῳ γαλεὸν τὸ ἀκιπένσερα καὶ ἀποθνίσκην Μέλλης, ἀν' μήσοι πωλεῖν θέλη, ἀρπάζον ἄλλοι, ὃν καλεῖσιν Συραχῶται κωῦα πῖονα. i. Archestratus qui

qui Sardanapali vitam vixit, de Galeo Rhodio scribens, eundè esse opinatur cum eo qui apud Romanos cû tibiis & coronis in canis circumferebatur, coronatis etiam iis qui gestarent, vocantq; Acipenserem. At hic quidem Acipenser paruus est, & porrectiore rostro, & figura triangulari magis quàm ille. Et: Archestratus de Rhodiensi Galeo loquens, amicis patrio more cõsulens ait, Galeum Rhodium seu vulpem si tibi vendere noluerint, quâuis mori debueris, rape, quem Syracusij canem pinguem appellant. Hactenus ex Archestrato Athenæus. Quod si Galeum Rhodium cum Sturione seu Acipensere contuleris nullû planè cõperies qui ei similior sit eo què proponimus, his exceptis quod Sturionem longiore est rostro, & corporis figura magis triangulari: nam alioqui Sturionem totius corporis figura, tergi ossibus acutis, & clypeorû modo efformatis, aliis item in lateribus dispositis, pinnis, cauda, ore in supina parte sito omnino refert. Is quemadmodum Sturiones relicto mari amnes subit, reperitur enim in Pado, & in Rhodano, & pro Sturione venditur, nec ab eo distinguitur, nisi ab exercitatissimis, & exquisiti gustatus hominibus. Hanc differentiâ me docuit Gulielmus Pelicerius Monspelicis Episcopus vir singulari doctrina præditus. Tum ex capite crassiore, & rostro breuiore obtusiorq; tum ex gustu Galeû Rhodium siue Vulpè deprehendit: ferinum quid respicit, quod de Sturione dici non potest, carnèq; est duriorè, à quo sapore Galei & Vulpis nomè habet: Galei enim & vulpes ex Galeorum genere ferini sunt saporis & ingrati. Ego quoq; non viso capite, inter edendum diuersam piscis huius naturam à Sturione facillè iudicavi, si tamen in dulci aqua diu natauerit, in cibus haud aspernandus est.

De Exosse pisce & de Ichthyocolla.

CAPUT VIII.

ET ACEVS piscis est quem hîc proponimus cartilagineus, sine ossibus vllis aut spinis, sine squamis. Capite est crasso & lato, ore magno & in promptu posito, è superiore maxilla quatuor apophyses carnosæ dependet. Oculos paruos habet pro corporis magnitudine. Carne est prædulci & glutinosa admodum, ob id salituræ idonea, qua me-

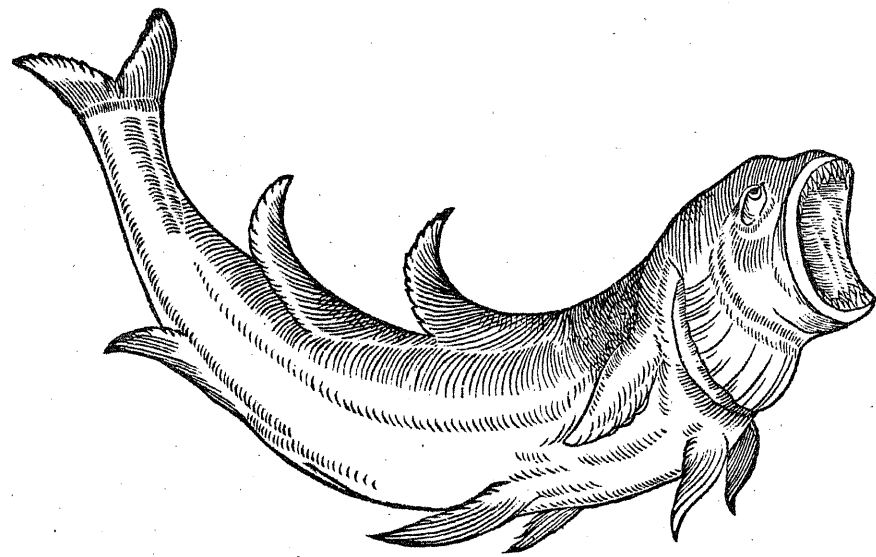

lior redditur & rubescens Salmonis modo, atq; etiam durior, quam ob causam aliquandiu maceranda priusquam coquatur. Eam Tanais & Ponti accolæ Romam & Venetias trāmittunt, illūq; in foro piscario venditur. Ab huius piscis carne viscida admodum & tenaci, & ab intestino siue mēbrana interna longa, quam complicatam & exsiccatam pro Ichthyocolla vēdunt, in Ponto Collanus dicitur vulgò, à Bononiensibus *Copso*, ab aliis Italis *Colpesce*, à Tanais accolis *Barbotta*, ob appendices è maxilla barbæ modo dependentes, à Germanis *Huso*, & *Husen*, à Græcorum nonnullis *Morona*, Quo verò nomine veteres hūc piscem designarint, inquirendum. Primū eorū improbanda est sentētia qui Marionē dici arbitrentur, quod vox hæc affinis sit Græcorum huius ætatis appellationi, qua piscem hunc ex quo glutinum fit, nominant. Cui rei Plinij autoritatem adiungunt ex LIB. IX. Et in Danubio ^{Cap. 15.} Mario extrahitur porculo marino simillimus. Sed cū Marionis nomen apud nullum autorem Græcum vel Latinum legatur pro pisce, Barbarum esse iudico, deprauatūque esse Plinij locū modo citatum docuit me Gulielmus Pelicerius Monspeliensis Episcopus in Plinij lectione exercitissimus & diligentissimus: neq; enim Mario legendum esse, neq; mari, vt in vulgatis nostris exemplaribus habetur, sed maior, ex veterum & optimorum codicum collatione, & ne ab eodē loco recedamus, alia eius vitia corrigemus, & inde piscis de quo nunc agimus nomen Latinum eliciemus. Locus ita nunc vulgo in excusis legitur. Præcipua magnitudine Thunni inuenimus talēta xv. pepēdisse. Eiusdem caudę latitudinem duo cubita & palmum. Sunt & in quibusdam amnibus haud minores, Silurus in Nilo, Esos in Rheno, Attilus in Pado inertia pinguescens, ad mille aliquando libras, catenato captus hamo, nec nisi boum iugis extractus: atqui hūc minimus appellatus Clupea, venam quandam eius in faucibus mira cupidine appetens, morfu exanimat. Silurus grassatur vbicūq; est omne animal appetens, equos innatantes sæpe demergens, præcipuè in Mæno Germaniæ amne propter Lisboum, & in Danubio maior, porculo marino simillimus. Et in Borysthene memoratur præcipua magnitudo, nullis ossibus, spinisve interstitis, carne prædulci. Statim initio eius loci pro Thunni, Thunnū rectè emendauit Massarius, vt vnicus hūc intelligatur mirandæ magnitudinis, sicq; legatur. Præcipua magnitudine Thunnū inuenimus talenta xv. pependisse &c. Deinde pro Esos in Rheno, legendum puto Exos, de quo Exosse pisce, ea postrema intelligenda sunt. Et in Borysthene memoratur præcipua magnitudo nullis ossibus, spinisve interstitis, quæ pisci quem capiti huic præfiximus aptè quadrant: ossibus enim spinisque, quæ etiam piscium ossa dicuntur, prorsus caret, vt Exos optimo quidem iure dicatur. Hæc postrema Plinij verba ad Silurum referri non possunt, vt quidam falso opinati sunt: Silurus enim ex Plinio

Plinio LIB. XXI. spinas habet. Siluri, inquit, fluuiatilis, qui & alibi ^{Cap. 20.} quàm in Nilo nascitur, carnes impositi recentes, siue salsa. Eiusdem cinis extrahit, & adeps, & cinis spinæ eius vicem spodij præbet. Ex quo loco illud quoque colligitur Silurum Nilo amni peculiarem non esse, nec Exossem Rheno quamuis in loco prius citato scripserit Plinius, Silurus in Nilo, Exos in Rheno: nam Silurum etiam hodie in Danubio capi constat, Exossem in eodem Danubio, atque in Borysthene. Cū igitur tres prægrandes & cetaceos pisces proposuisset Plinius, Silurum, Exossem, Attilum, singulos deinceps explanans per epexegetim primū de Attilo, deinde de Siluro, postremo de Exosse dicit. Absurdum etiam non fuerit piscem hunc Ichthyocollam appellari, nam etsi nomen hoc glutinum ex pisce significet, tamen pro pisce interdum sumitur teste Plinio LIBRO XXXII. Ichthyocolla appellatur piscis, cui glutinosum est corium, idēque nomen glutino eius. ^{Cap. 7.} Idem gluten Dioscoridi venter est piscis cetacei, præstatque candidans, natione ponticum. quale hodie quoque ex eius piscis intestino ^{Lib. 3. ca. 102.} ex Ponto mittitur, quod maximo est argumento piscem hunc Ichthyocollam esse. Sed quoniam in Ichthyocollæ mentionem incidimus, ex quibus piscis partibus gluten excoquatur, & quibus aliis ex rebus etiam fiat, explicandum. Quidam ex ventre non ex corio fieri dicunt. Aristoteles non ex vno tantum pisce id confici existimasse videtur. Inest, inquit, in cute omnium lentor quidam mucosus, verum aliis magis, vt in tergo bubulo, ex quo glutinum facere solent. ^{Lib. 3. de hist. cap. 11.} Quinetiam ex piscibus glutinum à nonnullis excoquitur. Ergo ex Galeis ceterisque cartilagineis piscibus, ex sepia fieri posse puto. Docti quidam eam Asinorum speciem, quam *Moluam* Galli vocant, Ichthyocollam esse arbitrati sunt, quod ea glutinosa sit admodum, & eius partes quædam in glutinum densari possint. Sed ea opinio ex eo facile conuellitur, quod Plinius & Dioscorides Ponticam Ichthyocollam ^{Lib. 3. ca. 102.} imprimis commendant. Διαφέρει ὅ ἢ ἐν πόντῳ θηνομένη ἐστὶ λαύκη, ἐπιδαχῆς, & φαρμάκῃς, ἑχέτω τὴν ἰσχυρῆν. Plinius. Ichthyocolla vt glutinum taurinum laudatur, Pontica, candidans, & carens venis squamisque, & quæ celeberrimè liquefcit. Moluæ autem non solum Ponti, sed & maris Mediterranei accolis omnibus planè incognita nunc est, & olim fuit, quia in Oceano solum capitur. Quamobrem Ichthyocolla esse non potest etiam si ex ea glutinum confici posse nō negē. Quantum ad priorem scriptorum dissensionem attinet, id tenendum & ex corio siue ex cute, & ex intestinis ventriculoq; atque ex capite, pinnis, cauda piscis Exossis, item ex taurorum & boum auribus, collo, glutinum excoqui posse: inest enim in coriis glutinosus & mucosus humor ^{Lib. 3. ca. 67.} aliæ verò partes quas diximus ex crassa & viscida pituita & cōstant, & aluntur. Madescere debet Ichthyocolla, ait Plinius, concisa in aqua,

aut aceto nocte & die. Et mox, Tundi marinis lapidibus, vt facilius liquefcant. Vtilem eam in capitis doloribus affirmat, & tetanothris. *Dioscorides* vtilem esse tradit emplastris capitis, & leprarum medicaminibus, & tetanothris quæ cutem faciei erugant & extendunt. Eiusdem vsus ad maturandos abscessus plurimum confert, & peritonæo discisso, siue in enterocele siue in Epiplocele vtiliter admoueri frequenter sum expertus. In sanguinis sputo, in iure capi dissoluitur, vel cum medicamenti assumi prodest, necnon in pulmonum vlcibus cum Cancrorum fluuiatilium cinere. Miscetur cerato illi Mesuæ Diapente nuncupato. Eius vires à Paulo Æg. hæc traduntur. Ichthycollæ vis est opplere & siccare, rectè miscetur emplastris capitis, & glutinantibus, & iis quæ ad lepras tollendas, & erugendam faciem conficiuntur. Præter ea quæ dicta sunt addit Auicenna valere ad vesicas ex vstione factas, & ad scabiem vlcerosam quod desiccet & glutinet. Non solum ex piscibus, sed etiam ex aliis animantibus glutinum fieri autor est Plinius. Boum coriis, inquit, glutinum excoquitur, taurorumq; & id præcipuum.

De Siluro.

CAPVT IX.

DE antiquo Sturionis nostri nomine grauissimi quique nostræ tempestatis scriptores variis sententiis inter se dissenserunt, quarum plurimæ permultum à veritate discrepant. Alij enim Sturionem Lupum esse existimauerunt, alij Padi Attilum, alij Plinij Turfionem

nem, alij Hyccam. Quas sententias doctè & ingeniosè refutauit Paulus Iouius in libello de Romanis piscibus. De eadem re nos quoque satis copiosè disceptauimus LIBRO XIII. operis nostri de marinis piscibus, quum de Sturione tractarem. Verum quemadmodum Iouius aliorum de Sturione opiniones à veritate alienas optimo quidem iure reprehendit, ita ipsemet merito quoque reprehendus mihi videtur, quod de Sturionis nomine non rectè senserit, quem Silurum antiquorum esse existimat, quemque pro Glani Theodorus Gaza apud Aristotelem semper interpretatur. Sed hanc reprehensionem à Iouio accipi velim, à candido animo nulla malevolentia suffuso, limandæ veritatis studio profectam. Sunt igitur læues admodum coniecturæ quibus vitur Iouius qualis hæc est, quod hæc ætate quisnam piscium antiquitus fuerit Silurus, penitus ignoremus, qui adeo in mari ac fluuiis testimonio Aristotelis, Plinij, Athenæi & Aufonij sit celebratus, ex aduerso autem de Sturionis antiquo nomine plurimum dubitemus, qui sit omnium ferè totius orbis fluuiorum incola longè notissimus, cum tamen credendum non sit Sturionem veteribus ignotum fuisse, aut Silurum veluti aliquo naturæ defectu, tota eius generis extincta sobole penitus euanuisse. Hoc quidem in plurimis aliis piscibus euenit, præsertim lacustribus & fluuiatilibus, qui & nomine, & alimenti præstantia apud nos sunt notissimi, à veteribus autem ne nominati quidem. Contrà à veteribus multi maximè commendantur, nobis planè ignoti. Non oportet tamen celeberrimorum quorumque apud antiquos piscium nomina ponere iis qui apud nos quoque sunt in pretio, nisi id firmis rationibus, & à substantia naturæque piscium ipsorum petitis inducti faciamus. Trutta hodie & frequentissimus & optimus habetur piscis, quo cum lacus amnesque Italiæ multi abundant, verisimile non est veteribus Romanis fuisse planè incognitum, quod tamen antiquitus verum ipsius nomen fuerit affirmare non ausis. Sequitur alia non firmiter coniectura. In Nilo, Borysthene, atque Danubio, vti Plinius de Siluris ait, etiam nunc frequentissimos Sturiones reperiri. Nam in omnibus Nili ostiis, & superius prope Memphim Ægyptij Sturionem expiscantur. In Borysthene verò, qui hodie Neper est amnis, Phasique & in ipso Tanai apud Tanam emporium tanta eorum est copia, vt cetariæ ibi institutæ sint officinæ, in quibus ea salsamenta ex Sturionum ovis salitis, quæ Caiuaria dicimus, itémque ipsa Schinalia ex summo Sturionis spinali dorso, sale fumoque inueterata conficiantur. Hæc quidem omnia fateor. Præterea adeo frequentes esse & magnos in Danubio vt eo minores etiam amnes subeant, qui in ipsum influunt, sicuti

Draum, Sauum, & Tybiscum, vt mirum etiam non sit eos Mœnum subire, sicuti Plinius ait. At præter Sturiones in his etiam amnibus multi alij prægrandes pisces procreantur, ad quorum nonnullos eadem coniectura accommodari potest, quemadmodum ad eum quem hic depinximus, qui vnus est ex Danubij piscibus, & verus Silurus vt in sequentibus ostendam. Quantum vero ad Athenæum attinet, à quo Iouius Silurum Istrianum siue Danubianum honoris, atque excellentiæ causa nominatum fuisse scribit, vt ab eo Istrionem piscem dictum putet, & inde fortasse Sturionem, respondeo, Athenæo non Silurum, sed Glanim siue Glanida Istrianum vocari, quem à Siluro diuersum esse firmissimis veterum & probatissimorum autorum sententiis postea comprobabo, etiam si ita conuerterit Gaza. Porro quæ ex Aufonij Mosella proferuntur de Siluro, pro Iouio non faciunt, qui Silurum describit velut actæo perductum tergora oliuo, cum Sturioni tergum non flauescat, vt optimum oleum, sed cæruleum sit. Iam verò nec illud opinioni Iouij suffragatur, quod Hispania omnis Sturionem hodie Sulium appellet, quæ vox à Siluro parum abesse videtur. Nam quemadmodum veteribus piscium nominibus, gentium vocabula ob affinitatem accommodata nonnihil ad piscium cognitionem conferre non negauerim, ita ex coniectura inde solum petita, nec cum aliis firmioribus coniuncta certi aliquid colligi nemo dixerit: lubrica enim est hæc ratio & sæpe fallax. Quod si ex nominis similitudine sola, Sturionis vetus nomen quaerendum sit, multò maior est Turfionis cum Sturione, quam Siluri cum Sulio affinitas, quo Sulij nomine Sturionem Hispani hodie nuncupant: vnica enim litera s, ex medio in principium translata, ex Turfione Sturionem efficit. Illam tamen Iouij opinionem libenter amplexus est in suis in Dioscoridem commentariis Amatus Lusitanus, & facilè cum Iouio credit Silurum Græcorum nostrum esse Sturionem, quod Hispanica nomenclatura multum ei fauere videntur, à Manardo verò, & aliis reclamantibus sine vlla sententiæ eorum refutatione liberè dissentit. Nos primi Sturionem veterum Acipenserem esse, siue *ὀνύχου* Porionis & indicauimus & satis comprobauimus LIB. XIII. operis nostri De Marinis piscibus. His omnibus Iouij & aliorum idem sentientium coniecturis vnica rationem à natura & actionibus Siluri sumptam opponimus: Silurum autore Plinio, vbicunque sit vbique grassari, omne animal appetentem, equos innatantes sæpe demergentem, præcipuè in Mœno Germaniæ, & in Danubio. Quæ in Sturionem nullo modo competere possunt: nam dentibus caret,

caret neque maleficus, neque ferox est, à quibus moribus planè aliena est oris fabrica, vt neque alia animalia appetere, neque demergere possit. Nunc Silurum & Glanim siue Glanida diuersos esse pisces ostendamus, & Siluri nomen Græcum non Latinum, vt perperam Gaza Aristotelis Glanim semper Silurum conuerterit. Athenæus Niloticos pisces recensens, Glanidas, & Siluros seorsum ponit, & Glanidi Istri Latum piscem comparat. Eius verba sunt. *Οἱ δὲ ἐν τῷ Νείλῳ ποταμῷ γινόμενοι Λάτοι. Ὁ μέγεθος Ὀρίσκειν καὶ ὑπερδιπλασσίας λίβας ἔχοντες. Ὁ δ' ἰχθύς ἕτος λαχέτατος ὢν καὶ ἡδιστος ἐστὶ πάντεσσι ῥόπον σκωλαζόμενος, παραπαλήσιον ὢν τῷ ἔργῳ ἢ Ἴστρον γλαυδί. Φέρει δὲ ὁ Νείλος καὶ ἄλλα γένη πολλὰ ἰχθύων, καὶ πάντεσσι ἡδιστά, μέγιστα δὲ τὰ τῶν χερρακίων: πολλὰ γὰρ καὶ τέτων γένη. Φέρει δὲ καὶ τὰς μειώτας χαλασμάσας, ὧν μνημονεύει Ἀρχίππος ἐν ἰχθύσι διὰ τέτων. Τὰς μειώτας καὶ ἀσπέρδας, καὶ γλαυδίδας. εἰσὶ δὲ οἱ πολλοὶ περὶ τὸ πόντον φέροντες ἢ ὀνομασίαν ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς μειωτιδος. Νηλεῖοι δὲ εἰσὶν ἰχθύες, εἰ γὰρ ὁ μνημονεύειν διώματι πολυεὴν ἢ ἀποδημίαν ἔχων. Ναρκη μὲν ἡδίστη, χαίρος, σιμὸς, φάργος, ὀξύρυγχος, ἀλλάβης, σίλβρος, &c. Id est, Latorum qui in Nilo fluuio procreantur tanta est magnitudo, vt inueniuntur qui ducentarum librarum pondus æquent. Piscis est candidissimus & suauissimus quouis modo apparatus, similis ei qui in Istro nascitur Glanidi. Fert Nilus plurima alia piscium suauissimorum genera, maximè coracinos quorum multæ sunt species. Fert & pisces qui Mæotæ vocantur, quorum Archippus meminit in piscibus his verbis. Mæotas, Saperdas & Glanidas. Sunt & alij multi in Ponto quibus ex Mæotide palide nomen positum est. Nilotici vero sunt pisces, siquidem peregrinationis multorum annorum meminisse possum, Torpedo iucundissima, Porcus, Simus, Phagrus, Oxirynchus, Allabes Silurus. His accedit Æliani testimonium. Glanis inquit, piscis incola Mæandri, & Lyci Asianorum fluminum, & Europei Strymonis, speciem Siluri similitudinè que gerit, idè que foetuum suorum amantissimus est, mas saltem qui foetum assidue ab aliorum piscium iniuriis tuetur atque seruat. Eisdem Siluros Glanibus similes à Pausania intelligi puto, quum scribit beluas quasdam perniciosas in Rheno & Istro gigni forma similes Glanibus qui in Hermo & Mæandro proueniunt, excepto colore nigriore, & corporis robore quibus Glanes inferiores sunt. Nomen Siluri Græcum esse non solum ex iam citato Athenæi loco, sed & ex alio facile intelligas quum scribit. *τί δ' ἔστι καὶ σείκερου λεγομένου, ἀλλὰ σίλβρον? ἀνόμωσαι γὰρ καὶ ἕτος ἀπὸ τῆς σείκης σωεχῶς ἢ ἔραυ.* Cur non Siurum dicimus sed Silurum? Sic enim nominatus est quod cōtinuò caudam agitet, Paulus eodem *σιλβρος* nomine vsus est. Quum*

igitur Gazam impulit, vt pro Glani Silurum redderet? Vnicus, vt
Lib. 9. cap. 51. opinor, Plinij locus, qui talis est. Silurus mas solus omnium edita cu-
Lib. 6. de hist. cap. 14. stodit oua, sæpe & quinquagenis diebus, ne absumentur ab aliis, id
 quod de Glani tradidit Aristoteles. At id non solus Silurus siue Glanis
 facit, verum etiam Cyprinus vt eodem in loco scripsit Aristoteles. ea-
 dem est erga fœtus suos charitate Glanis teste Æliano alius à Silu-
 ro. Quare ex eo quod à solo Siluro seruari oua tradit Plinius, non
 necessario efficitur Silurum Glanim Aristotelis esse, qui oua sua cu-
Lib. 9. ca. 43. stodire dicitur. Præterea alio loco Plinius Glanim nominat. Cau-
 tius, inquit, qui & Glanis vocatur, auersos mordet hamos, nec deuor-
 rat, sed esca spoliatur, quæ ex Aristotele sumpta sunt, qui Glanim ἀγ-
 κισσοφάγον vocat. His nec inutile fuerit addere, Apud Dioscoridem
Li. 19. de hist. cap. 37. Cap. 29. L I B. I I. pro αἰλῆρος legendum esse σιλῆρος, vel αἰλῆρον & σιλῆρον eun-
 dem esse piscem. quas enim facultates Dioscorides αἰλῆρος tribuit, ead-
 dem Paulus Ægineta ἰλῆρος. Sic Dioscorides. ταιχιρὸς ὁ ἄτροπος,
Ibidem. ἀρτηρίας ὁ καθαίρει, καὶ βήχους καὶ τασκενιάς. καὶ τὰ πλοσάειρα ὁ ἡ σαρξ τῆς
 ταιχιρῆς σκόλοπας ἀγάγει. Sale conditus minimum suppeditat alimen-
 tum. Arteriam expurgat & vocem expedit. Illita saliti caro aculeos,
 & infixa corpori spicula extrahit. Sic Paulus. σιλῆρος ταιχιρὸς βρωθεῖς
Lib. 7. ἀρτηρίων καθαίρει διακαθαίρει, καὶ τὰ πλοσάειρος ὁ σκόλοπας ἀγάγει: Neque
 est quod quis obiiciat αἰλῆρον apud Paulum legi posse sicuti apud
 Dioscoridem, quoniam illic Paulus ordine literarum vires medica-
 mentorum tradit, & in iis quæ à litera σ. incipiunt scribit quæ modo
 citauimus. Idem de Galeni loco sentiendum qui est L I B. I X. de fa-
 cul. simpl. medic. ex quo Galeno sua descripsit Paulus. τῶν ὁ παρὰ
 χερσίντων αἰλῆρων τὴν ἀρχὴν λαβόντων ἐπιθεμελίω ἐξάγει σκόλοπας φασί,
 ὡς ἐλακκίω ἔχον διώματι δηλονότι. vbi pro αἰλῆρος σιλῆρος intellige.
 Superest vnica mihi improbanda opinio viri eruditi à quo dissentire
 mihi religio foret, nisi veritatis cognitionem, qua nihil prius neque
 antiquius viro bono esse debet, ipse quoque rebus omnibus antefere-
 ret. De eo aliquando audiui quum diceret, veterum Silurum cum
 esse qui ab Aufonio Lucius vocatur, à nostris *Brochet*, cuius mores
 Siluri moribus à Plinio traditis optimè conueniunt: est enim Lucius
 voracissimus, dentibus acutis, longis, firmisque armatus est, quem ve-
 rè dicere possemus in animalia grassari. Cuius rei exemplum profe-
 ram. Narrauit mihi vir fide dignissimus vidisse se Mullæ, quam iter
 faciēs in Rhodanum potatum duxerat, labrum inferius à Lucio den-
 tibus apprehensum, cuius demorsu cruciatam & territam inde fugif-
 se, & crebra capitis quassatione Lucium in terram deiecissee quem
 ille palpitantē & in aquam redire conantem cepit, domumque tulit.
 Certum est feles paruos & canes in viuaria Luciorum coniectos
 ab iis deuorari. Quare mores quidem conueniunt, sed natalis locus
 maxi

maximè repugnat, Lucius enim lacustris & palustris, siue fluuiatilis
 tantum, Silurus marinus & fluuiatilis. Neque Lucio competunt notæ
 quas Siluro Aufonius tribuit, quod dorso sit flauescente olei modo,
 quod tam vastæ magnitudinis vt Delphinus fluuiatilis nominari pos-
 sit. Denique Lucium à Siluro aperte distinxit: cum enim de Lucio atq;
 aliis aliquot dixisset, subiunxit hæc de Siluro vt diuerso pisce.

*Nunc pecus equoreum celebrabere magne Silure
 Quem velut ætæo perductum tergora oliuo
 Amnicolam Delphina reor, sic per freta magnum
 Laberis, & longi cœcis corporis agmina soluis.
 Aut breuibus defensa vadis, aut fluminis vlnis,
 Aut quum tranquillos moliris in amne meatus,
 Te virides ripæ, te cerula turba natantum,
 Te liquidæ mirantur aquæ, diffunditur alueo
 Aestus, & extremi procurrunt margine fluctus.*

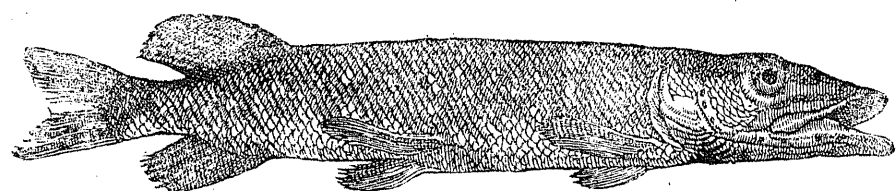
Propositis igitur multorum de Siluro sententiis nostram liberè
 proferre non dubitamus. Existimamus autem veram Siluri figuram
 pictura nostra representari quam ex istri siue Danubij Siluro expres-
 sam misit ad me Conradus Gesnerus, de cuius moribus à Germanis
 fide dignissimis eadem narrantur, quæ Plinius Siluro tribuit: ferox
 enim est & in animalia impetum facit, eorum enim catulos iniectos
 discerpit & deuorat, vastissimo est oris hiatu dentibus multis acutis-
 simis & validissimis munito, non squamis sed cute dura contegi-
 tur & nigricante. Oculis est magnis. Pinnas duas habet in dorso,
 à podice vnica, alias habet branchias in ventre. Carne est dura. Ad
 quæ ea conferat antea ex Galeno & Dioscoride diximus. Hanc meam
 de Siluro sententiam æqui bonique omnes vt consulant, oro atque
 obtestor, qua certiore, & euidentioribus testimoniis probatam si qui
 proferant, libenter me eis assensurum profiteor.

A

pinnas duas habet ad branchias, duas alias inferiore in ventre, à podice vnicam. In dorso prior magna est, quæ rubescit, punctisque nigris notata est. Cauda in duas latas deficit.

De Lucio.

CAPUT XIII.

NT E R Fluiatiles Lucium collocamus, quauis non solum in fluminibus, sed etiam in paludibus, stagnis & lacubus viuere comperiat. Est igitur Lucius omnium dulcium aquarum communis, quem cetaceis antè descriptis subiungimus, quia in magnitudine insignem accrescit. Marinus planè non est, nec nisi rarò in ipsis etiam fluuiorum ostiis reperitur, nisi aut vndarum vi, aut suo impetu illuc feratur. Has ob causas aliquando in ostiis Rhodani, vel in stagnis marinis capitur, sed prorsus exuccus & insuauis, ac veluti tabidus, non alimenti quidem penuria: nam ibidem permulti pisces commodè degunt, & pinguescunt, sed quod in alienum locum & à nativo diuersum vltro compulsus sit. Aufonius primus ex Latinis, quod sciam, Lucij nomine vsus est, deducto, vt opinor, à græco nomine *λύκος* quod Lupum significat, quia hic inter fluuiatiles sit voracissimus & edacissimus, quemadmodum inter marinos Lupus, cui Græci à voracitate *Λάβραγος* nomen dederunt. Sunt qui Sphyrænā Lucium marinū vocent, quem Itali *spetto* nostri *spet* appellant. Sed Sphyræna & Lucius valde à sese seiuncti sunt, vt ex capite de Sphyræna colligere licet. Burdigale *Lucz* nominatur, à Gallis *Brochet*, vel ab aliis *Bequet*, vel *Bechet*, à rostro prominente: *Bec* enim lingua nostra rostrū significat. Angli pro ætatis ratione variè appellāt, minorem *Pilz* vocantes, maiore *Lutz*. Aulici nostri Luciu pede vno minorem *Brocheton* vocāt maiore, *Lanceron*, qui pedum duūm triūmve est magnitudine *Brochet*. Est igitur Lucius piscis longus ad duūm triūmve cubitorum magnitudinem attingens in magnis lacubus Gallia & Germania, quadrato ferè dorso & perpetuo æquali, donec ad postremas pinnas ventum sit, aliquando tamen ventre distento & prominentiore quum pinguior factus est, quod etiam aliquando Ichthyopolarum impostura

stura accidit, qui piscium quorundam ventrem herbis infarciunt, algam & viles alias herbulas carius vendunt, quàm pisces ipsos, quod Romæ fieri deprehendi. Cauda est breui, capite quadrato, striato, foraminibus paruis excauato. Rostrum anserino rostro non ab simile est, maxilla inferior superiore longior, & cochlearis modo excauata. Dentes multos habet vario modo dispositos: nam in maxilla inferioris anteriore parte dentes parui sunt, in os recurui, in superiore maxilla nulli sunt, quia cum ea latior sit, dentes extra os prominentes, & inferioribus non occurrentes inutiles forent. Horum igitur loco natura duos dentium ordines palato infixit. Oculi coloris aurei sunt æmuli, ante quos duo sunt foramina in vnicam cavitatem coëuntia. Corpus squamis tegitur paruis tenuibusque, adeo vt iis carere videatur: & cum iis coquatur, & inter edendum, si paruus sit Lucius, negligantur. Sin maior duriores & euidentiores abiiciuntur. Corpori macula quædam aspersa sunt. venter candidus est, dorsum nigricat vel liuescit, latera argentea sunt, in magnis & senioribus aurea. Pinnis natat quatuor, duæ sunt ad branchiarum ima, qui pinnarum situs est fluuiatilibus piscibus communis, vt facilius in aqua suspendantur & efferantur. Contrà altiùs sitæ sunt eadem pinnæ in marinis, quia dulcis aqua tenuior est & liquidior, marina crassior & spissior, ob id hæc pondus magis sustinet, illa minus. Inferiore ventris loco duæ aliæ sunt magnæ & validæ. In dorso nulla est, sed non procul à cauda duæ sunt vna superior, altera inferior. Superior aurea est, nigris maculis notata. Cauda in duas pinnas desinit similiter pictas. Linea medium corpus dirimens vix cernitur, quia ex minutis punctis constat. Interna omnia corporis figuram sequuntur. Etenim oblonga simul maximè ventriculus pinguitudine obductus, cuius permultæ sunt appendices, in quibus chylus confectus seruatur, ne ob gulæ laxitatem facile reiciatur. Intestina tribus longis conuolutionibus constant. Hepar ventriculum amplectitur, in quo vesica est felle viridi distenta, in suffusionibus & oculorum maculis vtili. Carne est dura, nec valde glutinosa si in fluuiis & magnis lacubus alatur, sed mali succi & glutinosa si in stagnantibus aquis & palustribus degat. De quo Aufonius in Mosella.

Lucius obscuras vltima, cænoque lacunas

Obsidet, hic nullos mensarum lectus ad vsus

Feruet fumosis olido nidore popinis

In piscinis etiam cum Tincis & Cyprinis includuntur Lucij, hi omnes pro loci & victus ratione, vel meliore vel deteriore sunt succo. Galli magnos Lucios & in puris aquis educatos valde commendant, alios item pisces duræ carnis, eosque rident qui vt carnes, ita pisces asseruant, vt teneriores reddantur. Qua in re vehementer errant: quæ enim dura difficilius concoquuntur quàm mollia, quæ intelligo tene-

ra & friabilia, non humore nimio & superuacaneo diffluentia. Ossa maxillarum à quibusdam in medicamentis vsurpantur vsta, in cinerem & in puluerem redacta. Drachmæ pondere ad calculos renum comminuendos valere creduntur, non alia opinor ratione, quàm calculum in meatibus vrinæ morantem deorsum pellendo, vel pituitam qua calculus retinetur absumedo. Itaq; ad vesicæ calculum nihil prodest. Alij ex iisdem maxillis cinerem mentulæ vlceribus aspergunt ad exsiccandum, quod efficacius præstant saliti Lucij ossa, vt spodij vice esse possint, quemadmodum & Siluri saliti ossa.

De Mugilibus.

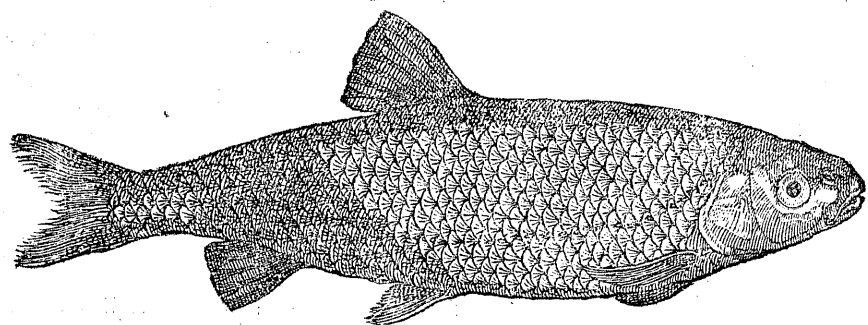
CAPUT XIII.

Fluuiis Mugilum genera duo reperiuntur, vnum eorum qui relicto mari illuc subierunt, & sæpius in eorundem ostiis capiuntur, id quod in Garūna, Ligeri, Rhodano, alijsq; multis fluminibus perspicere licet. Alterū eorū qui in fluuiis nascuntur & perpetuè viuunt, de quibus nunc loquimur. Sunt qui *Κεφαλον* genus Mugilum omnium siue marinorum siue fluuiatiliū cōstituunt, vt Galenus. Alij Leuciscū, inquit idem Gal. Mugilē tantum fluuiatilem faciunt à Cephalo diuersum. Hicisio apud Athenēū Leuciscus Mugilū omniū genus est. Sed de hac nominū varietate satis multa diximus LIB. IX. operis nostri de marinis piscibus. Ac quēadmodū illic Mugilū marinorū genera plura esse docuimus, ita nunc eorum piscium species aliquot proponemus quæ non nisi ad Mugilum naturam referri posse mihi videntur. sunt enim qui succo, substantia, colore, corporis aspectu similes, capite tantū & rostri figura differunt, quemadmodum marini inter sese. De quibus deinceps dicemus.

Lib. 3. de alimentis facul.

De Cephalo fluuiatili.

CAPUT XV.

Κεφαλον Fluuiatilis is est qui ab Aufonio Latinè Capito nominatus est. A Gallis *Munier*, quod circa moletrinas plurimus fit, ab alijs *Vilain*, id est turpis ac fœdus à victus ratione, quia stercore, cœno, sordibus dele

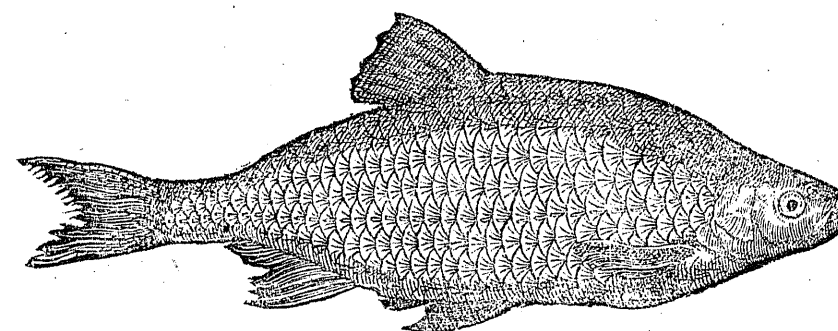
delectetur & viuat. Alij à capitis magnitudine *Testard*. Sunt qui Squalum Latinè appellandum esse contendant, quia Romani hodie Squalum vocant. Sed aliàs ostendimus Squali nomen solis Galeis conuenire à squalore & cutis asperitate. Capitonis nomen quo vsus est Aufonius in Mosella ad marinum referri non posse, vel hinc potissimū colligas, quod aristis Capitonem abundare scribat, id quod fluuiatilibus commune est. Versus eius sunt.

Squamæus herbosus Capito interlucet arenas

Viscere præ teneo fartim congestus aristis.

Estigitur Capito hic, marino Capitoni similis, nisi quod dorso est minus lato, & corpore magis compresso. Vnicam habet pinnā in dorso, duas branchiarum ima parte, inferiore ventris loco duas alias, à pedice vnicam. Capite est crasso & magno. Os sine dentibus est, sed asperum, palatum carnosum sed minus quàm in Cyprino, item ossa in palato. oculos habet medios, pupillā nigram. Branchias quaternas & geminas. Ventriculum paruum, Intestina parua, hepar ex albo rubescēs, fel in medio viride, vesicam geminam aëre plenam, peritonæum nigricans. Caro frequentibus spinis firmata est. Vescitur cœno et aqua, à carne abstinet, vt ex frequenti dissectione & ventriculi inspectione cognouimus. In pura aqua diu seruari potest, modo aqua mutetur sæpius, & vas ad summum vsque non impleatur, nec mica panis, nec quicquam aliud in aquam iniiciatur. alioqui moriuntur suffocati. Carne est candida, gustus insipidi. Sale conditus melior efficitur, & à marino salito vix distinguitur.

De Leucisco.

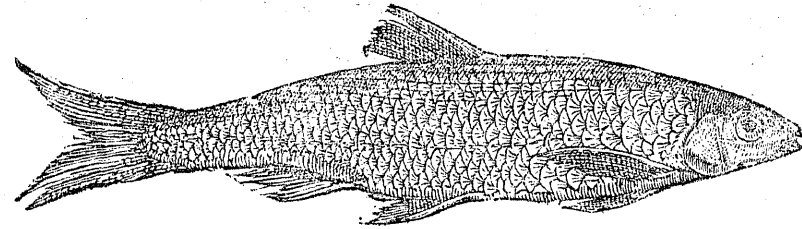
CAPUT XVI.

LEUCISCORVM seu Mugilum fluuiatiliū aliquot esse species dicere possumus. Ex his est is qui à Gallis *Gardon* vocatur, ab Italis *Lafcha*, à nostris fortasse *Siege*, non nihil enim diuersus esse videtur. Est hic Leuciscus superiori corporis aspectu, pinnarum numero,

fitu,figura,squamis similis, sed capite est minore, corpore latiore. Dor-
so caruleo, ceruice virescente, ventre candido, oculis flauescens.
Dentibus caret, imo palato ossa habet. Partibus internis non differt à
Capitone, nisi quod tanta pinguitudine non obteguntur. Alacris est
& viuus hic piscis, vnde Galli valetudinem integram designare vo-
lentes, hominem Gardone saniozem esse dicunt, quod ex piscis istius
agilitate & actionibus sumptum est, non ex succo: carne enim est mol-
li, fluxili, parum nutriente.

De Leucisci secunda specie.

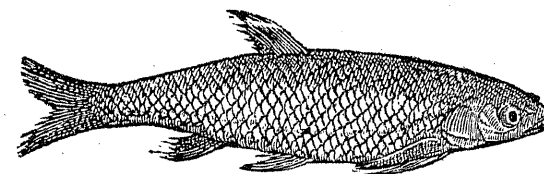
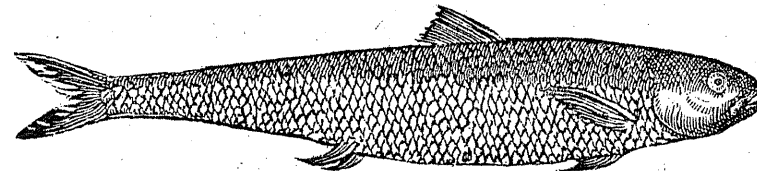
CAPUT XVII.

LIA Leucisci species est ea quæ hodie à Gallis *Van-*
doise vocatur, à Santonibus & Pictonibus *Dard*, quod
sa gittæ modo sese vibret, à nostris *Sophio*, à Lugdunen-
sibus *Suisse*. Hunc Leuciscum nonnulli cum superiore
confundunt, sed corporis latitudine differt, rostroque
est acutiore, alioqui pinnis, earum numero & situ similis est, Squamis
mediis tegitur, quæ lineolis distincte sunt. Ex fusco partim viridis est,
partim flauus. Ventriculo est paruo, hepate est magno, à quo fellis ve-
fica dependet. Pinguescit multum hic piscis. Carne est molli suauisque.
Pinguitudo eius aurium doloribus succurrit, & cum felle eiusdem
permista oculorum caliginem abstergit. Piscis hic eiusdem generis pi-
scibus scilicet Mugilibus fluuiatilibus non admodum præstat, neque
ab antiquis etiam si verus eorum Leuciscus sit, ceteris præfertur. Qua-
re falsò id Galeno attribuit autor L I B. De Aquatilibus, quod scribat
Galenus Leuciscorum magnam copiam condi ri solere, atque in ma-
gno haberi pretio. De Leucisco enim vnico tantum loco hæc tradidit
Galenus L I B. I I I. de aliment. facult. *Εἶναι δὲ τῶν παρ' ἡμῶν ἀνθρώπων*
τρεῖς ἐν τοῖς ποταμοῖς γινωσκόμενος ἰχθύας λευκίχους καλεῖται, ἕτερον εἶναι νομίζον-
τες ὄντως εἶδος τῶν κεφάλων. ἔστι δὲ ἄλλα μὲν ὅμοιον πάντη τῷ ζῴῳ,
λαμπρότερον δὲ βραχύτερον, καὶ ἧ κεφαλῇ μικροτέρου, καὶ ἧ γαστρὶ ὀξυτέρου.
Ἡ δὲ δύναμις τῆ ἀπ' αὐτῆς ζοφῆς οἴδου ἐμπαροῦσθαι εἶπεν εἶναι τῶν ποταμίων
κεφάλων, ὡς δὲ ὑπερὸν ὀνόματος, ἔσ' ἀμφοτέρωθεν, ὁ δὲ τῶν χρησιμώτε-
ρον ἔστιν ἐπίστασθαι, καὶ δὴ φράσῃ τῶν τετραχέλουσιν ἔστιν ἕτος ἰχθύος, ἢ γίνεσθαι
πολλὸν κρείττων ἐσθλῆς χολαδουεῖς ἕτος ὁ λιμναῖος: ἀποκρίσει γὰρ ἄνωθεν τῷ βλε-
πῶδες τε τῷ βρωμῶδες ἐν τῇ γαστρὶ καλλίων δὲ πλείονι τῷ χροῖνι τετραχέλουσιν ὄντα

ὁ νεαλός. Ex nostris quidam, pisces in fluuiis genitos Leuciscos appellat,
à Capitonibus specie diuersos esse existimantes. Cætera quidē animal
animali simile est, sed Leuciscus paulo est cadidior, caputq; minus ha-
bet, & gustu est acidiore. Nutrimenti autē ipsius facultas talis est, qua-
lem fluuiatilium Capitonum prius esse diximus. Itaq; de nomine tan-
tūm controuersia est non de re. Quod verò his vtilius est proferam. Pi-
scis iste ex iis est qui sale cōdiuntur, & qui lacustris est, ita conditus se-
ipso melior efficitur: quicquid enim in sapore est mucosi, & virus resi-
piēs, id omne abiicit. melior verò est recens diutius in muria seruato.
Hic Galenus disertè scripsit Leuciscum Capitonibus nihilo meliorem
esse, salitum verò meliorem seipso effici, quod & omnibus eiusdē gene-
ris piscibus euenit. Locus hic postulat vt diligentius excutiamus quod
ait Galenus Leuciscum habere *γαστρὶ ὀξυτέρου*, id est, gustum acidior em
quod mendo nō carere monuimus L I B. I I. operis nostri de marinis pi-
scibus, quum de piscium sapore tractarem legendūque esse *κεφα-*
λῶν ἔχον μικροτέρου καὶ ὀξυτεροτέρου. quam germanam esse huius loci
lectionem ratio ipsa primū suadet. pisces enim omnes qui in aqua
dulci gignuntur & alūtur marinis sunt insipidiores. marinis omnibus
subest sapor quidam acris nec ita insipidus. Id declarat pisces marini
qui amnes petūt, qui in aqua dulci nutriti permultum gustu ab iis dif-
crepāt qui in mari capti sunt. His accedit Athenæi autoritas qui Mu-
gilem fluuiatilem appellatum fuisse ait *ὀξυτεροῦ*, his verbis. *Κεφάλους*
δὲ γίνεσθαι μὲν καὶ θαλάσσιος καὶ ὁ λιμναῖος, τῷ ποταμῷ, ἕτος δὲ καλεῖται
ὀξυτεροῦ. Mugil quidem est marinus, & lacustris, & fluuiatilis, hic au-
tem vocatur *ὀξυτεροῦ*. Ex his igitur constat lectionem nostram ve-
ram esse eaque nota à Capitonibus Leuciscum discrepare, quod ro-
stro sit acutiore.

De Alia Mugilis fluuiatilis specie.

CAPUT XVIII.

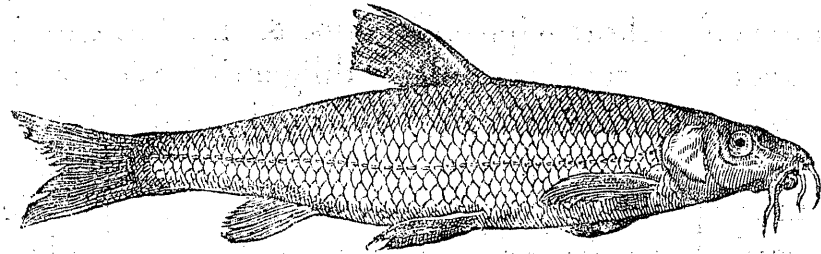

REQVENTISSIMVS est piscis in riuulis & flu-
uiis labentibus ex motibus Cemencis, qui à vulgo *Siego*
vocatur. Hunc ad aliud quàm ad Mugilū genus reuo-
care nō possum, quemadmodum nec pisciculum illum

qui à Lugdunensibus *Fritou & Friteau* nominatur, qui superiori ferè similis est, sed minor, palmi enim longitudinem vix superat, superior in Erari, & in aliis etiam aquis etiam cubitalis est. Hic corporis aspectu Mugilibus similis est, necnon pennis, earum numero, situ, cauda, partibus internis. Rostro est acutiore, sine dentibus. Idem cum inferiore qui in Arari frequens est, victus ratione, carnis mollitie & succo maximè conuenit.

De Barbo.

CAPUT XIX.

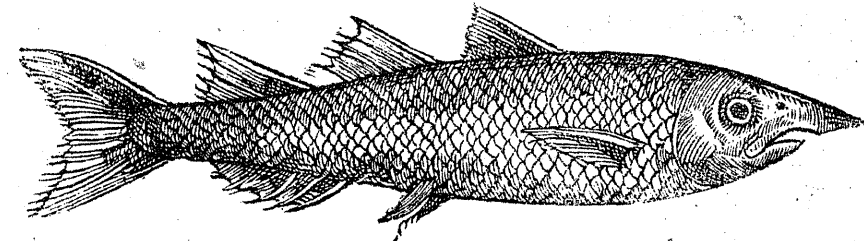
MUGILVM etiam fluuiatilium generi subiici potest qui à carnosis cirris barbæ modò dependentibus Barbus ab Aufonio vocatus est, à Gallis *Barbeau, & Barbet & Barbarin* quum minor est. Piscis est fluuiatilis mugilibus corporis specie, pinnis, earum numero & situ similis, nisi quod pinna quæ in medio est dorso firmiori aculeo innixa est, pinne vètris magis flauæ sunt, caudæ pinna rubescit. Rostro est longiore & acutiore cartilagineo & pingui, è cuius extremo duæ appendices, ex lateribus aliæ duæ propendunt, à quibus Barbi & Barbati nomè adeptus est. dentibus caret. oculis est paruis, pupilla nigra quam ambit aureus circulus. Branchiarum rima parua, quæ obrè extra aquam fatis diu uiuit. Linea à brachiis ad caudam porrecta minus euidens est quam in aliis. Colore est vario: dorsum enim ex viridi flauescit, venter lactei est coloris. In hepate fellis vesicam habet, intestina in spiras contorta, pinguitudine oblita. Vesicam aëre plenam. Oua venenata esse vulgò dicuntur, quod vim turbandæ alui & vètriculi subuertendi habeant. Hoc ideo fit quia bilem mouent & excitant: iis enim qui affatim ova ista deuorant, & vomitu & alui deiectione, & magno oris ventriculi morfu & molestia corpus vacuatur. Hanc vim ovis istis inesse nonnulli existimant eo maximè tempore quo salicum quæ ad fluuiorum ripas sunt, floribus in aquam decidentibus vescantur. Sed cum eadem neque salicum floribus, nec aliis ipsorum Barborum partibus quæ ex iisdem aluntur, insit, id idiosyncrasiè potius tribuerim quam manifestæ cuiuspiam qualitati. Barbus carne est candida, molli, sapore non insuaui, sed pituitosa, spinis multis

multis firmata. Circa caput pinguescit, cum squamis coquitur, quia parua sunt. Cum senuerit, maiore est in pretio, & melior. Quod cecinit Aufonius his versibus.

*Tuque per obliqui fauces vexate Saravi
Qua bis terna fremunt scopulos ostia pilis,
Quum defluxisti fama melioris in amnem
Liberior, laxos exerces Barbe natatus.
Tu melior peiore auro, tibi contigit vni
Spirantum ex numero non illaudata senectus.*

Vehementer errant qui Mullorum vires Barbis tribuunt, quod vtriq; barbati sint, cum maximè à sese diffideant hi fluuiatiles, illi marini & rubri. Barbus non ineptè ob rostrum longius & acutius inter Oxyrynchos connumerari potest, quoniam multi eo nomine à veteribus donati sunt.

De Oxyrynchis piscibus.

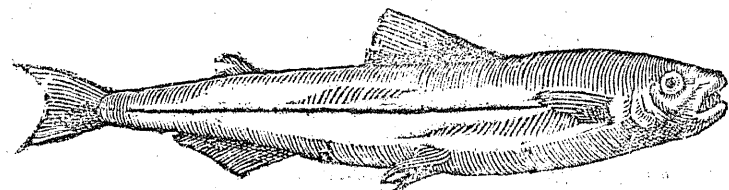

CAPUT XX.

SVNT in maximo Caspiæ lacu Oxyrynchi ab acumine rostri nuncupati, magnitudine octo cubitorum. Eos Caspij captos distrahunt, & muria conditos atque exsiccatos vendunt: simul etiam adipe detracto farinas ex eis conficiunt, atque exempta ex iis viscera excoquant: vnde ad permultos vsus accommodatum fit glutinum, quod & firmissimè adhæret & conglutinat, ut difficillimè dissoluatur. Alius est Oxyrynchus Nili alūnus, illic venerationem religionemque habet, ut piscatores valde timeant, ne quando is piscis & sacer & magna religione preeditus capiatur. Alius est Oxyrynchus quem mare rubrum procreat, ore est prælongo, oculis ad similitudinem auri fulgentibus: eius dorso signa pallore insignita sunt. Pinnae priores illi nigrae existunt, quæ verò in dorso albæ. Cauda proluxa est & viridis, quæ mediâ aureola linea intersectat. His Oxyrynchis quos non vidimus prætermisissis eum proponimus qui Antuerpiæ crebro cernitur, & *Hautin* nominatur. Rostro est longo, tenui & maximè acuto, vnde Oxyrynchum rectè à nobis appellatum fuisse, puto, nisi mauis Sphyrænam fluuiatilem vocare, quia marina Sphyræne rostrum simile habet, sed molle & nigrum, squamis medio-

tribus tegitur. Pinnas in dorso tres habet, inæquali spatio à sese distantes. totidem in ventre habet quot Barbus.

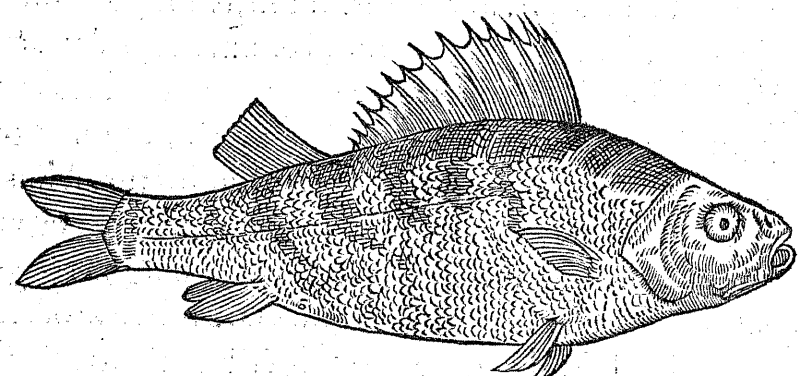
De Eperlano.

CAPVT XXI.

DN ostiis fluuiorum in Oceanum influentium, vt Rhotomagi & Antuerpiæ frequens est piscis qui *Eperlan* dicitur, à nitido & splendido colore quo vnionem refert. Alia & præclara nota insignitur, nam violæ odorem respicit. Eius duplex est genus. Alius marinus est & litoralis, alius fluuiatilis. Marinus a finos paruos refert, pedis magnitudinem vix superat, tenui est corpore & rotundo, oris hiatu satis magno. Dentes habet in maxillis, & in lingua. Carne est pellucida. Lapidem habet in capite, pinnas easdem quas Salmonum genus, maximè posteriorem illam dorfi pinnam subrotundam & pinguem. Hepar illi rubescit. Ventriculus appendices aliquot habet, intestina sine gyris. Carne est molli & friabili quodammodo violam redolente. Æstatis fine vel autumnii initio capitur. In Sequanæ ostiis optimus est, & in Angliæ fluuiis,

De Perca.

CAPVT XXII.

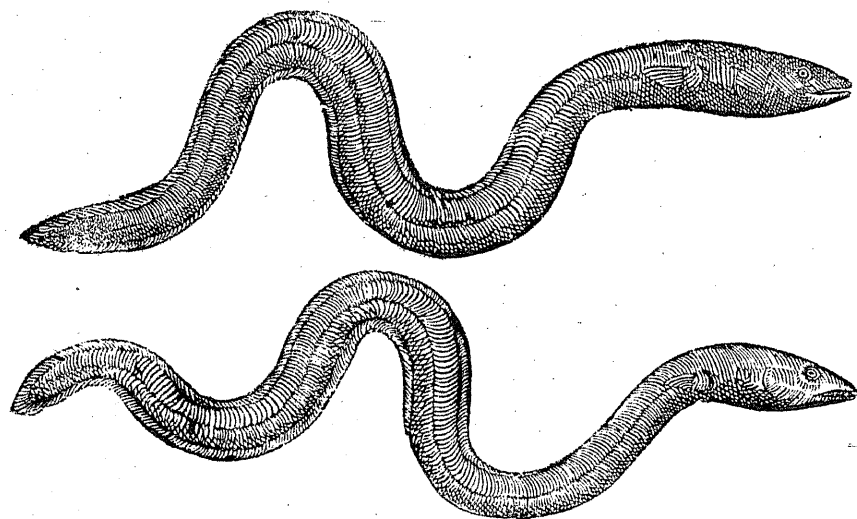
DE marina Perca in marinis piscibus diximus, nunc de fluuiatili, quæ marinæ nomine similior est quàm corporis figura, aut carnis substantia, aut succi bonitate: marina enim molli est carne, tenera & friabili, concoctu facili, boni succi. fluuiatilis his omnibus ferè dotibus caret. Quare absurdè faciunt qui ea quæ de perca marina dicta sunt

sunt à Galeno LIB. III. de aliment. facul. ad fluuiatilem accommodant. Sic enim scribit. *Ἀριστος δ' ἐν αὐτοῖς ἡδονῆς ἕνεκεν ὁ σκάρπος εἶναι παρὰ τὸν ἄλλον, ὃ κρήνην τε καὶ κήλην, καὶ μὲν τρέτες ἰερίδες τε, καὶ φουκίδες, καὶ πέρκαι. Ἰσορὴ δ' ἐξ αὐτῶν ἔμειον δ' ὡσεὶστος, ἀλλὰ καὶ ὑψηλοῦσιν τοῖς τῶν ἀρθρώσεων ἰσχυροῦσιν ἐστίν, ἄμμεν γινώσκων τῶν μέσων τῆ συστάσει.* Præstantissimus inter saxatiles voluptatis causa Scarus esse creditur, post huc Merula, Turdi, deinde Iulides, Phycides & Percæ. Nutrimetum quod ex ipsis sumitur non solum concoctu facile est, sed & hominum corporibus saluberrimum: ex his enim gignitur sanguis medię consistentię. Hæc Galenus. At contra fluuiatilis dura est carne, glutinosa, difficili concoctu, nec commendanda, nisi iis quibus duræ carnis pisces probantur. Perca non nominatur per antiphrasim, quod aliis minimè parcat, vt quibusdam placet, sed quia Græcè dicatur *Πέρκη* & *Περκίς*, fortasse à *περκαίνην* quod variari significat. Galli *Perche* vocant. Piscis est fluuiatilis & lacustris. In viuariis etiam cum Tincis, Lucis, Cypriinis includitur. corpore est lato & compresso maximè inter fluuiatiles excepta Brama, squamis tegitur paruis, colore est vario, maculas à dorso ad ventrem descendentes habet. Pinnæ & cauda rubescunt. Pinnæ duæ in dorso erectæ sunt, quarum prior maior est, duæ sunt ad branchias altiores quàm in reliquis fluuiatilibus, Duæ in ventre, vnica est post anum aculeo innixa. Os illi paruum est sine dentibus. Intus ventriculo est medio, hepate diuiso, à cuius maiore parte vesica pender, in qua fel est tenue & aqueum. Quia carne est dura frequentes spinas à natura non accipit. Circa litora & frutices parit, vt scriptum reliquit Aristoteles. Reliqui, ait, semel edunt oua in stagnis fluuiorum & arundinetis lacuum, vt Phoxini & Percæ. Siluri & Percæ continetum emittunt foetum, vt Rang, adeo enim foetus ipse continuo sibi coherent, vt Perce quidem quoniam latior est, piscatores in lacu arundine glomerent. Inde euenit etiam vt multas paruas simul capiant in lacubus Allobrogum & Aruerniæ. Aufonius in pretio habitam fuisse testatur, quemadmodum nunc ab iis qui non nisi duræ & firmæ carnis pisces probant.

*Nec te delicias mensarum Perca silebo.
Ammigenos inter pisces dignande marinis
Solut punicis facili contendere Mullus.
Namque & gustus iners, solidoque in corpore partes
Segmentis coeunt, sed dissociantur aristis.*

Duritia quidem carnis Mullo parem esse dixerim, sed friabilis non est, nec glutinosi succi prorsus expers, à quibus commendatur Mullus. Amicitiam Percæ cum Lucio esse ferunt, quemadmodum & cum Tinca, cuius muco adfricat & illinit vulnera sua Lucius.

De Anguillis.

CAPUT XXIII.

QVAMVIS Homerum scribat Athenæus videri voluisse Anguillas à piscium natura se iunxisse hoc versu.
 Τείροντ' ἐγγέλυες τε καὶ ἰχθύες οἱ καὶ δίναις.
 Tamen inter fluuiatiles vt ab omnibus, ita à nobis hinc reponentur: nam branchiis spirant, quod piscibus solis proprium est, nec potiore ratione Congri, Murænæ, Myri pisces dicentur quàm Anguillæ. Dicuntur à Græcis ἐγγέλυες à luto siue limo. Athenæus LIB. VII. (αφῶς δηλοῖ ὅτι ἡ ἐγγέλυς ἐκ τῆς ἰλύος λαμβάνεται), ὅταν καὶ τένονται εἰς ὕδρα περατωθῆ. Dixit tamen Aristophanes in multitudinis numero ἐγγέλυς. Ex hac Athenæi autoritate sic legendum puto apud Phauorinum. ἐγγέλυς παρὰ τὸ ἔχειν ἐν τῇ ἰλύι, ὅ ἐστι ζωογενεῖς. vbi pro ἐν τῇ ἰλύι inemendatè, vt opinor, legitur in excusis exemplaribus ἐν τῇ ὕδατι. Anguilla dicitur à Latinis quod anguis speciem referat. A nostris pro ætatis & magnitudinis ratione variis admodum nominibus designatur. Iidem Anguillas in marem & fœminam distinguunt. Marem vocant *Marguaignon*, qui breuiore, crassiore, latiore est capite. Fœminam contra quæ capite est minore & acutiore, *Anguille sine* appellant. Sed quid de hac distinctione sentiendum sit postea docebimus. Anguilla omnis nascitur in aqua dulci, solaque ex simili piscium genere, mare vel marina stagna ingreditur, alioqui viuit in lacubus, fluuiis, & stagnis, Est ex lógis piscibus & lubricis, à squamis nudus, cuteque facillè tota diuellatur tectus. Os illi est satis apertum, dentibus paruis munitum. Branchiæ paruæ, cuticula recte, rima parua quam ob causam in turbidis aquis facillè strangulantur, & in aëre diutius viuunt. Ad branchias pinnulæ sunt duæ. reliqui corporis flexuosus impulsus pinnarum vices gerit. A medio dorso, & ab excrementi meatu veluti limbus cutis potius quàm

quàm pinnarum substãtia, qui posteriores corporis partes ambit. Gula intus longa & lata. Ventriculus & intestina in longum protenduntur. Hepar magnum est & rubrum, ex quo fellis vesica magna pèdet, fel aqueum est. Pinguis & viscida est caro. In putredine gignitur Anguilla vt vermes in terra, id quod experientia compertum fuit. Aliquãdo enim equo mortuo in Magalonæ stagnum iniecto, paulò post innumerabiles Anguillæ illic visæ sunt, quod ego ita accipio vt nõ ex equi tantum, sed etiam ex aliorum animalium cadaueribus generentur. Alij tradunt ex Anguillis præ senectute mortuis, & putrescentibus nouas generari. Aristoteles prodidit Anguillas nec per coitum procreari, nec parere oua nec vllam captam vnquam esse, quæ aut semen genitale, aut oua haberet. Meatus quoque vel femini vel vuluæ accommodatos nullam discissam ostendere. Sed hoc vnum inter sanguinea genus totum sine coitu, sine ouo procreari idque argumento constare, quod in nonnullis feculentis stagnis aqua omni exhaustis & limo detracto Anguillæ denuo generentur, si aqua pluuiæ affluerit, siccis enim temporibus gigni nõ possunt, quippe imbre viuant & alantur. Videri tamen ait nonnullas habere facultatem generandi, quod in aliquibus Lumbriculi fiant: ex his enim generari Anguillas credi, sed falso: nam ex iis prodeunt Anguillæ quæ terræ intestina vocantur, quæ sponte in luto, humescentèque humo proueniunt. Iam aliæ absolui ex his visæ sunt, aliæ scalpris disceptisque intus apparuerunt. Oriuntur hæc intestina in mari in fluuiis stagnisque putredinis maximè ratione, sed in mari quæ algæ sunt, in stagnis autem & fluuiis iuxta ripas, calor enim amplius eas subiens partes facit vt putreant. Talis est procreatio Anguillarum. Idem alibi tradit Anguillam neque marem neque fœminam esse, neque prolem ex se generare. Quam autem differentiam maris & fœminæ Anguillæ notarunt, scilicet alterã caput habere amplius, atque oblongius, alterã hoc est fœminam magis repandũ, non maris & fœminæ esse differentiã, sed generis. Plin. de generatione Anguillarum aliter sensit. Anguillæ, inquit, atterunt se scopulis, ea strigineta viuifcunt, nec alia est earum procreatio. De eadè re hæc Athenæus. Οχρόσθαι ὁ Συμπλεκόμενοι, καὶ ἀφῶς γλοιώδες ἐξ ἰλύων, ὁ γλοιώδης ἐν τῇ ἰλύι ζωογενεῖται. Coeunt Anguillæ sese cõplexæ, deinde emittunt strigmentitiũ quid ex seipsis, ex quo cum in limo fuerit animal generatur. Idẽ Oppiani testimonio cõfirmatur, qui scribit Anguillas gregatim circũfundi & corporibus inter se cõplicatis coire, ex quibus lentor in arenam destillans limo excipitur, in quo procreantur Anguillæ innumeræ.

Αἱ μὲν γὰρ ἀπειρηδὸν ἐπὶ ἀλλήλων χυθῆσαι
 Ἐγγέλυες, δέμας ὑγρὸν ἀνασφραφάσαι θαμνισαί
 Πλεγνόμεναι, τῶν δὲ καλεῖσθαι εἰκελὸς ἀφρῶ
 Ἰχώρ, ἐν ἰαμάθοις τε καὶ λυθῆσαι ἢ δὲ μὴ ἰλύς

Lib. 6. de hist.
cap. 10.Lib. 4. de hist.
cap. 11.

Lib. 9. cap. 50.

Lib. 1. de lib.
cap. 11.

Δεζαμύνη, κινέει τε καὶ ἐγγελεύων τέκεν ὀλιέες.

Vidi equidem Anguillas mutuo corporum complexu coëuntes, neque puto partibus ad gignendum necessariis prorsus destitutas esse: inferiore enim vētris parte, & vulua in fœminis, & semen in maribus reperitur, sed pinguitudine multa circūfusæ hæ partes non apparent, quæ admodum neq; oua pinguitudini permista. Idem enim iis euenire quod de Congris scriptum reliquit Aristotel. quæ cum pinguedine in ignem iniecta crepitât & diffiliunt, atq; sic deprehenduntur. Anguillas igitur crediderim alias in putredine, alias ex maris & fœmine commissione procreari. Harū pauca, vt tradit Aristot. certisq; locis vescuntur limo, ceterisque eduliis si quis apponat, sed maximè dulci humore viuunt, idque qui in viuariis Anguillas nutriunt, potissimùm obseruât, vt pura sincerâq; sit aqua affluēs per ripas vbi viuaria extruūt: nā nisi aqua limpida sit, strangulatæ breui intereunt, ob eam quam diximus causam. Hinc aquâ turbare solent, qui eas piscantur. In Strymone circa Vergilias capiuntur: tūc enim aqua & lutū aduersis flatibus turbantur. Cui simile est quod prodidit Plin. de Anguillis, quæ Octobri mense capiuntur in Mincio amne, fluctibus glomeratæ in tantum mirabili multitudine, vt in excipulis eius fluminis, ob hoc ipsum fabricatis singulorum milium globi reperiantur. Idē certum est euenire in permultis Galliæ riuulis & fluminibus, in quibus turbata aqua autumnalibus pluuiis, nassis & aliis excipulis innumerabiles capiuntur Anguillæ quæ salitè in proximū quadraginta dierū ieiuniū feruantur. Aristophanes pereleganter & festiuè eos qui ex reipublicæ perturbatione cōmoda sua comparant Anguillarum piscatoribus similes facit in Equitibus. Ὅπως γὰρ οἱ τὰς ἐγγελεύεις θηρώμενοι πέπονθας. ὅταν μὲν ἡ λίμνη καὶ ἄρση, λαμβάνουσιν ἕδεν. Ἐάν δ' αὖτις καὶ ἄνω τ' βόρβορον κυκάλω, αἰρῆσι, καὶ σὺ λαμβάνουσιν ἢν τ' πόλιν ταράτῃς. Ex eodem fonte manasse puto id quod prouerbij loco apud nos iactatur, Piscari in aqua turbida, quod dicitur in eos qui ex litibus, bellis, seditionibus, denique ex quietis vel priuatæ vel publicæ perturbatione magnos fructus percipiūt, ac maximè hinc facultates suas augent. Anguillæ nō superfluitāt viua, ait Aristot. nec sursum vt ceteri pisces maxima ex parte efferuntur: sunt enim ventre exiguo, pingue in paucis inest, plurimè eo carēt. Quæ ratio si paulò fufius explicetur multò magis perspicua fiet. Pinguitudo quidē leuis est & aëreæ naturæ, quo fit vt pingues pisces faciliè superfluitare possint, hoc tamen satis mihi non facit. Nam Galei qui neq; pingue neq; seuū habent mortui superfluitant. Potior igitur mihi ratio ea esse videtur, quæ ex ventris paruitate sumitur. Ventrem enim paruū cavitatem qua viscera continentur, intelligo, quæ cū parua sit parum quoque aëris congeniti inesse in ea necesse est, à quo pisces in aqua summa sustinentur. Et quid aëre multo congenito opus fuit Anguillæ in alto luto de

Lib. 8. de hist. cap. 2.

Lib. 9. cap. 22.

to degenti, maximè cū ob paruam branchiarum rimam aërē haustum satis diu retinere possit, cū necessarius is fuerit? Quoniam igitur aër post mortē euanescit, non mirum videri debet, si Anguillæ mortuæ per summam aquam non ferantur. Cūr igitur animalia cætera superfluitant mortua? In causa sunt flatūs sub cute conclusi, à quibus sursum efferuntur corpora. Hoc inde maximè colligas, quod in aquis extincti non fluitant quoad putrescāt: ex sanguine enim & humoribus aliis putrescentibus flatūs gignuntur quibus dispersis intumescunt corpora & efferuntur, cū nullus iis putrefactis sit exitus. Quod si acu pupugeris, tum deorsum feruntur, nec fluitāt. Sed longius ab instituto digressi fumus. Anguillæ sale conditæ salubriores redduntur, quod enim viscidum inest attenuatur. Quæ in mari capiuntur præstant fluuiatilibus & lacustribus. In stagno nostro, quod Latera dicitur trium vel quatuor cubitorum longitudinem æquant, quales eæ quæ ab Arcestrato celebrantur. Καπαϊῶν καὶ Στυμῶναι, μεγάλα τε γὰρ εἰσι, καὶ ὁ πάχος θαυμαστά. In Gange amne tricenos pedes implet. Hiccius Anguillas maximopere commendat autore Athenæo. Περὶ δ' τῶν ἐγγελεύων ἐλέσις φησὶν ἐν τοῖς περὶ ἕλης ὅς αἱ ἐγγελεύεις δὴλυτότεραι πάντων εἰσὶν ἰχθύων, καὶ δυσμαχία διαφέρουσι τῶν πλείστων: πλῆσμαι γὰρ εἰσι, καὶ πολὺσοφοί. ἐν δ' τοῖς τερήχεσι, τὰς μακεδονικὰς ἐγγελεύεις καὶ τὰ τέρησι. Hiccius in lib. de materia, ait Anguillas omnibus piscibus succi bonitate præstare, stomacho gratiores esse: satiant enim & multi sunt alimenti, inter falfamenta autem Macedonicas Anguillas annumerat. Nostri Anguilla falfa cibus est gratus, paratūque facilis: elixa enim & in craticula affata editur citra oleum, vel aliud condimentum. multum nutrit, nec facile dissipatur cū glutinosa sit. Quare otiosus cibus est insalubris, nīque qui cum morbis à pituita viscida ortis consuetantur, quique articulari morbo, vel lithiasi, vel doloribus capitis obnoxij sunt. Recentes falfis insalubriores maximè si parum coquantur vel farina subacta & pista, vel olla conclusa, eæ enim ventriculum relaxant, coctionem turbant, nisi prima mensa sumantur. In veru tosta meliores. Capiuntur apud nos nassis. Oppianus LIB. IIII. ἀλιθιακῶν puerilem & iucundam capiendarum Anguillarum rationem tradidit, quam satis fœliciter Lippius his versibus exposuit.

Atque puer ludens vasti prope litora ponti
Decipit Anguillas, longa intestina sub vnda
Coniciens, hami setis aquata videres.
Ut videt, utque ruit, longa intestina petentem
Arripit, atque cito sensit tumefacta perire.
Namque puer sufflans anima intestina repleuit,

Lib. 7.

Et subito ventus densus percurrit in ora
 Anguilla, & pueri flatu tumefacta laborat:
 Et vento arctatur frustra que euadere tentat.
 Inflatam penitus; & toto pectore anhelam
 Spiritus educit pueri ludentis in altum.

In medicamentis ad aurium dolores & neruorū, anguillarū pinguitudo vsurpari potest. fel ad oculorum suffusiones. Anguilla in vino putrefacta vini fastidium facit.

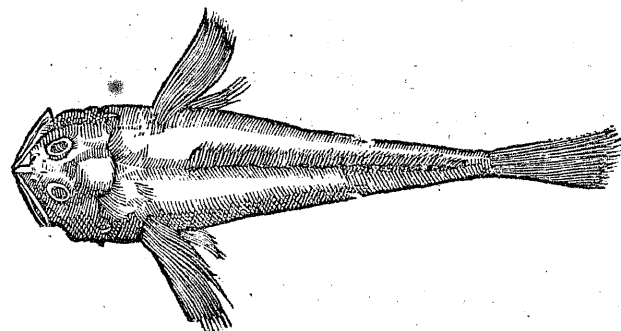
De Lampetra parua & fluuiatili.

CAPVT XXIII.

IN fluuiis & riuūlis parue Lāpetræ proculdubio in iis nata reperiuntur, vtpote quæ illic capiuntur, quo nullus marinis aditus patere potest: cum neque illi in mare confluant, neque mare cum iis vlla parte sit coniunctum. Tales in Aruerniæ riuuis inueniuntur. Vocantur à Gallis *Lamproyons*, & *Lamprillons*. Marinis sunt partibus internis & externis & colore similes, sola magnitudine differunt: quedā enim magnitudine sunt digitali, aliæ vermibus terrestribus, crassioribus assimilantur. Tholosæ frequētes vendūtur, & illic *chatillous* vulgo nominantur. Carne sunt molli, glutinosa, excrementitia. frixæ & elixæ eduntur. suauioribus aromatis, additis oleo & omphacio cōditæ. Sic apparatus ab iis qui gulæ delicias sectantur, magis cōmendantur quàm à medicis. Luto & aqua vescūtur iisdē que in locis degunt in quibus vermes

De Cotto.

CAPVT XXV.

HACTENVS de fluuiatilibus qui permagnæ sunt & mediæ magnitudinis diximus. Nūc de pisciculis, inter quos primus erit qui ab Aristotele *βόττος* dicitur. Gaza Cottum conuertit, nescio qua ratione motus.

Quod

Lib. 4. de hist.
cap. 8.

Quod si latinū hoc nomē seruemus, interim meminerimus diuersum esse piscē ab eo qui à Numenio ex Athenæo *κόβος* dicitur: sic enim ille Gobionem appellabat, qui à reliquis Græcis *κόβος* vocatus est. Galli Cottū *chabot* nominant a capitis magnitudine. Nostri eadem de causa teste *daze*. Pisciculus est fluuiatilis Ranæ piscatrici similis, si parua magnis conferre licet, corporis figura & colore. Capite enim magno est lato & depresso, oris magno hiatu sine dentibus. Oculi sursum spectant. Pinnas habet duas ad branchias, magnas pro corporis ratione, in ventre duas minores, in dorso vnicam continuam ad caudam vsque, cauda in vnicam deficit. Intus brāchias quaternas habet, hepar magnū cū felle. Si corpusculū spectes vētriculū magnū. Arist. huius piscis meminit, quo loco pisces in aqua audire probat. *Ἐν δὲ ἐν τοῖς ποταμοῖς ἐῖσι ἐν χυθύδια ἀπὸ τοῦ πύθου, ἀγαλλοῖς τῶν κοίτης, καὶ ταύτα θηρεῖται ἡ βίβλος, διὰ δὲ ἐπὶ τοῦ πύθου ἐπιπέδου ἐπιπέδου, καὶ ἡ γὰρ τῶν κοίτης λίθου. Ἐν δὲ ἐπιπέδου πύθου ἀπαραφροῦντα ὡς ἀκρόντα καὶ ἡ γὰρ βίβλος ἀπὸ τῆς ψόφου.* Sunt præterea pisciculi fluuiatiles qui sub faxis stabulātur, quos Cottos vocāt. Capiuntur à nonnullis saxo percusso sub quo latent: protinus enim inde exturbantur, vt qui audiant, & caput per strepitum tentētur. Capiuntur cum Cobite fluuiatili in fluuiis & in fontibus. Carne sunt molli suauis & minimè negligenda.

De Cobite fluuiatili.

CAPVT XXVI.

IN antiquis pisciculi fluuiatiles minus cogniti sint, euenit vt nomine vetere careant. Qua de causa marinorum & similiū appellationes iis accōmodare visum fuit. Hunc igitur quē hīc proponimus Cobitē fluuiatilem nominamus, quod marinæ persimilis sit, cuius tria sunt genera, quæ nominibus suis Galli distinxerūt. Primū genus *loche franche* vocāt, alterū *loche*. Vtrūq; genus quū paruum est *lochete*. De primo genere nūc agimus, quæ *loche frāche* nominatur, vel quod tota leuis sit, & aculeis careat, vel quod mollior sit & salubrior. Est autē Cobites hæc fluuiatilis pisciculus in riuulorū & fluuiorum ripis degēs, digitali magnitudine rostro satis prominente. Corpus flauescit, & maculis nigricantibus notatur, subrotundum est & carnosum. Pinnæ duæ sunt ad brāchias, duæ in ventre, vnica ab excrementi meatu, vni-

C 2

ca in dorso. Carne est humida & viscida. Si in aqua sordida & cœnosa nutriatur pinguescit, sed multò insalubrior redditur.

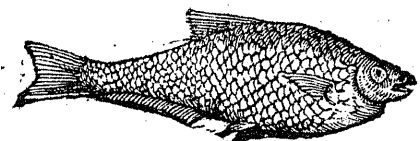
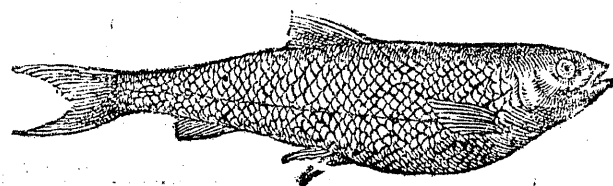
De Cobite aculeata & Barbatula.

CAPUT XXVII.

COBITES Secunda quę non solum *Loche* sed etiam *Perce* à Gallis vocatur supradictę similis est, ni paulo maior esset & latior, non rotunda sed compressa. In branchiarum operculis aculeum vtrinque habet. Spina interna dura rigidior est, quo fit vt pisciculus iste inter edendum molestior sit quàm Cobites læuis. Sæpius Ichthyopola parum cautis imponunt, & pro læuibus vendunt, quę impostura inter edendum facilè deprehenditur. Tertia Cobites barbatula omnium minima est, quę ipso nomine statim sese prodit, nomen dedimus à cirris tenuibus, è rostro barbę modo pendentibus quemadmodum in Barbo.

De Phoxinis.

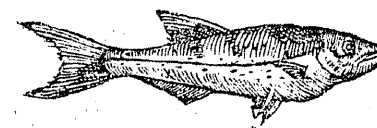
CAPUT XXVIII.

Lib. 3. de hist.
Cap. 13.

PHOXINVS Dicitur Gręcè & Latine pisciculus, cuius Aristoteles solus bis meminit his verbis, ex Gazę conuersione. Pars piscium maxima consummatur mare & fœmina. De Rubelione & Hiadula ambigitur, omnes enim grauidę capiuntur. Consistunt ergo oua per coitum,

tum, in iis qui venerem norunt. Sed non coitu tantum, verum etiam sine coitu, quod argumento constat nonnullorum fluuiatilium, nam Phoxini statim, prope dixerim ac nati sunt, & admodum parui, oua habent. Et paulò post. Reliqui semel oua edunt in stagnis fluuiorum & arundinetis lacuum, vt Phoxini & Percę. Nulla alia est à veteribus nota tradita, ex qua certi aliquid de Phoxino statuere possimus, quę verò ab Aristotele ponitur Phoxino cum multis aliis communis est, quos quantumuis paruos capias, semper ouis plenos reperias. Sed ei vni ex omnibus hæc maxime conuenire videtur, quem sæpe in Picardia vidi obseruauique. Illic vocatur *Rosiere* dimidiati pedis lógitudinem nūquam superat, corpore est lato & compresso, oculis magnis pro corporis ratione, Bramis minimis corporis specie simillimus est, colore est luteo. Quamlibet parui capiantur semper ouis grauidi sunt, adeo vt periti piscatores cum ouis nasci affirmant. Huic qui subiungitur & nomine & figura non multum absimilis est, *Rose* vocatur à rubore caudę, reliquo corpore cæruleo est, paulò maior, minus lato corpore. ouis semper plenus est etiam minimus.

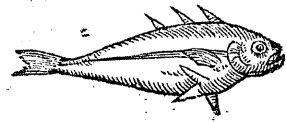
De Pisciculo Vario.

CAPUT XXIX.

ISTE Pisciculus ex Phoxinorum genere videtur esse, parit enim circa litora fluuiorum & riuorum, ac quantumuis paruus capiatur, ouis plenus reperitur. Tam variis coloribus nominatur quàm variis coloribus depictus est. *Veron* Galli vocant, quasi varium. eandem ob causam *Pardilla* ab Italis, ab aliis *Sanguinerol* à rubore, à Romanis *Morrella* à nigrore dicitur. Gręci quidam ab oculorum colore *ερυθρόφαλαμο*. Dorsum aurei splendoris est, venter argentei, latera purpurascunt. cauda in pinnam auream & latiusculam deficit. Pinnas in dorso & in ventre totidem habet, quot reliqui iam descripti. Fellis multum habet, quare non nisi euisceratus coquendus. Cephalum fluuiatilem corporis figura imitatur. Cute læui integitur punctis notata. Carne est molli & satis suauis.

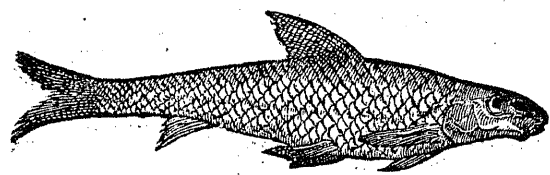
De Pisciculo aculeato.

CAPUT XXX.

N Fluvii & lacubus reperiuntur pisciculi qui optimo iure aculeati nominantur ab aculeis quibus horrent. Horum duo comperio esse genera. Prius est maius, tribus tantum aculeis in dorso munitur, tribus in ventre, coniunctis, quales cernuntur in semine eius generis bliti quod *Espar* Galli vocant, à quo *Epinoche* pisciculus nuncupatur, vel *Epimarde*, à Germanis *Stachelsfisch*, ab Italis *Stratzarigla*. Aculei acutissimi sunt & firmi quos in metu erigunt, ut se ab aliorum iniuriis tueantur. Aculeis demptis corpore parvas Percas referunt, à squamis nudi sunt. Fluvij & lacus quidam tanta interdum horum pisciculorum copia abundant, ut putent nonnulli seminarium esse reliquorum piscium, vel certè prædam. Exhaustis etiam vel exsiccatis stagnis quamplurimi relinquuntur pauperibus colligendi. Alterum genus est eorum qui senos aculeos rigidos in dorso habent, in lateribus singulos. Hunc pisciculum in Nare vidi è quo Tiberim subit. Accolæ pisciculis istis vescuntur. Errant qui de genere Galeorum esse aiunt. Quid enim pisciculis istis cum Galeis commune esse potest?

De Gobione fluviatili.

CAPUT XXXI.

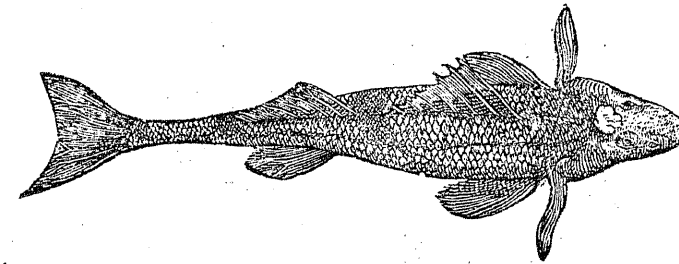
RÆCI Latiniq̄ veteres Gobionis fluviatilis nullam, quod sciã, mentione fecerunt, sed solum marinum agnouerunt, qui litoralis est, & saxatilis. Primus Ausonius, ut arbitror Gobionis fluviatilis nomen pisciculo ei posuit, qui si non alimenti natura, saltem figura ma-

marino valde similis est. Falluntur ergo Medici, qui Gobiones fluviatiles egris opponi volunt, his eam inesse succi bonitatem existimantes quam Galenus in marinis commendat, à quibus illi hac dote multum superantur. Notissimus est in Gallia Gobius fluviatilis, *Gouion* dictus. Lugdunenses *Gosfon*, Germani *Gob* vocant. De eo hæc cecinit Ausonius in Mosella.

*Tu quoque flumineas inter memorande cohortes
Gobio, non maior geminis sine pollice palmis
Præpinguis teres, ouipara congestior aluo,
Propexique iubas imitatus Gobio Barbi.*

Propter duas oris appendices quæ breues sunt quasi *μύστρος* imitatum esse ait Barbi iubas. Cæterum squamis tegitur paruis. In dorso pinnam vnicam habet, maculis nigris variatam, reliquas in ventre reliquorum fluviatilium modo. Carne sunt molli, insipida, virus nonnumquam respiciente: vescuntur enim aqua, luto, & cadauerum carne. Qui enim pisciculis istis insidiantur, capita equorum bouumve in aquam coniiciunt, quo statim permulti coeunt, & cerebrum sanieque hauriunt, dentibus enim carent.

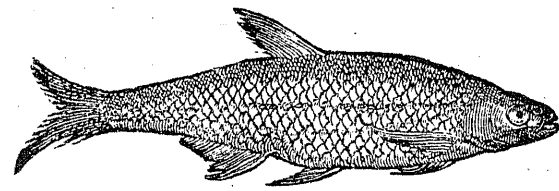
De Aspero pisciculo.

CAPUT XXXII.

VGDVNENSES Pisciculum Gobioni persimilem *Apron* vocant ab asperitate squamarum. In Rhodano tantum inuenitur, sed non quouis eius loco, verum ea ferè in parte quæ inter Viennam & Lugdunum est interiecta. Est igitur pisciculus Rhodano peculiaris, capite latiore quam Gobio, in acutum desinente. Ore est medio, dentibus caret: sed maxillas asperas habet, foramina ante oculos. Colore est rufo, maculis nigris latis, à dorso ad ventrem obliquè descendentibus variato. Pinnas ad branchias & in ventre similes cum Cottis habet, sed in dorso dissimiles: duæ enim sunt à sese seiunctæ. Vulgus ait pisciculum hunc auro vesci qua arenam cum qua nonnunquam auri laminulæ sunt, haurit. Carne est sicciore quem Gobio.

De Alburno.

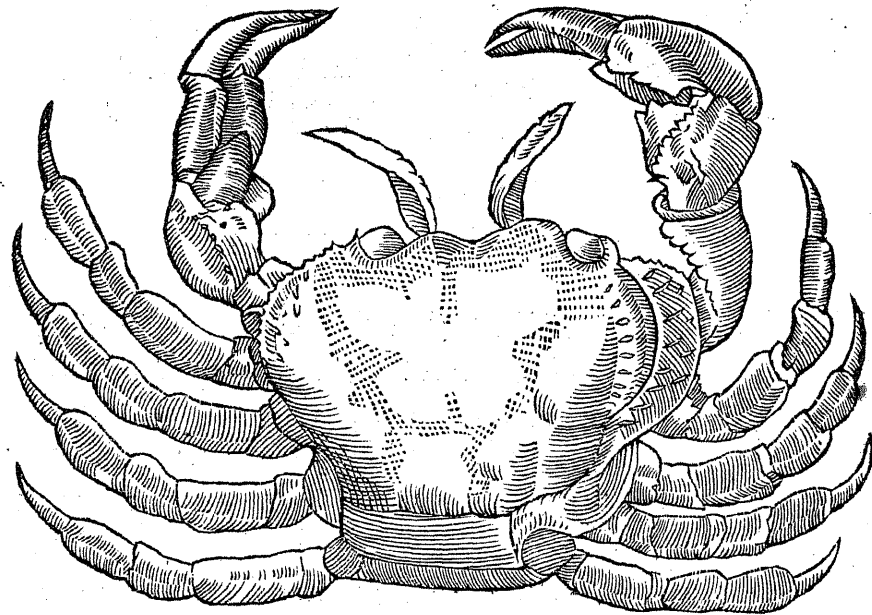

CAPVT XXXIII.

AL B V R N I Appellatio ab albedine videtur esse sumpta, ab Aufonio fortasse inuenta. A Gallis *Able* vel *Ablette* vocatur, ab Anglis *Bleis*. A Germanis *Ablem* vel *Zumbelfischlim*, vel *Uveiffischlim*. Alburnus piscis est fluuiatilis digitali magnitudine, Aphyis albis similis, oculis magnis, rubescentibus, dorso virescente, ventre candido. Lineis duabus distinguitur, altera à branchiis ad caudam ducta medium corpus dirimit, altera minus euidens à radice pinnarum branchiarum orta deficit, priusquam ad caudam perducta sit. Pinnas easdem habet quas Gobio. Capite est paruo, corpore latiusculo sed depresso, felle caret. Carne est molli & parum pingui. Vorax est piscis, eam ob causam hamo facile capitur. Aufonius.

*Quis non & virides vulgi solatia Tincas
Norit, & alburnos prædam puerilibus hamis?*

De Cancro fluuiatili.

CAPVT XXXIIII.

RV S T A T A Animalia multo pauciora in fluuiis reperiuntur quam in mari. De fluuiatilibus nunc dicemus, primum de Cancro qui tertij generis est Cancrorum omnium ex Aristotelis diuisione. Hoc Cancro carent Galli & Germani. Quamobrem non sine errore

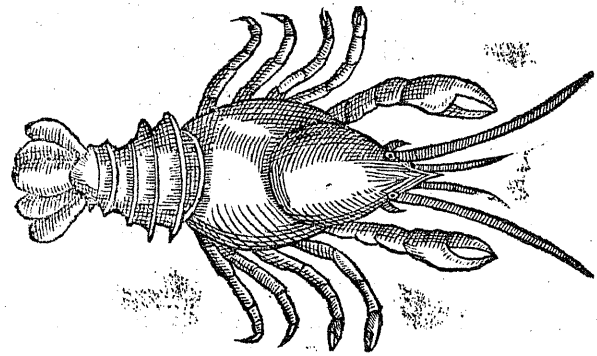
*Lib. 4 de hist.
cap. 4.*

errore Astacos fluuiatiles in Cancrorum vicem vsurpant, in iis etiam remediis, in quibus veteres Cancros fluuiatiles summopere commendarunt. Reperitur frequens in Græcia, Creta, Sicilia, Italia, Hetruria. Reperitur & in Nilo Æliano teste. Ego in Italia accuratè pingendum, & ad verissimam effigiem exprimendum curavi, quod viderem à quibusdam picturam eius à vera alienam fuisse representatam. Dicitur à Græcis *καρπίδος ποταμίου*, ab Italis *Grancio* & *Granzo*. Est corporis quidem specie marinis similis, verum testa tenuiore leuioreque, corpore minus rotundo, brachiis primis crassioribus & longioribus pro corporis magnitudine, similiter & pedes habet. Cauda corpori applicata discernuntur mares à fœminis, ea enim in fœminis latior est ad scuti formam, ad oua tutius contegenda, in mare est angustior. Carne sunt dulci. Cancri fluuiatiles crustam tempore exuunt, tunc molliores sunt, & summi Pontificis cardinaliumque mensis maxime expetuntur. A quibusdam in lacte suffocantur, quo dulciores & meliores fiunt. Degunt in riuulis & latent in luto, vnde ligonibus effosa scrobe capiuntur. Qui eos vendunt funiculo alligatos, & à sese seiunctos seruant, Etenim si se contingant, pedes mutuo sibi arrodunt & vorant, quod verum esse ipse sum expertus. Cum enim ducentos Romæ emissem, domique in aquam vt sese reficerent coniecissent, ita inter sese conflictati sunt, vt plures quinquaginta mutilatos repererim, eo tandem deuentum est, vt omnibus necatis vnicus superstes fuerit, quem adhuc exsiccatum seruo. Cancri fluuiatiles satis nutriunt, & corpora humectant. Quare Auicenna in febribus hecticis cum aqua hordei valde probat, quod nihil falsi habeant, humidioresque sint marinis. Permulta alia de iisdem traduntur à Dioscoride, Nicandro, Plinio quæ superuacaneum fuerit hinc describere. Solum Galeni sententiam exponam, quo maiorem auctoritatem habeat oratio de Cancri fluuiatilis mira & occulta facultate. Fluuiatilium Cancrorum, inquit, cinis desiccatur, & proprietate totius substantiæ mirè demorsis à cane rabido auxiliatur, vel solus, vel cum thuris parte vna, gentianæ quinque, Cancrorum decem. Vel eo cinere vtendum quemadmodum parabat Æschrion longo vsu peritissimus qui viuos Cancros in æneam patinam iniectos tandiu vrebatur quoad in cinerem redigerentur, vt facillimè in puberem tenuarentur.

D

De Astaco fluuiatili.

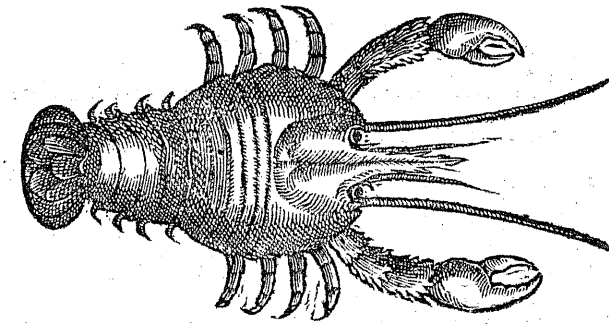

CAPUT XXXV.

IN Fluuiis montium & gelidis riuulorum vndis crustata animalia procreatur, quæ à figura Astacorū marinorū, vel contrā marini à fluuiatilibus nominati sunt. Astaci fluuiatiles corpore sunt rotundo, capite in cornu latiusculum, breue acutum deficiente, sub quo latent oculi, & capiti præposita sunt cornua quatuor, duo breuiora sunt, alia longiora, articulata, flexibilia, in tenuitatem pili desinentia. Vtrinque chela vnica est, aspera denticulata, articulis quaternis connexa. pedes vtrinque quaterni, bini chelis propiores bifidi sunt & hirsuti, bini posteriores in calcar desinunt. Posterior corporis pars quæ collum appellatur, sex tabellis constat, cauda pinnulis quinque, media scuti formam refert, & articulata est, vtrinque duæ communi articulo, postremæ proprio colligantur. Os dentibus munitum vt in locusta & Cancris. Carnis aliquid est in ore pro lingua. Sub cauda appendices sunt in quibus oua reponuntur, Cocti Astaci rubescunt. Lunæ vim sentiunt quemadmodum crustata alia & ostracoderma. Carne sunt molli & fluida, quamobrem melius coquuntur si in feruentem aquam iniiciantur, maximè aceto vel omphacio admisto: feruens enim aqua mox vt carnem contigerit eam firmat, nec diffluere finit. Astaci sarcophagi sunt & scatophagi. Cadauera consecantur, nam si in aqua vel equus, vel canis, vel quoduis aliud animal submergatur, mox tanquam vultures magna frequentia adnatant, nec inde recedunt priusquam quicquid carnis fuerit arrosierint. Quo spectaculo quidam aliquando commotus, quemadmodum ex boue cæso apes, ex equo vespas, ita Astacos fluuiatiles gigni existimauit, quamobrem equos mortuos in aquam coniiciendos aliquoties curauit, tandē euentu ab eadem sententia deductus est. In Gallia & maximi & frequentissimi capiuntur. Non probo Medicos qui Astacis eam vim & cibus, & in

in pulmonum vitis inesse existimant, quæ in Cancris insit, quoniam Astaci carne sunt præhumida, dissipatu facillima, minimum nutriente. Multò minùs probandi qui cancris fluuiatiles esse putent, cum Cancris corpus sit rotundum teste Aristotele, sine cauda, vel cauda corpori applicata nec extensa, Astacus corpore longo, Locustis simili, quod capite & collo tabellis distincto constet. Lapides in capite habere Astaci creduntur, quos Medici quidam ad comminendum renum calculum in vino albo propinant, sed in senioribus solum reperias.

De Astaco paruo.

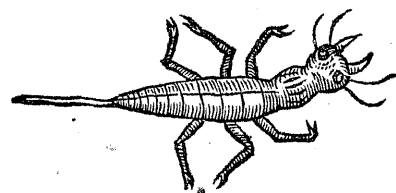

CAPUT XXXVI.

DE Astaco fluuiatili sermo nos admonet, vt Astacum marinum paruum, quem quum de crustatis marinis ageremus, prætermisimus, huc inferamus. Vterque ex collatione melius agnosceretur: Vocamus igitur Astacum hunc marinum paruum, vt à magno differat, quem inter marinos depinximus, vt etiam ab Elephanto & Leone distinguatur, cuius solus, quod sciam, Athenæus meminuit. Τὸν δ' ὀστρακοδέρμων, καὶ εἰς ἀστύχους, καὶ γράβους, καρκίνους, λέων, τὸ αὐτὸ γένος ὄντα διαφέρει. μείζων δ' ἐστὶν ὁ λέων τῶν ἀστύχων. Ex ostracodermis sunt Squilla, Astacus, Locusta, Cancer, Leo, quæ eiusdem cum sint generis differunt, maior autem est Leo Astaco. Est Astacus hic semper paruus, nec ferè vnquam magnitudinē pictoræ nostræ superat. Capite & thorace est rotundiore quàm fluuiatilis, in lateribus inciso, è capite eminet cornu latiusculum, magnum si totum corpus spectes, vtrinque ferratum, inter oculos situm, quos recondit, & exerit. Cornua quatuor oculis præfixa sunt. Duo breuiora cornu ferrato viciniore, alia duo multò longiora, flexibilia, articulata. Chelam vtrinque vnica habet denticulatā, quaternis articulis connexam. Vtrinque quaternos pedes sine forficibus. Collum siue cauda tabellis constat & in pinnulas desinit. Sub cauda

appendices sunt ouis reponendis destinatę. Astaco huic viuo corpus rubescit, alioqui lineis cęruleis transfuersis variatum. Rarus & bonę carnis est firmiorisquę quàm Elephas, melioris quàm Locusta. Differt à fluuiatili quod sit dum viuut colore fusco, corpore longiore & striatiore, cornu frontis latiore & breuiore.

De Squilla fluuiatili.

CAPUT XXXVII.

IN Fluuiis insecta quędam viuere deprehendi, quę varia sunt, quędam enim vermium, quędam muscarum, quędam scarabeorum forma sunt. De his cum nihil apud scriptores veteres legerim, non ineptę facturus videor, si aliarum bestiolarum quarum imaginem similitudinęque habent, nomina eis imponā. Ab his incipiam quę proximę explicatis affinia sunt, id est, quę tenui crusta integuntur, qualis est Squilla fluuiatilis quam hęc exhibemus. Ea pedes ternos vtrunque habet. Cauda in duos longa & tenuia veluti fila desinit: digitali est longitudine. Capite est rotundo & compresso instar lentis leguminis. Cornicula quatuor habet. Cum squillis marinis magna est figurę affinitas. Quare non video quo aptiore nomine donetur quam Squillę fluuiatilis.

De Cicada fluuiatili.

CAPUT XXXVIII.

ER N V N T V R Etiam in riuulis bestiolarum Cicadis terrenis persimiles, quas ob id Cicadas fluuiatiles nomino. Et ventris latitudinę & pedibus natant, vtrunque ternos habent, postremi longissimi sunt. Hoc à terrestribus differunt, quod capite sunt magis

gis exerto, & ceruicis aliquid habere videantur.

De Libella fluuiatili.

CAPUT XXXIX.

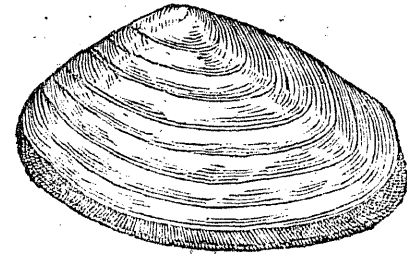
INSECTVM hoc libellam fluuiatilem libuit appellare, à similitudine quę illi est cum fabrili instrumento, & cum Libella marina. Hęc bestiolarum parua est admodum T, literę figuram referens, pedes ternos vtrunque habet, Cauda in tres appendices desinit, quę viridi sunt colore, iisdem & pedibus natat.

De Musca fluuiatili.

CAPUT XL.

MVSCAS volantes in aquę extremitate sæpe vidimus ætate. Oculis sunt magnis pro corporis magnitudine, dorso rotundo, ventre plano, senos habent pedes, posteriores maiores ad corpus in aqua impellendum. Inter natandum geminas alas extendunt. Quare & in aere volare, & in aqua natare possunt. Natant ventre in cælum conuerso, contrario situ volant. Vtrunque per vices faciunt. Venter lineis nigris & viridibus distinguitur, his pisces insidiantur. Sunt permulta alia in aquis dulcibus insecta atque bestiolarum nondum ab omnibus satis animaduersę, quęque vix bene pictura exprimi possunt. Quare hortor studiosos viros, & sedulos rerum peruestigatores, vt in fluuiorum aliarumve aquarum quas incolunt animalibus cognoscendis & iis posterorum memorię mandandis operam ponant.

De Musculis aquæ dulcis.

CAPUT XLI.

LONGE plura & maiora in mari quàm in fluuiis vel lacubus gignuntur ostracoderma, cuius rei causam sæpe aliàs marinæ aquæ vi attribuimus. In aqua dulci stagnante maximè reperiuntur Musculi, ferè nunquam in rapidis fluminibus. Galli *Moules* vocant. Duplici constant concha tenui & fragili, foris nigricat, & veluti ex multis additamentis conflata est, ob id asperior. Intus læues sunt, ex cæruleo nigricantes. Carne sunt dura concoctu difficili, mali succi, quo fit vt qui iis copiosius vescuntur in febres incidant.

De Cochleis fluuiatilibus.

CAPVT XLII.

COCHEAS paruas gignunt flumina & riulli multi, Cochleis terrestribus similes sunt, similiter cornibus iter prætentantes, nisi quod cornua habeant breuiora latioraque pinnularum ferè forma. Testa longiuscula in acutum deficiens Stromborum modo. Harum postrema depressa est magis, aculeis aspera, à quibus echinatum fluuiatilem nominare possumus. Similem aliquando in Ranarum ventre reperi.

Guliel

G V L I E L M I
R O N D E L E T I I D E
P A L V S T R I B V S

LIBER.

De Ranis.

CAPUT I.

HVMORE Delectantur omnia Ranarum genera. Quare cum plura & notiora maximè in palustribus aquis degat, inter palustria potius quàm inter amphibia numerare visum fuit. Diuersa autem earum esse genera experientia demonstrat, vt & autores ipsi tradiderunt. Sed cum à diuersis variè & confusè exponantur, ipsa enucleatè atque explicatè docere operèpreiù fuerit, vt qui vel sine pernicie in cibus vti voluerint, vel remedia aliqua ex his parare, vel ab aliquo veneno sibi præcauere, certi aliquid de iis iudicare possint, & quod proposito accommodatum fuerit seligere. A minimis incipimus, quæ Gyrini dicuntur Plinio autore, quò de Ranarù coitu & generatione loquitur. Pariunt minimas carnes nigras quas Gyrimos vocat, oculis tantum & cauda insignes: mox pedes figurantur, cauda findente se in posteriores. Nicander sicuti legitur in exemplaribus excusis γερύνης vocat, interpretis μικρὸς βαβάχων interpretatur. Præterea Nicander in Alexipharmacis primùm γέρυον nominat, deinde κωφὸν eiusdem speciei, quæ fruticibus verno tempore adhærescit. Quo loco Scholiastes Græcus tradit duo genera esse βαβάχων, id est Ranarum, hybernas & æstiuas, ex quibus æstiuæ coaxant, & innoxie sunt, hybernæ mutæ & mortiferae. vel sic. Phrynus pro vocali sumitur: sunt enim mutæ

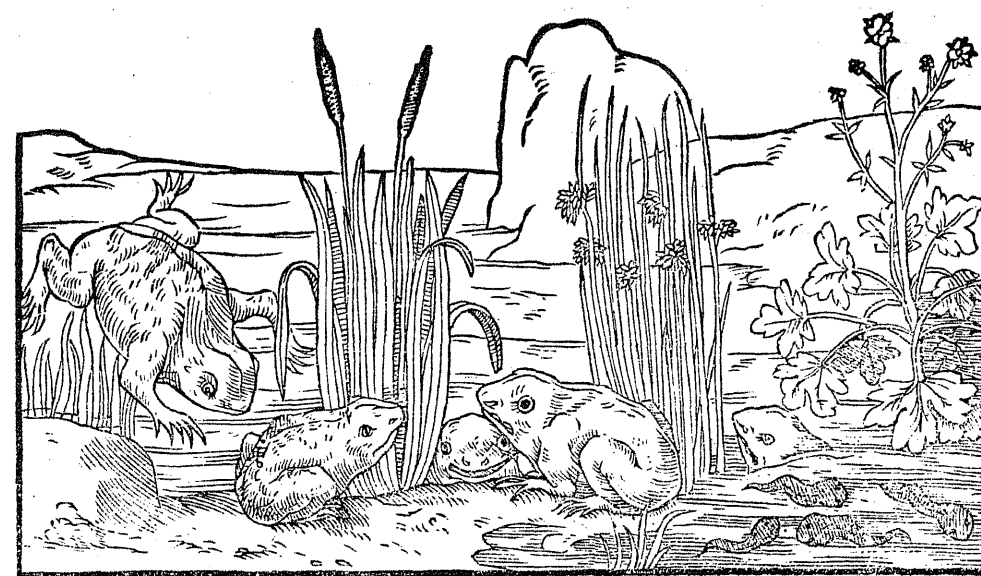
Libr. 8. c. 4. 51.

& minimè vocales, discriminis horum causa dixit Phrynum pro vocali. Est autem Ranæ similis, sed oculis est maioribus, arundinum fructicumque radicibus adhæret Phrynus. Hæc Scholiastes. Quæ cum plus caliginis quàm lucis rei adferant, nos perspicuè, vt opinor, sic distinguemus, vt Ranæ sint quædam quæ maiorem vitæ partem in aqua transigant, aliæ in sicco tantùm, aliæ inter has ambigant. Rursus earum quæ in aqua degunt, aliæ in fluuiis, fontibus & riuis reperuntur, minimèque perniciosæ sunt, sed edules.

Cap. 5. Has Ranas fluuiatiles vocat Plinius LIB. XXXII. Græci communi omnium nomine βαΐλαχος. Aliæ sunt palustres & venenatæ, à nostris Bufones aquatiles nominantur, à Græcis ἐλαφοβαΐλαχοι vel βαΐλαχοι ἐλαφοί. Has Phrynis siue Rubetis coniunxit Dioscorides, tum ob corporis figuram non dissimilem, tum ob vim æquè perniciosam. Earum quæ in sicco habitant, alia inter fructices & arundines viuit, vnde ei nomen teste Plinio. Quidam inquit, ex ea Rana quam Calamiten vocant, quoniam inter arundines fructicèsq; viuit, minima omnium & viridissima, cinerem fieri iubent. Alia per tempestates ex aère deiicitur, & ἐλαφίτης cognominatur. Rana quæ ambigit φρύ-
Lib. 8. cap. 31. nos vocatur à Græcis, à Latinis Rubeta. Plinius: Ranæ quoque Rubetæ quarum in terra & in humore est vita, vel vt Aetius vult cum palustris vitæ conditionem in terrestrem commutauerit φρύβος appellatur, id est Rubeta à rubis in quibus degit. Plinius: Sunt quæ in vepribus tantum viuunt, ob id Rubetarum nomine vt diximus, quas Græci Phrynos vocant, grandissimè cunctarum. Quæ postrema maximè indicant de iisdem Plinium loqui & Aetium, quum dicit Rubetas nihilo minores esse testudine parua. Hanc speciem Vergilius Bufonem appellauit, nostri Crapau. Hæc sunt Ranarum genera. Neque vllum est genus quod λῆος βαΐλαχος dicitur vt Hermolaus in mendoso codice legerat pro ἐλαφος βαΐλαχος. Neque alia est quæ Dryophytes dicitur à Calamite, vt docebimus. Postremo neque seiunctum à ceteris genus quod mutum sit, nam id multis Ranis accidit etiam vocalibus natura, ob quandam loci proprietatem, quod Plinius annotauit. Ranis sonus sui generis. Multum tamen refert & locorum natura: mutæ in Macedonia traduntur. Mutæ sunt & Cyrenjs eodem autore, illatis è continente vocalibus. Et in agro Cyrenensi, ait Aristoteles, Ranæ vocales præterito tempore deerant. Mutæ sunt etiam nunc, ait Plinius in Seripo insula, eedem alio translate canunt: quod accidere in lacu Thessaliæ Sicendo tradunt. Sunt qui putent Seriphum vnam ex Cycladibus non habere Ranas, vnde prouerbium βαΐλαχος ἐν σερίφου, quod confirmare volunt, Strabo

bonis autoritate qui Seriphum saxosam esse scripsit, quare & sine aqua esse, qua carere imo absque ea ne esse quidem possunt Ranæ. Sed Theophrastus nõ negat illic esse Ranas, sed fortassè non vocales ob nimiam aquarum frigiditatem, neque in Pierio etiam Thessaliæ stagno propter aquarum rigorem. Id quod multis in locis euenire mihi compertum est. Quod si quis locum Plinii mihi obiecerit ex libr. XXXII. in quo aliud à supradictis genus & mutum constituisse videtur his verbis: Est parua Rana in arundinetis & herbis maximè viuens, muta ac sine voce, viridis, respondemus eandem hanc speciem esse cum ea quam Calamiten vocant, quod in arundinetis viuat, minima omnium & viridissima de qua iam dictum est. Nunc ad singula genera explicanda veniamus.

De Ranis fluuiorum & riuorum.

CAPUT III.

ET SI Ranæ notissima sunt animalia, nemo tamen sanè mentis laborem hunc nostrum tanquam superuacaneum reprehendere iure potest, si post Aristotelem, Dioscoridem, Plinium aliquid tractauerimus. Prodest enim genera distingui, quoniam & forma & facultatibus differunt. Ranæ enim palustres cum Rubetis inter venenatas numerantur: Ranæ fluuiorum, riuorum & fontium & in medicamentis & in cibis vsurpantur, suntque quibusdam in deliciis, pauperibus famis alleuamentum inemptum. Præterea multa video à recentioribus de Ranis prætermissa, quæ postea à nobis tradentur, quæ mini-

mè negligi oportuit, quale est, linguę forma noua, in oculis palpebra inferior, mobilis sicuti in auibus, tenuis & perspicua, duo foramina rotunda, tenui membrana iis obteſta tympani aurium instar, post oris rictum rimę duę per quas tenuem membranam exerunt. Caudę rudimentum sub qua vnicum foramen est quo fœtum emittit, excrementa excernit, quędam etiam alia quę in singulis dicentur, quę non inutilem nostram in hac animalium cōtemplatione diligentiam esse palam ostendent. Vniuersè quidem βατραχοι à Gręcis dicuntur, à Latinis Ranę. Sed ad cęterarum discrimen hæc fluuiatiles vocentur. In ripis ad solem maximè delectantur, quaternis pedibus assultim in terra gradiuntur, & in aqua celerrimè natant, maximè posteriorum pedum beneficio: sunt enim longi ac proinde ad saltandũ aptissimè à natura conformati, & ad natandum, quia lati, in quinos digitos diuisi, qui membrana tenui cōnexi sunt, vt in anseribus, anatibus, & fulicis. Crura & tibię validis musculis vinciuntur. Pedes anteriores breuiore in quaternos tantum digitos fissi. Qui pollicis vice est crassior & breuior. Digitorum tres sunt acies, & totidẽ articuli. Ossa sesamoidea in primo digitorum articulo pedum anteriorum, in omnibus articulis pedum posteriorum. Colore sunt vario. Quum parue sunt admodum & piscis forma, nigre, & specie Ranis piscatricibus similes & colore. Grandiores factę & cauda in pedes diuisa, alię virides sunt alię nigricant, alię flauescunt. Ventre sunt candido nigris maculis asperso. Cute integuntur tuberosa & inæquali, capite sunt crasso, ceruice contracta sed latiuscula, Rostrum in acutum angulum desinit, oris rictus magnus, intus magna oris capacitas. Lingua carere videtur, vel si eam linguam nomines, eam ab aliorum omnium animalium linguis & situ & cōnexione diuersam esse intellige: Nam extremę maxillę herens, inde pendet, quo fit, vt qua in parte in cęteris soluta sit, in Ranis sit ligata & contrã: nam in maxilla, vt dictum est, hæret, ad fauces soluta est. Hanc particulam cum Aristotele recte linguam vocabimus, cuius hæc sunt verba. ὁ δὲ βατραχος ἰδίῳ ἐχει τὴν γλῶτταν. ὁ μὲν γὰρ ἐμπροσθεν προσέφυκεν ἐχθυωδῶς ὁ τοῖς ἄλλοις ἀπολέλυτος. τὰ δὲ πρὸς τὴν φάρυγγα ἀπολέλυτος, καὶ ἐπέπλευσεν ὅτι τὸ ἴδιον ἀφίπτεται αἰεὶ. Ranis lingua sui generis est: pars enim prima quę cęteris absoluta est, iis cohæret modo quo tota ferè piscium. Intima verò absoluta ad guttur applicatur, qua suam vocem solent emittere. Prodentibus asperitatem tantum in maxillis habet, qua quicquid arripit mordicus retinet, ob id panno rubro vel frustulo carnis filo ex arundine demisso, demorso extrahuntur & capiuntur. Oculos magnos habent & prominentes, palpebram inferiorem auium ritu oculis applicant, quę tam tenuis est vt perluceat. Ante oculos foramina sunt, vel ad aërem attrahendum vel ad odorandum, tenui membrana obtecta

non ali-

non aliter quàm auris tympanum. Ab oris rictu sub foraminibus iã diētis sinus vtrinque est, in quo tenuis membrana, quę dum aërem sub aqua retinet, inflatur & foras prominet vesicę aëre plenę modo. Ab oculis lineę duę fuscę per latera ductę sunt, inter has media est dorſi linea quod in caudam desinit, sed cute contegitur, post hæc superiore magis quàm inferiore loco, meatus est quo Gyrini & excrementa emittuntur. Cutis circa articulos tantum carni firmè hæret, ob eam causam nullo negotio excoriantur, facilęque aëre concepto & cohibito intumescunt. Ventriculo sunt magno longoque, intestinis cōuolutis, coloris varij, ecphysis alba est, ieiunum intestinũ, & quod ileum à quibusdam dicitur flaua, ob bilem quam per meatum à vesica fellis in hepate sita excipiunt, quamuis fel viride & tenue appareat, Colon sequitur, cæcum nullum reperitur, illud nigrescit ob stercus, latum est & amplum, rectum candidum & angustum. Splen paruus est in mesenterio. Hepar rubrum in tres lobos sectum. Maribus renes sunt longi, carnosı, testes lutei parui & rotundi. fœminis appendices circa renes crocę, quas vterum esse dixerim. Vesica est tenuissima, vixque cernitur. Pulmones tenues, magni, non omnino sine sanguine, vt Aristoteles existimauit, quum scripsit Ranas diutius in aqua vrinare, propterea quod pulmones sine sanguine habeant, sed potius quod exiguo calore & sanguine prædita, frequenti inspiratione & expiratione non egent. Pulmones nigricant, cor in medio est thorace non piscium, sed quadrupedum cordi simile, nigris punctis notatum. A medio pectore cartilaginea apophysis producitur in extremo lata cui innituntur partes quę maxillę sub sunt. Hactenus descriptę sunt Ranarum partes. sequuntur actiones. Vere coeunt, Mares vlulatu suo, quem ololyginem nominant fœminas ad coitum alliciunt. Ololyginem vero edunt maxillę inferioris labro demisso pari libra cum aqua modicè recepta in fauces, superioreque maxilla intenta. Flagrant tantisper oculi modo lucernę, cum sinus buccarum maxillis distentis interluceat: coeunt enim magna ex parte noctu. Hęc sic ferè ex Aristotele conuertit Gaza Plinium imitatus qui mares à voce ololyzontes vocari tradit. Sed præstat locum adscribere: eleganter enim Aristotelis locum illustriorem reddit, quum de piscium lingua loquitur. Ranis prima cohæret, intima absoluta à gutture qua vocem mittunt. mares tum vocantur ololyzontes. stato id tempore euenit cientibus ad coitum fœminas. Tum siquidem inferiore labro demisso, ad libramentum modicè aquę receptę in fauces, palpilante ibi lingua vlulatus elicitur. Tunc extenti buccarum sinus perlucent, oculi flagrant labore percussi. Ranę igitur duplicem edunt vocem ὀλολυγόνῃ coitus tempore & κβαξ qua voce omnibus sunt molestę. quumque maximè

E ij

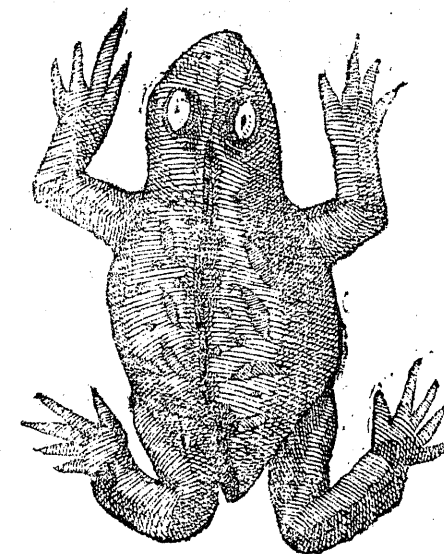
& vltra modum sunt vocales, tum tempestatem praesentiant, quia aqua pluuia delectantur. De coitus ratione varia prodiderunt auctores. Plinius. Ranæ superueniunt prioribus pedibus alas foemine mare apprehendente posterioribus clunes. Et mox. Mirum quæ semestri vita resoluuntur in limum nullo cernente, & rursus vernis aquis renascuntur quæ fuere natæ, perinde occulta ratione cum omnibus annis id eueniat. Dicam hac de re id quod sentio. Certum est Ranas aliquas sponte nasci maxime quæ Gyrini vocantur. Gignuntur & ex concubitu maris & foeminae, sed non ita coeunt ut Plinius tradidit, sed animalium retro meientium ritu, atque sic copulatas Ranas vidi: cuius rei causa neque inter crura, neque inferiore in loco sed superiore meatum habent. Quantum ad Gyrinos attinet ut mihi, ita omnibus experientia compertum esse potest sponte etiam in limo generari. In magnis enim imbribus & itinera & loca alia antea omni Ranarum genere vacua primum Gyrinis, deinde Ranis multis abundasse obseruauimus. Ranæ cibum in aqua capessunt. Muscas, vermes, cantharos aquaticos, tineas, hirudines, cochleas paruas, atque insecta aquatilia omnis generis deuorant. Adeo sunt voraces ut a suo genere non abstineant. Inueni in maiorum Ranarum ore Ranas paruas, atque in ventriculo semicoctas, cochleasque echinatas. Quamobrem esca etiam è longinquo vel cibi odoratu, vel conspectu alliciuntur & capiuntur, maxime ipsarummet Ranarum carne, aut panno rubro carnis colorem referente. Nostris in more est posteriora tantum Ranarum in cibis usurpare, reliquo corpore abiecto, vel quia carnis parum ei inest, vel quia viscera venenata, vel in cibis inutile quid esse in iis credatur, quod etiam Aristoteles annotauit de Echinis loquens, quorum quod nigricat parti creditum est superiori ex dentium origine pendens amarum nec esculentum, quale in multis inesse animaduertimus, aut certe quod ei proportione respondet, ut in Testudine & Rubeta, & in Rana, atque etiam in turbinatis & mollibus, sed colore differt. Caro Ranarum candida est, dura si recens fuerit, seruata tenerior redditur. Medici ut Testudinum ita Ranarum carnem heceticis & phthysicis apponunt, quod non improbo si in iure capi decoquatur, quo tempore ad venerem non cientur: tunc enim virus olent, modo etiam in locis summo estu exsiccatis capte non fuerint, sed in fluuiis & riuulis. Ranæ apibus insidiantur, nec earum aculeos pertimescunt. Mira traduntur à Plinio de Ranis à Democrito & Magis, quæ ex LIB. XXII. petenda sunt. Dioscorides contra omnium serpentium venena pro antidoto esse prodidit, si ex sale & oleo decoctæ edantur, iusque earum itidem sorbeatur, contra inueteratos tendinum rigores pollent. Idem tradit Plinius. vnguentis & emplastris adhibere siccati discutiendique vim habet, maxime in articulorum doloribus. Inde Emplastrum à Ioanne de Vigo Chirurgurgo

Lib. 2. c. 28.

Lib. 32. cap. 5.

urgo rectè compositum, quod & emplastrum de Ranis nominatur, quo felici successu in tumoribus & doloribus morbi Hispanici utimur. Ranæ tres in olla vstæ & cum melle appositæ alopecias replent, si Plinio credimus, vel cum pice liquida illitæ, ut Dioscoridi & Paulo Aegi. visum fuit, quod ego experientia verum esse comprobauimus. Illitus earum cinis profluentis sanguinis impetus sistit auctore Dioscoride, quod & Paulus confirmat. Crematarum Ranarum cinis maxime siccans redditus, sanguinis eruptiones sistit, & alopeciis cum pice liquida medetur. Plinius. Ad sanguinem sistendum Ranarum illinunt cinerem, vel sanguinem inarefactum. Eadem exsiccandi vi equorum scabiem decoctæ in aqua extenuant, donec illini possit, aiunt ita curatos non repeti postea. Eadem decoctæ in aqua marinaפורתollunt, donec sit crassitudo mellis. Multo plura ex Ranis petita remedia aduersus varios morbos leges apud veteres auctores.

De Rana palustris & venenata.

CAPUT III.

NTER. Ranas sunt quæ in palustribus locis & putri foetidique limo oppletis & nascuntur & viuunt, quæ palustres rectè dici possunt, sed quia quæ fluuiatiles sunt, in paludibus etiam & in aquis stagnantibus reperiuntur, ad huius discrimen illam venenatam cognominauimus, quæ Bufo aquatilis vocatur, à

Lib. 6. cap. 31.

Gallis *Crapau d'eau*, à Græcis ἐλειοβάραχος, denique terrestris φρύνος, siue Rubeta quæ palustrem vitam in terrestrem non commutauit. Ea Rubeta siue Phryno terrestris minor est, cuius venenum mala symptomataque eadem sequuntur quæ Rubetæ, quæ Dioscorides sic explicat, φρύνος vel ἐλειοβάραχος, idest Rubeta aut Rana palustris assumpta tumores ciet, pallor corpus vehementer decolorat, vt planè buxeum spectetur: spirandi difficultas torquet, & grauis halitus oris, singultusque & inuita interdum genituræ profusio consequitur. Paulus Æginet. φρύνον etiam & ἐλειον βάραχον appellat, cui vires omnino similes tribuit. quod corporis tumorem inducat hausta, pallorém que intensum buxo similem, quodque agrè spiritus trahatur, os foeteat, singultus infestet, aliquando etiam semen sine voluntate erumpat. Eadem quoque aduersus hoc venenum remedia præscribuntur. Iuuantur enim qui id hauserunt, secundum vomitionem multo meri potu, & arundinis radicis binis drachmis, aut cyperi totidem. Breuiter cogendi sunt vt vehementi ambulationi & cursui se credant ob torporem quo corripiuntur. Quinctiam quotidie lauandi sunt. Nicander in Alexipharmacis simile venenum Ranæ illi inesse cecinit quæ multa in arundinetis viuit, quam Calamiten dixi ex Plinio à Græcis nominatam fuisse, eadem quoque remedia aduersus idem venenum præscribit.

De Rubeta siue Phryno.

CAPUT IIII.

RUBETA propriè terrestris est, quæ Bufo à Vergilio dicitur, idest Rubeta maxima terrestris, ad discrimen palustris, de qua modo locuti sumus, φρύνος à Græcis dicitur εἶδος βάραχου, παρὰ τὸ ἐμπερήν εἶναι πρὸς τὰς ἀλλὰς, ἢ παρὰ τὸ φέρεσθαι ἀπὸ τῆς λιμνώδους φύσεως ἐπὶ τῆς χερσαίου. Animal est, inquit Aëtius magnitudine nihilo minus Testudine parua, exasperat autem & vibrat terga dum spiritu impletur, atque ob id ipsum audentius euadit. Ad lædendum itaque manifestè insurgit, & saltibus interpositum spatium contrahit: rarò quidè morsum infligens verùm anhelitum consuevit vehementer virulentum inducere, adeo vt etiam si anhelitu contingat tantùm eos qui prope sunt lædat. Cæterùm qui ab eis læsi sunt, his omne corpus intumescit & diffunditur, ac cito omnino pereunt. Vidi equidè hæc symptomata in muliere quæ periit sumptis herbis quibus Rubeta venenum suum affla

afflauerat. Est autem Rubeta Ranæ similis colore fusco, rostro latiore & magis rotundato, quale in secunda Pastinacæ specie descripsimus. Oculis est magnis & rotundis. Deniq; Ranæ palustri & venenatæ similis est quam ob causam picturâ eius nō apposuimus. Cute tegitur crassa & vix penetrabili, tum quia dura est, tum quia tumida & spiritu distenta ictibus cedit. Pulmones intus habet magnos & rotundos, quiq; aëre multo compleri possunt, hepar vitiatum vnde prauū bestię temperamentū autore Aristotele, Nonnullorū, inquit, vitiatum omnino iecinora, vt corpora quoque eorundem prauū temperamentum fortiantur velut Rubetæ, Testudinis, & similiū. Neocles & Timeus scripserunt. Rubetas bina iecinora habere, & alterū quidè occidere alterū alteri aduersari & salutē afferre, & à formicis nō attingi, ob id formicis obiciendum censent, vt pars quam non vorarint venenata sit. Mira de Rubetis certatim tradunt autores, quæ Plinius recenset, sed id imprimis, ex his ranis lienē contra venena quæ fiunt ex ipsis, auxiliari. Cor vero etiam efficacius esse. Rubeta apes interimit, subiens enim aditus aluei afflat, & obseruans rapit euolantes. nullo hæc affici malo ab apibus potest. Ex Rubeta multis modis venena præparantur quæ latèr assumentes, quæ præstat ignorasse, quare de remediis dicamus. Rubetarum veneno aduersatur succus betonicæ, plantaginis, artemisiæ potus. Item succus Ranarum marinarum ex aceto & vino bibitur: contra Rubetæ venenum. Sanguis Testudinis Ranarum venenis auxiliatur, seruato sanguine in farina pillulis factis, & quum opus sit in vino datis. Rubetæ suus est à natura datus hostis Buteo triorchis, qui eam rapit & deuorat sine pernicie. Vulgus falsò credit gemmā vernacula lingua *Crapaudine* nuncupatam in Rubeta inueniri, & venenis resistere. Terrestris Rubetæ generis ea etiam esse censebitur, quæ sub terra vel sub stercore inuenitur, ranis similis, rostro acutiore, cruribus breuioribus, cute tota tuberosa, maculis multis cinereis notata, oculis multum prominentibus & virescentibus, qui palpebra inferiore teguntur, maxillæ inferioris extremum frequentissimè mouet, lingua, ventriculo, intestinis, superioribus similis. Vasa spermatica à superiore parte oriuntur circa septum transversum alba. Renes carnosissimi, vesica magna, retentam in ea vrinæ copiam in metu effundit. In medio ventre nigra quædam cernuntur, quæ oua fortasse sunt, hæc compressa attramentum emittunt. Hepar nigrum in lobos duos diuisum, in quo vesica fellis, quod ex viridi nigricat. Pulmones vt testudini & Ranæ. Vescitur formicis, cantharis, similibusque bestiolis.

Lib. 3. de part. anim. cap. 12.

Lib. 3. cap. 5.

De Calamite.

CAPVT V.

RANAM Calamiten à calamis in quibus viuit vocarunt Græci. Id genus esse dixerim quod ἀφθογγον vocauit Nicander in Alexipharmacis, idest mutum, atque inter Rubetas numerari potest. *Ranette* nostri nominant. Ranis alijs corporis specie similis est calamite, & partibus internis, sed parua est, tenuis & viridis. De qua Plinius. Est parua Rana in arūdinētis & herbis maximè viuens, muta ac sine voce, viridis, si forte hauriatur, ventres boum distendens: huius corporis humorē penicillis derafum claritatem oculis inunctis narrant afferre, ipsasque carnes doloribus oculorum superponunt. Huius Ranæ parua sanies efficacissimum est psilothrum si recens illinatur, & ipsa arefacta ac tusa, mox decocta tribus heminis ad tertias, vel in oleo decocta æreis vasis. Dioscorides viridium sanguine pilos auulsos renasci prohiberi tradit. In arundinetis roris linctū vicitat, venenata est vt Rubeta superior, quare eidem veneno eadem quoque remedia medebuntur.

De Rana cælitus demissa.

CAPVT VI.

RER Imbres & tempestates cælo delapsa Rana Rubetis similis est, si Aristoteli sensibusque nostris fidem adhibeamus, quæ Διοσκωρίδης, idest, à Ioue missa nominatur. Hæ in nubibus procreata decidunt. Quidam in ea sunt sententia vt existiment Ranas palustres minores, vel vi astrorum vel ventorum impetu sursum raptas decidere, cuius rei id esse argumentum, quod nunquam nisi aère pluuio & commoto delabi videantur. Alij ne cadere quidem vnquam ex alto censent, sed quia ex Bufonum genere sunt, ex cauīs in quibus viuunt locis dum tempestates præsentiant, egredi, & tum è cælo demissas Ranas credi, quæ antea non comparuerant. Sed opinionem hanc prorsus refellit quotidiana experientia, atque grauissimorum scriptorum fides. Quod si quis hoc miretur, contempletur multa alia in natura æquè admiranda. Quid enim mirabilius esse potest aquis in cælo stantibus, vt ait Plinius, at illæ seu parum sit in tantam peruenire altitudinem, rapiunt eò secum piscium examina, sæpe etiam lapides subuehunt portantes aliena pondera. Ranæ igitur Διοσκωρίδης Rubetarum sunt

Lib. 3. cap. 1.

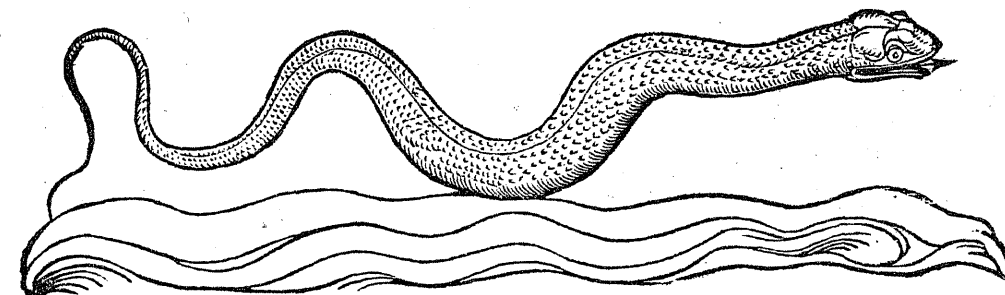
sunt specie, quod tradidit Aristoteles LIB. I. problematum. *Διὰ τὴν γίνεσθαι τὰ ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ὅτε μὲν γένεσθαι πορὰ τῶν μικρῶν βαρῶν τῶν φρυνοειδῶν? ἢ ἐπὶ ἐκείνων ὕδατος ἐν τῇ ὑμετέρᾳ χώρᾳ? φύσις, καὶ ταῦτα δὴ φύσις ἐστὶν. ἢ ἕρως ἐπιμετρον καὶ ἕρως ἰσχυρῶν τὸ ἐπιμετρον γίνεσθαι. τὰ δὲ τοιαῦτα ἐπὶ τοῦ ὕδατος ἐστὶν, ἢ ἕρως γὰρ τὰ ἰσχυρὰ ὄντα, πολὺ ἔχει δὲ ἀπειρίτωμα, ὅ ἐστι τῶν ὕδατων ἀήλιον.* Cur insalubris est annus quum magnus est proventus pusillarum Ranarum quæ Rubetæ faciem repræsentant: an res vnaquæque loco suæ naturæ idoneo abudare solita est? itaque eiusmodi animalium genus cum natura humidum sit, pluuium annuum ob eā causam indicat. Anni verò huiusmodi insalubres sunt, corpora enim humida excrementis abundant, quæ morborum sunt causæ. Ranæ huius meminit etiam Plinius LIB. XXXII. Iecur Ranæ Diopetes & Calamitæ in pelliculâ Cap. 10. gruis alligatum, vel dens Crocodili maxillaris annexus brachio. nisi malis lectionem Hermolai sequi qui dryophytes legit. de qua Rana proximo capite dicitur.

De Rana Dryophyte.

CAPVT VII.

RVBETARVM generi subiicienda Rana, quæ in quercubus & ficubus alijsque arboribus inuenitur, viridissimâque est, qua nota cum Calamite ab alijs distinguitur. De hac Plin. Est Rana parua arborē scandens, Lib. 3. cap. 8. & ex ea vociferans. In huius os si quis expuat, ipsamque dimittat, tussi liberari dicitur. Hæc prolixius de Ranis à nobis tradita sunt, vt earum differentiæ perspicuè intelligerentur, quamuis enim viles sint bestia tamen nulla est ex qua vel fructus aliquis percipi non possit, vel perniciēs vitari.

De Serpente.

CAPVT VIII.

SERPENTES vt in terra, ita in mari, lacubus, paludibus fluuiis nascuntur & viuunt. De marinis suo loco diximus, nunc de palustribus qui etiam inter fluuiatiles reponi potuerant. Serpens aquatilis ὕδρος ab

F

Lib. 1. de hist. cap. 1. Aristotele nominatur. Gaza Natricē conuertit, similiter & apud Dioscoridem Ruellius. Eum Vergilius LIB. III. Georg. sic depinxit.

*Est etiam ille malus calabris in saltibus anguis,
Squammea conuoluens sublato pectore terga,
Atque notis longam maculosus grandibus aluum,
Qui dum amnes colli rumpuntur fontibus, & dum
Vere madent vdo terra ac pluvialibus austris
Stagna colit, ripis que habitans hic piscibus atram
Improbis ingluuiem rarisque loquacibus explet.*

Vocatur & Cherfydrus *παρα τὸ χερσὶν καὶ τὸ ὕδωρ*, quoniam in aqua & in terra degit. In huius appellatione Plinio non conuenit cum Aristotele. Nam *ἐνυδρῆς* Aristoteli est Lutris, Plinio verò serpens aquatilis, sic enim scribit. Enhydrys vocatur à Græcis Coluber in aquis viuens. Et alibi: Item Enhydrys. Est autem serpens masculus & albus. Eundem his duobus locis serpentem intelligi declarant vires quas similes omnino utriusque tribuit iis ferè verbis. Enhydrys, inquit, vocatur à Græcis Coluber in aquis viuens. Huius quatuor dentium superioribus in dolore superiorum gingiuas scarificat, inferiorum, inferioribus. Et: Item Enhydridis. Est autem serpens masculus & albus. Huius maximo dente circunscarificant. At in superiore dolore duos superiores adalligat, è diuerso inferiores. Serpens fluuiatilis in longum valde accrescit, colore vario est: nam viridi, flauo, albo, cinereo notatur, qua varietate à terrestribus differt. In Lado nostro capiuntur Serpentes cum anguillis mutuo cõplexu colligate, qua de causa multi ab Anguillis abstinent.

De Hirudine.

CAPVT IX.

HIRUDO à Græcis *βδέλλα* nominata est ἀπὸ τῆς βδέλλης, id est à sugendo, quemadmodum à Latinis quibusdam Sanguisuga. Palustre est insectū vnde à Theocrito *λιμνάτις* cognominata est. sub lapidibus latet quiescitque in sese contracta fabæ latitudine & longitudine, ac veluti ex circulis aliquot constans. Priore parte os est, posteriore acetabulū, quum repit os acetabuli modo ita applicat ut hæreat, reliquūque corpus trahat, tum extenta vermīs specie est. In ore tres illi dentes esse contrario occurſu sese collidentes ex eius demorsu colligimus. Partes internas in discretas habet. Variæ Hirudines reperiuntur, aliæ nigrae sunt, aliæ rufæ, aliæ diuersis coloribus notatae. Nullus est planè earum in cibus vsus, sed in medicina non infrequens: nam ad hæmorrhoidum sanguinem exugendum admouentur, vel aliis partibus ad sanguinis euacuationem, quando ægri excisorij sclapri vim ferre non possunt, vel pars tolerare non potest. Hirudinibus

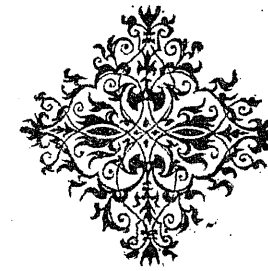
sal,

sal acetum, cineres aduersantur: horum enim contactu decidunt. Cauda abscissa viuunt, ex vulnere sanguis exhaustus effluit. Equorum ora subeunt, & sugendo emaciant. Venenatae creduntur potissimum rufæ, quod si dentes reliquerint in carne infixos, vlcera fiunt dysepulotica. Quomodo seruanda & sanguine alenda ut venenum depellant, docet Galenus in libello de Hirudinibus. Item quomodo à vulnere semouenda, & quomodo venenum si quod hæserit, educendum. Plinius ad extrahendum sanguinem eundem earum vsum esse scripsit qui cucurbitarum medicinalium ad corpora leuanda sanguine, spiramenta laxanda. Decidunt facietate & pondere ipso sanguinis detracta, aut sale aspersa. aliquando tamen affixa relinquunt capita, quæ causa vulnera insanabilia facit & multos interimit, sicut Messalinum è consularibus patriciis, cum ad genua admisisset. inuehunt virus remedio verso, maximèq; rufæ ita formidantur. Ergo sugentia ora forficibus præcidunt, ac veluti siphonibus defluit sanguis, paulatimque morientium capita se contrahunt, nec relinquuntur. Natura earum aduersatur cimicibus & suffitu

eos necat.

§

F 2

G V L I E L M I
R O N D E L E T I I D E
A M P H I B I I S

LIBER.

Quæ dicantur Amphibia.

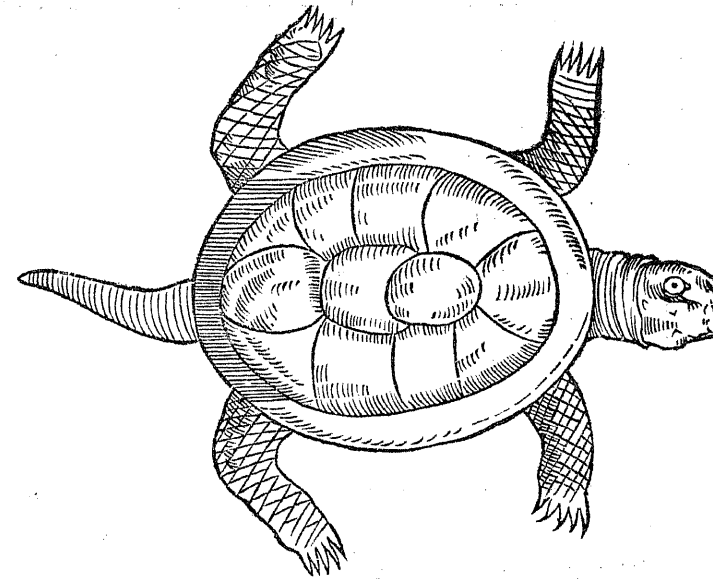
CAPUT II.

VM Ex aliis rebus tum maximè ex loci varietate animantium differentia inueniuntur. Harum enim alie terrenae alie aquatiles dicuntur, quod hæ aquam, ille aërem recipiant. Alie inter has mediæ partim in aqua partim in terra versantur, aut quod partus in terra edant, cibum tamen ex aquis petant, aut quod partem maximam temporis in aqua transigant, reliquam in terra, quæ vel terrenæ vel aquatiles nominari possunt. Græci τὰ ζῷα ἐπιμφοτερέζοντα vocant, vel ἀμφίβια. quorum quædam inter marina & terrena ambigunt: quædam inter terrena & ea quæ aquas dulces incolunt de quorum nonnullis nunc tractabimus. In his habentur Ranæ, Testudines lutariæ, serpentes palustres, sed quia in palustribus de Ranis & serpentibus diximus, ad alia rariora conuertenda oratio, quæ in terra plurimum versantur, sed in humore cibum capeffunt, nec ea quidem omnia, verum pauca quædam & cognitu magis necessaria.

De

De Testudine Lutaria.

CAPUT II.

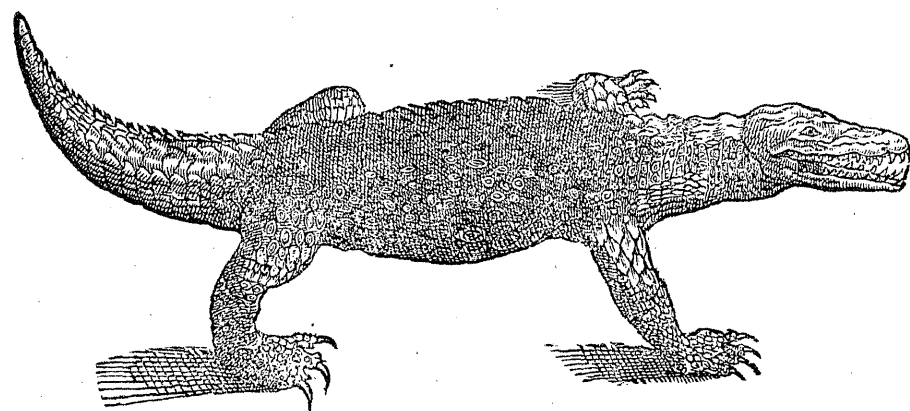

ESTVDINVM genera quatuor cõstituit Plinius, ^{Lib. 32. cap. 4.} terrestres, marinas, lutarias, & eas quæ in aqua dulci viuunt, quas Græci Emydas vocant, vt fufius docuimus LIB. XVI. operis nostri de Piscibus marinis. Aristot. Testudinem lutariam, ab ea quæ in aqua viuunt non seiuuunt, quam Murem aquatilem conuertit Gaza, quæ dicitur ab Aristotele μῦς, vel fortasse ἐμύς. Hæc quam hic exhibemus in palustribus & limosis aquis fossisque urbium & castellarum mœnta ambientibus viuunt. Ea sic à Plinio depingitur. Testudinum est tertium genus, in cœno ^{ibidem!} & paludibus viuentium. Latitudo his in dorso pectori similis, nec conuexo incurua calyce, ingrata visu. Et à Phaurino. Ἐμύς ζῷον ἐν λίμνῃ καὶ ἐν πηγῇ γλυκύων, ὃ δὲ χελώνη ἔχει τὸν ἐμύ. Vocatur à nostris Tortugne d'aigue, id est testudo aquatilis, ad discrimen terrestri, quæ duæ similes sunt, nisi quod aquatili cauda est longior perinde ac in muribus, à qua Muris aquatilis nomē accepisse crediderim. Testa colore est nigro, aliquot particulis, veluti tabellis pectinatim iunctis constat, pro arbitrio pedes, caudam, caput, modo exerit, modo recõdit. Pulmones, renes, vesicam, denique partes internas easdem habent lutariæ Testudines cum marinis, quas fufius suo loco explicauimus. Vescuntur insectis aquatilibus, limacibus, cochleis, herbis, vnde & in hortis aluntur, sed quibus aqua non desit, ea enim perpetuo carere non possunt. Cibo omni destitute diu viuunt, atque etiã abscisso capite, quia cum frigido sint crasso, & viscido succo, is haud facile dissipatur nec cito absumitur. Diu sunt seruandæ vt teneriores reddantur, & concoctu faciliores. Integra in feruentem aquam iniiciuntur, vt testæ & ossa sepa-

accendant, utique cum satyrio & cruce semine, singulis drachmis omnium, ac piperis duabus admistis, ita ut pastilli singularum drachmarum bibantur. Per se laterum carnes obolis binis cum myrrha & pipere pari modo potest, efficaciores ad idem creditur. Prodest contra sagittas venenatas, ut Appelles tradit, postea sumptus. In antidota quoque nobilia additur. Sertius plusquam drachmæ potest in vini hemina potum, perniciosè afferre tradit. Præterea eiusdem decoctum cum melle sumptum venerè inhibere. Quæ omnia ideo à nobis citata sunt, ut cognoscantur ij qui Scincorum renes in medicamentis prescribunt, non renes sed carnes quæ circa renes sunt & latera intelligi. Deinde ut paulò diligentius excutiamus locum postremum quo traditur Scincorum decocto cum melle venerè inhiberi, quæ superioribus ex diametro repugnat. Quam ob causam locum hunc mædolum esse sagacis coniecturæ vir ex Dioscoride colligere possit, qui cum dixisset carnes quæ renes amplectuntur, id sibi virum vèdicasse ut si drachmæ potest bibatur, venerè accedat subdit, ἀποπύου εἰς αὐτὸν ἡ ἑσπερίδα. Ἐν τῷ πρῶτῳ βιβλίῳ, φασὶ ἀφεψηθῆναι μὲν μέλιτος πινομένῳ ἢ θειδάκῳ ἀσπέρμῳ μεθ' ἰσδαίος. Id est decocto lētis cum melle aut semine lactucæ cum aqua potest veneris cupiditates inhiberi. Ex Dioscoride igitur à quo per multa transcripsisse Plinium constat, in emendatum esse Plinij locum suspicari licet. Eadem traduntur ab Aëtio: Scinci circa renes partes, ad tentiginem pudendorum ciendam bibuntur. Neque aliud magis contrarium huic facultati destruedæ videtur, quam lactucæ semine ex aqua potum. Quidam etiā lenticulæ decoctum cum melle potum tētiginē sedare tradunt.

De Crocodilo.

CAPUT V.

CROCODILVS Aqua destitutus diu vivere nequit. Eam ob causam inter animalia ancipitis naturæ recenseri debet. Animal est quadrupes partim fluuiatile, scilicet Niloticum, partim terrestre, quod ad quindecim cubita excrescit autore Aristotele, vel plerumque ad duo

ad duodeviginti aut Plinius. Inuenitur etiam in India noua in insulis Honorata vrbis. Et flumen Darat Crocodilos gignit in Mauritania. Magno est oris rictu dentibus longissimis & validissimis, exertis, in utraq; maxilla pectinatim dispositis. Lingua caret Crocodilus Ægyptius, inquit Aristo. ea enim in re piscibus quibusdam similis est, cum enim pisces spineam nec absolutam contineant linguam, tum vel maximè nonnulli adeo laeuem indiscretumque eum ipsum linguæ tributum locum sortiti sunt, ut nisi labrum admodum diduxeris, ne vestigium quidem linguæ inspicere possis. At reuera linguam habet, sed laram & breuem, ut in exsiccatis Crocodilis cernere licet, quos mercatores ex Ægypto deferendos curant, linguam, inquam, multo interiore quam in cæteris animantibus oris parte sitam, & hærentem. Cum igitur valde imperfecta sit, ea carere existimatur. Maxillam superiorem mouet Crocodilus, ut docet experientia, id quod annotat etiam Aristoteles. Maxillæ à capite protendantur ossa duo, quarum inferiorem animalia omnia mouent, excepto fluuiatili Crocodilo. Hic enim vnus non inferiorè, sed superiorem mouet. Sed id non solum ex omnibus animalibus Crocodilo peculiare, nam inter aues phœnicopterus superiorè partem rostri mouet, ut annotauit Menippus Philosophus LIB. de Homine. Crocodilis oculi sunt suillis similes, visus in aqua hebes, extra acutissimus. Cute est corticea, dura, contra omnem ictum inuisa, in dorso tuberculis inæqualibus aspera, in ventre leui. Pedes quatuor habet breues pro corporis magnitudine, qui in digitos vnguibus acutissimis munitos diuisi sunt, lateribus adnexa crura tum priora tum posteriora, retro inflexa, & paulum ad latus vergentia ut in lacertis. His in summa aqua expansis natat & cauda, in qua magnam inest robur. Interna lacertis similia habet. Oua parit sexaginta magnitudine ouorum anseris, nec aliud animal ex minore origine in maximam crescit magnitudinem, sexaginta dies oua parit, & dies totidem fouet. Alij tradunt ut lacertos oua obruere terra, deinde discedere, & sponte excludi, educarique. Sexaginta dies latet & sine cibo durat autore Æliano. Dies in terra agit, noctes aqua, teporis utrumque ratione. In aqua pisces vorat, in terra humane carnis est appetens, in alia etiam animalia impetum facit, ut in canes. Vnde prouerbiū, Tãquã canis è Nilo, quod canes currèdo bibant. Ferunt fame pressos Crocodilos hausta aqua os implere, eamque in via effundere, ut homines aquatum venturos & ob loci lubricum delapsos corripiant & vorent. Terribilis hæc contra sagaces belua est, fugax contra insequentes. Parua auis quæ Trochilus in Ægypto vocatur, rex auium in Italia, inuitat Crocodilum ad hiadum pabuli sui gratia, os primum eius adsultim repurgas, mox dentes & intus fauces quoque, ad hæc scabendi dulcedinem quam maximè hiates, in qua voluptate somno oppressum conspicatus ichneumon, per easdem fauces ut telum aliquod immissus, erodit aluum. Tradit Plinius alium esse

Crocodilo hostem. Delphinum, qui se vt territi immergentes cul-
lata dorsi pinna Crocodili aluum, cuius mollis tenuisque est cutis se-
cans. Qua de re quid sentiam quum de Delphino agerem exposui. Sūt
qui Crocodilū podice carere credant, sed falso. Cū enim oua pariat,
meatu aliquo ea emitti necesse est, atque eodem excrementa excerni,
vt in lacertis & aliis animalibus quæ oua pariunt euenit. Sed vt in la-
certis, ita in Crocodilis meatus nō apparet squama siue cortice tectus.
quamobrem eo carere existimantur. At ij quum egerere volunt, cerni
potest. Crocodilos aliquando cicurari posse autor est Aristoteles. Car-
niuora mansuescunt commodi sui ratione, quale se genus Crocodili
exhibet sacerdoti locis quibusdam propter cibi curā quæ ibi infumi-
tur, quod idem fieri ceteris etiam locis intelligi licet. Plutarchus refert
Philinum qui Ægyptum obierat sibi in Ægypti Anteo nuncupato
auiculam inspexisse simul cum Crocodilo dormientem, eidemq; hūc
porrectum adiacere. Strabo narrat in Arfinoë quæ prius Crocodilorū
ciuitas dicebatur, cultui habitos sacrosque fuisse Crocodilos, & à sacer-
dotibus nutritos pane carne & vino, quæ à peregrinis afferrentur ad
huiusmodi spectaculū venientibus, à sacerdote vno Crocodili os ape-
riri, ab alio panem, carnē, vinū iniici, tum Crocodilos in lacum exilire.
Sunt quæ antipathia quadam Crocodilis aduersantur, vt potamogeton
herba, quam secum habent qui Crocodilos veniunt. Est & coluber
in aquis viues, cuius fel & adipē habēt qui Crocodilis insidiantur, mi-
rēque inde adiuuari produntur, nil contra belua audente, efficacius
etiamnum si herba potamogeton misceatur.

De Crocodilo terrestri.

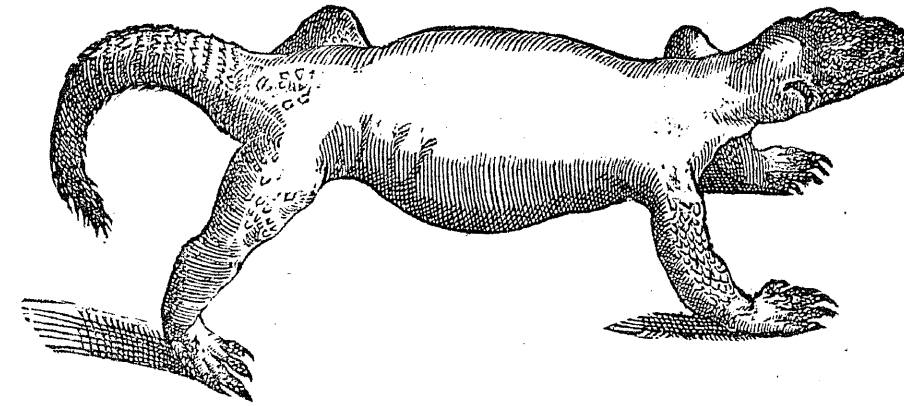
CAPUT VI.

Lib. 28. cap. 8.

PLINIVS genera duo Crocodilorum constituit. Pro-
ximè fabulosus est Crocodilus, inquit, ingenio quoque
illo, cui vita in aqua terraque communis. Duo enim ge-
nera eorum: Illius è dextra maxilla dentes adalligati
dextra lacerto, coitus (si credimus) stimulant. Canini
eius dentes febres statas arcent repleti (sunt enim caui) ita ne diebus
quinque ab agro cernantur qui adalligauere. Idem pollere & ventre
exemptos lapillos, aduersus febrium horrores venientes tradunt: hac
enim de causa Ægyptij perungunt adipe agros suos. Alter illi similis
multum infra magnitudinem, in terra tantum, odoratissimisque flo-
ribus viuit, ob id intestina eius diligenter exquiruntur iucundo odore
referta. Crocodileam vocant, oculorum vitiis vtilissimam, cum porri
succo inunctam, & contra suffusiones vel caligines. Hoc secundum
Croco

Crocodili genus quale sit, ingenuè fateor me nescire, malo enim id
fateri quam mihi ipsi studiosisque imponere ac res incertas pro cer-
tis proponere. Igitur an hæc secūda Crocodili species Scincus sit mi-
hi nondum certum est, quamuis dicat Plinius. Scincum quorundam
sententia terrestrem esse Crocodilum. Non sum nescius pro Croco-
dilo terrestri à viris doctis haberi, à quibusdam etiam exhiberi ani-
mal Crocodilo aspectu simile, corpore quidem leui, caterum capite,
cauda & pedibus cortice squamoso contextis. Verum quia post oris
rictum branchiarum rima apparet, neque Scincum, neque Crocodi-
li speciem esse dixerim, propterea quod Crocodili brachiis careant,
sed solus Cordylus ex pedestribus habeat, quas subesse rima illa etiā
in pictura authoris librorum de aquatilibus expressa indicat. Neque
verò Cordylus Aristotelis, Crocodilus terrestris esse potest, quoniam
Cordylus partim in aqua degit, partim in terra, Crocodilus terrestris
in terra tantum, ad discrimen illius qui ancipitis est naturæ.

De Cordylo.

CAPUT VII.

QUOD Hic exhibetur animal Crocodilū terrestrem
non esse proximo capite docuimus, sed Cordylū Ari-
stotelis esse crediderim, cuius tribus in locis meminit,
annotans ex iis animalibus quæ pedes habent vnū tan-
tum esse Cordylum qui brachias habeat. Primus locus
iam citatus est capite de Salamandra aquatili. Alter est LIB. I I I. de
partibus animal. Οἱ δὲ κρόδυλοι βράγχια ἔχουσιν, πόδας ἔχουσι, πτερύγια γὰρ
ὄχι ἔχουσι ἀλλὰ τὸ ἔργον μανώδη καὶ πλατεῖον. Cordyli branchias habet & pe-
des, pinnis enim carent, sed cauda illis soluta & lata. Tertius est in li-
bro de respiratione. Ἄποδες δὲ πόδας ἔχουσιν, γὰρ ἂν ἔχουσι καὶ ὁμοίηται τῶν
πτερύγων ἔχουσι, τῶν δὲ πόδας ἔχοντων ἐν ἔχει βράγχιον μόνον τῶν θεωρημένων ὁ
καλεσμένος κρόδυλος. Pedibus caret pisces oēs, etenim quæcūq; habet ad
similitudinē pīnarū habet. Verū ex iis quæ pedes habet, vnū nouimus
cui sint brachia, Cordylus appellatur. Hic dissimulare nō oportet in
exemplaribus excusis aliquādo Crocodilū vel crocodiliū repertū fuisse.

At recte Cordylum legas testimonio Athenæi Aristotelem citantis. *χρόδυλος. τὸν Ἀριστοτέλης φησὶν ἀμφίβιον εἶναι, καὶ τελευτᾶν ὑπὸ τῆς ἡλίου ἀνα-
θείας. Νεμέσιος δ' ἐν ἐλιθολογίᾳ χρόδυλον ἀλίον καλεῖ.* Cum igitur quod hic proponitur quadrupes scissuram branchiarum & branchias habeat non possum non existimare Cordylū esse Aristotelis, cui soli ex quadrupedibus contigit branchias habere. Est quidem Crocodilo similis sed minor. In dorso cute tantum integitur, cortice squamoso cauda, pedibus, capite tectis. Capite est minore breuiore minusque acuto quam Crocodilus post oris rictum foramen vnicum seu rimam branchiarum habet, pedes in digitos quinque diuisos, his & cauda natat.

De Castore.

CAPUT VIII.

LIBRIS Quoque quos Castores vocant in terris & in aqua victus est. Quare inter ancipitis naturæ animalia rectè collocantur, de quibus etsi multi multa scripserint, partim ex veterū & probatorum scriptorum libris, partim ex iis quæ ipsi viderunt & obseruarunt, tamen inutilis non fuerit hic labor meus eadem rursus pertractādi, quia quædam proferimus quæ ad partium tum internarū, tum externarum

externarum cognitionem pertinent, quæ à nullo, quod sciam, literis prodita sunt, maximè ex percontatione & colloquio optimi doctissimi que viri Gulielmi Pelicerij Monspeliensis episcopi accepta, qui diu domi Castores aluit tum minores tum maiores, vt eorum partes, naturam, mores penitus nosset. *Κάστωρ* à Græcis *παρα τὸ γαστήρ, γάστωρ* καὶ *κάστωρ*, ὑπογάστριον γαστὴρ δὲ ζῶον, καὶ χέρον ὄλον καλεῖται. id est, à dictione *γαστήρ* quæ ventrem significat, quod ventrosum sit animal. Reicienda igitur quorundam Grammaticorum etymologia qui dictum Castorem volunt quod seipsum castret, vel quod ob Castorium à quærentibus castretur. *χρόδριον* testes Castoris vocant, vt annotat Galenus. Fibrum Latine dictum volunt à fibris id est amnium ripis quas incolit. *L. vi. de fac. simpl. med.* Canem Panticum alij vocant. Galli *bifre*, alij *bieure* nominant. Ab Italis *biuaro*, à Germanis *bibergeil*. Sunt qui à Lutra non distinguunt, cum maximè cauda differat, & viribus Lutra Castore multò sit inferior. Castor animal est amphibium, ac veluti Sciurus aquatilis. Capite, oculis, dentibus murem refert, lingua suam, maxillis leporem, rostro canem barbatum. Dentes longi sunt, lati, recurui. Animal horredum morsus, arbores iuxta flumina vt ferro cadit, hominis parte comprehensa, non antequam fracta cõcrepuerint ossa morfu resoluit. In interiore maxillæ vtriusque parte octoni sunt molares, inæquales. Auriculæ parvæ pilis obtectæ. Priores pedes simiæ pedibus, posteriores anserinis similes, quibus potissimum & caudæ latitudine natat, prioribus foream sibi cauat in ripis amnium, eamque componit lignis à se cæsis ea arte collocatis, vt vel decrescente vel increcente aqua partem anteriore corporis in sicco, caudā verò in aqua habere possit. quia cauda extra aquam exsiccat, durior, rigidiorque redditur, atq; ideo minus obsequens præsertim in excernendis alui excrementis, quam ob causam partem posteriore in aqua tenere existimant diligētes rerum peruestigatores, alioqui ægrè admodum excrementa reiicit, tum quia fellis parum in intestina influit, illud enim frequenter euomit. tum quia alimentis siccis maxime vescitur, vt ramis & corticibus arborum. Anterioribus pedibus simiarum vel sciurorum ritu tanquam manibus cibum ori admouet. Cauda illi piscium, id est, squamosa quæ admodum pisces squamosi sunt, prona parte, supina glabra & læuis. Partibus internis porco quàm alteri animali similior scilicet lingua, pulmone, corde, ventriculo, intestinis, hepate in quinque lobos diuiso, in minoribus lobis fel latet, splen paruus pro corporis magnitudine, renes magni pinguitudine obducti non aliter quàm in vitulo anniculo. Vesica suilla similis, testes parui, substricti; & adhærentes spinæ, qui admi sine vita animalis non possunt. Quare amputari hos ab ipsis quum capiuntur negat Sestius diligentissimus medicinæ autore Plinio *L. I. B. XXXII.* quod tamen videtur affirmare Plinius *L. I. B. VII. Eadem*

Lib. c. 16.

partes sibi ipsi Pontici amputant Fibri periculo urgente, ob hoc se peti gnari, castoreum id vocant Medici, aliàs animal horrendi morfus. Priorem sententiam secutus est Dioscorides. Vanum est quod traditur testes ab ipsis euelli, & à sese abiici quum venatu urgentur: si quidem tangi nequeunt, ita ut in sue substricti. Fibri in inguinibus geminos timores habent, vtrinque vnicum membrana sua cōclusum, oui anserini magnitudine, inter hos est mentula in maribus, in fœminis pudendū. Hi tumores testes non sunt, sed folliculi membrana, ut dixi, contacti in quorum medio singuli sunt meatus, è quibus exudat liquor pinguis & cerosus, què ipse Castor sæpe admoto ore lambit & exugit, postea hoc veluti oleo quas potest corporis partes cōtingere, oblitit, non aliter quàm aues præsertim eà quas ad aucupiū ὀρνιθοχῆμοι alunt, quibus supra podicē siue prona in parte caudæ vesicula est in qua inest liquor quidā pinguis oleo similis què rostro exhauriūt, ac pennas primùm maiores deinde minimas quasque pinnas perungunt, id quod Galli aucupio dediti *Proindre* vocant, id est, perungere, atq; hoc maximè prognostico pluuiā præfagiri aiūt, natura aues sub dio degere salitas ad id stimulante ut veluti oleo illitæ pennæ nō madescant. Hos tumores testes nō esse hinc maximè colligas quod ab his nulla sit ad mentulam via neque ductus quo humor in mentulæ meatum deriuetur & foras emittatur. Præterea quod testes intus reperiuntur. Liquor ille de quo loquimur, quum recens est, oleū refert, quum vetustior mellis liquidi colore est & crassitudine. Idem leporum exemplo declarare non inutile fuerit. Iis in utroque inguine tumor est, glandulæ prominentis modo, intus meatus est varicosus, capreoli modo intortus è quo liquor effluit. Hos tumores cum in omnibus leporibus obseruasset vulgus, lepores omnes simul mares & fœminas esse credidit. Eosdem tumores Moscho animali esse puto à quibus odoratum illud pus emanat. Neque sunt audiendi qui putant tuberculi, vel vmbilici inflammati saniem esse. Tumorem esse glandulæ vel testiculo similem membrana circumdatum norunt, qui adulterant, nam in testiculi formam effingunt, ac testiculum Moschi appellant. Hæc quæ de tumoribus inguinum castoris & liquore inde manante à nobis prodita sunt, cum ita se habere doceat ipsa inspectio atque experientia nunc inquirendum sint ne Castoris testes quibus olim vsi sunt veteres in præstantissimis remediis, quibus hodie quoque sæpius vtimur, an verò tumores illi liquore ceroso grauidi de quibus iam diximus. Et si testibus vsi sint veteres possimus ne in eorum vicem tumores illos vtiliter vsurpare. Primùm testibus vtis fuisse antiquos perspicuè docent ipsorum scripta. Ὁρχεῖς καὶ σπορὸς ὀνομάζονται καστὸριον, inquit Galenus, ἐνδοξόν δ' καὶ πολὺ χρεῖστον φάρμακον. Seltius apud Plinium, paruos esse ait substrictosq; & adhærentes

tes

tes spinæ. Adulterari autem renibus eiusdem qui sint grandes, cum veteri testes parui admodum reperiantur. Præterea ne vesicas quidem esse cum sint geminæ, quot nulli animantium. Itaque inter probationes falsi esse geminos folliculos in vno nexu dependentes. In his folliculis inueniri liquorem, & asseruari sale, & corrumpi fraude, coniciuntibus gūmi cum sanguine aut ammoniaco: quoniam ammoniaci coloris esse debeant, tunicis circumdati, liquore veluti mellis cerosi odoris grauis, gusto amaro & acri, friabiles. Quæ postrema nota de exsiccato teste cum suo liquore intelligenda est: friabile enim humori competere non potest. Idem de testibus Castoris ex Dioscoride colligitur, qui eligi vult testes ex vno ortu connexos, liquore intus ceroso, odore graui & virus redolente gusto acri, mordente, frabili, naturalibus tunicis circumdato. Nunc quod venditur Castorium etiam si adulteratum non sit testes non esse magnitudo ipsa conuincit, illi enim parui sunt admodum, & gallorum gallinaceorum testiculos magnitudine non multum excedunt, Castorium vero nostrum multo maius est, nihilque aliud planè quàm tumores ij quos & oratione & pictura expressimus, execti atque exsiccati tunica veluti scroto inuoluti, qui pro testibus habentur, quia eo loco sunt quo in quadrupedibus pendunt testes ex vtraque penis parte. Quare non mirum si pro testibus hodie venales proponuntur. Sed facultatibus ne differant vocari in desceptionem potest. qua de re dicam quod sentio Tumorum liquorem liquidiorum esse tenuiorumque partium quàm testium, quod saporis odorisque maior acrimonia declarat, ac proinde in remediis quæ extrinsecus adhibentur efficacior erit, iis vero quæ assumuntur vis minuenda pro affectus ratione. Atque existimo veteres ipsos tumorum potius quàm testium liquorem medicamentis promiscuisse, ut ex liquoris cerosi consistentia, odore graui, virus redolente, ex gusto acri, mordente colligere licet quas omnes notas veriores esse in tumorum quàm in testium liquore comperies. Reliquas corporis particulas actiones morésque persequamur. Fœminæ quam hic depinximus vnicus est meatus & ad excernenda excrementa, & ad pariendum. Cute tegitur & pilis densis breuibuscque & mollibus Lutræ modo. Carne est dura, pingui, bubulæ simili, semper virus olet. quo quomodo condiatur malum succum gignit, assa melior est aromatis aspersis. Dioscorides cum piscibus & Cancris in aqua viuere non piscibus & Cancris vesci intellexisse videtur. Verba eius sunt. Ζῷον ἀμφίβιον ἐστὶ τὸ πλεῖστον ἐν ὕδατι. Ἰὼν ἰχθύσι καὶ καρκεῖναις βρομύμον. Id est, Fiber ancipitis vitæ animal plerumque cum piscibus & cancris victum in aqua capessit. Et reuera corticibus & ramis arborum maximè salicum ac foliis & fructibus potius vesci experientia comperit Gulielmus Pelicerius Monspeliensis Episcopus, qui fibris

quos alebat frequenter pisces & viuos & mortuos obiecit, à quibus omnino abstinerent, ac ne degustarent quidem, cum tamen versari in aqua maximè cibi causa videri possit. Permirum illud quoque est quod idem mihi affirmavit de Castore foemina, quæ catulis ereptis conclusa portis firmissimis arrosis & clavis ferreis euulsis, patefacto aditu ex alto loco præcipitem se dedit. Magnus est Castoris in medicina vsus, nam vt à pelle incipiam, vtile est podagricis, calceari pellibus fibrinis ponticis. Vrina venenis resistit, quæ commode seruatur in sua vesica ad antidota. Fel ad oculorum suffusiones & ad venerem in mulieribus excitandam valet. Coagulum epilepticis conuenire creditur. Tumores inguinum & testes in frigidis & humidis morbis magno sunt auxilio, cum sicco sint & frigidum temperamento, quod ex acri odore & sapore colligas. Serpentum venenis aduersantur, sternutamenta mouent, & in vniuersum varios obtinent vsus quos declarat Dioscorides LIB. I I. Galenus LIB. XI. de facultatibus simpl. medi. & Plinius variis in locis quæ omnia describere superuacaneum foret. Venenis resistere declarant antidoti quibus miscetur vt Theriaca. Opij vires debilitat, ob id narcoticis adhibetur, purgantibus vero ad crassam pituitam incidendam & educendam. Efficacissimum est Castorium ex Ponto Galatiæ, mox Africæ vt tradit Plinius, quod tamen Strabonis autoritate impulsu nonnulli improbare possent, cum scribat Castorium Ponticum esse φαρμακώδες si id venenatum interpretarentur, quod tamen verum non est. Nam Strabo de hispania loquens Castorium Hispanicum cum Pontico conferens hoc efficacissimum, illud imbecillum esse intelligit. verba eius sunt. Κάστωρας μὲν φέρουσι μὲν οἱ ποταμοὶ, ὅ δὲ κρηταίων ὄρε ἐξ ἧ ἀσπίδος δύναμις τῷ ποταμῷ ἴδιον γὰρ τῷ ποταμῷ πέρεται φαρμακώδες καὶ ἄπειρ ἄλλοις πολλοῖς. Id est Castores quidem in fluuiis inueniuntur, sed castorium eandem vim minimè habet cum Pontico, cui proprium est efficacissimam habere in medicamentis vim. Neque huic sententiæ nostræ refragatur quod Auicenna, aliq; Arabes aduersus morbos à Castorio tanquam venenato excitatos remedia & antidota præscribunt. Nā de Castorio nigro, foetido, rancido, corrupto loquuntur, quod venenatū esse vnòque die hominē perimere traditur, & in insaniam agere ob immodicam siccandi facultatem. Est & hoc loco non dissimulandus error auctoris libro de aquatilibus, qui Castorem siue Fibrum, Aristotelis Latacem esse scribit, cum Aristoteles ipse eodem in loco Castorem & Latacem ad diuersos ponat. τοιαῦτα δ' ἐστὶν ὅτε καλκιδίμος κάστωρ, καὶ ὁ καθέλιον, καὶ ἰσχυρίον, καὶ ἐνυδρίς, καὶ ἡ καλκιδίμη λάταξ. Neque est quod quanquam id moueat quod scribit Aristoteles Lataci dentes esse robustos, noctūque egredi, virgulta proxima suis dentibus vt ferro præcideré, quæ Castori tribuit Plinius. Etenim id Castori, Lataci,

Lib. 32. cap. 3.

Lib. 3. geog.

Lib. 8. de hist. cap. 5.

ci, & Lutræ commune est. Vnde Varro Lutras quasi Lytras dictas esse existimat, quod arborum radices in ripa succidat & dissoluat, quod Græcis est, λύτρων. Lutra quidem præter differentias quas alij adferunt à Castore differt renibus qui in Lutra magni sunt, ac veluti ex multis paruis renibus compacti, quales esse Delphinis & Vitulis terrestribus alibi diximus. Latax verò à Castore quod Lataci pilus sit durior medius inter pilum vituli marini & cerui.

Poteram aliquot alia tum palustria, tum amphibia animalia ad superiora adiungere. Sed quia satis multa de iis cum veteres tum recentiores scriptores tradiderint, & in libris suis ea repræsentarint, eadem hîc repetere nihil est necesse. Quare ordine explicatis iis quæ Elencho Libris De Piscibus marinis præposito continentur, scilicet marinorum piscium generibus omnibus, stagnorum marinorum piscibus, præterea Lacustribus, fluuiatilibus, palustribus, amphibis, vniuersæ piscium historiæ finem modumque facio: cuius reprehenses multos, atque etiam vituperatores, paucos verò approbatores, & æquos existimatores fore longè ante prospexi: adeo difficile est in hac temporum infœlicitate, & permagna ingeniorum iudiciorumque varietate aliquid efficere, vel sentire quod pluribus probari possit. Qui quæstus omnia metiuntur, quique Philosophiam ac Medicinam latius patere non existimant quàm ipsi cernere animo ac circumspicere possint, inanes hos meos labores, frustra que susceptos esse iudicabunt, quorum præposterum peruersumque iudicium etiam me tacente à liberis & eruditibus hominibus satis improbat, ab iisque illi hominibus ex imperita multitudine atque ex infima plebe nihilo præstantiores habentur. Alii hoc quidè descriptionis genus latinis literis illustrandum fuisse non negabunt, neque Philosopho Medicouè indignum opus esse existimabunt, sed ex his fortasse non defuturi sunt qui cum πολλὰ βέλων μωμήσασθαι possint ἢ μμησάσθαι, multa reprehendent, ac etiam cauillabuntur. Hos tamen æquiores laborum meorum iudices fore spero, si hoc vnum ab illis impetrauero, vt cogitent ob effusos sumptus qui necessario in hanc rem faciendi fuerunt, principis aut locupletissimi alicuius viri potius quam meum opus hoc esse debuisse. Deinde cum pictoribus ac scalptoribus intolerando hominū genere mihi rem fuisse, tum multa excusatos ac studia conatusque meos laudaturos certo scio. Quod si qui sint qui ita omnia ad viuum resercent, vt nihil nisi quod exquisitissimum sit probare possint, eos oro atque obtestor, vt in hoc vel simili descriptionis genere versari velint, ac perfectiora limatioraque edere, atque ea libentissimo animo sumus amplexuri. Interim hac præclara conscientia sustentor, quod summis vigiliis ac sumptibus in vniuersa Piscium Historia pertra-

standa multa laude non indigna praestiterim, ad studiosorum omnium utilitatem, & ad summam excellentissimorum

Dei Opti. Maxi. operum admiratio-
nem omnia referens, & il-

lius laudem & glo-
riam sempi-
ternam.

§

Τελος (ωὐ θεῶν.

Errata sic corrigito.

Pagina 9. pro sint, sit.
Pag. 17. pro pactines, pectines
Pag. 100. pro offossa, effossa
Pa. 150. pro aliquando post, aliquanto.
pag. 209. pro puberem, pulverem.

Cyprini aculeati descriptio.	153	Holothuria & tethya male confudit	
Cyprini descriptio.	151	Gaza.	124
Cyprini mira speciei descriptio.	154	Holothuriorum secunda speciei descri- ptio.	126
Cyprini caro & succus.	152	Holothuriorum primi generis descri- ptio.	125
Cyprinus lingua caret.	151		
Cyprinus an marinus an fluuiatilis piscis sit habendus.	150		
		I	
		Ichthyocolla ex quibus fiat, & quis e- ius in medicina usus. 179. &	180
Dactyli unde dicti.	42	Ichthyocolla etiam piscis nomen est.	179
Dibaphum.	73	Ichneumon Crocodili hostis.	233
Dioscoridu & Galeni loci emendati.	84	Insecta quae dicantur.	107
Donaces unde dicti.	42	Ibna quae dicantur in Purpuris.	68
		L	
		Lac ostreorum.	36
Elenchi.	6	Lacus qui sint.	147
Evdops Plinio est, serpens aquatilis		Lauareti historia.	162
Aristoteli lutra.	226	Lepadus more adhaeret.	4
Exosus piscis descriptio.	177	Lepadus species dua.	3
Eschara marina descriptio.	133	Lepadus descriptio.	4
		Lepadus parua descriptio.	5
		Lepades an a saxis soluantur.	4
		Lepadibus & Tellinis in os sumptis tu- bae sonos imitabantur pueri.	8
		Limnostreorum descriptio.	35
		Lot & Lugdunensis descriptio.	164
		Lucij maxillarum usus in medici- nis.	190
		Lucius qua sit carne & succo.	189
		Lucij piscis historia.	188
		Lucius mulla labrum mordicus appre- hendit.	184
		Lupi in marinis stagnis hyeme mor- tui reperiuntur.	141
		M	
		Mali insani marini descriptio.	130
		Mentula alterius descriptio.	129
		Mentula marina descriptio.	128
		Murex in testaceis quid.	52
		Mugiles marinarum stagnorum.	141
		Mugilum fluuiatiliu genera.	190
		Mulli marinarum stagnorum.	142
		Muricis Coracoid. descriptio.	78

¶ ij

de mugilibus.

INDEX

<i>Silurus</i> græcum est nomen, & unde dicatur. 183	<i>Tethyrorum</i> descriptio. 127
<i>Solenes</i> mares & femina. 42	<i>Tinca</i> & fullo pisces diuersi. 157
<i>Solenes</i> cur luceant. 44	<i>Tinca</i> historia. 157
<i>Solenes</i> unde dicti. 42	<i>Tinca</i> & Lupi amicitia. 157
<i>Solenes</i> an calculosis in cibo utiles. 44	Τράχηλος in testaceis quid sit. 52
<i>Solenis</i> femina descriptio. 44	<i>Tracheli</i> Athenæi sunt Spondyli. 42
<i>Solenis</i> maris descriptio. 43	<i>Trochorum</i> uariorum descriptio. 92
<i>Solis</i> marini descriptio. 123	<i>Trochilus</i> Crocodili os repurgat. 233
<i>Sparus</i> marini stagni. 140	<i>Trutta</i> descriptio. 161
<i>Spondyli</i> herent /axis. 41	<i>Trutta</i> Lupus uariis esse nõ potest. 171
<i>Spondyli</i> unde dicti. 42	<i>Trutta</i> eadem non est cum <i>Trocta</i> Aeliani. 169
<i>Spondyli</i> branchijs carent. 41	<i>Trutta</i> qua sit carne & succo. 171
<i>Spondylorum</i> descriptio. 41	<i>Truttarum</i> differentia. 169
Σπόγγυλος in testaceis quid. 52. & 53	<i>Trutta</i> salmonum generis sunt. 161
<i>Spongiarum</i> genera. 108 134	<i>Trutta</i> aquarum scaturigines incredibili impetu persequuntur. 170
<i>Spongiarum</i> in medicina usus. 135	<i>Turbinum</i> & Cochlearum uariarum descriptio. 89
<i>Stagnorum</i> differentia. 137	Τυρβώλαι quid apud Galenum. 58
<i>Stella</i> arborecentis elegans pictura & descriptio. 121	<i>Turbinis</i> magni descriptio. 88
<i>Stella</i> læuis descriptio. 120	<i>Turbinis</i> auriti descriptio. 91
<i>Stella</i> prima descriptio. 119	<i>Turbinis</i> angulati descriptio. 89
<i>Stella</i> reticulata & echinata descriptio. 122. & 123	<i>Turbo</i> & turbinata quid. 62
<i>Stella</i> pectinata descriptio. 120	<i>Turbines</i> intra spongas uiuentes. 90
<i>Stellarum</i> marinarum differentia. 118	<i>Turbinis</i> muricati descriptio. 90
T	<i>Turbinum</i> pentedactylorum & tessarodactylorum descriptio. 92
<i>Tellinarum</i> usus. 7	<i>Turbinatorum</i> nomine qua comprehenduntur. 63
<i>Tellinarum</i> genera diuersa. 6. & 7	<i>Turbinatorum</i> interna partes. 63
<i>Tellinis</i> ori aptatis tuba sonos imitantur pueri. 8	<i>Tympanorum</i> figura antiqua. 58
<i>Tellina</i> testa descriptio. 7	<i>Tyria</i> Purpura. 73
<i>Tellina</i> prima descriptio. 7	U
<i>Tellina</i> tertia descriptio. 8	<i>Vermis</i> breui rostro descriptio. 109
<i>Tellina</i> unde dicta. 6	<i>Vermis</i> longo rostro descriptio. 110
<i>Testaceorum</i> frequens usus calculum gignit. 18	<i>Vermium</i> in tubulis latentium descriptio. 110
<i>Testaceorum</i> oia qualia sint. 17	<i>Vestis</i> qua Iudæi Christum induerunt purpureæne fuerit an coccinea. 74
<i>Testacea</i> marinorum stagnorum. 146	<i>Virgatus</i> piscis marini stagni. 140
<i>Testaceorum</i> differentia. 2	<i>Vnio</i> in Cochbis quomodo concrescit. 34
<i>Testudinis</i> lutaria descriptio. 229	Vnio
<i>Testudinum</i> victus, caro & succus. 227	

RERVM.

<i>Vnio</i> quid sit, & quomodo proueniat. 55	<i>Vmbra</i> fluuiatilis descriptio. 172
<i>Vnio</i> in Conchis ut grando in porcis gignitur. 57	<i>Vmbra</i> caro & succus. 173
<i>Vniones</i> ossa non sunt. 55. & 56	<i>Vmbra</i> descriptio. 160
<i>Vniones</i> in diuersis Conchis proueniunt. 58. & 59	<i>Vmbra</i> alterius descriptio. 160
<i>Vniones</i> unde dicti. 55	<i>Vmbilici</i> parui & uarij descriptio. 104
<i>Vnionu</i> in medicina usus & facultas. 61	<i>Vmbilici</i> Cochlea cur dicantur. 104
<i>Vnionum</i> præstantia & differentia. 59	<i>Vmbilicus</i> Cochlea species. 95
	<i>Vna</i> marina descriptio. 130
	Z
	<i>Zoophyta</i> qua dicantur. 107

NOMINA ET INDEX PISCIVM.

A.	Barbus. 194	Capito. 190	ritifera. 97
<i>Able</i> . 208	<i>Ballerus</i> . 154	<i>Carpe</i> . 150	<i>Cochlea</i> stagni. 146.
<i>Aculeati</i> pisciculi. 206	<i>Bépsépi</i> . 33	<i>Carpio</i> . 158	<i>Cochlea</i> turbine obtuso. 100
<i>Adello</i> . 173	<i>Berdin</i> Berlin. 3	<i>Castor</i> . 236	<i>Cochlea</i> echinophora. 99
<i>Aganon</i> . 20	<i>Bezole</i> . 163	<i>Chabot</i> . 203	<i>Cochlea</i> Cylin-droides. 99
<i>Attilus</i> . 173	<i>Bieure</i> . 237	<i>Chalcis</i> . 148	<i>Cochlea</i> cæclata. 98
<i>Alburnus</i> . 208	<i>Bifre</i> . 237	<i>Chama</i> nigra. 14	<i>Cochlea</i> umbilicata. 104. & 105
<i>Anguilla</i> . 198	<i>Bordeliere</i> . 154	<i>Chama</i> aspera. 14	<i>Cochlea</i> fluuiatilis. 214
<i>Aporrhais</i> . 79	<i>Brama</i> . 154	<i>Chama</i> læuis. 11	<i>Cochlea</i> in oleario vsu. 96
<i>Apron</i> . 207	<i>Brochet</i> . 188	<i>Cherfydrus</i> . 226	<i>Cochlea</i> deprefsa. 100
<i>Afilus</i> . 112	<i>Buccinum</i> paruū & striatum. 83	<i>Cicada</i> fluuia. 212	<i>Cochlea</i> margaritifera. 33
<i>Asper</i> piscis. 207	<i>Buccinum</i> . 81	<i>Cobites</i> aculeata. 204	<i>Concha</i> corallina. 25
<i>Astac</i> paruus. 211	<i>Bufo</i> . 221	<i>Cobites</i> barbatus. 204	<i>Concha</i> echinata. 22
<i>Astacus</i> fluuiatilis. 210	<i>Burez</i> . 64	<i>Cancer</i> stagni rini. 144	<i>Concha</i> margaritifera. 33
<i>Auris</i> marina. 5	C	<i>Cancer</i> fluuiatilis. 208	<i>Concha</i> crassa. 32
<i>Antaceus</i> Borysthenis. 187	<i>Capa</i> tonda. 21	<i>Cancer</i> in oleario vsu. 96	<i>Concharhomboi</i>
	<i>Caparocula</i> . 6		H v
	<i>Cape</i> sante. 6		
<i>Bάραχος</i> . 218			
<i>Barbeau</i> . 194			
<i>Barbota</i> . 165			

INDEX

des. 27	G	Mentula mari-	Patella.	3
Cócha rugata. 25	Gaidieropa. 41	na. 12. 8. 129	Pecten.	15
Concha picto-	Galades. 31	Motelle. 164	Pectunculus. 15. &	
rum. 24	Gale ^r Rhodusi 176	Mousches de mar.	18.	
Conche striate. 21	Gardon. 191	46.	Peires Ostres. 34	
Concha imbrica-	Glanis. 186	Munier. 190	Pelorides. 11	
ta. 20	Glandes mari-	Musca fluuiati-	Péna marina. 129	
Conchæ vene-	na. 28. & 30	les. 213	Penicillus mari-	
re. 101. 102. 103	Glycymerides. 13	Muscles. 48	nus. 111	
Conche longe. 23	Gobio fluuiati-	Musculi. 45	Perca. 196	
Conchula ruga-	lis. 206	Musculus fluuia-	Perna. 52	
ta. 26	H	tilis. 214	Petoncles. 18	
Conchula va-	Hautin. 195	Murex Coracoi-	Φωλάδες. 49	
ria. 26	Huistres. 34	des. 78	Phoxini. 204	
Consalmes. 48	Hippocâpus. 114	Murex marmo-	Φρύγες. 222	
Conchylum. 83	Hirudo palustris.	reus. 76	Pigus. 153	
Coquilles saint Ia-	226.	Murex lacteus. 78	Pinna. 50	
ques. 15. & 18	Hirudo mari-	Murex. 75	Pinnalana. 50	
Cordylus. 235	na. 111	Murex triangula-	Pinna parua. 53	
Cottus. 202	Holothuria. 125.	ris. 77	Pulmo marin ^o . 151	
Crocodylus terre-	& 126.	Μύαες. 45. & 46	Purpura. 64	
stris. 234	Υδρως 225	Μύες. 45	R	
Crocodylus. 232	I	Myia. 45	Rana. 218	
Krêls. 15	Ichthyocolla. 179	Μύτλος. 6	Rana palustris .	
Cucumis mari-	L	Mytuli. 45	221.	
nus. 131	Lamproyons. 272	Mytulistagni. 146	Rana calami-	
Cyprinus claua-	Lapedo. 3	Mytylus. 6	te. 224	
tus. 153	Lascha. 191	N	Rana caelo deic-	
Cyprini species	Lauaret. 162	Nacre de perles. 33	eta. 224	
mira. 154	Lepas. 3	Natrix. 226	Roncera. 64	
Cyprinus. 150	Lepas parua. 5	Nerita Aristote-	Rubeta. 222	
D	Λεπὰς ἀγρία. 3. & 5	lis. 93	S	
Dard. 192	Leuciscus. 191	Nerita Æliani. 93	Salmandra aqua-	
E	Libella fluuiati-	O	tilis. 230	
Ἐγγέλιος. 198	lis. 213	Oeil de bouc. 3	Saluz. 186	
Eperlan. 196	Limnostrea. 34	Ostrea syluestria.	Salmo. 167	
Eschara. 133	Lote. 164	40.	Sarachus. 149	
Exos piscis. 177	Lucius. 188	Ostrea. 34	Scandebec. 40	
F	M	Ostrega. 34	Scincus. 231	
Ferra. 164	Malum insanum	P	Scolopendra ma-	
Fiber. 236	marinum. 130	Patella maior. 5	rina. 108	
			Ser-	

INDEX RERVM COGNITV
NECESSARIARVM, QVAE

TOTO OPERE SPARSÆ

SVNT.

55

A

METHYSTINA	Auli unde dicti.	42
vestimēta. pa. 73	Aurata marini stagni.	139
Amphibia que di-	Auris marina ab aure Veneris di-	6
cantur. 228	uersa.	6
Anguilla quomodo	Auris marina descriptio.	6
capiantur. 201	Auris marina cur dicatur.	6
Anguilla descriptio.	B	
Anguilla quando & quomodo capian-	Balanorum differentia ex magnitudi-	
tur. 200	ne & loci varietate.	29
Anguilla quomodo generentur. 199	Balanorum species secunda.	30
Anguilla mortuae cur non superflui-	Balanus marinus unde dicatur.	28
tant. 200	Balleri historia.	155
Anguilla quali succo & carne. 201	Barbi piscis descriptio.	194
Animalia mortua cur superfluitat. 201	Blatta Byzantia.	70
Anguillarum coitus. 199	Buccini descriptio.	82
Anguillarum differentia. 198	Buccini parui & striati descriptio.	83
Αἰθιαῖς vestes. 71	Byssus terrestris quid sit.	54
Aporrhaides ex quo sint genere &	Byssi usus in Pinna.	51
que sint. 79	Byssus marinus.	55
Asili marini descriptio. 112. & 113	Βάλανος variè sumitur.	28
Asilus cum pediculo marino à quibus-	C	
dam temere confunditur. 113	Cancris fluuiatilis caro, succus, & usus in	
Astaci scatophagi sunt. 210	medicina.	209
Astaci marini parui descriptio. 211	Cancris fluuiatilis descriptio.	209
Astaci caro & succus. 211	Cancris marinorum stagnorum historia. 144	
Astaci fluuiatilis descriptio. 210	Cancris marinorum stagnorum usus in	
Attili descriptio ex Calcagnino. 174	medicina.	144
Attilus Pado peculiaris est piscis. 173	Canis è Nilo.	233
Attilus qua sit carne. 175	Carpionis Italici historia.	158
Aues imminente pluuia pennas per-	Castorem testes sibi amputare falsum	
ungunt. 238	est.	237

INDEX

Castores in inguinibus tumores habēt ē quibus manat liquor. 238	Concha echinatae descriptio. 22
Castor & laticax idem non sunt. 240	Concha virgatae. 31
Castoris historia. 237	Concha rugatae descriptio. 25
Castoris victus. 239	Concha imbricata descriptio & eius dem succus. 20
Castoris vires in medicamentis. 240	Concha pictorum unde dicta & eius- dem descriptio. 24
Castoris caro. 239	Concha fasciatae descriptio. 32
Castoris testibus vsi veteres in medi- cina. 238	Concharum varietas mira. 19
Castorium nostrum quale. 239	Concharum venerarum descri- ptio. 102. & 103
Castorium Hispanicū & Ponticū. 240	Concharum crassarum testa vsus. 32
Castorium quid sit. 237	Concharum longarum descriptio. 23
Chalcides an in marinis piscibus sunt habenda. 148	Concharum differentia. 30
Chama unde dicta. 10	Concharū striatarū descriptio. 21. & 22
Chama nigra descriptio. 35	Conchula lactea descriptio & in fucis vsus. 91
Chama aspera descriptio. 14	Conchula rugatae descriptio. 26
Chama à conchis diuersae sunt. 9	Conchula varia descriptio. 26
Chamarum confusa & difficilis histo- ria. 9	Conchylarij, Conchylileguli & Con- chyla. 85
Chamarum differentia. 10	Conchylj succus in cibus eiusdem in me- dicamentis vsus. 75
Chamelea descriptio. 11	Conchylj descriptio. 85
Coccus aliud quam Purpura. 73	Conchyliorum & Buccinorum opercula & eorū in medicina vsus. 86. & 87
Coccus quid. 74	Conchylum quid. 83
Cochlea celata cum suo operculo de- scriptio. 98	Conchylum & Buccinum differunt. 84
Cochlea leuis turbine obtuso descri- ptio. 100	Cordyli descriptio. 235
Cochlea margaritifera descriptio. 7	Cotti piscis descriptio. 203
Cochlea quae in oleario erat vsu descri- ptio. 96	Cucumeris marini descriptio. 131
Cochlea depressa descriptio. 100	Crotalia quae dicantur. 60
Cochlea strombi non recte dicuntur. 95	Crocodili Delphinus hostis. 234
Cochlea echinophora descriptio. 99	Crocodili Aegyptij descriptio. 233
Cochlea Cylindroid. descriptio. 99	Crocodili mores. 233
Cochlearum genera diuersa. 95	Crocodilus superiorē maxillā mouet. 233
Cochlearum umbilicarum descri- ptiones. 105. & 106	Κροκίδες purpurarum & vsus. 74
Concha corallina descriptio. 25	Crocodilus an lingua careat. 233
Concha Venerea descriptio. 101	Crustata omnia cur Luna crescēte au- geantur & contrā. 39
Concha quot modis sumatur. 1	Cyprini partus. 152
Concha matris unionum descriptio. 33	Cyprini lati descriptio. 153

Cephalus . p. 260.

PISCIVM.

Serpēs palustr. 225	T	Turbines varij. 89	Vermes stagni ma- rini. 145
Siege. 191	Tacon. 169	& 190.	Vermis μακρορυγ- χότερος. 110
Swiffe. 192	Tellinae. 6	Turbo auritus. 91	Vermis μικρορυγ- χότερος. 109
Silurus. 180	Testudo. 229	Turbo magn ⁹ . 88	Vilain. 190
Sol marinus. 123	Tethya. 127	Turbo pentedac. & testa roda. 92	Vmbilici. 104
Solen mas. 43	Θαλάσσιον ἕσ. 3	V	Vmble. 160
Solen femina. 44	Thymus. 187	Vandoise. 192	Vmble cheuallier. 160.
Solenes. 42	Tinca. 157	Vangeron. 156	Vermes in tubu- lis. 110
Spondyli. 41	Tridacna. 20	Variis piscic. 205	Vmbra. 172
Squilla fluuiati- lis. 212	Trochi. 92	Veron. 205	Vua marina. 130
Stellae marinae. 119.	Trutta. 161	Vermes in tubu- lis. 110	
120. 121. 122. 123	Trutta fluuiati- lis. 169		

L V G D V N I,
Matthias Bonhomme Excudebat.